

DR. JOSEF MIKLÍK C. SS. R.:

PŘÍRUČKA
K BIBLICKÉ
DĚJEPRAVĚ
PRO ŠKOLY OBECNÉ
A OBČANSKÉ

I.
STARÝ ZÁKON

DRUHÉ VYDÁNÍ

1 9 2 5

ČESKOSLOVANSKÁ AKCIOVÁ TISKÁRNA
V PRAZE

PŘÍRUČKA K BIBLICKÉ
DĚJEPRAVĚ PRO ŠKOLY
OBECNÉ A OBČANSKÉ.

I.
STARÝ ZÁKON.

NAPSAL
Dr. JOSEF MIKLÍK C. SS. R.

Druhé, opravené a rozmnožené vydání.

1925.
TISKEM A NÁKLADEM ČESKOSLOVANSKÉ AKCIOVÉ TISKÁRNY
V PRAZE.

Veledůstojnému pánu

Antonínu Křížovi,

faráři ve Višnové u Dobříše

a svému velikému příteli a dobrodinci

věnuje

spisovatel.

Imprimi potest.

Pragae, die 8. Octobris 1923.

P. Franc. Mezírka
C. SS. R. Sup. Prov.,

Č. 9564.

Uděluje se „Imprimatur“.

Censor:
P. Karel Reban,
prefekt student. semináře.

V Č. Budějovicích, dne 5. října 1923.

Josef Brenner,
generální vikář.

No. 807.

Imprimatur.

Pragae, die 18. Januarii 1924.

† Antonius Podlaha,
Episcopus Paphiensis,
vicarius generalis.

Předmluva.

Žijeme v době, kdy se všech stran se útočí na samy základy křesťanství. Naši nepřátelé vypozerovali dobře, že pádem Bible sřítla by se také celá budova církve Kristovy. Odtud jejich zoufalé pokusy, aby zbavili Písmo sv. tajemného nimbu posvátnosti, kterým je obetkala zbožná víra věků minulých. Spojenců mají dosti: brzy je to věda přírodní, brzy historie anebo moderní etika, brzy jen nízký posměch a satira. Dnes opravdu již nestačí dovolávat se autority církve a Bible. Lid chce také vědět, proč má věřit a o jaké důvody se opírala církev při svých rozhodnutích.

Tu však začínají obtíže. Biblická věda učinila v posledních dvou stoletích tak veliké pokroky a četné vykopávky objevily tolik nových obzorů, že knězi v duchovní správě jest úplně nemožno, aby se s nimi osobně seznámil. Vědecké spisy jsou velice drahé a málokdo má tolik volného času, aby se mohl věnovati odborným studiím biblickým. A přece je jich potřeba, nemá-li si kněz ve škole zadati a podrýti si sám půdu pod nohama.

To byly asi důvody, které mi vnucky první myšlenku, abych napsal příručku k bibl. dějepřevě a snesl v ní krátce vše, čeho potřebuje kněz ke zdárnému výkladu posvátných dějin. Aby však nedošlo k nedorozumění, výslovně zdůrazňuji, že její účel je čistě praktický. Proto vynecháno vše, co přesahuje rámec školy obecné a občanské. To platí zvláště o reáliích, které omezeny na míru nejnütnější. Za to tím větší péče věnována obsahové stránce Bible. Také nemyslím, aby se povědělo dětem vše, co příručka obsahuje; mnohé údaje jsou pouze pro učitele. Vycházel jsem totiž od předpokladu, že každý kněz dovede vyložiti dětem biblickou dějepřevu, když jí sám dobře a správně rozumí.

Při sepisování řídil jsem se asi těmito zásadami: za podklad zvolena „Biblická dějepřeva“ Panholzer—Podlahova, poněvadž se jí u nás dnes nejvíce užívá. Abych vyhověl také těm, kteří snad Podlahovy knihy nemají, připojena pokaždé čísla příslušných článků v učebnici Srdánkové a Doleželové. U každého jednotlivého článku podán nejdříve slovní a věcný výklad těžších míst. Při tom použito nejnovějších výsledků biblické vědy a vykopávek. Výklad sám bývá velice často

doložen jinými výroky biblickými. Teprve potom vyvozují kratičce důsledky dogmatické a morální. V otázkách upozorňují na větší obtíže, na vážnější námitky a zvláště na odchylné zásady českoslov. katechismu. Kde není připojena odpověď, byla dána již ve výkladu samém. Na konci každého článku uvedena příslušná literatura, pokud mi byla známa. Úmyslně jsem se omezil na práce české — poněvadž jsou přístupnější. Upřímně lituji, že jsem nemohl vložit do knihy ilustrací a celého textu, aby se dílko příliš nezdražovalo. Později bude snad možno i tu vyhověti.

Druhé vydání bylo pouze na několika místech doplněno. Na konci připojen podrobný seznam tiskových chyb, které zůstaly z prvního vydání.

V Obořišti u Dobříše,

na slavnost Neposkvrněného Početí P. Marie,

dne 8. prosince 1924.

Spisovatel.

KNIHA I.

DOBA PRAZJEVENÍ.

1. O stvoření světa.

(Srdínko č. 1.; Doležel č. 1.)

Stvoření světa je základním dogmatem katolicismu; s ním stojí a padá kterékoli náboženství. Proto nedivno, že moderní věda útočí právě proti tomuto článku nejvíce. Tolik na obranu, kdyby se snad někomu zdál výklad příliš dlouhý a podrobný.

a) Výklad slovný.

Na počátku, kdy kromě věčného Boha nebylo ještě nic. Stvořil, z ničeho učinil. Ne v tom smyslu, že by „nic“ bylo látkou, které použil Bůh. Slova znamenají: všemocný Tvůrce je příčinou, že počalo existovati to, co dosud nebylo ničím. Tak může činiti pouze Bůh; andělé a lidé mohou udělati něco zase jenom z něčeho. Proto Bible užívá slova „tvořiti“ výhradně o činnosti božské. Krásně pravila hrdinná matka synů Machabejských: „Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe, na zemi a na všechny věci, které v nich jsou: a poznal, že z ničeho je učinil Bůh“ (2. Mach. 7, 28). Bůh jenom jeden. Nebe a zemi, všechno, co vidíme nad sebou a kolem sebe. Proto říká Bible: „Hospodin učinil nebe, zemi, moře a všechno, co jest na nich“ (Ex. 20, 11). Věcně zahrnutí také andělé. Sv. Pavel praví: „V něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné; buďže to jsou trůnové neb panstva neb knížactva neb mocnosti, všechno jest stvořeno skrze něho“ (Kol. 1, 16). Dlužno však doznati, že Mojžíš sotva chtěl mluvit o stvoření andělů. Snad se obával, aby se jim židé neklaněli. Náchylni k modloslužbě byli vždycky. Nebezpečí bylo tím větší, poněvadž také pohanské zprávy o původu světa počínaly theogoniemi. Proto je raději pominul mlčením. — Také ty jsi od Boha! Proto ho máš ctíti, milovati a jemu sloužiti. Poznáváš velikost hříchu, kterým Bohu vypovídáme poslušnost?

Země nebyla hned tak krásná, jako je nyní. Byla pustá a prázdná, neurovnaná, nespořádaná. Nebylo ani nutných podmínek životních: světla a vzduchu. Ale již tehdy vznášel se Duch Boží nad vodami, které dosud pokrývaly zemi. V původním textu je krásný obraz. Slova „merachepet“

(vznášel se) užívá se o ptáku, který sedí na vejcích a svým teplem budí v nich takřka život. Podobně působil Duch svatý svou láskou na beztvárnou hmotu a vyvolal z ní tolik krásných věcí. Proto dí Bible: „Slovem Páně jsou nebesa stvořena, a dechem (spiritu) úst jeho moc jejich všecka“ (Žalm 32, 6). — Kdy povstal svět Bible nepraví a věda neví. Jistě však trval déle, nežli 4000 roků př. Kr., jak dokazují zaručené objevy egyptské a assyrsko-babylonské. Má-li pravdu věda, že vývoj světa trval statisíce roků, ukazuje nám hlubokou pravdu slov: „Láskou věčnou miloval jsem tebe“ (Jer. 31, 3).

První den. Když byla stvořena země, počal ji Bůh zdotiti, aby se stala krásným sídlem lidského pokolení. I řekl Bůh. Mojžíš mluví o Bohu po lidsku. Bůh nemusí mluvit; jemu stačí pouhý úkon vůle. Buď světlo! Je první podmínkou života; bez něho se nedaří ani rostlinám, ani zvířatům, ani lidem. Bylo světlo. Jak veliký a mocný je Bůh! Rozkaz a jeho provedení jest jedno a totéž. Proto dí Bible: „On řekl a všecko tu bylo; on dal rozkaz a všecko se stalo“ (Ž. 32, 9). Viděl Bůh. Bůh ovšem nemá oči — je pouhý duch; ale přece poznává všechno. Proto o něm říkáme, že vidí. Sr. „Který zasadil ucho, ten že neslyší? A kdo utvořil oko, ten že nevidí?“ (Ž. 93, 9). A jinde: „Neví (hříšník), že oči Páně síckrát jasnější jsou nežli slunce, na všechny cesty lidské že patří, i do hlubin propastí i do lidských srdcí, že vidí do nejtajnějších záhybů?“ (Sir. 23, 28). Bylo dobré, odpovídalo úplně jeho úmyslu; bylo takové, jaké je chtěl mít. Člověku se nikdy nepodaří provésti úplně svůj ideál. Snad chtěl Mojžíš čeliti také bludné domněnce, jakoby někteří tvorové vyšli z rukou Božích zlí. Svalopisec však netvrdí, že by tento svět byl nejdokonalejší, tak že by Bůh lepšího již ani stvořiti nemohl. Nazval. Na východě dával jméno, kdo druhým vládl; jindy znamená „jméno“ samu podstatu věci. V každém případě vyslovena tu myšlenka, že Bůh je Pánem všeho — tedy i světla, které pohané ctili jako boha.

Druhý den. Obloha. V hebr. pěkný obraz. Orientálec přebýval nejčastěji ve stanu; také nad zemí klene se obloha jako veliký a krásný stan. Bible praví: „Rozprostíráš nebe jak oponu stanu“ (Ž. 103, 2). Mínen vzduch, který obklopuje naši zemi a působí dojemem modré klenby. Je druhou podmínkou života. Dělí vody od vod: mraky a páry, které plují ve vzduchu. Staří národové se opravdu domnívali, že také nad oblohou jsou vody; prší-li, prosakují prý kapky dírkami oblohy. Při potopě se praví, že Bůh otevřel celá stavidla.

Třetí den. Země byla ještě stále pod vodou. Teprve poněmhu stáhla so voda do hlubších míst a utvořila moře, potoky a řeky. Pěkně Job: „Rci, kdo zavřel jakoby dveřmi

moře? — Vykázal jsem jemu hranice své, položil jsem závořy a brány a děl jsem: Až potud a ne dále smíš jíti a zde budeš tříštit bujně své vlny (Job 38, 9—11). A jinde praví Bible: Moře ji (zemi) pokrývalo jako roucho, nad horami stály vody. Jak jsi pohrozil jim, rozběhly se; rachot hromu tvého zaplašil je. Hory se zdvihly a údolí sestoupila na místa, jež vykázal's jim. Mez jim (vodám) jsi položil, které nesmějí překročit, nesmějí se vrátit, by přikryly zemi. Kážeš, by prameny v údolích vyvěraly, aby mezi horami tekly vody; napájejí všelikou zvířenu polní, prahne po nich divoký osel, kdy žízní. U nich má své sídlo nebeské ptactvo, v ratolestech šveholčí“ (Ž. 103, 6—12). Bible připisuje samému Bohu, co způsobily zákony jím dané a právem. Ať vyrostete: ne svou vlastní mocí, nýbrž z rozkazu Božho, silou, kterou udělil zemi Bůh. Bible rozeznává lidově tři skupiny rostlin: tajnosnubné a různé druhy trav (zeleň), jevnosnubné, u kterých pozorujeme květ a plod a konečně stromy. Jak mocný je Bůh! Víš, že čítáme na 400.000 různých druhů rostlin?

Čtvrtý den. Buďte světla. Mají osvěcovati zemi; dle slunce měříme den a rok a různé doby: setí a sklizeň, dobu květů a plodů; dle nich určujeme svátky (velikonoce!). Jak je Bůh velebný! Slunce je 25.000.000 krát větší než měsíc! Proto dí Bible: „Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou jeho hlásá obloha. Den co den výmluvně podávají tu zprávu a noc co noc dává to poučení.“ (Ž. 18, 2—4), Nebe za noci! I dítě musí z něho poznati, že je Bůh! (Ž. 8, 3). Jak malý je člověk oproti Bohu! Proto dí žalmista: „Hledím-li na nebesa tvoje, jež jsou dílo tvých prstů, na měsíc a na hvězdy, které jsi upevnil, (myslívám si), co je člověk, že si ho všímáš, nebo smrtelník, že o něj pečuješ?“ (Ž. 8, 4—5). A tento malý člověk se opovažuje postavit se proti samému Bohu! Poznáváš již velikost hříchu a proč jej Bůh tak přísně trestá?

Pátý den. Nový div božské všemoci! Na zemi vznikají první zvířata a jak rozmanitá! Od mikroskopických nálevníků, kterých mohou žíti miliony v jediné kapce vodní až po pláky, kteří se vznášejí vysoko ve vzduchu. Mnohá z nich vyhnula a možno je spatřiti pouze v museích. Plesiosaurus měl malou, hadovitou hlavu, dlouhý labutí krk a tělo ještěra. Dorůstal 12 m délky. Ichtyosaurus s hlavou dlouhou a velikou; zubů 180—200, jeho délka až 13 m. Diplodocus byl dlouhý 26 m a vážil přes 20.000 kg; atlantosaurus měřil až 35 m délky. Ve vzduchu poletoval veliký netopýr pterodaktyl; zuby měl ostré jako krokodil a spáry silné jako tigr. Ještě dnes máme na 11.000 ryb a na 30.000 měkkýšů. Ve vzduchu žije na 10.000 druhů ptáků přes 220.000 různého hmyzu. Ve svých družích. Bible výslovně praví, že Bůh stvořil jednotlivě

druhy. Je tedy nesprávný darvinismus, když tvrdí, že původně bylo jen několik málo druhů. Ostatní vyvinuly se prý z nich až později. A všechna tato zvířata žijí z Boží moci a dobroty a vzdávají Bohu chválu svým způsobem. Krásně praví žalmista: „Moře tu velké a široké na obě strany, v něm se hemží počet nesčíslný živočichů maličkých a velkých. Tam se probíhají vodní obří, leviatan v něm si hraje. Toto všechno očekává tebe, že jim dáš pokrm v přiměřenou dobu, ty jim dáváš, a oni sbírají si, otvíráš ruku svou a všechno je plno slasti“ (Ž. 103, 25 – 28).

Šestý den. Zvířata rozdělena lidově na domácí, plaz a šelmy. Jenom ssavců žije na 2300 druhů — asi 1000 rodů již vymřelo. Byli mezi nimi obří: mastodon, mamut a dino-ceras. Bylo velmi dobré. Jako stavitel prohlíží nový dům, podobně také Bůh se díval na svoje stvoření. Vše odpovídalo jeho ideálu a bylo účelně zařízeno (Příklady: Jirfček, Po stopách Boží Prozřetelnosti). Neodsuzuj hned, zdá-li se ti něco nemoudré! Jak protivný je na př. prach! A přece by bez prachu nikdy nepršelo; prachová zrnčka umožňují, aby se vodní páry srazily a povstaly mraky a dešť.

Sedmý den. Bůh odpočinul. Svatopisec mluví po lidsku. Nechce říci, že by Bůh přestal být činným, dosud svět udržuje a řídí, ano tvoří každému dítku jeho duši. Smysl je tedy pouze: Bůh přestal tvořit nové druhy. Všimni si: Bůh Otec stvořil svět — a odpočinul; Bůh Syn vykoupil lidi — a odpočíval v hrobě; Duch svatý posvěcuje člověka — a chce v jeho duši přebývat. I na tebe čeká po práci tohoto života — odpočinutí věčné. Posvětil ho, určil jej ke službě Boží. Proto později přikázal: „Pomni, abys den sobotní světil; šest dní budeš pracovat a konati všecky práce své, sedmého dne však jest sobota Hospodina, Boha tvého. Nebudeš toho dne konati žádné práce ty, syn tvůj, dcera tvá, služebník tvůj, služebná tvá, zvířata tvá, ani cizinec, který je v branách tvých. Neboť šest dnů Hospodin činil nebe, zemi, moře a všechno, co jest na nich, sedmého dne však odpočinul; proto požehnal Hospodin den sobotní a posvětil jej“ (Ex 20, 8 – 11). Křesťané mají místo soboty neděli; toho dne vstal Kristus z mrtvých a seslal Ducha svatého a tak dokonal „stvoření“ Nového Zákona.

b) Výklad věcný.

Až dosud jsme vysvětlovali pouhá slova Písma sv. Je však otázka, jak si máme původ světa představit a jak jej máme srovnat s vědou. Je jisté, že mezi věrou a vědou nemůže být odporu — jen když učenci nevydávají za pravdu, co je dosud nedokázanou doměnkou a když bohoslovec nevnáší do Písma sv., co tam není. Pamatuj, že Mojžíš nechtěl psát

vědecky: chtěl jenom krátce vyložit, že všechno pochází od Boha. Aby jeho zpráva působila hlubším dojmem a odůvodnila posvátnost soboty, rozdělil jednotlivá díla na šest dní. Ve skutečnosti mohou se myslit dnem dlouhé doby časové, snad i tisíce roků. Z rozhodnutí bibl. komise ze dne 30. června 1909. (Ordin. list arcid. Pražské, 1909, str. 89).

Světový vývoj můžeme si dle theorie Kant-Laplace-Herschelovy představit asi takto:

Původně bylo vše ve stavu plynovitých mlhovin, které se rozprostíraly volně po prázdňném prostoru. Nebylo v nich, ani tepla, ani pohybu; byly ještě v naprostém klidu. Náhodou — my ovšem řekneme přímým zasažením Božím — dostala se kdysi jedna částka mlhovin do krouživého pohybu, strhovala do svého víru poněmhu částičky sousední, až celá mlhovitá hmota utvořila kouli, která se otáčela s velikou rychlostí kolem své osy. Rotační pohyb stával se čím dále, tím prudší, hmota se oteplovala, až konečně se rozžhavila úplně. Ale současně s její rychlostí vzrůstala na obvodu koule síla odstředivá; v určitém okamžiku nabyla převahy nad silou dostředivou a krajní část plynné hmoty se odtrhla v podobě pasu a svinula se v samostatnou kouli, která se otáčela kolem své vlastní osy a zároveň obíhala kolem koule původní. Tak povstala jednotlivá slunce a dalším dělením jejich oběžnice a měsíce. Mezi nimi byla také naše země. Celou tuto dlouhou dobu odbývá Písmo sv. jediným veršem, ve kterém zdůrazňuje, že veškerá hmota pochází od Boha a vypisuje hned další osudy země.

Když se země oddělila od svého slunce a svinula se v samostatnou kouli, byla úplně žhavá, jako slunce. Časem žáru ubývalo, poněvadž unikal do chladného prostoru světového, až se na zemi utvořila pevná vrstva — kůra zemská. Vedro bylo ještě takové, že jakýkoli život byl na zemi nemožný. Země byla dosud úplně pustá, její povrch hrbolatý a nerovný. Sražené vodní páry valily se v tak hustých mracích kolem celé země, že jimi nepronikal ani jediný paprsek sluneční. Na zemi byla ustavičná tma.

Poněmhu však se země ochlazovala a tuhla, vodní páry se zvolna srážely ve vodu, atmosféra se čistila a mlhami počalo pronikat světlo. Poprvé bylo na zemi pozorovatí rozdíl mezi dnem a nocí — avšak slunce a měsíce dosud viděti nebylo (1 den). Zatím ochladla země ještě více, vzduch se pročistil tou měrou, že nad zemí bylo viděti jasný pruh (2. den). Sražené páry usazovaly se na zemi, stékaly v podobě pramének do míst hlubších, tvořily jezírka, moře a oceány. Vyšší místa pomalu vysychala. Současně objevily se na zemi první rostliny. Nejprve mechy a různé tajnosnubné kapradiny, rozměrů často

až překvapujících. Teprve po nich vznikly rostliny jevnosubné a naposledy stromy (3. den).

Vzrůst rostlin velice podporoval ochlazování atmosféry. Přebytky vodní páry se srážely v hojnou rosu, vzduch se pročistil tou měrou, že konečně zazářilo na zemi slunce a v noci měsíc a hvězdy (4. den). Rostliny připravily zvolna půdu pro zvířata. Nejdříve se objevují četné druhy vodní: měkkýši a ryby, z nichž některé dorůstaly rozměrů obrovských. Asi v téže době vznikl hmyz a ptactvo (5. den). Trvalo však ještě dlouho, nežli se životní podmínky ustálily tou měrou, aby se mohli na zemi objeviti ssavci a konečně — člověk (6. den).

c) Původ biblické zprávy.

Zprávu o stvoření světa nacházíme u všech národů. Z toho patrně, že pochází z prvotního zjevení, které dal Bůh lidstvu na jeho cestu životem. U ostatních národů — i vysoce kulturních — byla však časem velice porušena. Poslyšme, jak líčí původ světa Berossos dle pramenů as. a babylonských: „Byl čas, kdy všude byly mráčky a voda, z nichž se samovolně vyvinula obludná zvířata a roztodivné bytosti: okřídlení lidé se dvěma a někteří i se čtyřmi křídly, lidé o dvou obličejích, o dvou hlavách . . .; lidé s nohama a rohy kozími nebo koňskými, lidé mající vzadu údy koňské, zpředu lidské atd.“ Představa o Tvůrci byla velice zatemněna; vymyšleno více bohů, kteří se spolu svářili. Klínopisná pověst babylonská vypravuje:

„Druhdy, co svrchu jest, nenazývalo se ještě nebem,

a co dole jest na zemi, nemělo jména;

hlubina nekonečná byla jejich počátkem;

moře, jež vše zplodilo, byl chaos.

Vody byly shromážděny v jedno. Pak

byla hluboká tma, beze všeho světla,

vichřice bez ustání.

Tenkrát nebyli ještě bohové,

žádné jméno nebylo jmenováno, žádný osud určen.

I byli učiněni velicí bohové.

Bůh Lachmu, bůh Lachmu byl první,

až se rozmnožil jejich počet.“ (Vigouroux-Podlaha I, 84).

Dnes se uznává všeobecně, že hebr. kosmogonie je ze všech nejlepší a nejvznešenější. Výslovně mluví pouze o jednom Bohu a zdůrazňuje, že všechno bylo stvořeno od něho. Také pořad jednotlivých tvůrčích konů odpovídá nejlépe dnešním vědecky zaručeným výsledkům. Pouze třetí den působí jakési obtíže: měly povstati rostliny — ale ku podivu! Ve vrstvách této doby nacházíme jich celkem velice málo. Za to se objevuje více než 20.000 druhů živočišných — ač měly povstati teprve 5. dne, tedy o tisíce let později (Musil, Od stvoření do potopy, 26).

Obtíž není tak veliká, jak by se na první pohled zdálo. Casově povstaly napřed rostliny, ale zachovalo se jich velice málo. Byly to nejnižší druhy, které snadno podléhaly zkáze. Poměrně více se nám dochovalo zkamenělých zvířat (trilobitů, láčkovců atd.), poněvadž vápenná voda ukryla je lépe před zhoubnými vlivy vzduchu.

Mimoděk se vyskytuje otázka, odkud čerpal Mojžíš svou zprávu. — Na Babylonii nelze vážně ani pomýšleti; v té době byly jejich pověsti již porušeny mnohobožstvím, jak patrně z uvedených ukázek. Nejlépe vykládáme ze zjevení, kterého se dostalo již Adamovi. Dle Hummelauera ukázal mu Bůh celé dílo stvoření v sedmi krásných obrazech. Každý obraz počínal tmou. Když se rozjasnilo, viděl Adam, jak vzniká světlo, obloha, ukazuje se souše, pučí rostliny atd. Na konec světlo zhaslo, nastala noc. Proto Mojžíš pojmenoval prý jednotlivé obrazy — dny. Podobně se zjevoval později Bůh prorokům. Dle toho značil by den jedno takové vidění. Mohlo trvati pouze několik okamžiků, ale zahrnovali dlouhou řadu let. Také ve snu prožíváme události s podobnou rychlostí. Pořad jednotlivých vidění odpovídal celkem pořadu tvůrčích konů. Jenom vznik rostlin a zvířat rozvedl Bůh ve dva samostatné ohrazy, aby lépe vynikla náboženská pravda: „Pán je původcem všeho“ a byl jasněji odůvodněn příkaz světiti sedmý den — sobotu.

Vždy však třeba doznati, že svůj světový názor přejal Mojžíš od současné vědy; v té věci byl úplně dítkem své doby. Také tehdy bylo viděti, jak nad zemí klene se modré nebe; avšak tehdejší lidé se domnívali, že obloha je opravdu krásnou klenbou, která spočívá na mohutných sloupech. A Mojžíš? Nerozhoduje, je-li obloha klenbou, čili nic, nýbrž vážně tvrdí: také ona pochází od Boha. Jádro — náboženská pravda — je mu věcí hlavní, obal — slova — věcí vedlejší. Příklad vše objasní. Sv. Augustin pravil: „Církev nebude mříti konce, dokud se slunce nepřestane točiti kolem země.“ Monsabré (19. stol.) však tvrdil: „Církev nezahyne, pokud se země nepřestane točiti kolem slunce“. Odporují si oba mužové? Ne! Oba zdůrazňují náboženskou pravdu, že církev bude trvati do konce světa. Aby tuto pravdu objasnili, použili obrazů, které jim poskytovala současná věda. Dnes víme, že přirovnání Augustinovo nebylo správné — ale pravda jím vyslovená zůstala v platnosti.

Zvláštní zmínky zasluhuje bibl. slovo „den“. Předpokládali jsme, že neznamená 24 hodin, nýbrž dlouhé periody časové. To se nelíbí mnohým spisovatelům moderním a proto nám vytýkají: „Nyní, když moderní věda svými objevy nasadila církvi nůž na krk, již přiznává, že biblickými dny lze rozuměti doby neurčitěho trvání. Přede dvěma sty lety by však byla každého křižovala, kdo by nechtěl věřiti, že jsou to nynější naše dni

sluneční“ (Masaryk). Co na to odpovíme? „Církev nikdy nezavazovala věřících, aby uznávali stvoření světa v šesti obyčejných dnech. Byli ovšem mnozí, kteří tak věřili, ale byli také mnozí, kteří tvrdili opak. Již sv. Hilarius praví: „Slova den se v Bibli užívá k označení éry, epochy“. Podobně sv. Augustin a j. Ostatně my mluvíme také tak. Říkáme: Dříve se cestovalo v dostavníku, dnes jezdíme po dráze a zítra budeme snad létat v aeroplánech. Také my mluvíme o jítu a večeru lidského života a nikdo z nás nechce říci, že by trval pouze jediný den“. (Bělina, Bible a věda, str. 19.) Ostatně na počátku druhé kapitoly (Gen. 2, 2) naznačil Mojžíš dosti jasně, že slova „den“ užívá ve smyslu širším.

V naší době stalo se zvykem uváděti biblickou zprávu v soulad s různými vědeckými domněnkami o původu světa. Snaha sama jest ovšem chvályhodná. Nikdo z nás nepopírá, že mezi Bibli a vědou nemůže býti skutečných rozporů, protože obě jsou konec konců dílem jednoho Boha.

Bylo by však zbytečným mrháním času, kdybychom chtěli smiřovati Bibli s „moderní“ vědou, která zásadně Boha neuznává. Nejnověji se o to pokusil dr. Farský ve svém spise „Stvoření“ (1920) — avšak s výsledkem velice žalostným. Smír se „podařil“, protože ve všem dal za pravdu vědě a podle jejích domněnek upravil Bibli. Jindy si vypomohl obojakými slovy, kterými možno uspokojiti katolíka i monistu. Pro zajímavost uvádím několik dokladů.

„Otázkou původu pralátky světa se systémy a hypotézy kosmogonické vůbec nezabývají, ježto vybočují jaksi (?) z dosahu vědecké zkušenosti, na které aspoň z nějaké části theorie tyto jsou založeny, jsouce teoriemi více fyzikálními nežli filosofickými. Proto není správné, činiti jim se stanoviska náboženského výtku atheismu, materialismu nebo pod., pokud náboženství jimi samými není dotčeno, i když se v nich se slovem a pojmem (!) Boha Stvořitele neseťkáváme“ (str. 41). Je však vědecky možno a přípustno mluvit o světové pralátce a netázati se po jejím původu? Proč jenom v tomto případě nemá platiti zákon kauzality? Právě tak nenajdete v knize odpovědi na důležitou otázku, jak povstal na světě první pohyb (str. 30).

O slovech „na počátku“ praví dr. Farský: „Spíše ale hledati jest v určení „na počátku“ pojem času. Ale jak že dávno od toho? Díme-li bilion, trilion . . ., vystihli jsme toto na počátku? Nikoliv, ono není vůbec našimi měrami času vyjadřitelno, poněvadž leží v matematickém nekonečnu, v ∞ , což v oboru trvání časového je po lidsku řečeno: věčnost. A v tomto smyslu nelze ničeho namítati proti větě moderní vědy, že hmota je věčná“ (str. 52). — Hra na schovávanou, čím bolestnější, poněvadž

jde o věci tak důležité. Povstal-li svět v čase, lze jeho trvání vždycky změřiti!

Monismus (Bůh = svět) a dualismus (Bůh + svět) smiřuje dr. Farský ubohou větou: „Bůh je živý zákon světa“ (str. 93-94). — Nenapadlo mu, že jeho „formulka“ se rozpadne, jakmile pokročíme dále a tážeme se: „Stojí tedy Bůh opravdu nad světem či jest jeho součástí?“ Právě na tomto příkladě vidíme nejlépe, jak povrchně pojímá spisovatel i nehlubší otázky náboženské a jak málo je přesvědčen o jejich praktickém významu pro život lidský.

Aby byl smír „úplný“, připustil dr. Farský darwinismus (str. 80) i pro člověka (str. 116), prohlásil dokonce (str. 51), že Bible nikde nemluví o stvoření z ničeho.

V poslední době vystoupil proti stvoření a existenci Boží dr. Schacherl (Patnáct let v klášteře, Brno, 1924, str. 78). Praví doslova: „Známe tak dobře podstatu světa, abychom mohli z ní usuzovati, že ji někdo musel udělati? Hodinář neudělal ocele a stříbra hodinek. Jen sestavil kolečka dohromady. Musí i ta ocel a stříbro samotné býti někým uděláno? Kdo to může dokázati? (!) Zákon příčinnosti, že vše musí míti příčinu, vztahuje se jen na dění, nikoliv na bytí.“ — Důkazů pro svoje tvrzení dr. Schacherl neuvádí. Zásada příčinnosti vztahuje se především na bytí a teprve potom na dění, protože bez pevného bytí není ani dění — agere sequitur esse. Vývody bývalého benedikta popravil svou zdravou ironií P. František Suchomel (Život, 1924/1925, str. 90—97), na kterého tu věle odkazuj.

Ještě povrchněji odbývá tuto všelidskou otázku Frant. Dvořák ve svém spise: Katechismus naší doby, Plzeň, 1921. Jeho důvody jsou tak mělké, že jich ani neotiskují.

Důsledky dogmatické: 1. Jest jenom jeden Bůh. — 2. Bůh je věčný, všemohoucí, dobrý a moudrý. — 3. Svět byl stvořen od Boha. — 4. Svět nepovstal náhodou. — 5. Svět není věčný.

Morální: 1. Boha máme ctíti, milovati a jemu sloužiti. — 2. Pomni, abys den sváteční světil! — 3. Neničme zbytečně věci, které Bůh stvořil (ptáků!)

Otázky: 1. Katechismus Volné Myšlenky se táže děti: a) „Kdo stvořil Boha, má-li vše svůj počátek?“ — Nikdo, protože Bůh počátku nemá. Byl vždycky. Jeho existence je však nutná, chceme-li si vyložití původ věcí nahodilých. — b) „Co činil Bůh před stvořením světa?“ — Již sv. Irenej odpovídá: „Byl blažen sám v sobě.“ — c) „Proč stvořil Bůh svět? Chybělo mu něco, dokud byl sám v ničem?“ — Chtěl pouze ukázati svou slávu a velebnost a oblažiti lidi. — d) „Byla země skutečně dřívě nežli její matka-slunce a nežli miliony stálic?“ — e) „Jaké světlo bylo stvořeno před sluncem? Jak mohl býti den a noc, dokud nebylo slunce?“ — Slunce bylo již před zemí, avšak na zemi ho nebylo viděti pro husté mlhy. — f) „Trval jeden „den“ opravdu 24 hodin?“ — g) „Mohly růsti stromy dřívě, nežli bylo slunce?“ — h) „Ne- vyvinuly se během let rostliny a zvířata samy ze sebe?“ — Moderní věda vyslovila nad darwinismem rozsudek zrovna zdrcující. Wikser praví: „Kdo není s darwinismem hotov, není přírodovědcem“. Ettinger: „Vlastní darwinismus je vědou překonán“. Rádl: „Celé půlstoletí dovedlo býti živo z pouho-

pouhých fantasí“. — ch) „Když Bůh pozoroval vše, co stvořil a viděl, že to bylo dobré, jistě se mýlil, protože ve stvořených věcech vězelo také zlo“. — V odpovědi třeba rozlišovati: Ve tvorech bylo zlo fyzické, na př. nedokonalost, slabost, ne však zlo morální. První neodporuje moudrosti a dobrotě Boží, protože plyne nutně z podstaty konečného světa; má být prostředkem k úkolům vyšším. — 2. Je tedy pravdivá 2. a 3. odpověď Československého katechismu: „Svět žije živým zákonem nebo pravidlem nezměnitelným? Živý zákon světa jest Bůh“. — Odpověď jest úmyslně dvojsmyslná. Vše záleží na tom, stojí-li Bůh nad světem či je-li jeho součástí. — 3. Co řeknete na 7. odpověď téhož katechismu: „Život světa se jmenuje tvoření, poněvadž ve světě vznikají nebo se tvoří neustále noví tvorové v nových tvarech?“ — To není pojem „tvoření“. Ale „Odkud první život na světě? Odkud hmota vůbec? Odkud její pohyb?“. O tom katechismus nemluví. — 4. Byly stvořeny od Boha také jedovaté byliny a hadi? — Ano! Také jedy mají pro člověka veliký význam. — 5. Proč zavedli apoštolové neděli místo soboty? — Protože v neděli vstal Kristus z mrtvých a seslal Ducha svatého a dokonal tak stvoření duchovní.

Literatura: Sedláček Jan, Hexaameron, Museum, 1892/3, 2; Šverdlík, Hexaameron v exegezi, Museum, 1902/3, 54; Zapletal, První hlava Genese v září nejnovějších objevů, ČKD, 1898, 329; Horáček, Záhady světa a bilance vědy, Vlast, 1900, 1; Šubert, Věda a víra o stvoření světa, Korespondence kát. duchovenstva, 1911, 23; Smolík, Hypothesa nebulární a spektrální analýse, ČKD, 1906, 225; Fux, Stvoření světa, Katechet. listy, 1894/5, 61; Dostál, Jak lze názorně předvésti „stvoření světa v šesti dnech“, Pastýř duch., 1889 555; Holý, Bůh je všemohoucí, Pastýř duch., 1899, 539; Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I. str. 71—94; Sedláček, Chaldejské báje o původu veškerenstva, Rádce duch., 1895, 55; Slabý, Nové tabulky klínopisné, obsahující babyl. tradici o stvoření světa, ČKD, 1914, 87; Miklík, V královské knihovně Assurbanipalově, Jitro, 1922, 170; Kaulich, Lze-li biblický šabbat stotožňovat s babyl. šabbatu? ČKD, 1910, 35; Bělina Jan, Bible a věda, Praha, 1916, str. 7; Musil, Od stvoření do potopy, str. 17; Miklík, Víra a věda, Jitro, 1922, 104; Novotný Josef, Světem k Bohu, Hradec Králové, 1914; Simerický, Mythologie, věda a víra o vzniku a vývoji kosmu, Jitro, 1923—1924; Hejčl, Ukázka z eucharistické četby S. Z., Eucharistie, 1915, 6; Jiříček, Vrchní hospodář, Hlasy svatohostýnské, 1908-1909; Pauly, Divy prasně, Růže Dominikánská, VII. (1893), 15 a 302; Saint-Projet-Podlaha, Apologie víry křesťanské, Praha, 1897, str. 90; Kadeřávek o původu tvorstva, 1897; Novotný, Věda a víra o původu světa, Časové úvahy, č. 266, (1920); Olmr, Jak povstal život na zemi? tamtéž č. 275; Šubrt, Starý a nový názor světový, Čas. úv., 1910, č. 1.; Bělina, Víra a věda, Čas. úv. 1906, č. 1.; Bělina, Účelnost v přírodě, tamtéž, VIII., č. 8—9; Šrámek contra Masaryk, Olomouc, 1908, 26; Burian, Odkud život v rostlinách a ve zvířatech? Slova pr., XIV, 1904, č. 9.; Burian, Odkud svět? Odkud život? tamtéž, IX. (1899), č. 9.; Panský, Vědecký a náboženský názor o původu světa, Čes. Budějovice 1922; Minichthaler, Stvoření světa v katechesi, Věstník katechetský, 1924, č. 4.; Jež Cyr., K poměru víry a vědy, Život, 1921/1922, 2; Cathrein-Kyselka, Novodobý evoluční názor ve svých důsledcích, Slova pr. XIV (1904), č. 4—5.; Šmejkal, Křesťanský názor světový, Milevsko, 1912; Opletal, Bible a Hexaameron, Vychov. listy, VII, 153; týž, Hypothesa Kant-Laplaceova, tamtéž, 53; Sedláček, Moderní teorie o vzniku světa a bible, Museum, 1886/1887, 88; Tomáš Jos., Vady teorie Laplaceovy a vědecké pokusy ji napravit, Museum, 1897/1898, 182; Horáček, O přechodu života, Vlast, XVI, 401; Štancl, Ka'echese o stvoření a o prvních lidech, Vychov. listy, 1920, 6; Štursa, Náboženství lidskosti nebo náboženství zjevené, Vychov. listy, 1922, 73; Žák, O stvoření světa, Mariánské jaro, Praha, 1913, 8.

2. O stvoření andělů a jejich zkoušce.

(Srdínko č. 2.; Doležel č. 2.)

Mojžíš nemluví výslovně o stvoření andělů. Snad chtěl vypravovati jenom o původu světa viditelného, snad se obával, aby jeho soukmenovci nedali se svéstí k mnohobožství — špatným příkladem okolních národů. Zmínku o nich nacházíme však již v nejstarších knihách Písma sv. — i v Genesi.

O jejich stvoření zmiňuje se výslovně sv. Pavel: „Bud' že to jsou trůnové neb panstva aneb knížectva neb mocnosti, všecko jest stvořeno skrze něho a pro něho“ (Kol. 1, 16). Bible je jmenuje posly (Ž. 103, 4 a Žid. 1, 4), silnými hrdiny (Ž. 102, 20), svatými (Deut. 33, 2—3; Ž. 88, 6—8), nebeským vojskem, které stojí kolem trůnu Božího a plní jeho rozkazy (3. Král. 22, 19) anebo syny božími (Job 1, 6; 2, 1; 38, 7). Jsou moudří a dobří (1. Král. 29, 9), chválí ustavičně Boha (Ž. 102, 20) a chrání lidi (Ž. 90, 11 a Tobiaš). V Písmě sv. (Kol. 1, 16 a Ef. 1, 21) se vypočítává devět kůrů andělských: andělé, archandělé, knížectva, mocnosti, síly, panstva, trůnové, cherubové a serafové. Z archandělů jmenuje Bible sv. Michala (Dan. 10, 13), Gabriele (Dan. 8, 16) a Rafaela (Tob. 3, 25).

Také andělům dal Pán Bůh příkázání, aby vyzkoušel jejich věrnost. V čem zkouška záležela, Písmo sv. nepraví. Snad nechťeli uznati Boha, snad vtěleného Slova. Všichni neobstáli a Bible mluví častěji o jejich pádu (Jan 8, 44 a 2 Petr. 2, 4). Zhřešili pýchou (Sir. 10, 15 a Tob. 4, 14), která je počátkem všeho hříchu. Sv. Otcové vykládali o nich slova Isaiášova o králi babylonském: „Kterak jsi spadla s nebe, dennice, která jsi ráno vycházela? upadl jsi na zem, který jsi ranival národy? Ježto jsi říkával v srdci svém: Na nebe vstoupím, nad hvězdy Boží povýším stolicí svou . . . Vstoupím na výsost oblaků, budu podobný Nejvyššímu“ (Is. 14, 12—14). Ještě více Ezechielovy předpovědi o králi tyrském (Ez. 28, 2—20). Jistě nechybíme, když řekneme, že oběma prorokům tanul na mysli příšerný obraz pýchy ďáblovy a podle ní popisovali hrdost obou králů.

Hned po pádu následoval trest. Mluví o něm sám bož. Spasitel: „Viděl jsem Satana jako blesk padati s nebe“ (Luk. 10, 18) a sv. Petr: „Bůh prohrěšivších se andělů neušetřil, nýbrž strhnuv je do pekla vydal (k mučení) vazbám temnosti, aby byli chováni k soudu“ (2. Petr. 2, 4). Jejich trest potrvá věčně: „Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který je připraven ďáblu i andělům jeho.“ (Mat. 25, 41). Zlí andělé hledí nám škoditi (Job, Tobiaš) a svéstí nás ke zlému, aby na nás mohli před Bohem žalovati. Proto se zovou ďábly (*διάβολος*).

Z pádu andělů se uč: 1. Jak veliké zlo je hřích. Z andělů učinil ďábly, z obyvatelů nebes — otroky pekla. Myslíš, že

k tobě bude Bůh milosrdnější, než byl k těmto vznešeným duchům? 2. Poznej, jak záhubná je pýcha. „Pohromu předchází pýcha a před pádem bývá duše zpupná“ (Přísł. 16, 18). 3. Jak málo můžeme spoléhat na svá dobrá předsevzetí a na své síly. „Kdo stojí, hled, aby neupadl“ (1. Kor. 10, 12). 4. Proti Bohu nic nemohu.

Nejlepší obranou proti útokům ďáblovým je nám ochrana svatých andělů. Modli se rád: Anděle Boží! Pamatuji, že anděl tě všude vidí a bude jednou na tebe žalovat. Bible praví: „Hle, já pošlu anděla svého, který bude kráčeti před tebou, střežiti tě na cestě a uvede tě na místo, které jsem ti připravil. Dbej ho, poslouchej hlasu jeho a nemysli, že smíš jím pohrdati; neboť nepromine ti, když budeš proti němu se prohřešovati; a jméno mé jest v něm. Budeš-li však poslušen hlasu jeho, a budeš-li činiti vše, což pravím, budu nepřitelem nepřátel tvých a sužovati budu ty, kteří sužují tebe“ (Ex. 23, 20—22).

3. O stvoření lidí. O ráji.

(Srdínko č. 3.; Doležel č. 3. a 4.)

Má-li přijíti do některého města král, zdobí se napřed jeho ulice, aby se panovníkovi dostalo důstojného uvítání (Sv. Jan Zlat., Hom. in Gen. 8, č. 2). Také na zemi bylo již vše přichystáno pro člověka, který měl všemu vládnouti. Učíme člověka. Všimni si, že při stvoření člověka činí P. Bůh výjimku v řeči. Jinde stačilo pouhé: Buď! — tu předchází samomluva a úvaha. Svatopisec chce tak — po lidsku — naznačiti vznešenost člověka. K obrazu a podobnosti. Ne podle těla; Bůh těla nemá. Člověk se podobá Bohu svou duší, která má rozum a svobodnou vůli a z nich plynoucí nadvládu nad celým světem. Nad zvířaty i divokými, která by nás byla opravdu poslouchala. Také tento dar jsme částečně ztratili hříchem. Pouze některým světcům jej Bůh mimořádně udělil. Sv. František Ass. avšak; sv. Antonín kázal rybám a. p. Učinil ze země tělo. Nemysli, že Bůh uhnětl naše tělo z hlíny a dal mu dnešní podobu. Tak si představovali původ člověka Egypťané; bůh Chnum urobil prý člověka na hrnčářském kruhu. Sv. Augustin nazývá takový názor dětinským. Bible chce pouze říci, že lidské tělo je z hmotných prvků, jaké nacházíme v zemi. Původem těla podobáme se zvířatům. Právě důstojnosti dodává člověku teprve duše. Vdechli duši. Dech je projevem života. Člověk žije, dokud dýchá. Proto na východě oba pojmy zaměňovány. Uvaž, jak je duše lidská vznešená pro svůj původ! Hled, abys obrazu Božího hříchem

v sobě nepošpinil! Co by se stalo tomu, kdo by potupil a pošlapal obraz presidentův? Není obraz Boží vznešenější? Poznáváš, proč Bůh trestá tak přísně každý hřích? Jméno Adam. Jak se první člověk jmenoval, nemůžeme říci, protože nevíme, jakou řečí první lidé mluvili. Víme však, že jeho jméno znamenalo, že země vzatý. Hebr. Adam je pouze překladem jeho původního jména.

Darwinismus snižuje člověka hluboko. 1. Písmo sv. nezná žádného vývoje prvního člověka a vylučuje, že by se tělo člověka vytvořilo z těla zvířete — z opice. (Musil, Od stvoření 33). — 2. Je nemožný! Přírodní zákony byly vždycky stejné. Co není možné dnes, nebylo možné ani jindy. Proto pravil dobře jeden venkovan: „Až moje stračena (kráva) bude mít hříbátko, uvěřím, že také člověk může pocházeti z opice.“ — 3. Je nevědecký! Až dosud se nenašel ani jeden přechodný tvar! Proto právem dí o takových lidech Bible: „Ano, člověk jsa vážen to nechápe, jest jako zvíře nemoudrá, která je pro nůž“ (Ž. 48, 21).

Bůh připravil pro Adama krásnou zahradu, kterou jmenujeme ráj. Na východě nazývá se zahradou každé místo, kde roste stromoví. Mojžíš měl jistě v úmyslu popsati přesně polohu ráje; bohužel! jsou nám jeho údaje nejasné, poněvadž nevíme určitě, co jednotlivá jména znamenala. Celkem můžeme říci asi tolik:

Ráj byl v krajině Eden, kterou protékala veliká řeka a jí zavlažovala. Po zničení ráje — hebrejskou částici miššám = odtud vykládám časově — rozdělila se řeka na čtyři samostatné toky. Dle toho musíme hledati jejich prameny blízko sebe. Mimoděk myslíme na Tigris, Eufrat, Kur a Araxes. Všechny vznikají na vysočině armenské a jejich prameny jsou opravdu blízko. Tam tedy byl ráj. Tomu by nasvědčovala také řecká báje o Argonautech. Hledali v Kolchidě — pod horami armenskými — zlaté rouno strážené drakem. Dr. Musil (Od stvoření, 38) myslí spíše na perský záliv a také jeho důvody jsou závažné.

Strom života. Jeho ovoce mělo od Boha sílu, že chránilo člověka od nemocí a smrti. Dosud známe mnoho léčivých rostlin — není tedy vypravování biblické nemožností. Strom vědění. Nedával poznání; tak nazván teprve ex effectu. Na něm poznal člověk poprvé rozdíl mezi dobrem a zlem a také ďábel sliboval Evě vyšší inteligenci, bude-li z něho požívat. Jaké to byly stromy, nevíme. Mohly býti kterékoli a jsme proto odkázáni na pouhé dohady. Jistě je nesprávné viděti v nich jablono; v tamních krajinách jabloní nebylo (Musil, 73). Dle obrazů assyrských a babyl. podobal se strom života cypřiši anebo palmě. Na ravninách, které byly objeveny ve Varce, býval

obraz cypřiše — symbol nesmrtelnosti a života. S tím by snad souviselo, že jehličnatý cypřiš zdobí dosud východní hřbitovy, jako u nás jehličnatá tuje. Také vánoční stromek — obraz nového života — bývá z druhů jehličnatých. Ale určitého nemůžeme říci nic. (Musil 73).

S m í š j í s t i. Bylo to přikázání opravdu lehounké. Clověk měl jenom uznati a projevit svou závislost na Bohu. Protože Adam tohoto postu nezachoval, uložil Bůh světu tolik postů a tolik odříkání (sv. farář Vianney). Přivedl živočichy. Lépe dle hebrejského: učinil, že přišli. Tak mělo býti veřejně dokumentováno, že Adam jest od nynějška jejich pánem. Jak rádi žádáme, aby druzí uznávali naše práva a sami šlapeme nohama práva — Boží. Zároveň měl Adam poznati, že nemá družky sobě podobné a zatoužiti po Evě. I první manželství měla spojití láska.

Není dobré, poněvadž odchodem Adamovým z tohoto světa bylo by lidské pokolení zaniklo. Tvrdý spánek: buď aby se nepolekal, že mu Bůh vyjímá žebro, nebo spíše, aby ve vidění poznal lépe hlubší význam tohoto divu. Vyňal žebro. Z toho však neplyne, že lidé mají dnes o jedno žebro méně. Chybělo pouze Adamovi. Děti prarodičů měly opět všechna žebra. Také dnes mívají děti obě nohy i když jejich otec byl beznohý. Z boku. Chtěl tak naznačiti jejich vzájemný poměr: žena nemá býti paní anebo otrokyní mužovou, nýbrž jeho milovanou družkou. Sv. Otcové viděli tu předobraz církve, která se zrodila z probodeného boku Kristova na kříži. Učinil žen u. Bůh to mohl. Také Kristus Pán nasytil několika chleby a rybičkami veliký zástup lidí. Ostatní hmotu pro tělo ženy vzal Bůh asi ze země. Eva. Ani tu nevíme, jak se naše pramatka jmenovala. Její jméno znamenalo: „živou, matku živých“ — hebr. Eva. Je jisté zajímavé, že také Mexičané nazývali první ženu „paní našeho těla“ čili matkou.

Naši prarodiče byli dobří (1, 31) a šťastní (2, 8—5); vynikali rozsáhlým poznáním (2, 19) a jejich mohutností žádací byly souladně urovnány (2, 25). Těšili se míru a pokoji (3, 8—10), obcovali důvěrně s Bohem a nepodléhali zákonu smrti (Hejčl).

Také ostatní národové uchovali si vzpomínku na původ prvních lidí a na šťastný ráj. Nás zajímá nejvíce Babylonie — kolébka Hebreův.

V babyl. báji nazývá se první clověk Adapa. Je možné, že jméno vyslovovali Adaba; v tom případě byla by podobnost s hebr. textem úplná, poněvadž v babyl. se b a m často zaměňovaly. V různých babyl. hymnech nacházíme tu a tam zmínku, jak si představovali původ prvního clověka. V epose Gilgamešově čteme:

„Ty, Aruru, jsi stvořila Gilgameše,
stvoř teď bytost podobnou jemu!“
Sotva to Aruru uslyší,
vytvoří ve svém srdci obraz Anuův,
umyje si ruce, uhněte hlínu,
naplne na ni — Eabaniho stvoří reka.“

Dr. Musil poznamenává, že po východním názoru přecházejí slinou vlastnosti z jedné osoby na druhou. Tutěž představu našel u beduinského kmene Huetátův. Když má jejich novorozeně dostati jméno, vezme je některý rek na lokty, naplne mu do úst a říká:

„Vem slinu ze sliny mé,
osvoj si vlastnosti mé
a jmenuj se N.“ (Od stvoření do potopy, 58.)

Dle toho by tu byla nejasná vzpomínka na původ lidské duše. V jiné sumerské (předbabylonské) básni děje se výslovně zmínka o tom, že první dva lidé byli stvořeni od boha Enlila podle jeho vlastního obrazu. Čteme tam doslova:

„Zlostině pravila Ningarsag k Enlilovi:
„Rodila jsem ti dítky, kde jest má odměna?“
Šmutně odvětil jí Enlil — tvůrce:
„Je pravda, že jsi mi rodila dítky.
Ve svém městě stvořím pro tebe dvě bytosti,
tvým jménem budou se zváti.“
Enlil vzal svou hlavu jako vzor,
svou nohu učinil vzorem,
podle svého oka stvořil oči jejich.“

Velmi často vyslovena vznešenost clověka jiným obrazem: bohové tvoří první lidi z krve některé bytosti božské. Ve staré sumerské básni čteme o poradě bohů:

„Co máme tvořiti,
co máme činiti?
Vy, velcí bohové, Anunnakové,
co máme tvořiti,
co máme činiti?“
Velcí bohové, kteří tu stáli,
Anunnakové, bohové osudu,
obrátili se k Enlilovi a pravili:
„Boha Lamga, boha Lamga zabijeme,
z jeho krve utvoříme clověka!“

Poněkud jinak vypisuje vznik prvního clověka Berossos: „Bélus vida, že země jest pustá, ač úrodná, rozkázal jednomu z bohů, aby mu rozřal hlavu, a aby směse řinoucí se krev se zemí, učinil lidi a zvířata, žijící na zemi.“ (Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy I., 79). — Avšak již z těchto několika ukázek poznáváme, jak vysoko stojí Bible nad domnělými

prameny babylonskými a jak neprávem dovolává se „Český zápas“ (VII, 15) zásady: „Méně kultivovaný přejímá od lépe kultivovaného.“ V ohledu náboženském se Babyloňané národu israelskému nevyrovnali a proto také nemohli býti jeho učitelem!

Také ostatní národové dochovali si více méně jasnou vzpomínku na původ lidského pokolení. Dle Indů povstal první člověk — Puru — ze země na rozkaz Višnův; teprve potom dostal od boha život. Čínská kniha Fong-su-tong vypravuje: „Když bylo stvořeno nebe a země, nebylo ještě člověka. I vzal Niu-hoa žlutou zemi a učinil z ní člověka.“ Podle řeckého podání, dochovaného nám Hesiodem, vytvořil prvního člověka z hlíny Prometheus; duši mu dala Minerva. Pausanias (10, 4) se chlubil, že viděl ještě zbytek této hlíny v jakési kapli fokidské.

O Egypťanech stala se již zmínka. Na jednom obraze sedí bůh Chnum a tvoří na hrncářském kruhu dva lidi. Jsou ještě mrtvi. Před nimi klečí bohyně Higit a přidržuje k jejich ústům hieroglyfické znaménko duše, života.

Oč hlouběji stojí tedy dr. Schacherl (Patnáct let v klášteře, str. 77), který duchovosti duše neuznává. Píše: „Připomeneš mi snad, že duše je nehmotná, ježto rozum je nehmotný. Je však vše tak jednoduché? Nezávisí celá naše duševní činnost na činnosti mozku? Neztrácíme vědomí, když mozek je unaven a my upadneme do hlubokého spánku? Nepřestává činnost duševní částečně nebo i úplně, když mozek je poraněn? Nemí pak důsledným říci, že když činnost mozku přestane, ustane i ona?“ — Ne! Z uvedených fakt pouze vyplývá, že mezi oběma činnostmi je jakási závislost. Nemáme však důvodu, který by nás opravňoval, abychom obě činnosti stotožňovali.

Důsledky dogmatické: 1. Jsme stvořeni od Boha. — 2. Darwinismus je vědecky a theologicky nemožný. — 3. Máme tělo a nesmrtelnou duši. — 4. Všichni pocházíme od jedné prarodičů. — 5. Byli bychom šťastni, kdyby nebylo pádu.

Morální: 1. Hledme, abychom obraz boží v duši své hříchem nepošpinili! — 2. Také bližní je obrazem Božím — milujme jej! — 3. Před Bohem jsme všichni sobě rovni. — 4. Manželství je od Boha a bylo nerozlučné.

Otázky: 1. Bylo tedy lidstvo napřed divoké a teprve časem se dodělalo vzdělanosti? — Věda to ráda tvrdí, ale svých výroků dosud nedokázala. Dle katolického názoru byl člověk s počátku dokonalý, a teprve po pádu klesal hlouběji a hlouběji. Trosky kostí, které nacházíme, jsou zbytky člověka z doby jeho úpadku. — 2. Máme o jedno žebro méně? — 3. Jak odpovíte na 12. otázku katechismu Volné Myšlenky: „Proč zakázal Bůh člověku požívat ovoce se stromu vědění dobrého a zlého? Neměl je k tomu spíše pobízet, aby jedli a naučili se znáti dobré a zlé?“ — Strom přece nedával žádného poznání! — 4. Má pravdu dr. Farský (Stvoření, 81), když hledí srovnati darwinismus s Bibli a praví: „Po uplynutí této rostlinorodné a živočišné fáze se zjev plozen bezrodičného v rostlinstvu a živočišstvu už nevyskytuje, jak konstatuje bible v Gen. 2, 2, kde výslovně na to upozorněno slovy: „dokonal Bůh dne sedmého“... Jestliže tedy při nynějším stavu platí nezvratná zásada: Omne vivum ex vivo, nebylo by rozumno chtít předpokládati tuto zásadu i v dobách vznikání života na zemi.“ — Slova Gen. 2, 2, mají smysl docela jiný. Znamenají pouze, že

Bůh přestal tvořiti druhy nové. Pro předpoklad, že na počátku světa byl darwinismus možný, nemáme žádného důkazu. Je proto nevědecký! Mimo to tvrdí ráda moderní věda a také Farský na jiných místech, že přírodní zákony jsou nezměnitelné. — 5. Co odpovíte dru Farskému (Stvoření, 121), když píše: „Bible praví, že člověk byl učiněn, že tedy povstal vývojem z hmoty zemské, z hlíny.“ — Výklad biblických slov je násilný. Byl-li učiněn, tedy nemohu říci, že povstal. Mojžíš výslovně zdůrazňuje, že tělo člověka učinil Bůh. — 6. Jak nazvete výrok dra Farského (Stvoření, 106): „Psal-li začátek bible filosof, odkazuje jeho pokračování na mythologického pohádkáře, sotvaže otevře ústa.“ — Je to rouhání, kterým se chce zbaviti nemilé zprávy o původu lidské duše. — 7. Má pravdu „Právo národa“ (II, 368), když píše: „Není dobré! To je svatý zákon Boží. Nikdo na světě nemá práva tento zákon Boží změnití nějakým příkazem nebo zákazem v pravý opak; Kristus sám toho zákona nijak nerušil a nezměnil — jako vůbec prohlásil, že nepřišel zákona (ani jedině čárky) zrušiti. Nijak neprohlásil panenství za lepší. O čem řekl Bůh: „Není dobře“, o tom nemohl Syn Boží říci: „Je lepší.“ — Spisovatel neprávem zaměňuje všeobecné panenství s panenstvím některých lidí. Pro pokolení lidské bylo ovšem potřeba, aby na světě byli mužové a ženy; není však třeba, aby všichni lidé do manželství vstoupili. Kristus opravdu prohlásil panenství za lepší a dokonalejší (sr. na př. Mat. 19, 11) a stejně smýšlel jeho veliký apoštol Pavel (1. Kor. 7, 36).

Literatura: Zapletal, O obrazu Božím v člověku, ČKD, 1903, 392; Tauber, Obraz Boží, Hlídka, 1897, 281; Dostál, Adam před pádem do hříchu, Pastýř duch., 1887, 233; Novák, Stvoření Evy ze žebra Adamova, ČKD, 1873, 51; Kyselka, Původ člověka na základě teorie descendenční, Rádce duch., 1904, 287; Kubíček, Ze životopisu pračlověka, Hlídka, 1905, 16; Heusler, Jak se má Darwinova teorie k Bibli?, Obzor, VII, 289; Pícha, Pithecanthropus erectus, Vlast, 1898, 40; týž, Může-li descendenční nauka býti pokládána za pravděpodobnou?, Vlast, 1901, 452; Lenz, O praeternaturálním stavu prvního člověka co do vědovčnosti, ČKD, 1878, 4; O původu lidské řeči, Vlast, 1897, 428; Ševčík, O původu jazyka, Museum, 1885, 2; Drbohlav, O stáří lidského pokolení, Vlast, VI, 462; Kde ležel ráj biblický?, Hlídka, 1908, 368; Musil, Od stvoření do potopy, 30; Bělina, Bible a věda, 54; Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I., 95; Kosík, Člověk, Růže Dominikánská, VIII (1894), 124; Bělina, O duši lidské, Cas. úv., 1901, č. 1.; Reyl, Manželství přirozené a svátostné, tamt., 1906, č. 12.; Zaleťel, O manželství, tamt., 1905, č. 6.; Brynych, Duše lidská, Slova pr., III, č. 6-9.; Burian, Co jest člověk? tamt., IX, 15.; Cathrein-Kyselka, Novodobý evoluční názor na svět ve svých důsledcích, tamt., XIV, 2-4.; Klobouk, Volnomyšlenkářský názor životní, Obrana víry, 1909, 2-4.; Saint-Projet-Podlaha, Apologie víry křesťanské, Praha, 1897, str. 239; Badet-Vaňous, Ježíš a ženy v evangelii, Praha, 1910, str. 5; Soukup, Důkazy o zvráceném původu člověka, Vychovatelské listy, 1917, 346 a 470; Mejzlík, Jak pohlížíme na nauku o evoluci, Museum, 40 (1906), 12; Pátek, Katolické dogma a vědecký dogmatismus evolucionistů, Museum, 40 (1906), 200; Navrátil, Teorie o původu duší, Museum, 44 (1910), 144; Pospíšil, Darwinismus a methodologie, Obzor, 1897, 197; týž, Řeč lidská vyvracuje darwinismus, Obzor, 1893, 225; Vychodil, Křesťanská mravouka o poměru člověka ke zvířatům, Hlídka, 1896, 164; Jiříček, Mojžíš a Darwin, Vlast, XXII, 21; Petr Lub., Charles Darwin, Vychovatel, 1913, 14; Holý, Přirozený vývoj člověka, Vychovatel, 1913, 91; Kašpar, O lidské duši, Vychovatel, 1916, 5; Lexa, O poměru ducha, duše a těla u Egypťanů staré říše, Věstník akademie české, XXVI, č. 5-9.; Štancl, Katechese o stvoření a prvních lidech, Vychovatelské listy, 1920, 6; Suchomel, Glosa ke článku: „Kdy se objevil člověk na zemi?“ Jitro, 1924/1925, 63.

4. O pádu a trestu prvních lidí. O zaslíbení Vykupitele.

(Srdínko č. 4. a 5.; Doležel č. 6. a 7.)

Štěstí prvních lidí netrvalo dlouho. Dábel záviděl, protože sám nebe ztratil. Sr. slova knihy Moudrosti: „Závistí ďáblou přišla smrt na svět“ (2, 23). Použil hada, protože jiného zvířete mu P. Bůh užití nedovolil. Hada byl svou plachostí, lstivostí a úskočností vhodným symbolem ďáblovým. Eva šla blíže. Varuj se každé blízké příležitosti ke hříchu. To nebyla ovce, co s vlkem se procházela. (Přísl.) Bible praví: „Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm“ (Sir. 3, 27) a „Kdo se dotýká smoly, zamaže se jí“ (Sir. 13, 1).

Hada pravil. Některá zvířata se naučí pronášeti několik slov, ale musí mít vhodné orgány, zvláště silný jazyk (papoušek, kanárek). Hada takového jazyka nemá; proto také nemohl mluvit. Podle všeho pohyboval jenom rty a jazykem, hlas způsobil sám dábel. Rozechvěl okolní vzduch tak, že v uchu Evy povstal dojem hlasu. Eva se nezalekla, poněvadž do té doby žili se zvířaty přátelsky. Spíše ji lákala zvědavost, aby si prohlédla podivný úkaz. Pravil k ženě. Dábel si zvolil ženu, poněvadž se dá spíše ovládnouti citem a zvědavostí, nežli muž. Evě nebyl dán rozkaz Boží přímo a proto na ni neúčinně takového dojmu. Také čekal, že svede muže, padne-li sama. Jeho výpočty ukázaly se bohužel! úplně správnými. Proč? V hebr. textu ještě živěji: Je to pravda, že vám Bůh zakázal? Taková otázka je velice záhlubná. Mimoděk vzbuzuje dojem, že druhému se zdá zákaz nepochopitelný, nerozumný a proto pokořující. Také Evě zdála se v tu chvíli jejich závislost na Bohu přílišnou a hleděla ji oslabiti slovy: abychom snad. Nevěřte! Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají. Dábel dobře pozoroval, že Eva kolísá a proto se odhodlal k rozhodné ráně. Popírá pravdivost božské hrozby: Nezemřete! a otravuje dosavadní důvěru Evinu k Bohu. Bůh vám zakázal jísti z tohoto stromu ze závisti. Nechce, abyste se mu rovnali a znali dobré i zlé, jako on. Sliboval jim větší poznání — ale docela v jiném smyslu, než jak mu rozuměla Eva. Proto se nazývá v Bibli lhářem: „Je lhářem od počátku“ (Jan 8, 44). Nevěř, když ti v pokušení zlý duch něco namlouvá! Později bys trpce litoval a bolestně doznal, že jsi byl oklamán. Ovoce se jí zalíbilo. Ta myška už lapená, s kterou si kočka pohrává. (Přísl.) Poznámka ďáblou o závisti Boží účinkovala. Eva se podívala na strom a čím déle naň hleděla, tím více se jí zdálo, že had má pravdu. Proto utrhla a jedla a svedla i Adama. Tak byl spáchán na zemi první hřích.

Hřích prarodičů byl velice těžký, i když jeho zevnější předmět byl sám sebou nepatrný. To plyne 1. z účelu, za

kterým dáno přikázání. Svou poslušností měli první lidé ukázati, chtějí-li zůstat P. Bohu věrni anebo se od něho odloučiti; měli se rozhodnouti, chtějí-li uvaliti na svoje potomky smrt a utrpení, anebo jim zasloužiti štěstí a blaženost; 2. z okolností. Zhřešili při plném vědomí. Poněvadž neměli ještě zlé žádostivosti, nebyl jejich úsudek ničím kalen a vůle, nebyla lákána ke zlému. 3. Přikázání samo bylo velice snadné, poněvadž omezovalo jenom nepatrně jejich svobodu. 4. Z velikého trestu, kterým Bůh hrozil (Hejčl).

Sotva byl spáchán první hřích, otevřely se oči prarodičů — ale zcela jinak, než si představovali. Poznali, že jsou nazí. To věděli také dříve, ale nepociťovali před sebou studu a zlé žádostivosti. V té věci byli jako malé děti. Teprve hříchem porušen soulad mezi duchem a tělem a proto se hleděli jeden před druhým ukryti. (Avšak pozor při výkladu, jsou-li pohromadě starší hoši a dívky!) Ukázal se Bůh. Bible udává přesně dobu, kdy se to stalo: za odpoledního vánku. Časové udání je vzato ze života východního. Denním horkem rozehrějí se holé skály palestinské a kolem třetí hodiny počíná vát od chladnějšího moře osvěžující vánek. V té době vychází Oriental na procházku. Písmo sv. praví po lidsku, že také Bůh si vyšel do ráje. Všimni si, že první hřích byl spáchán asi v tutéž hodinu, ve které umíral později bož. Spasitel na kříži! Jeho hlas. Bůh známoval prvním lidem svou přítomnost nějakým viditelným znamením: snad zvláštním šelestem v korunách stromů a pod.

Adame, kde jsi? Nový následek hříchu: bázeň před Bohem. Jindy pospíchali mu naproti. Dnes se báli a proto se ukryli. Špatné svědomí! Pán Bůh volal; dával Adamovi příležitost, aby se sám přiznal a prosil za odpuštění. Skryl jsem se. Bůh čekal marně. Místo pokorného doznání odpovídá Adam velice vyhýbavě. Každý hřích svou výmluvu má. Kdo ti povědí? „Moře nevyleješ, ďábla neošidíš, Boha nepřemudruješ,“ praví přísloví. Je vševedoucí, vidí i naše nejtajnější myšlenky. Proto sám prozrazuje Adamovi jeho hřích. Následující vyšetřování postupuje podle odpovědnosti: muž, žena, had; při trestu podle pořadu, v jakém kdo ke hříchu spolupůsobil: had, žena, muž. Dal jsi mi. Ani tentokrát se Adam nedoznal upřímně. Právě naopak. Svaluje vinu na Evu a nepřímou na samého Boha. Chtěl říci: Kdybys mi ji nebyl dal, nebyl bych padl. Proč? Eva nebyla o nic lepší, než její muž. Sváděla vše na hada. Podvedl mne. Již to věděla! Proto nevěř ďáblu, když ti v pokušení maluje hřích krásnými barvami. Za chvíli bys musel bolestně doznat, že jsi byl také oklamán.

Bůh se již dále netázal. Hada sám nemá rozumu a proto za nic nemohl; dábel je již zavržen a proto lftosti neschopen.

Proto Bůh diktuje trest. A protože ďábel se ukryl v hada, volil Bůh taková slova, která v prvním významu se hodí na hada — ale dokonale se měla splnit teprve na ďáblu. Nesmí nás nijak překvapovat, že potrestán také nerozumný had. Také otec rozláme meč, kterým bylo usmrceno jeho dítě. Bůh chtěl, abychom si vzpoměli na svůj pád pokaždé, kdykoli uvidíme hada.

Zlořečený jsi. K hadům mají všichni lidé nevysvětlitelný odpor a bojí se jich; u ďábla třeba mysliti na opravdové zlořečení. Po prsou se plaziti a prach jísti jsou hebr. rčení, která znamenají býti pokořenu, polupenu, úplně poníženu a pošlapánu. Oba obrazy jsou na východě dosud velice časté. Vítězný král šlapal poraženému nepříteli na hlavu anebo na krk. Tak pravil Josue svým bojovníkům: „Jděte a vkládejte nohy na hrdla těchto králů“ (Jos. 10, 24). V královských análech asyrských opakuje se fráze do omrzení. Totéž znamenala slova: jísti prach. Pisatel listů nalezených v Tell-Amarně — asi z doby Mojžíšovy — si přeje, aby jeho nepřítel „tikkalu ipra“ — jedli prach. Podobně Mich. 7, 17 a Is. 65, 25. Z toho však neplyne, že by se před pádem pohyboval had jinak, nežli dnes. Smysl je pouze: jeho nízká poloha těla má nám býti symbolem, jak velice bude pokořen ďábel!

Nepřátelství. Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Eva se provinila přátelstvím s hadem — proto potrestána nepřátelstvím. Hadů se ještě nepodařilo nikdy úplně ochočiti a zkrotiti. U ďábla mině ustavičný boj mezi dobrem a zlem, který potrvá až do konce světa. Pokolením tvým. Ďábel nemůže míti potomků. Písmo sv. jmenuje tak lidi, kteří se řídí jeho zlými zásadami a následují jeho příkladu. Proto pravil Pán Ježíš nevěřícím židům: „Vy jste otce ďábla a chcete činiti žádosti otce svého.“ (Jan 8, 44). Dobří lidé se nazývají dítkami Božími. Ona potře. Hebr. text je tu přesnější a původnější; mluví o potomstvu ženy: Ono potře. Na prvním místě vztahují se slova Boží na Krista Pána, který svedl s ďáblem rozhodný boj a rozdrtil jeho hlavu. Je však přirozeno, že ani Matka Kristova nesměla nikdy ďáblu podlehnouti a býti v jeho moci. Potupa Matky byla by pohanou Synovou. Vždyť by mu mohl ďábel vytýkati, že jeho tělo bylo kdysi — aspoň na okamžik — v jeho moci. Slušelo se, aby božský Spasitel byl „velekněz-svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníků a vyvýšenější nad nebesa“. (Žid. 7, 26). Proto církev vyvozuje ze slov dogma Neposkvrněného Početí. Vždy však třeba míti na paměti, že Bible mluví na prvním místě a přímo o Kristu; o Matce Boží teprve na místě druhém a nepřímo. (Pius IX. v bulle „Ineffabilis“). Věcného rozdílu mezi původním textem a Vulgatou není. I Panna Maria zvítězila

nad ďáblem jenom mocí a milostí Ježíše Krista. Je však lépe děti na toto různé pojmání ani neupozorňovati. Pata bývala na východě velice tvrdá a proto málo zranitelná; chodilo se obyčejně bosou nohou. V tomto boji dobra se zlem utrpí tedy obě strany, ale různě. Lehkým a zhojitelným ranám na straně dobra budou odpovídati těžké a smrtelné rány v táboře zla. Příklad vidíme na Kristu na kříži; jeho tělo podlehl hrozným mukám, ale jen na čas. Porážka ďáblova byla však úplná.

Předpověď obsahuje první radostnou zprávu o Vykupiteli — proto se jmenuje protoevangelium. Obsahuje opravdu kratičce celé evangelium: „Gratia per Jesum Christum facta est“ (Jan 1, 16). Byl to první paprsek světla, který měl provázeti lidi do tmy, do které se ubírali. Snad se tážeš, proč neposlal Bůh Vykupitele ihned? Lidstvo mělo poznati celou velikost svého neštěstí, mělo se přesvědčiti, že si samo pomoci nemůže a proto si vykoupení více vážiti. Nikdy neceníme draho, co nás stálo málo námahy.

Budeš míti starosti. Trest ženy byl trojí: 1. musela konati domácí práce, které jsou zvláště na východě velice těžké; 2. obtíže těhotenství a porodu. Poněvadž se provinila zlou žádostivostí, byla trestána tam, kde se žádostivost nejmocněji projevuje; 3. poddanství mužovi, které bylo před Kristem a je dosud u pohanů velice těžké. Teprve Spasitel zbavil ženu tohoto trestu. Zlořečená země. Také bez prvního hříchu byl by člověk pracoval; jeho práce by však byla lehká a spíše pomůckou, aby své duševní schopnosti organicky rozvíjel. Po pádu stala se trestem a vpáleno jí znamení hanby. Teprve Kristus práci opět posvětil a zušlechtil svým skrytým životem v dílně nazaretské a svojí láskou k chudému, pracujícímu lidu. Trní a hloží jmenuje svatopisec zvláště, protože ho v Palestině tolik roste. Židé měli pro ně dvacet různých jmen. Prach js i. V tom okamžiku, kdy Adam zhřešil, upadl do moci smrti, i když hned nezemřel. Právem upozorňuje sv. Petr: „Na jedno však nezapomínejte, miláčkové, že jeden den u Pána jest jako tisíc roků a tisíc roků jako jeden den“ (2. Petr 3, 8). Církev nám připomíná vážná slova Boží při popelci. Sukně. Kůže vzal asi ze zvířat, které mu obětovali. Podle všeho je sám naučil, jak mu mají oběti přinášeti. Cherubíny. Asyrské slovo kerubu znamenalo okřídlené postavy lvů a býků, které sítěžily vchod do královských paláců. Odtud význam strážce. Na baby. obrazech bývá strom života hlídán dvěma anděly nebo aspoň dvěma kněžkami. S plamennými meči. Myslí ohnivé plameny, snad naftové, které šlehaly ze země a zabraňovaly návrat do krajiny Edenské. Asyrové nazývali tak blesk a dávali jej rádi do rukou některým bohům. — Později byl ráj zničen potopou, takže po něm nezůstalo ani památky.

Mimoděk se tážeme, proč Bůh odpustil prvním lidem, když tak přísně potrestal padlé anděly. Možno uvésti několik příčin. Prvním důvodem bylo nevyzpytatelné milosrdenství Boží. Smilovává se, nad kým chce a trestá, koho za dobré uzná. (Ex. 33, 19 a Řím. 9, 15). Andělé byli moudřejší a lepší než lidé; také hřešili sami ze sebe, kdežto lidi strhlo do hříchu pokušení.

Také ostatní národové uchovali si vzpomínku na pád prvních lidí a je opravdu zajímavé, že všude se připomíná výslovně had. „Na četných obrazech babylonských vidíme hada, jak se vzpíná po ovoci posvátného stromu a celá babylonská literatura je proniknuta myšlenkou, že jest had symbolem vzpoury proti bohům, symbolem hříchu . . . Zda si představovali skutečného hada, anebo jako při hříchu bytostí duchových znázorňovali hadem symbol vzpoury, pokušení, nevíme. Ale důležité jest, že znají hada v ráji právě tak, jako Bible“. Nelze však říci, že by svatopisec čerpal svou zprávu z pramenů babylonských. Také staří Mexičané zanechali nám obrazy, na kterých první žena rozmlouvá s hadem. U Indů zápasí žena rovněž s hadem a drtí jeho hlavu. Ale i tu stojí Bible vysoko nad ostatními zprávami. Jinde nacházíme pouze drobtý, kdežto v Genesi jednolitý celek.

Babylonské názory o hříchu a vykoupení probírá pěkně dr. Musil. Od stvoření do potopy, str. 78. ad.

Důsledky dogmatické: 1. Dábel pokouší opravdu lidi ke zlému. — 2. Bůh zná i naše nejtajnější myšlenky. — 3. Lidstvu byl slíben Vykupitel. — 4. Jest hřích dědičný, který se smývá křtem sv. — 5. Hřích je největší zlo. — 6. Neposkvrněné Počtí je pravdou zjevenou.

Morální: 1. Nezahrávej si s pokušením! — 2. Varuj se blízké příležitosti! — 3. Boj se Boha, styď se lidí, nehřeš více, Bůh tě vidí! — 4. Závist je hříchem ďábelským. — 5. Pýcha předchází pád. — 6. Nespoléhej opovážlivě na milosrdenství Boží! Bůh může dáti milost, ale nemusí. — 7. Nevěř pokušiteli! — 8. Přijmeš kajcně popelec! — 9. Hleď vítěziti nade zlem! — Oděv je nám dán, aby kryl naši nahotu; ne však pro marnivost, anebo aby sváděl druhého ke hříchu.

Otázky: 1. Proč exorcisuje církev napřed přírodní věci (sůl, vodu), kterých užívá? — 2. Byl tak veliký trest spravedlivý? Co z něho poznáváme? Velikost hříchu. — 3. Katechismus Volné Myšlenky obsahuje tyto otázky: a) Proč trestal Bůh první lidi za to, že přestoupili jeho příkázání? Když se zapovězeného stromu jedli, nevěděli vůbec ještě, co jest zlé. Bůh měl počkati, až by lidé nabyli zkušeností. Vždyť ani zákon netrestá nevědomých dětí (ot. 13). — Věděli však, že jednati proti vůli Boží, je hříchem. — b) Byla země dřívě úrodná jen k vůli člověku od Boha prokleta? (ot. 19). — Ano! Měl pocítiti celou tíhu trestu. — c) Bylo muži uloženo vzdělávati půdu zemskou a konati práce v potu tváře své jako trest za hřích? Nemá býti práce radostí a ctí, spásou a požehnáním lidstva? (ot. 20). — d) Přišla smrt na svět následkem hříchu prvních? Neumírala zvířata a nepožírala se vzájemně již dřívě, než byl člověk na světě? (ot. 21). — Nejde přece o smrt zvířat, nýbrž o smrt lidí. Aspoň spisovatel vidí, že Adam mohl věděti, co je to smrt. — e) Jestliže Bůh osobně s prvými lidmi mluvil, jistě pevně v něj věřili, proč přes to nežůstali dobrými? Tedy vřa v Boha, slovo Boží a dokonce i boží přítomnost u lidí nic neprospěla. (ot. 23). — Právě tuto bázeň před Bohem hleděl dábel u prv-

ních lidí napřed podkopať. — f) Odkud přišel had? Kde vlastně stvořil zlo? (ot. 15). — Nikdo! Zlo není ničím pozitivním, nýbrž zaviněným nedostatkem dobra. — g) Či bylo snad zlo bez vůle Boží mimo Boha? Byl by pak ještě samojediným a všemocným? (ot. 16). — Bůh zlo pouze dopustil, aby narušil svobodné vůle lidské. — h) Mohl had mluvit? Jakou řečí? Není to bajkou, co Písmo sv. vypravuje? (ot. 17). — 4. Proč se dává popelec? — 5. Co se stalo později s rájem? — 6. Co třeba souditi o učení církve československé, která nazývá pád prvních lidí bajkou? A posmívá se katolíkům, že „pokládají novorozeně za nádobu zloduha“ (Český zápas, V, 8). Co potom souditi o jejich křtu? — 7. Je pravdivé u. ení českosl., že „dábel neexistuje; že je pouze symbolem zvrhlosti a zkaženosti lidské“. (Český zápas, V, 1). — 8. Vypravování o ráji považuje prý církev římská „mylně za historii“. Jim je to pouze „předhistorická hlína“ (Český zápas, IV, 42).

Literatura: Oliva, První tři kapitoly Genese, Hlídka, 1899, 241, K tomu poznámka od Musila, str. 384; Oliva, Z duchovních pradějin člověka. Hlídka, 1900, 8; Sýkora, První stav a pád člověka. Přislíbení Vykupitele, Alétheia, VII, 89; Zahradník, O dědičném hříchu, CKD, 1836, 649; Hlaváč, Hřích dědičný, CKD, 1841, 597; Holý, Pokušení, Rádce duch., 1900, 492; Fux, Hřích prvních lidí, Katechet. listy, II, 115; Miklík, Myšlenkový postup protoevangelia, CKD, 1921, 1; Tomeček, Poznámky o cherubínech, Museum, 1907/8, 13; Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I, 106; Musil, Od stvoření do potopy, 78; Hejčl, Eucharistická četba St. zákona; SS. Eucharistie, 1915, 130; Kadeřávek, Panna Maria předpověděna a předobrazena ve St. zákoně, Poklad věřících, 1912 a 1913; Halbich, Jak lze znázorniti ideu mesianskou, Vychovatel, 1894, 424; Čech, Práce křesťanstvím posvěcená, Růžka Dominik., XVII. (1904), 302; Holý, Prvotný hřích ve výchově, Vychovatel, 1897, 365; Špaček, Práce ve světle zjevení Božího, Praha, 1901; Janovský, Práce křesťanstvím posvěcená, Telč, 1895; Kachník, Práce, Praha, 1906; Morawski-Korec, Večery u jezera ženevského: Bůh a zlo ve světě, Praha, 1908, 46; Bartošek, Mariánské starozákonné proroctví, Matce Boží, Olomouc, 1906, str. 32.

5. O Kainu a Abelovi.

(Srdínko č. 6.; Doležel č. 8.)

Eva jásala při narození svých prvních synů a děkovala za ně Bohu. Snad se opravdu domnívala, že jsou přislíbenými potomky, kteří měli potříti hlavu hadovu. Ale velice se mylíla. Již na prvních dětech Adamových ukázaly se strašné následky prvního hříchu. Kain byl pravděpodobně prvorozený. Jeho jméno znamená asi „dítě“. Abel. Rabíni vykládali „marnost“ anebo „zármutek“. Pravý význam slova nám dochovala asyrština; Ablu značí syna. Byl spravedlivý. Tak ho jmenuje sám božský Spasitel (Mat. 23, 35). Vynikal živou věrou v budoucího Vykupitele (Žid. 11, 4). Obětovali. Jistě to nebyla jejich první oběť. Bible se o ní zmiňuje výslovně, poněvadž se stala mimovolnou příčinou bratrovraždy. Obětovati naučil lidi asi sám Pán Bůh, ačkoli je to již v lidské přirozenosti. Chceme-li si nakloniti mocného pána, přinášíme mu dary. Oba bratři obětovali Bohu, co měli nejlepšího.

Líbila se Bohu. Již mnozí se tázali, jak se o tom bratří přesvědčili a hleděli záhadu různě vyložit. Někteří se domnívali, že snad oběť Abelovu zapálil oheň s nebe, jako se stalo později za Eliáše, nebo že dým z jeho oltáře stoupal k nebi a p. Nejlepší odpověď dávají nám sama slova Boží, která pravil ke Kainovi: „Budeš-li dobře činiti, dostaneš“. Podle toho byla oběť obou bratří prosebná -- snad se modlili za úrodu a za požehnání. Abelovi Pán Bůh opravdu požehnal a jeho majetku očividně přibývalo — odtud závist. Ještě více Kaina hnětla myšlenka, že také Bůh dává přednost mladšímu Abelovi před ním — prvorozeným. Nepřál mu takové milosti a lásky u Boha. „Kde láska, tu i Bůh, kde závist, tu zlý duch“. Proč ses rozhněval? Svědomí se ozvalo a jeho hlasem mluvil ke Kainovi Bůh. Mluvil nadarmo. Kain byl již příliš zaslepen a spasitelné napomenutí Boží minulo se s účinkem. Přemáhej hněv. Každé pokušení můžeme překonat, prosíme-li Boha o pomoc. Nikdy se nevymlouvejme svou slabostí. Nemáme-li dosti síly, modleme se a Bůh pomůže: „Bůh jest věrný, jenž nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete snést, nýbrž s pokušením dá také milost, abyste mohli snést“ (1. Kor. 10, 13).

Když byli na poli. Abel ani netušil, co mu bratr chystá. „Láska nemyslí zlého“ (1. Kor. 13, 5). Jistě pozoroval odměřené chování bratrovo; snad se i domníval, že svou povolností Kaina spíše usmíří. Zabil jej. Splnila se na něm slova Písma sv.: „Kdo nenávidí bratra svého, je vražedník“ (1. Jan 3, 15). Abel je předobrazem Pána Ježíše, který byl nejspravedlivější a přece byl od svých zločinných bratří ukřižován. Abel dokonal na poli, Kristus za městem. Kde jest Abel? Hned po spáchaném činu ozvalo se zlé svědomí a všechna námaha Kainova, aby je umlčel, byla marná. Kamkoli pohlédl, všude viděl před sebou zkrvavenou mrtvolu bratrovu a hlasem svědomí volal k němu Hospodin: „Kde jest Abel?“ Je však přirozenější, vykládáme-li vypravování Písma sv. o skutečném zjevení. Jsem strážcem? Kain odpovídá vzdorovitě a vyčítavě. Chtěl říci: Abel byl přece tvým miláčkem, kterému jsi dal přednost i přede mnou. Ty ho opatruj! Co jsi to učinil? Bůh je vševědoucí; ví dobře, co se stalo. Krev volá. Proto nazýváme úkladnou vraždu hříchem do nebe volajícím. Podobně mluví Bible o hříchu sodomském (Gen. 19, 13), o utiskování vdov a sirotků (Ex. 22, 23) a zadržování mzdy dělníkům (Jak. 5, 4). Tyto hříchy odporují velice lidskému citu a Boha zrovna nutí, aby je potrestal. Odtud také jejich jméno.

Zlořečený budeš. Z toho však neplyne nutně, že byl Kain zavržen na věky. Mohl svou vinu napravit a smýti slzami upřímného pokání. Tulákem budeš. Nikde neměl klidu a pokoje; zkrvavená mrtvola Abelova tanula mu ustavičně

na mysl. I dnes udávají se mnozí vrahové sami soudu, aby se zbavili krutých výčitek svědomí. Zlé svědomí ustavičně poprava. Kdo zlé svědomí má, hada za řadry chová. Větší jest hřích můj. Dle lat. překladu zcufal Kain nad milosrdenstvím Božím. Před hříchem namlouvá nám dábel, že Bůh nám odpustí; po hříchu děsí nás myšlenkou, že pro nás již není milosti. Dle původního textu stěžuje si Kain: „Následky mého provinění jsou větší, než abych je mohl snést.“ Bůh mu ve svém milosrdenství opravdu trest zmírnil. Nedopustil, aby byl usmrčen, jak po přísné spravedlnosti zasluhoval. Budu se skrývat. Vzpomínka na všudypřítomného Boha je hříšníkovy hroznou a nesnesitelnou — nejrady by se před Bohem ukryl. Ale marně. Bible praví: „Kam mohu zajít před tvým duchem, nebo kam utéci před tvou tvář? Kdybych na nebe vstoupil, jsi tam ty, jestli si do pekel lehnu, hle, tys tu.“ (Ž. 138, 7—8). Jak bude hříšníkovy teprve na posledním soudu? Pán Ježíš praví, že mnozí budou zoufale volati: „Hory, padněte na nás, pahrbkové, přikryjte nás!“ (Luk. 23, 30). Zabil je mne. Kromě Kaina a Abela měl Adam již mnoho jiných dětí. Odtud bázeň. „Dobrý člověk se neleká, když šibenici vidí.“ Znám ení; jaké, nevíme. Dle hebr. textu jednalo by se o nějaký zázrak, kterým Bůh projevil svou vůli — snad před jinými. Tento zázrak mohl se však státi také na těle Kainově — snad to byla jeho divoká tvář, snad plachý a nejistý pohled. Jako poběhlý. Původní text jmenuje místo toho krajinu Nod; ležela na východ od Edenu.

Také jiní národové uchovali si vzpomínku na první bratrovraždu. Na starém mexickém obraze rozmlouvá první žena s hadem — zatím co na zemi se rvou dva mladí mužové. Jeden klečí již na druhém a pravděpodobně jej chce zardousiti. Jde asi o Kaina a Abele.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je vševědoucí a spravedlivý. — 2. Abel je předobrazem P. Ježíše. — 3. Záslužnost našich obětí nezáleží na velikosti daru, nýbrž na čistotě srdce, s jakou jej přinášíme. — 4. Máme svobodnou vůli.

Morální: 1. Člověk se může ubrániti hříchu — s pomocí Boží. — 2. Kde Bůh hospodaří, tam se dobře daří. — 3. Kdo hříchu povoluje, klesá stále hlouběji. — 4. Zoufatí nad milosrdenstvím Božím je hrozný hřích. — 5. Nepřátí někomu milosti Boží a odpřátí spasitelnému napomenutí jsou hříchy proti Duchu sv. Proč?

Otázky: 1. Katechismus Vol. Myšl. se táže: a) Není nápadné, že právě při službě Boží, při oběti se stala první bratrovražda? Nebyl tento způsob bohoocty příčinou, že lidé — bratří — hned od počátku nevraživostí rozdvojeni byli? (Ot. 24.). — b) Proč učinil Bůh Kainovi znamení, aby ho nikdo nezabil? Kdo pak by jej mohl zabít, vždyť mimo jeho rodiče nebylo lidí na světě? (Ot. 25.). — c) Odkud měl Kain svoji manželku? (Ot. 26.). — V té době bylo nutně dovoleno vzít si sestru.

Literatura: Musil, Od stvoření, 109. Velmi pěkně; Podlaha, O slovech Hospodinových ke Kainovi, ČKD, 1897, 50; Ježek, Kain a Abel. Praktický výstup, Pastýř duch., 1891, 612; Hulakovský, Obrazy biblické, Pastýř duch.,

1882, 422; Sýkora, Manželství bratra se sestrou u dítek Adamových, ČKD, 1891, 290; Skočdopole, Náboženství a zločiny, ČKD, 1899, 262; Krose, Jak náboženské vyznání působí na mravnost? Praha, 1902; Žundálek, Zločinnost a náboženství, ČKD, 1906, 299; Novotný Josef, Mravnost a náboženství, Hradec Králové, 1921; Hejčl, Kain a Abel, SS. Eucharistie, 1906, 106; Doubrava, Slušnost a náboženství, Růže Dominik., XVIII (1904), 239; Kadeřávek, Mravnost bez Boha je nemožnou, Vychovatel, 1895, 65; Navrátil, Život lidský s náboženstvím a bez něho, Čas. úv., 1911, č. 9; Novotný, Laická morálka, Čas. úv., č. 263.

6. Kterak se lidi rozmnožili a pokazili.

(Srdínko č. 7.; Doležel č. 9.)

Svým zločinem stal se Kain nemožný i u svých vlastních soukmenovců. Snad všichni odsuzovali jeho hřích a za svého otce se styděli. Proto si také neříkali: My jsme Kainovci, nýbrž: My jsme Adamovci — Bené ha Adam. Právem upozorňuje dr. Musil, že taková jména by se neměla překládati. Jsou to jména vlastní. Každý kmen arabský nazývá se dodnes Bené — druhé jméno bývá vzato buď z předka, z území anebo z některé vynikající vlastnosti. Syny a dcery. Z počátku bylo nutno, aby si mužové brali své sestry za manželky, protože jiných nebylo. Teprve když tento důvod odpadl, zakázal Bůh takové sňalky. Adam žil 930 let. Je ovšem velice pravděpodobné, že původní číslice byly opisováním porušeny; nelze však říci, že by takový věk byl nemožný. V Anglii žil za Karla I. Tomáš Perr. Bylo mu 152 roků. Kdysi se o tom dověděl král a přál si Perra vidět. Aby ho uctil, předložil mu mnoho jídel. Perr jedl, ale následkem toho zemřel přeplněním žaludku. Učený Harvey pitval jeho mrtvolu a poznal, že všecka ústrojí byla ještě svěží a zdravá. R. 1838 zemřela ve Francii v osadě Haute-Garonne Marie Prionová — měla 158 roků. Příčiny dlouhého věku prvních lidí byly různé; především příznivé podnebí a panenská ještě půda. Proto také blahodárně působil také prostý způsob života: nebylo ještě opojných nápojů, lidé se živili většinou ovčím mlékem, které zdraví podporuje (Joghurt) a byli mnoho na čerstvém vzduchu. Prvotní síla nebyla dosud podlomena a dědičnost zadržena. Hlavní důvod třeba však hledati v mimořádné ochraně Boží: lidstvo se mělo rychleji rozmnožiti a uchovati snáze neporušené zjevení Boží. Také ostatní národové připisují prvním lidem dlouhý věk. Babyloňané znají deset předpotopních patriarchů — jako Bible — avšak jejich jména jsou jiná.

Stáří celého lidského pokolení Bible neudává. Odvolávati se na rodokmeny je nemožné. Jak dokázal dr. Musil, uvádějí také dnešní Arabové pouze předky, kteří se něčím vyzna-

menali. Čím starší rodokmen, tím mívá více mezer — často až stoletých. Při tom se přece užívá slov: A zplodil B — poněvadž toto sloveso má v semitských řečech také všeobecný význam „pocházeti z něčí krve.“ I Mojžíš jednal asi podobně.

Také nesmí překvapovati veliký počet lidí. Je vypočítáno, že z jedné rodiny — kdyby neumírali — povstalo by za 425 let na 800 mill. duší.

Řemeslníci. Někteří se pozastavovali nad tím, že právě zlí Kainovci učinili nejvíce vynálezů. Již tu se ukázalo, že synové světa bývají ve svém oboru chytřejší, nežli synové světla. Vznik jednotlivých řemesel líčí velice pravděpodobně Musil (Od stvoření do potopy.), na kterého tu důtklivě upozorňuji. Bohužel! čím více se stával lidský život příjemnější, tím hlouběji upadalo smýšlení náboženské. Set. Byl dán prarodičům místo Abela, který snad zemřel bez dětí. Měl udržeti ideu messianskou. Jeho potomci vynikali opravdu hlubokou zbožností. Proto se také pojmenovali Bené ha Elohim — dle Vulg. syny Božími. Zmínku o této události nacházíme v posledním verši 4. kapitoly — kde však časem nahrazeno jméno Elohim slovem Jahve. Tím vznikl mylný překlad: „Tehdy počali vzývati jméno Hospodinovo“ Henoch byl velice zbožný. „Chodil před Bohem“ a hlásal lidem pokání: „Hle, Pán přichází se svatými tisíci svými (anděly), aby vykonal soud nade všemi a potrestal všechny bezbožníky za všechny skutky jejich bezbožné, které páchali bezbožně, i za všechny příkré řeči, které mluvili proti němu bezbožní hříšníci“ (Jud. 14—15). Ale kázal marně. Proto ho Bůh vzal k sobě beze smrti (Žid. 11, 5) a posle ho na konci světa, aby kázal pokání národům pohanským (Sir. 44, 16.). Při tom bude od Antikrista usmrčen a jeho tělo pohozeno na ulici; vstane slavně z mrtvých a vstoupí na nebesa (Zjev. 11, 11). —

Jak velice pokročila tato zkáza u Adamovců, poznáváme z krvavé básně Lamechovy, kterou nám Bible dochovala:

„Usmrtím muže, který mi zasadí ránu,
usmrtím jinocha, který mi učiní jízvu;
sedmkrát bude pomstěn Kain,
Lamech však sedmdesátkrát a sedmkrát“.

Hospodin chtěl kdysi ulehčiti trest Kainův a proto pohrozil sedmeronásobnou pomstou mstiteli. Jeho potomek tropí si z toho posměch. Co je mu do Boha? Jeho rod je tak mocný, že může trestati sedmdesátkrát sedmkrát. (Musil).

Svedení ke hříchu. Ani Elohimovci neuchránili se mravního rozvratu. Nedbali varovného hlasu Božího a brali si za manželky bezbožné Kainitky, které pokazily je i jejich děti. Vulgata mluví o obrech — původní text myslí spíše utiskovatele, tyraay. O jejich ukrutných činech vypravovalo se široko daleko.

Elohimovci, kteří měli šřítí dobro, stali se sami pramenem zla. „Neskonale krásně vystihlo ústní podání dojem, jaký působí takový nevděk, slovy: „I litoval Hospodin, že učinil člověka na zemi a zalkal v srdci svém“ (Musil). Rozhodl se, že hříšné lidstvo zničí. Sto dvacet roků, aby se mohli polepšiti a činiti pokání. Cekal marně!

Důsledky dogmatické: 1. Bůh není jenom spravedlivý; je také milosrdný. — 2. Henoch přijde ještě jednou na svět.

Morální: 1. Zloba smíšených manželstev. — 2. Pověz mi, s kým obcuješ a já ti povím, jaký jsi,

Literatura: Vigouroux—Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I, 121 Bělina, Bible a věda, 81; Musil, Od stvoření do potopy, 123; Hejčl, Bible česká, I, 47.

7. O potopě.

(Srdínko č. 7.; Doležel č. 9.)

Protože odstavec je tak důležitý, bylo mu věnováno více místa. Právě o potopě bývá psáno v nekatolických časopisech velice nevědecky a nesprávně. —

Všeho do času, Pán Bůh na věky. Je ovšem pravda, že „Bůh nevyplácí každou sobotu“, ale přece „nikomu dlužen nezůstává“. Konečně došlo i na hříšné Adamovce a Elohimovce.

Koráb, archa, dle původního textu vlastně bedna. Naším lodím se nepodobala. Snad to byl jakýsi dřevěný dům na voru, aby snáze udržel rovnováhu. Ze dřeva „gofer“, Jehličnatého. Druhu neudává Bible podrobněji. Hodilo se dobře poněvadž netrpělo tolik vlhkostí. Tři sta loktů dlouhý. Loket 0.525 m. Byla tedy archa 157.5 m dlouhá, 26.25 m široká a 17.75 m vysoká. Podobné rozměry mívají také dnešní lodí. „Great Eastern“ byl 205 m dlouhý, 25 m široký a 16 m vysoký. Tážeme-li se, kdy by měla archa a) největší obsah, b) potřebovala co nejméně materiálu a tudíž i práce a času a c) kladla největší odpor hydraulickému a aerodynamickému tlaku, dostaneme dle vyšší matematiky přesně poměrná čísla 300 : 50 : 30. Její celkový obsah měřil 73.385 m³ a proto mohla dobře pojmuti tolik zvířat a jejich potravu. R. 1609 vystavěl holandský menonita Jansen archu stejných rozměrů. Ukázalo se, že unese o 1/3 více, nežli loď téže velikosti. Rychlost byla ovšem menší, ale o tu u archy nešlo. Měla pouze plavati na vlnách. Noe. Jak se vlastně hrdina potopy v původní řeči jmenuoval, nevíme. Známe pouze význam jeho jména „těšitel“. Je opravdu pozoruhodné, že také babylonský hrdina potopy slul „pokoj duše“. Svrchu udělej okno. Byl to otvor, světlík, veliký jeden loket; běžel pod střechou kol celé archy. Měl propouštěti vzduch a potřebné světlo a mohl se zavíratí. Zároveň záso-

boval archu čerstvým vzduchem. Vymaž smolou, aby voda nemohla dovnitř; pravděpodobně asfaltem, kterého bylo v Babylonii velice mnoho a kterého lodníci rádi užívali.

Zahubím všecko, lidi i zvířata. Zvířata byla stvořena pro člověka, proto měla zahynouti s ním. Jejich smrtí měl býti potrestán člověk, který jich zneužíval ke hříchu. Zároveň měla jejich záhuba učiniti dojem a ukázati mu celou zlobu hříchu. Po dvou, přesněji po páru, aby se mohla rozmnožovati. Po sedmi, rozuměj párech. Čistých zvířat bylo více, poněvadž z nich měl Noe obětovati Bohu a požívatí jich jako potravu. Čistá zvířata byla ta, kterých lidé směli požívatí. Rozdíl zakládal se na právu zvykovém. Teprve později — u židů — stanovil jej Pán Bůh zvláštním zákonem. Dlouho stavěl, skoro celých 120 roků. Je přirozeno, že lidé se chodili na podivnou stavbu zvědavě dívatí. Noe používal vhodně příležitosti a napomínal je k pokání — ale marně. Mluvil ke hluchým uším a většina se mu posmívala. Pokání nečinil téměř nikdo (Mat. 24, 37). Zvířata vešla. Jak bude později dokázáno, nebyla potopa všeobecnou ve smyslu geologickém. Proto také nebylo třeba bráti do archy všech zvířat. Bible myslí hlavně zvířata, která žila v místě potopy. Mrvu asi vyhazovali světlíkem; později snad i dveřmi. Vešel Noe. Rok počínal v té době na podzim měsícem, který slul později tišri — asi jako polovina září a října. Dle toho začala potopa začátkem našeho listopadu. Bůh zavřel dvěře snad sám, snad jenom smysl: Noe je zavřel na rozkaz Boží tak důkladně, že Bible připisuje tento úkon samému Bohu. Průtrž mračen byla tak strašná, že nastala úplná tma a nebylo rozeznati dne od noci. Pravděpodobně vypisuje průběh potopy Musil (Vychovatelské listy, 1906, 259.): Předpokládá, že Noe žil u města Šurippaku v Babylonii, jak udává tamní legenda. Prudký cyklón hnál na rozkaz Boží vody perského zálivu směrem severozápadním; vody Eufratu vystoupily a zatopily celé okolí. Rozmnoženy děsnou průtrží mračen nadzvedly archu a nesly ji směrem severním — k Araratu. Patnáct loktů. Kdo je měřil? Zbytečná otázka! Mohlo se to státi buď podle vysokých stromů, které rostly na horách a byly úplně zatopeny nebo podle ponoru archy.

Tu třeba zodpověděti několik důležitých otázek, které nám objasní průběh a dosah katastrofy.

Proč použil Bůh právě potopy, aby ztrestal hříšné lidstvo. Je jisté, že mohl použítí kteréhokoli trestu, ale tento odpovídal nejlépe jeho milosrdenství. Když lidé viděli, že se plní slova Noemova, že vod ustavičně přibývá, počali konati pokání a litovati svých hříchů. Záhuba těla stala se mnohým záchranou duší. Proto praví sv. Petr: „Přišed (Kristus do podsvětí) hlásal také těm duchům, kteří byli v žaláři; ti někdy byli nevěřící,

když božská shovívavost čekala ve dnech Noemových za stavby korábu“ (1. Petr. 3, 19—20).

Kdy byla biblická potopa, nevíme. Je však jistě starší, než jak udává kniha Panholzerova. Z té doby máme již písemné památky z Babylonie. — Jak povstala zpráva o potopě, líčí názorně Musil (Od stvoření do potopy, 149.). Jistě připustíme, že za potopy sotva si Noe něco znamenal. Hrozný přívál a hukot mořských vln byl tak ohlušující, že zachráněná rodina sotva měla chuť, aby psala. Teprve později si vše dopodrobna poznamenal a od něho rozšířila se zvěst také k ostatním národům. Je přirozené, že nejpodrobnější zprávy máme z Babylonie, kde se katastrofa udála.

Babylonská báseň „Enuma nilu amelun“ byla r. 2200 př. Kr. přepsána ze staršího originálu. Byl již na mnohých místech nečitelný. Nejpodrobněji líčí nám potopu 11. zpěv hrdinné básně o Gilgamešovi a je opravdu zajímavou podání její obsah poněkud podrobněji.

Šťastný hrdina básně jmenuje se Utnapištim (pokoj, záchrana duše. Sr. bibl. Noe!). Bydlil právě ve městě Šurippaku, na březích Eufratu, když se bohové rozhodli, že zničí lidstvo potopou. Příčiny nám báseň neudává, ale dovídáme se o ní odjinud. Lidé byli zlí a nebdali vůle bohů. Bohové je trestali, ale marně. Proto stěžoval si Bél: „hříchů nebylo, ba ještě jich přibýlo“ a žádal o potopu. Bohové souhlasili. Jenom jeden z nich — Ea — nebyl srozuměn. Měl věrného a poslušného služebníka, Utnapištim a umínil si, že jej bude ve snách varovati. V noci spal Utnapištim ve svém domku, obehnaném rákosovým plotem, když Ea volal:

„Rákosí! Rákosí! Stěno! Stěno!
Rákosí, slyš! Stěno, rozuměj!
Člověče ze Šurippaku, synu Ubartutův!
Zhotov obydlí, zbuduj loď!
Nestarej se o bohatství, zachraň si život!
Doprav živé bytosti všelikých druhů do lodi“.

Odjinud se dovídáme, že Utnapištim byl na rozpacích. Ačkoli sídlil u Eufratu, doznává upřímně, že takové lodi ještě neviděl a prosí o plán, aby mohl podle něho stavěti. Ea mu vyhověl. Na obrazech babyl. mívá archa podobu veliké bedny. Její délka se udává 600 loket, šířka a výška po 60 loktech — čísel však není možná přesně určití, poněvadž jsou na tabulkách porušena.

Hned na druhý den dal se Utnapištim do práce. Vnitřek archy rozdělil na poschodí a skuliny dobře vysmolil. Když byla stavba dokončena, počal do ní snášeti svůj majetek. Zajímavý je výpočet zvířat, poněvadž nám dobře objasňuje zprávu bibl. Vzal do lodi dobytek polní, zvěř polní, velbloudy,

koně, osly, mezky, hovězí dobytek, ovce a kozy. Z ostatních jeleny, gazely, divoké osly, zajíce, pravděpodobně pro potravu. Z ptáků se výslovně jmenují holubi, vlaštovky a krkavci; kromě toho různá semena, jak obilní tak zahradní a révu.

V ustanovený den vešel Utnapištim do archy a zavřel za sebou pevně dvěře. Nastala strašná průtrž mračen, takže den se proměnil v noc. Také ze země tekly proudy vod. Jenom hrozně blesky ozařovaly temnotu. Celý týden trvalo řádění bouře. Ale konečně „ukonejšilo se moře, utišil se liják, ustala zátopa.“ Pomalu se rozjasňovalo. Utnapištim otevřel světlík a díval se kolem. Kamkoli dohlédlo jeho oko, všude se vlnilo moře. Rádi mu věříme, že se dal do pláče. Ale potom se poklonil a vroucí modlitbou děkoval za svoje zachránění. — Po dvanácti hodinách počaly vody odtékat a ukázalo se pohoří Nisir, ležící při samé dolině Eufratské. Loď se zastavila a stála 6 dní. Na to vypravuje Utnapištim:

„Sedmý den jak nastal,
vypustil jsem holubici na svobodu;
odletěla holubice a vrátila se,
ježto nebylo odpočívadla, zase přiletěla.
Vypustil jsem vlaštovku na svobodu,
odletěla vlaštovka a vrátila se,
ježto nebylo odpočívadla, vrátila se.
Vypustil jsem krkavce na svobodu;
odletěl krkavec, uviděl ubývání vody,
požíral, v bahně se brodil, krákorál a nepřiletěl.“

Na to vyšel Utnapištim z archy a obětoval bohům děkovný zápal. Když zpozoroval Bél, že všichni lidé nezhahynuli, rozhněval se a mezi bohy došlo k trapnému výstupu.

Jak vidíme, uchovali nám oba národové podstatu vypravování stejnou — ale jak vysoko vyniká Bible nad epos babylonský. Bůh Ea rádí spravedlivému hrdinovi, aby lhal; bohové byli vlnami překvapeni v dolním nebi, uprchli do nebe horního, kde se strachem „krčili jako psi“. Při zápalu se shromáždili „jako mouchy nad cbeťníkem“, aby se na konec spolu pohádali.

Zbývá ještě jedna důležitá otázka: Byla-li potopa všeobecnou ve smyslu geologickém. Někteří to tvrdili a dovolávali se Písma sv. Práví, že „vody zaplavily všecko na povrchu země“ (7, 18); „přikryty byly všechny hory vysoké pod nebem“ (7, 19) a „zahynulo veliké tělo, které se na zemi hýbalo“ (8, 21). A přece neplyne z takových výrazů, že by voda pokryla opravdu celou zemi. Bible užívá podobných slov ve smyslu prstonárodním, Dokladů možno uvésti bez počtu; proto jen dva. O letnicích byli v Jerusalemě „mužové nábožní z veškerého národa, který jest pod nebem“ (Sk. ap. 2, 5) — a přece se hned na to vy-

počítávají pouze obyvatelé říše římské. A jinde: „V celém světě rozmohl se hlad . . . I přicházely všechny země do Egypta nakoupit obilí“ (Gen. 41, 54—57), ačkoli se mní pouze krajiny okolní.

Podobně selhávají také ostatní důvody, které byly uváděny pro všeobecnost potopy ve smyslu geologickém. Již Tertullian upozorňoval, že na vysokých horách bývají škeble a mořský písek; v zemi jsou ohromná ložiska uhlí a zkamenělé kostry zvířat. V Německu a v Polsku nacházíme bludné granitové balvany, které tam byly odplaveny ze Švédska a p. Všichni ti mužové zaměnili bibl. potopu za dobu diluviální, která trvala celá tisíciletí. Proti všeobecnosti potopy ve smyslu geologickém možno uvést také četné jiné důvody: Odkud by se vzalo takové množství vody, aby pokrylo i nejvyšší hory (9000 m)? Vylila-li se mořská voda na pevninu, mělo by to za následek změnu osy a těžiště. Jak mohl Noe uvést v sedmi dnech do archy všechna zvířata? Jak mohla obstát v arše zvířata, která mají na svobodě tak různé podmínky životní? Bylo by pro všechny v arše dosti místa? Kde měla potravu a nutné stelivo? Kdo ošetřoval takovou spoustu nejrůznějších zvířat?

Je tedy úplně jisté, že potopa byla pouze na určitém místě a stačí jen vmyslet se v situaci Noemovy, abychom pochopili pravý význam jeho slov. Noe se uzavřel v arše, aby nebyl ohlušen děsným příbojem vod. Když nastal klid, otevřel okno archy a podíval se kolem. Celý obzor byl zahalen neproniknutelnými parami a kolem vlnilo se moře. Nikde nebylo ani živočicha; zahynulo vše, co mělo v době duši živou. Později poznamenal věrně, co to viděl a zažil. V místech, kde byla potopa, kde přebývali Adamovci a Elohimovci, zahynulo opravdu všechno.

Máme však tvrditi, že zahynuli při potopě opravdu všichni lidé — kromě rodiny Noemovy? Většina odpovídá kladně. Jejich hlavním důvodem je srovnání křtu sv. s potopou u sv. Petra (I, 3, 20—21). Avšak ani tento důvod úplně nepřesvědčuje, jak upozorňuje Musil. Smysl slov apoštolových jest jiný: „Každý, kdo křest vodou platně přijme, jest vysvobozen od jisté záhuby, kdežto vody potopy jen málo — jen 8 osob zachránily“. „Nikdo se nezachránil, kdo byl v území zatopeném a nepoužil archy, právě jako nedojde věčné spásy, kdo má příležitost použití vody křestní a nechce tak učiniti“. Urgovati podobnost ještě více, nebylo by snad vhodné — zvláště když známe také křest žádosti a křest krve. Církev o této druhé otázce nerozhodla dosud ničeho.

Důsledky dogmatické: 1. Potopa je obrazem křtu sv. — 2. Archa je obrazem církve: byla jenom jedna; vedly do ní jediné dvěře (křest); byla zřízena na výslovný rozkaz Boží; byla v ochraně Boží a proto ani v největší bouři neztroskotala.

Morální: 1. Bůh je doposud dosti mocný, aby potrestal hříšné. Proto nespolehej opovážlivě na jeho milosrdenství! — 2. Neštěstí učí hledati Boha. — 3. Nezatvrzuj srdce ke spasitelnému napomínání!

Otázky: Katech. Volné Myšl. se táže: a) Nemohl Bůh neposlušné lidstvo jinak ztrestati, nežli potopou světa? (Ot. 27.) — b) Když se Bůh rozhodl lidstvo usmrtili, mohl tak učiniti rázem místo toho, aby zhynuli po týdny trvajícím, denně rostoucím nebezpečím neodvratné a hrozné smrti. Což neusmrcujeme i škodlivá zvířata krátce a rychle? (Ot. 28.) — c) Odkud vzal Noe od každého druhu zvířat párek do archy; vždyť zvířata žijí v různých zemích a z největší části jsou divoká a nebezpečná? (Ot. 29.) d) Měla všechna zvířata v arše dosti místa a dosti potravy na jeden rok? Je to možné?

Literatura: Chodníček, Rozměry archy Noemovy se stránky geometrické a mechanické, ČKD, 1878, 121; Kočí, Podrobný výčet rozměrů archy Noemovy, Vlast, 1891/2, 577; Bělina, Bible a věda, 87; Musil, Od stvoření do potopy, 129; Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I, 128; Podlaha, V jakém smyslu byla potopa všeobecná, Hlídka, 1896, 275; Giller, Po opa a Assyriologie, Museum, 1909/10, 195; Poertner, Starobabylonská pověst o potopě, Vychovatel, 1912, 93; Slabý, Nové tabulky klínopisné obsahující babyl. tradici o stvoření světa, o potopě a o nejstarších kráľích, ČKD, 1914, 87; Kutal, Dějiny Star. zákon., 1923, 15.

8. Noe vyšel z korábu a obětoval Bohu.

(Srdínko č. 8.; Doležel č. 9.)

V Armensku. Původní text praví „Ararat“. Jak poznáváme z tabulek klínopisných, bylo slovo „ararat“ (urariu) jménem obecným a znamenalo každou výšinu. Teprve později je přenesli na veliké pohoří na severu. To asi bylo příčinou, že některý opisovatel přidal po straně poznámku „haré“ (hory), která časem vnikla do textu samého a dala podnět k legendě o Araratu. Dle toho nevíme určitě, kde se archa zastavila. Snad má přece pravdu babyl. báseň, když jmenuje pohoří Nisir na Dolním Zabu. Krkavce, pravděpodobně mořského, který umí plovati na vodě. Nevrátil se, poněvadž mrtvá těla mu poskytovala hojnost potravy. Holubice neusedne nikdy na bláto; proto se vrátila. Ratolest. Oliva neroste na vysokých horách. Noe se tedy právem domníval, že již opadla voda i v nižších polohách. Zelená ratolest byla pro Noema důkazem, že se Bůh přestal hněvati — odtud symbol pokoje a míru.

Vystavěl Bohu oltář. Těžko si představíme, s jakými pocity radosti a děků vstupoval Noe na zemi, která se stala strašným hrobem celého lidstva. První jeho myšlenka platila Bohu, který ho tak obdivuhodně zachránil. Krásnou duhu. Z toho však neplyne, že by před potopou duhy nebylo. Byla vždy, ale v tuto chvíli stala se znamením smíření a úmluvy s Bohem. Je zajímavé, že babyl. zpráva o potopě této krásné podrobnosti nemá. Nepřijde potopa. Slavné příslibení Boží! Aby se však nezdálo, že Bůh přestal býti spravedlivý, musel Jeho Syn zaplatiti lidský dluh do posledního haléře na hoře Kal-

varské. Trpěl, „aby (Bůh) ukázal svou spravedlnost s hledem k tomu, že hříchy dříve spáchané opomíjel trestati“ (Rím. 3, 25).

Při této příležitosti uzavřel Pán Bůh s Noemem zvláštní smlouvu a dal mu některá přikázání. Výslovně dovolil používatí masa — jen krve se měli varovati a masa krvavého. Dle všeho naráží se na divoký zvyk — dosud v Habeši —, že vyřízli živému zvířeti kus masa a syrové je pojídali.

Důsledky dogmatické: 1. Holubice s ratolestí byla předobrazem P. Marie. Matka Boží přinesla nám po dlouhé potopě hříchu první paprsek spásy. — 2. Koho chrání Bůh svým štítem, nezahyne v boji lítém.

Morální: 1. Noema zachránilo dřevo archy — naše duše sv. kříž. — 2. Děkuj Bohu za prokázaná dobrodíní! Večerní modlitba. — 3. Bůh trestá tělo, aby zachránil duši.

Literatura: Podlaha, Holubice Noemova důkazem Historičnosti Písma sv., ČKD, 1895, 563; Stárek, Noe, druhý praotec pokolení lidského, Blahověst, 18:9/60, 250.

9. O synech Noemových. O jeho smrti.

(Srdínko č. 8.; Doležel 9.)

„V době, kdy se archa zmlátala na vodě zaplavující celý kraj — kdy slyšeli rachot hromu, hukot moře a zoufalý skřek topících se lidí a zvířat — jistojistě opakovali (v arše) nescíselněkrát předsevzetí, že se nespřátelí nikdy a nikdy s hadem a semenem jeho a zůstanou věrni Hospodinu. A když z archy vystoupili a kolkolem viděli zbytky mrtvol svých soukmenovců a tak si ještě více uvědomili, že pouze jedině Bohu mají děkovati za svou záchranu — jistě své předsevzetí — bylo-li možno — ještě upevnili.“ (Musil, str. 169).

Ale zlo nebylo potopou vyhubeno, nýbrž jen oslabeno a když vybledla vzpomínka na hroznou katastrofu, propuklo opět ve své nejhorší podobě. Štípil vinici. Podle všeho měl sazenice v arše. Babylonská báseň se o tom výslovně zmiňuje. Neznaje síly vína. Z toho neplyne, že Noe před tím nikdy vína nepil. Pravděpodobně byla země po potopě velice úrodná a proto vydala velice silné víno. Musil se domnívá, že Noe právě lisoval hrozny a pil jejich sladkou šťávu. Je velice chutná, ale i opojná. Podle všeho bylo velice horko a Noe chtěl uhasiti žízeň. Posmíval se otcí. Nic nepodřívá auktoritu tolik, jako směšnost; a právě to učinil Chám svému otcí. Bohu se velice nelíbí neúcta a posměch z rodičů. Kniha přísloví o tom praví: „Okno, které se posmívá otcí, a pohrdá matkou, jež dala mu život: vyklubají krkavci u vody, a mladí orlové je snědí.“ (30, 17).

Zlořečil Chámovi. Noe jistě bolestně cítil, že byl potupen od vlastního syna — proto zlořečí prvorozenému synu Chámovu, aby tak v synu potrestal otce: „Zlořečený budiž Kanaan! Poddaným sluhou budiž bratřím svým!“ Chceme-li

pochopiti celý dosah trestu, musíme si uvědomiti, čím je dosud Orientálovi jeho prvorozený syn. Jeho narození bývá mu slavně oznamováno, syn jest jeho chloubou a nadějí; on dostává největší podíl z jeho majetku a nadvládu nad ostatními bratry. Všecky tyto naděje zbořila v jediném okamžiku slova Noemova. Místo pozehnání dostává se jeho synu zlořečení; místo nadvlády bude poddaným sluhou bratří. A při tom si musel doznati, že to vše způsobil on — otec! Zlořečení Noemovo se vyplnilo do slova. Potomci Kenaánovi sídlili v Palestině, ale nikdy nezaložili větší, samostatné říše. Vždycky byli v područí Chamitův nebo Semitů. „Otcova kletba vysušuje a matčina z kořen vyvracuje“.

Po zehnal Semovi. „Veleben budiž Jahve, Bůh Semův!“ Poprve se tu setkáváme s tímto spojením slov. Jejich význam byl hluboký. Bůh se nazýval Bohem Abrahamovým, Jakubovým, poněvadž z jejich potomstva měl vyjít přislíbený vítěz nad ďáblem. Noe tedy určuje blíže protoevangelium. Vykupitel bude z rodu Semova. Jafetovi předpovídá, že bude bydliti ve stanech Semových. To se splnilo nejlépe, když Evropa přijala náboženství křesťanské.

Později ubývalo velice délky lidského života. Možšíš — kterému se připisuje žalm 89. — mohl již napsati: „Let našich úhrnem bývá sedmdesát, a je-li při síle kdo, „osmdesát“. (Žalm 89, 10). Dnes ještě méně.

Důsledky morální: 1. Cti otce svého i matku svou! — 2. Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. — 3. Boj se kletby svých rodičů! — 4. Jsou tedy také „hříchy“ nedobrovolné a nevědomé.

Otázky: 1. Čeho je třeba ke hříchu? Proč nebyl skutek Noemův pravděpodobně hříchem? — 2. Upozorniti, že černoši afričtí nejsou potomky Kenaánovými a proto nelze o nich vykládati zlořečení Noemova.

Literatura: Musil, Od sivoření do potopy, 169.

10. O stavění věže babylonské. Kterak vzniklo modlářství.

(Srdínko č. 9.; Doležel č. 10.)

Sennaar bylo jiné jméno pro Babylonii, utvořené podle obou hlavních řek; řecky Mesopotamia, meziríčí. Bydleli v rovině. Na základě historických údajů můžeme si průběh událostí představit s pravděpodobností dosti velikou. Semité sídlili původně v severní Arabii. Když se velice rozmohli a jejich dosavadní vlast jim nestačila, podnikli výpravu do roviny babylonské a přemohli domácí, změkčilé obyvatelstvo a založili velikou říši. Domorodci byli však početnější; aby v jejich záplavě neutonuli a nepozbyli své nadvlády, chtěli si vystavěti veliké ústředí — kam by se mohli v čas nebezpečí

utěci. Věž. Skoro každé město babylonské mívalo vysokou věž o 3—7 poschodích, která tvořila jeho střed. Zvala se Zikkuratu, památka. Také Semité, o kterých mluví Bible, chtěli své jméno proslavit. Podobu věží známe dnes dobře; bývaly čtyřhranné, se stěnami dovnitř nakloněnými. Přízemí bývalo největší; další poschodí mívala výšku stejnou, ale šířku menší. Na vrcholku stávala svatyně s obrazem některého boha. Když byly základy dosti pevné, mohl vrchol sahati opravdu až do oblaků, které jsou v zimě velice nízké — čili do nebe.

Cihly z hlíny. V Babylonii je většinou hlinitý nános a proto málo kamení. Stavěli tedy z cihel, buď sušených nebo pálených. Bylo to opravdu řízení Boží Prozřetelnosti. Když byla města zbořena, slily se horní cihly a utvořily nepromokavou vrstvu, pod kterou se nám zachovaly celé knihovny. Když bylo rozluštno klínové písmo, dověděli jsme se mnoho pro Písmo svaté. Asfalt. V okolí Babylona bylo velice mnoho asfaltu, ale málo vápna. Mísili jej s pískem a drobným rákosem a užívali ho místo malty. Spojoval cihly tak pevně, že ani dnes jich nelze od sebe oddělit. Pyšné počínání. Semité zapomněli, že jejich hlavním úkolem bylo šířit v lidstvu ideu mesianskou. Nadvláda a útisk slabších líbil se jim více, nežli upřímná zbožnost. Proto Bůh překazil stavbu, která měla být veřejným dokumentem jejich moci.

Zmařme jazyky. Z počátku přihlížel Bůh k jejich dílu klidně: „Ten, jenž v nebesích sídlí, se směje, Hospodin se posmívá jim. Po té však mluví k nim ve svém hněvu, ve svém rozhorlení je děsí.“ (Ž. 2, 4—5). Zmatení samo vykládali mnozí zázračným zásahnutím Božím. Dle jiných a pravděpodobněji použil Bůh příčin přirozených. Vyvolal mezi nimi nesvornost, takže nikdo nechtěl poslouchati druhého. Soukromé zájmy zvítězily nad zájmy celku a stavba zůstala nedokončená. Rozešli se do různých krajín a časem povstaly různé řeči semitské. „Hospodin-li domu nebuduje, nadarmo pracuje, kdo staví jej“ (Ž. 126, 1). Pro úplnost budiž podotknuto, že hebr. rčení „zmásti řeč“ a „mluviti jinými jazyky“ znamená opravdu „býti nesvorný“. Sr. klasický doklad v žalmu 54, 10. Babel. Babyloňané psávali jméno svého hlavního města Bab-ilu, brána Boží. Tento výklad neodporuje Bibli. Stavitelé chtěli asi pojmenovati věž opravdu „branou nebes“; zakročením Božím zůstalo však „zmatení“. Asi 12 km jihozápadně od Babylona ukazují domorodci malý pahorek, pokrytý troskami cihel a velikými balvany. Na vrcholu stojí ještě část věže. Sluje věží Nimrodovou. Byla obnovena mocným Nabuchodonosorem, avšak její původ sahá do doby mnohem starší. Okolní tradice kladou sem zmatení jazyků; opravdu neať vyloučeno, že tu ztrestal Bůh pyšné a hrdé Semity.

Modlářství. Nesmíme si představovati, jakoby lidé stali se modláři náhle a přes noc. Přejchod dál se velice pomalu a byl podporován zatemněním rozumu, které způsobil hřích. Z počátku uctívali ve všech chrámech pouze jediného Boha. Časem však vypožorovali, že v některém chrámě jevil se Bůh spíše jako milosrdný, jinde jako mocný pomocník a jinde opět jako uzdravovatel nemocí. (Sr. naše různá poutní místa mariánská). Proto mu dávali rozličná jména, kterými hleděli od sebe jednotlivá místa odlišiti. Ale časem pokročili dále. Rozděl vlastností počali přenášeti na samu podstatu Boží a vytvořili si více bohů. Počet jejich rostl čím dále, tím více. Pohaný Řím měl za doby císařské na 30.000 bohů.

Je přirozené, že s úpadkem víry stávaly se také náboženské představy hrubšími a horšími, až lidé počali uctívat i zvířata. Babyloňané klaněli se hadům, Egypťané ctíli býka Apisa. Byl chován na státní útraty a jeho mrtvé tělo balsamovali a pochovávali ve veliké rakvi. Hnusná byla modloslužba Kananejců, kteří obětovali Molochovi vlastní dítky. Házeli je do rozžhavených rukou modly, která měla podobu býka. Aby matky neslyšely srdcervoucím pláčem ubohých dětí, doprovázeli kněží obřad hrou a bubínky. Jinde páchali na počest bohů nejhanebnější nemravnosti (Venuše, Astarta, Ištar).

Bohové se mezi sebou hněvali a hádali, kradli, lhali ano dopouštěli se i nemravnosti (Zeus). Modlářství bylo zaslouženým trestem: od Boha za to, že lidé „přestali cítiti Tvůrce a ctíli tvory“. (Řím 1).

Důsledky dogmatické: Jest jenom jeden Bůh. 2. Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán.

Morální: 1. Proti Bohu nic nezmohu. — 2. Bůh se pyšným protiví. Pýcha předchází pád. — 3. Bez Božího požehnání marné lidské namáhání. — 4. Hřích vedou často k nevěře. Které zvlášť? — 5. Děkuj Bohu za dar sv. víry! — 6. Nemáš v srdci také nějaké modly?

O t a z k y: 1. Nebyly již před stavbou věže babylonské na světě různé řeči a národové? Na př. Egypťané a Babyloňané, kteří dávno před potopou, začátkem třetího tisíciletí př. Kristem žili? (Katech. Volné Myšl., ot. 31.) — Kdy byla potopa, nevíme; jistě však byla dřívě, než ji kladou naše bibl. dějepisy. Egypťané a Babyloňané jsou potomky Noemovými a proto před potopou nežili. V době slavy babyl. věže bylo již na světě mnoho řečí. Nesvornost povstala pouze mezi Semity. — 2. Jakou řečí mluvil tehdy Bůh? (Tamtéž, ot. 32.) Odpověděno v čísle prvním.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I, 198; Ševčík, U Babylona, Ruže Sušilova, 1885, 179; Podlaha, Věž babylonská ve světle nejnovějších objevů v Assyrii, ČKD, 1891, 466; Musil, Od stvoření ve světle nejnovějších objevů v Assyrii, ČKD, 1891, 466; Musil, Od stvoření do potopy, jak mohlo vzniknouti pohanství, 39; Miklš, Etymologie slova Babel, ČKD, 1917, 312; Leller, Co jest náboženství?, Obrana víry, 1908, č. 1.; Pošmourň, O náboženské lhostejnosti, Praha, 1891; Sahula, Jest náboženství věcí soukromou?, Čas. úv., 1911, č. 11—12; týž, Důležitost pravého náboženství, tamt., VII. č. 2—3; týž, Víra jako v. ra, tamt. VI. č. 5; Konečný, Náboženství a lidstvo, tamt., IV. č. 3; Kutal, Dějiny St. zák., 17.

KNIHA II.

DOBA PATRIARCHŮ.

11. O vyvolení Abrahama.

(Srdínko č. 10.; Doležel č. 11.)

Má-li se nemocný uzdraviti, musí nejdříve uznati svoji chorobu a hledati léku. Touha bývá tím větší, čím více pocítil ubožák svoji bídu a malomoc. Proto také Pán Bůh dopustil, aby lidstvo upadlo do nejhanebnějších hříchů a poznalo, že samo svou silou nevyvázne z propasti, do které se uvrhlo. Než přece Bůh pohanů neopustil: „Nechával všechny národy choditi po cestách jejich, ale přece nenechal sebe neosvědčena“. (Sk. ap. 14, 15). Proto jim posílal moudré muže, kteří je hleděli od hříchu zachrániti a naučiti aspoň přirozeným ctnostem.

Ale Pán Bůh našel ještě jiný, účinnější prostředek, aby kleslé lidstvo zachránil. Vyvolil si jedinou rodinu a v ní hleděl uchovati víru v jednoho Boha a naději v budoucího Vykupitele. Jejím otcem byl *Abraham*. Pocházel z rodu *Terachova*. Jeho původní jméno *Abram* znamená vznešený otec. V nápisech klínových vyskytuje se dosti často ve formě *Abi-ramu* nebo *Aburamu*. Jeho rod přebýval původně v krajinách kolem *Perského zálivu* u města *Uru* — asi 300 km jihovýchodně od *Babylona* — dnešní zříceniny *Mugheir*. Asi ve třetím tisíciletí opustili *Terachovci* svoje dosavadní sídla a přestěhovali se k *Harranu*. Proč odešli, nevíme. Snad neměli dosti místa pro svoje veliká stáda, snad spolupůsobily také pohnutky náboženské. V té době rozmohl se totiž v *Uru* kult boha *Sina* (měsíce). Je možné, že odpůrci nového náboženství byli pronásledováni. Bible by tomu nasvědčovala. (Sk. ap. 7, 2). *Harran*, ass. *Charran*, cesta. Ležel na důležité obchodní a vojenské silnici, která vedla přes *Palmyru-Tadmor* na *Damašek* a do *Palestiny*. V římské době slulo město *Carrhae*. Okolní krajina byla velice příhodná pro chov dobytka. Bylo tu mnoho pastvin; *Eufkrat* a *Balihu* dodávaly dobrou vodu.

Vyjdi. Také ve městě *Harranu* byl záhy uctíván *Sin* a modloslužba zachvátila bohužel také rodinu *Terachovu*. Aby ochránil víru *Abrahamovu*, poručil mu *Hospodin* opustiti svůj druhý domov a odebrati se do dnešní *Sv. země*. V době budou požehnáni. Nový krok ve vývoji idee *mesianské*. Z čeledi *Semovy* přechází zaslíbení na rodinu *Abrahamovu*

a odtud se mělo rozlísti požehnání do celého světa. Také na tebe myslil v tu chvíli Bůh! Jak pravdivá jsou jeho slova: „Láskou věčnou miloval jsem tebe“. Jsi mu za to vděčný?

I vyšel hned. Všimni si veliké poslušnosti Abrahamy. O něm neplatila slova Kristova. „Kdo miluje otce neb matku více nežli mne, není mne hoden“. (Mat. 10, 37). S ním odešla také jeho čeleď a rodina Lotova. Postupovali zvolna se svými stády podél veliké vojenské silnice. Zajímavě popisuje takový pochod Layard: „Dali jsme se za časného jitra na pochod. Náš obzor byl na východě lemován táhlým návrším. Když jsme dostoupili jeho vrcholu, rozhlížely se naše zraky po rovině, která se prostírala pod námi. Zdálo se, jakoby pokryta byla rojem včel. V pravdě blížili jsme se hlavnímu oddílu kmene Šammarského. Jest nesnadno popsati pohled na četný kmen arabský, jako byl kmen tento, s nímž jsme se setkali, v okamžiku, kdy stěhuje se, aby sobě vyhledal nových pastvin... Octlí jsme se brzo uprostřed stád ovcí a velbloudů, kteráž zaujímal velkou prostoru. Pokud náš zrak jen dohlédnouti mohl, spatřovali jsme v pravo i v levo před sebou jedeni jediný houf a tíž pohyb. Dlouhé řady oslů a býků, nesoucích černé stany, veliké nádoby, pestré koberce; starci a stařeny, kteří stářím svým jsouce neschopni k pochodu, seděli nahoře na domácím náradí; děti směstnané v sedlových pytlích vystrkovaly své malé hlavy z úzkých otvorů, a měly jako protiváhu kůzlata a beránky, uvázané na druhé straně hřbetu zvířete; Mladé dívky oděné pouze těsnou košilí arabskou; matky nesoucí své kojence na ramenou, děti ženoucí před sebou stáda ovcí; jezdci ozbrojeni dlouhým kopím ozdobeným třepením, ohledávající pláň na čilých svých koních; mužové sedící na dromedárech, pohánějící je krátkými zakřivenými holemi a vedoucí na provaze své ušlechtilé koně; hříbata, poskakující uprostřed stáda; touto pestrá směsicí musili jsme si po několik hodin raziti cestu“.

Sara znamená královnu. Kanaan, dnešní Sv. země. Jméno znamená nížinu. Slovo Palestina pochází od jména pobřežní roviny, zvané Peléseth. Palestina byla většinou hornatá, ale měla poměrně dosti vody a hodila se pro chov dobytka. V údolích dařila se réva a ovocné stromy, z kterých snášely včely med. Odtud země „tekoucí mlékem a medem“. Bůh vyvolil právě tuto zemi; v ní bylo nejsnáze uchováti čistotu víry. Ležela mezi dvěma velikými státy, které závodily skoro ustavičně o světovou hegemonii. Proto nedopustily, aby v Kanaanu povstala jednotná říše a úmyslně podporovaly rozdrobenost země. Proto také nemohla působiti ústřední vláda tak neblaze na život náboženský, jako jinde. Sichem, Samař.

Důsledky dogmatické: 1. Věř v Boží prozřetelnost!

Morální: 1. Pro víru třeba obětovati všech io. 2. Varuj se blízké přítelosti ke hříčánu! 2. Poslechni Boha, i když od tebe žádá oběti! „Bud vůle Tvá!“

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, I, 241; Srdlák, Ur Chaldejských, Rádce duchovní, 1894, 716; Hazuka, Srovnání života a zvyků starých Babyloňanů se životem patriarchů dle současných pramenů, CKD, 1906, 56; Heger, Zabývali se patriarchové Abraham, Isák a Jakub rolnictvím? CKD, 1915, 777; Kührtreiber, Syrskou pouští z Damašku do Palmýry, Poklad věřících, 1913, 54 a násl.; Kutal, Dějiny, 19.

12. O Abrahamově pokornosti a ústupnosti. Kterak Abraham vysvobodil Lota. O Melchisedechovi.

(Srdínko č. 11.; Doležel č. 11.)

Ctnostná duše Abrahamova ukázala se brzy v nejkrásnějším světle. Zbohatl, zvláště měl veliká stáda. Jak bývají na Východě bohatí lidé, vidíme nejlépe na Jobovi. Měl 7000 ovec, 3000 velbloudů, 500 spřežení volů a 500 oslů. Abraham měl sotva méně. Kde Bůh hospodaří, tam se dobře daří. Vznikl svár: ne tak o pastviny, jako spíše o vodu. Ve Sv. zemi je málo studnic, proto neměli kde napájeti. Dosud roznášejí prodavači vodu v koženém pytlí, lomozí dvěma miskami a volají: „Dar Boží! Dar Boží!“ Ať není svárů. Viz pravou lásku! „Nezávidí . . . , nehledá svého prospěchu, neroztrpčuje se“ (1. Kor. 13, 4). Naplnil, co později kázal Pán Ježíš: „Tomu, kdo chce souditi se s tebou a vzíti sukni tvou, zanechej i plášť“ (Mat. 5, 40). Bratři jsme, totiž blízcí příbuzní. Lot byl synem Abrahamova bratra Arana. Kdo do tebe kamelem, ty do něho chlebem. Všecka země. Abychom ocenili velikost oběti Abrahamovy, uvažme: 1. byl starší a proto měl právo první voliti; 2. jemu byla již od Boha země přislíbena; 3. vydával se v nebezpečí, že utrpí značnou ztrátu na svém majetku. Sodoma a okolní krajina byla úrodná a hojně zavlažovaná. Bible ji srovnává s rájem. Dle Musila nebylo a není v celé Palestině úrodnějšího kraje než právě pobřeží Mrtvého moře. „Tu se daří veškeré tropické rostliny, čarokrásné palmové háje, mohutné stromy sidrové, obráceným deštníkům podobné somar, ověšené krvavě rudými květy různých liján — a mezi nimi růžové a bílé koberce v zimě v létě kvetoucích oleandrů. Kde člověk oseje pšenici a ječmen, má užitek až padesáteronásobný, a kukuřice zraje dvakrát za rok“. (Vychovať. listy, 1906, 261).

Hebron, město jižně od Jerusalema. Ale Bůh nedá se velikomyslností zahanbiti a odměnil bohatě oběť Abrahamovu.

Zjevil se mu a pravil: „Pozvedni oči svých a pohleď z místa, na němž nyní jsi, na sever, na jih, na východ a na západ. Všecku zemi, kterou vidíš, dám tobě a potomstvu tvému na věky“ (Gen. 13, 14–15). Opravdu: „Blahoslavení pokojní, neboť oni synové Boží slouží budou“ (Mat. 5, 9). Bůh jedny dveře zavře, a sto jiných otevře!

Cizí králové. Byla to trestná výprava; přišli asi vybírat poplatky, které jim kananejská města odepřela odváděti. Poprvé se tu setkává Písmo sv. s dějinami světskými a pozorujeme úplnou shodu. Jména králů známe z četných současných památek. Chodorlahomor obsahuje oba prvky: Kudur a Lagamar, tak časté ve jmenech elamitských. Složenina však dosud nalezena nebyla. Amraphel je babyl. král Hammurabi (2133? — 2078?). Arioch vládl v Larse, v jižní Babylonii. Jeho jméno zní sumersky Eri-aku. Sám se prý nazýval Varad-Sin. Thadal bylo asi od opisovačů nesprávně opsáno místo Thargal — v nápisech Dur-galu. Vládl nad Gutim — rovněž omylem čteno Gojim a proto přeloženo: „nad národy“. Posel oznámil bolestnou zprávu Abrahamovi, který stále ještě sídlil v Mambre u Hebronu. Tři sta osmnáct. Počet není příliš veliký. Abraham byl šejkem kmenovým. K němu se připojili také okolní náčelníci: Anera, Eschola a Mambrea Bible výslovně připomíná. Hnal se za nepřáteli. Nesmíme mysliti na veliká vojska; jejich zadní voje mohly postupovati pouze pomalu, poněvadž uloupená stáda by nestačila. Přepadl je v noci. Na východě nebývá u vojska takové opatrnosti, jako u nás. Vítězové oddávají se úplné bezpečnosti a bezuzdnému veselí; strážní nemívají. Abraham použil oblíbené lsi východní. Rozdělal v noci svoje čety na tři skupiny a přepadl ze tří stran tábor nepřátelský. Útočníci přesekají provazce u stanů a poválí je. Rozespálí vojínů bývají tak polekáni, že na odpor ani nepomýšlejí. Jejich hrůza roste, poněvadž ve tmě není možno odhadnouti sílu nepřítelů. Také Abrahamovi padla do rukou všechna kořist.

Král Sálemský, nejspíše Jerusalemský. Jméno znamená „město pokoje“; v klínových památkách vyskytuje se velice záhy ve formě Uralimu. Kolem Jerusalema vedla cesta do Hebronu, kterou se vracel Abraham. Musil klade město ku jihozápadnímu konci jezera Genezaretského — za příkladem sv. Jeronyma. Dosud je nesnadno rozhodnouti, který názor je pravděpodobnější. Melchisedech, doslova „král spravedlnosti“, jeden z nejkrásnějších předobrazů Spasitelových. Kněz em. V této době nebylo ještě určité třídy kněžské. V rodině vykonával bohoslužbu otec, v kmenu náčelník a ve státě král. Boha Nejvyššího, tedy pravého. Hebr. jméno 'El Eljôn bylo obvyklé zvláště u Feničanů a Kananejců. V jednom do-

pise z XV. stol. př. Kr. vypravuje jerusalemský král Ebedtohb, že byl ustanoven za krále od boha El-Eljona, kterého ve městě uctívali. Přinesl. Někteří se domnívali, že chtěl Abrahama pouze obcerstvit. Neprávem. Byla to oběť: a) jenom tak pochopíme poznámku Mojžíšovu, že Melchisedech byl knězem; b) Abraham měl v obyčeji děkovati Bohu obětí za každé dobrodiní. Proto by opravdu překvapovalo, že po vítězství neobětoval, jestli toho neučinil Melchisedech; c) Bible sama nazývá Krista „knězem podle řádu Melchisedechova“. Chléb a víno; předobraz vel. Svátosti:

Požehnal Abrahamovi. Všimni si, že i vítězný Abraham se podrobil rád knězi a přijal jeho požehnání a dal mu desátky. Písmo sv. praví: „Z celé duše své boj se Pána a jeho kněze měj za (osoby) posvátné! Ze vsí síly miluj tvůrce svého, a služebníků jeho neopouštěj! Cti Boha z celé duše své a ke kněžím uctivě se měj!“ (Sir 7, 31–33). Podobně Pán Ježíš: „Kdo vás slyší, mne slyší a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“. Je tedy správné: „Nic jim nevěřte a nic jim nedávejte!“? (Havlíček). Pozvedl ruku, přisahal. Ruku zvedáme, abychom ukázali, že se dovoláváme za svědka svého Boha. Ani jedině nitky: aby se snad časem nechlubili, že Abrahama obohatili; nechtěl si dáti zaplatiti za to, co udělal z lásky. Největší odměnu čekal od Boha. Neplatí snad o tobě slova Kristova: „Amen, pravím vám: vzali odměnu svou“. (Mat. 6, 2).

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je věrný; splní, co slíbil; ale také, čím hrozil. — 2. Melchisedech je předobrazem P. Ježíše. — 3. Mše svatá je pravou obětí. — 4. Přísaha je za určitých podmínek dovolena.

Morální: 1. Kde Bůh hospodaří, tam se dobře daří — ale: Bez Božského požehnání, marné lidské namáhání. — 2. Nevyhledávej sváru! Moudřejší ustoupí. — 3. Bůh nenechá žádné oběti bez odměny. — 4. Važ si kněze a jeho požehnání! — 5. Vězně vysvobozovati je skutek tělesného milosrdenství. Kdy? — 6. Nedej si platiti za skutky lásky blíženské!

Otázky: 1. Jak byl Melchisedech předobrazem Kristovým? — 2. Jak mohl Abraham porazit spojené krále? Je to možné?

Literatura: Slabý, Jméno Jerusalema, ČKD, 1914, 66; Prášek, Nové zprávy o nejstarších dějinách jerusalemských, ČKD, 1893, 462; Slabý, Abraham a Hammurabi, ČKD, 1915, 433; Vigouroux-Podlaha, Bible a rejnovější objevy, I. 333; Jedlička, Melchisedech, předobrazem Kristovým, ČKD, 1915, 49.

13. O víře a pohostinnosti Abrahamově.

(Srdínko č. 12.; Doležel č. 12.)

Neboj se. Abraham se asi strachoval, že porážení králové se na něm budou mstít. Ještě více ho však trápila myšlenka, že jeho veliký majetek má přijíti po jeho smrti do cizích rukou; sám neměl dětí. Bůh mu proto slibuje ochranu

a četné potomstvo. Podobně mluví Pán ke každému z nás. Těšíš se opravdu na nebe a obětuješ vše, abys ho neztratil? „Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteří ho milují“. Abraham uvěřil Bohu, ačkoliv jeho příslibení se mu zdálo nemožné, protože byl již velice starý. Jeho víra se P. Bohu tak líbila, že ho učinil svým miláčkem. Bez víry není možno líbiti se Bohu! Věříš všemu, co Pán Bůh zjevil a co ti hlásá jeho církev?

Abraham. Na východě si lidé měnili často jména, zvláště při slavnostních příležitostech. Simon-Petr. Obřezán. Také někteří jiní národové znali obřízku; u Abrahama a jeho potomků měla být znamením smlouvy s Bohem. Proto ji přijal i malý Ježíšek. Chtěl nám být ve všem podoben „kromě hříchu“. Byla obrazem sv. křtu. Obřízku stávalo se dítě členem vyvoleného národa — křtem vcházíme do církve svaté; židovské dítě dostávalo při obřízce právo na zaslíbení daná Abrahamovi — křtem sv. stáváme se dědici Božími a spolu-dědici Ježíše Krista; obřízku přejímal mladý Israelita závazek zachovávat zákon — na křtu jsme slibovali zachovávat zákon Boží; při obřízce dostávalo dítě jméno, jako při křtu sv. Obřízka se udělovala pouze hochům, osmého dne po narození. Při tom byl dítěti odříznut na těle malý kousek kůže. Obřad konával kněz; mohl jej však vykonati kdokoli. Kapky krve, které dítě prolilo a bolest, kterou na okamžik pocítilo, byly takřka cenou, za kterou se stalo účastníkem příslibení daných Abrahamovi. Všimni si, že dodnes můžeme si utrpením zasloužit největších milostí! Koho Bůh miluje, křížkem ho navštěvuje. Budeš ještě nespokojený, přijde-li na tebe nějaká bolest?

Stan arabský podobal se dnešním stanům vojenským. Pro větší pevnost napínány po stranách provazce. Vchod býval ve dne volný; na noc se zastíral nějakou látkou. Opolednách, kdy bývá ve Svaté zemi největší vedro. Chtěl se ochladiti ve stínu velikých dubů. Jeden z nich ukazuje se dosud u Hebronu. Patřil k největším a nejkrásnějším stromům palestinským. — V zimě r. 1888/9 byl bouří velice poškozen. Šel jim vstříc. Na východě bylo krásným zvykem ujímati se pocestných a je pohostiti. Bylo to tím důležitější, poněvadž nebylo hostinců. Také bož. Spasitel pochválil tento skutek milosrdenství: „Hostem jsem byl a přijali jste mne“ a slíbil odměnu i za sklenici vody, kterou z lásky k němu podáme unavenému pocestnému (Mat. 10, 42). Beduini řídí se dosud příkladem Abrahamovým. „Je-li přichozí osoba obyčejná, povstane hostitel, aby ji uvítal; je-li to však osoba vynikající, velí zdvořilost, aby hostitel přispěchal přichozímu vstříc, poklonil se mu a uvedl jej do stanu, bera hosta kolem pasu

nebo poklepáváje mu na ramena, aby jej ujistil, že jest mu srdečně vítán“. Pozdravil je podle východního obyčeje hlubokou poklonou. Pravil prostřednímu, který se zdál býti nejvznešenější.

Nohy vaše. Nosily se jenom sandály; v horkém písku nohy velice pukaly a bolely. Dosud podávají hosti nejdříve vodu. Učiň. Neodmítej z pýchy, co ti druhý nabízí. Nekaz mu radosti! Napec chleba, rozuměj nekvašeného. Na ohništi se rozdělal veliký oheň, až se podložené kameny rozpálily. Potom se oheň odhrabal a na kameny se položily tenké placky. Někdy je ještě přikryli teplým popelem. V krátké době byl chléb upečen. Vzal tele. Obyčejně se dává ovce. Nabídnouti někomu tele je dosud na východě známkou velké úcty a lásky. Nelituj nikdy toho, co dáváš druhému! Mléko, obyčejně velbloudí dává se ještě dnes naposlady. Chovali jej v kožených pytlích. Osvědčovaly se lépe, nežli nádoby kamenné, které se při dlouhých pochodech snadno rozbily. Jedli ne skutečně, nýbrž jenom zdánlivě. Dělal, jakoby jedli. Sr. slova Rafeelova Tobiáši: „Zdálo se, že jsem s vámi jedl a pil: ale já požívám neviditelného pokrmu a nápoje, který nemůže býti od lidí viděn“. (Tob. 12, 19). Myslí patření na Boha, které duši upokojuje a takřka nasycuje. Posluhoval sám, ačkoli měl mnoho otroků. Dle jeho příkladu dělají to Arabové dodnes. Pokládalo by se za velikou nezdořilost, kdyby se hostitel posadil. Hopsodín se zjevil v podobě tří andělů, aby naznačil tajemství nejsv. Trojice.

Důsledky dogmatické: 1. Bez víry nemožno líbiti se Bohu. — 2. Věř i tomu, čeho rozumem nechápeš! — 3. Obřízka byla obrazem sv. křtu. — 4. Jest jeden Bůh ve třech osobách.

Morální: 1. Buď na to hrdý, že jsi katolíkem! Nestyď se za víru! — 2. I s tebou uzavřel Bůh slavnou smlouvu na křtu sv. Hleď ji obnovovati! — 3. Pocestné přijímati je skutek tělesného milosrdenství. — 4. Pánu Bohu na úrok dává, kdo se nad chudým smilovává.

Otázky: 1. Jak můžeme konati skutky lásky k bližnímu? — 2. Jedl Bůh opravdu? Má tělo?

Literatura: Sedláček, Příprava chleba na východě, Blahověst, 1891 235; Mut, O theofaniích v Pentatenchu, ČKD, 1906, 1; Hejčl, Ukázka z eucharistické čtení, SS. Eucharistie, 1917, 98; Zapletal, Hebron, Růže Domírik, VII. (1894), 363.

14. Kterak Bůh potrestal Sodomu a Gomorrhú.

(Srdínko č. 13.; Doležel č. 13.)

Všeho do času, Pán Bůh na věky. Mnohdy se zdá, že Bůh si hříchů nevšímá, ale nemyšl se! Bůh nevyplácí každou sobotu, ale přece nikomu dlužen nezůstává. Volají o pomstu. Byl to druh nemravnosti, který od té doby sluje hříchem so-

domským. Také sv. Pavel vytýkal pohanům tuto protipřirozenou převrácenost (Řím 1, 26–27) a dávno před ním kniha Moudrosti (14, 26). Dnes sluje homosexualita a bývá trestána i zákony světskými. Bylo mu líto. Ani jejich veliké hříchy Abrahama neodstrašily, aby se za ně přimlouval. Ať jsme se dopustili sebevětších nepravostí, vždycky se ještě můžeme s důvěrou modlití — máme-li jenom dobrou vůli hříchu se varovati. Padesát spravedlivých. Pro několik zbožných lidí chtěl Pán Bůh odpustiti celému městu. Budeš tedy ještě říkati, že kláštery jsou zbytečné a modlitba lenošením? Kde by byl svět, kdyby nebylo zbožných duší, které svými modlitbami Boha stále usmírují? Pravil dále. Abraham zrovna smlouval a Pán Bůh se přece nehněval. Právě naopak! Neustále slevoval a byl by jistě odpustil i pro pět spravedlivých, kdyby Abraham se byl ještě déle modlil. Deset spravedlivých. Bohužel! ani tolik jich nebylo v celém městě. A přece nemůžeme říci, že by se muž Boží modlil nadarmo. Ukázal nám aspoň názorně, jak velkou moc má u Boha modlitba. Šli do Sodomy. Zatím co Abraham prosil Boha, šli ostatní dva andělé dále. V bráně městské scházeli se tehdy lidé, aby se pobavili a si pohovořili; tu konávaly se soudy a uzavírány kupní smlouvy. Cím jsou nám náměstí, tím byl ve starých dobách volný prostor před branou.

Prodléval. Tu nejlépe vidíme mravní rozdíl mezi Abrahamem, na slovo poslušným a Lotem. Bál se o svoje bohatství, které měl opustiti. Již mnohému zavřelo bohatství bránu nebeskou. Neohléděj se, aby se nezdržoval a nebyl zachvácen plameny a nezahynul. Anděl nechtěl tedy říci, že se nesmí ani jednou ohlédnouti. Proto mnozí vysvětlují nesprávně záhubu ženy Lotovy. Slunce právě vyšlo, ale pro Sodomu zacházelo slunce Božího milosrdenství na vždycky.

Děšť ohnivý. Bylo to pravděpodobně zemětřesení, spojené s velikou bouří, které použil Bůh. Blesky byly zapáleny četné naftové prameny, kterými bylo celé údolí hustě prostoupeno, od nich se vzněla ložiska asfaltová a v několika okamžicích podobalo se údolí jedinému moři plamenů. Mrtvé moře skládá se ze dvou nestejných částí. Severní byla před katastrofou; je hluboká 300–400 m a leží 394 m pod hladinou moře Středozemního. Při zemětřesení r. 1903 se jeho hladina ještě více snížila. Jižní část, hluboká pouze několik metrů, rozlévá se pravděpodobně v místech, kde stávala hříšná města. Podle toho se půda při zemětřesení poněkud propadla. Voda Mrtvého moře obsahuje tolik soli, asfaltu a síry, že v ní nemohou žít ani ryby — odtud právě jeho jméno. V propadlině bývá tak dusno, že se vypaří za den skoro tolik vody, kolik jí přitéká. Vzduch je ustavičně naplněn hustými výpari.

Proměněna v solný sloup neznamená, že by opravdu zkameněla. Lotova žena se podle všeho zvědavě ohlížela a tím se opozdila, takže byla zachváčena plameny a solným prachem. Tento prach vzniká pokaždé, kdykoli hoří solná ložiska, naplňuje vzduch, vniká do všech otvorů těla a omamuje. Po chvíli byla žena úplně pokryta vrstvou soli. Ještě dnes bývá u Mrtvého moře tolik solného prachu, že cestovatelův oděv zbělí. Co se však dnes ukazuje jako „Lotova žena“, bývají vysoké sloupy solné, které povstávají časem na džebel Usdum, sodomské hoře. Je to hřbet dlouhý 11 km a vysoký 45 m na jihozápadním břehu jezera. „Sodomská jablka“ na venek krásná, uvnitř prach a popel jsou výtvozem lidové obraznosti. Legenda povstala asi odtud, že na některých místech kolem Mrtvého moře rostlinstvo zakrsává a nedozrává. Popis by se nejvíce hodil na kolokvintu (*Cucumis colocynthus*). Její plody mají v tenké slupce hořkou, houbovitou dužinu se semeny. Když plody uschnou, snadno se rozpadávají. — Má tedy pravdu kniha Moudrosti, když praví o údolí Sodomském: „Jejich (obyvatelů) nešlechtnost dosvědčuje dosud ještě poušť, ze které se kouří (husté výpary), rostliny mající ovoce předčasně uzralé, jakož i památka na duši nevěřící, trčící solný sloup“ (10, 7).

Důsledky dogmatické: 1. Modlitba přimluvná jest u Boha veice mocná. — 2. Svatí se za nás přimlouvají a my je můžeme prositi. — 3. Jsou andělé strážní. — 4. Pro zbožné duše odpouští Pán Bůh často i hříšným. — 5. Bůh dovede zachrániti zbožné, i kdyby měl učiniti zázrak.

Morální: 1. Vlastnosti dobré modlitby. — 2. Hrozné je upadnouti v ruce Boha živého. — 3. Ohavný je před Bohem hřích nečistoty. — 4. Hříšná zvědavost.

Otázky: 1. Jsou tedy kláštery zbytečné? — 2. Jak zanikla Sodoma? — 3. Jak povstalo Mrtvé moře? — 4. Žena Lotova.

Literatura: Podiaha, Zkáza Sodomy a Gomorrhya a původ Mrtvého moře, ČKD, 1896, 385; Sláma, Mrtvé moře, ČKD, 1832, 323; T. P., Mrtvé moře a Jordán, Blahověst, 1851, 229; Sedláček, Jericho, Mrtvé moře a Jordán, Pastýř duch., 1891, 426; Mrtvé moře s literaturou o katastrofě Sodomské, Hlídká, 1898, 932; Svojsík, U moře Mrtvého, Katechet. příloha Vychovatele, 1905, 1; Slabý, Hora Sodomská, ČKD, 1917, 96; Hakl, Ženy biblické, Pastýř, duch., 1892, 105; Mrtvé moře, Poklad věřících, 1914, 45.

15. O narození a obětování Isáka.

(Srdínko č. 14.; Doležel č. 14.)

Jak slíbil. Proto dí krásně Balaam: „Není Bůh jako člověk, by klamal; není jako zrozenec lidský, by se měnil. Řekl-li něco, jak by toho neučinil? Promluvil-li, jak by toho nevykonal?“ (Num. 23, 19). Zkoušel Abrahama. Bůh nepotřeboval takové zkoušky pro sebe. Je vševědoucí; proto věděl již napřed, jak se Abraham rozhodne. Chtěl mu však dáti

příležitost, aby osvědčil svoji heroickou věrnost a poslušnost. Bez této zkoušky bychom nikdy nebyli poznali krásné duše Abrahamovy. Jednorozeného, který byl právě ve věku jinošském. Kananejci obětovali často své děti Molochovi; Abraham měl dokázati, má-li také takovou lásku k Bohu. Právem upozorňují svatí Otcové, že Bůh úmyslně připomenul Abrahamovi, že Isák je prvorozený a milovaný, aby jeho oběť byla úplná. Moria. Většina vykládala jméno o vrcholu Moria, na kterém zbudován chrám jerusalemský (2. Par. 3, 1) a který by tak byl ovšem nazván teprve později. Dle původního textu posílá Bůh Abrahama do „země“ Moria. Jméno je snad asyrské Amurru — jak nazývali Palestinu. Podle toho by nám Bible neudávala přesně místa, kde měla býti oběť vykonána (Musil, Vychovat. listy, 1906, 285). První názor se mi zamlouvá více. Oběť zápalnou. Sv. Pavel chválí na Abrahamovi jeho neobmezenou důvěru v Boha. Bůh mu slíbil četné potomstvo a přece měl svého jednorozeného syna obětovati. Světec nekolísal. Věděl, že Pán je všemohoucí a může mu i z kamení vzbuditi dítky. Ihned vstal, nečekal a neodkládal. Dvakrát dává, kdo rychle dává. Dříví k oběti. Ve starší době stavěli oltář z kamenů, na které narovnali hranici dříví.

Třetího dne. Abraham bydlil tehdy v Bersabe, na jihu Palestiny. Do Jerusalema bylo asi 20 hodin. Třetího dne uviděli místo oběti. Počkejte zde. Nechtěl míti u sebe nikoho, aby mu snad nebránili splniti vůli Boží. Klaněti se Bohu. Nebyla to lež, nýbrž jen zámlka. Abraham šel vykonati vůli Nejvyššího. Nikdy nechtíme Boha více, než když posloucháme svědomitě jeho příkazů. Poslušnost je lepší než oběti, protože dáváme Pánu nejvzácnější dar — svou vlastní vůli. Vložil je na Isáka. Krásný předobraz Pána Ježíše, který si také nesl bolestný kříž, na kterém měl dokonati. Otče! Jak asi rozdírala tato otázka milující srdce Abrahamovo! Opravdu, jeho oběť byla heroická. Bůh se postará. Nelhal, jenom vyhýbavě odpověděl. Bůh si již opravdu vyhlédl oběť — svého Isáka! Lháti nesmíme nikdy! Můžeme však z důležité příčiny dáti odpověď vyhýbavou, aby druhý pravdy nepoznal. Také rodičům? Také knězi ve zpovědnici? Svázal Isáka, aby se snad nebránil. Také Pán Ježíš veden na Kalvarii spoutaný. V tom okamžiku. Bůh čekal až do poslední chvíle. „Když je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší“. Rozvaž tu neskonalou lásku Boží! Syna Abrahamova ušetřil, ale svého jediného Syna vydal na smrt pro blaho lidí. Tímto zázrakem ukázal také Bůh, jak se mu protiví lidské oběti Kananejců. Skopec. Hospodin se opravdu postaral o oběť. V jednom potomku, v Kristu Pánu, který pocházel z rodu Abrahamova. V tom okamžiku myslil Bůh také na tebe. Buď mu vděčný za dar sv. víry! Hleď, abys jí nepozbyl!

Důsledky dogmatické: 1. Sliby Boží jsou věrné, ale i hrozby. — 2. Pán Bůh zkoušívá své věrné utrpením. Tob. 12, 13. — 3. Jsou andělé. — 4. Isák byl předobrazem Pána Ježíše: byl zvěstován ještě před narozením; byl synem jediným; sám nesl obětní dříví; podrobil se trpělivě oběti a byl vysvobozen. (Kristus vstal z mrtvých.)

Morální: 1. Nereptej, žádá-li od tebe Pán Bůh nějakou oběť! — 2. Dvakrát dává, kdo rychle dává. Veselého dárce miluje Bůh. — 3. U Boha nerozhoduje úspěch, nýbrž dobrá vůle. — 4. Boha máme milovati nade všecko. — 5. Je dovoleno, dáti z důležité příčiny druhému odpověď vyhýbavou a nejasnou. Kdy? — 6. Přísaha je povolena, jsou-li zachovány určité podmínky. Které?

Otázky: 1. Jak mohl Pán Bůh žádati smrt nevinného Isáka? Nebyl to hřích? — 2. Co znamená přísloví: „Každý má svého Isáka? — 3. Jak odpovíte na otázky Katechismu Volné Myšl: a) Když Bůh navštívil Abrahama, učinil s ním i s jeho potomky „věčnou“ úmluvu. Nebyl to omyl? Vždyť víme, že nová úmluva, skrze Krista učiněná, nahradila starou úmluvu s Abrahamem. (Ot. 33). — Nenahradila, nýbrž zdokonalila; ostatně slíben Abrahamovi tolikrát Vykupitel, který je právě hlavním předmětem smlouvy nové. — b) Bůh ve Starém zákoně mluvil s četnými lidmi a zjevil se jim; kterak může N. z. tvrditi: „Boha nikdo neviděl.“ (Ot. 34). — Boha, jak je sám v sobě, neviděl před Kristem opravdu nikdo; při zjevení viděli pouze podobu, kterou Bůh na sebe vzal. — c) Proč zkoušel Bůh Abrahama, bude-li obětovati svého syna Isáka, když, jsa vševědoucím, musil předvídati, že Abraham tak učiní? (Ot. 35). — d) Nezpůsobilo přikázání Boží Abrahamovi dané, aby vlastní rukou zabil Isáka, veliké duševní bolesti jak Abrahamovi, tak Isákovi? (Ot. 36).

Literatura: Stárek, Abraham, otec všech věřících, Blahověst, 1858, 202; Syllaba, Památné vrchy a výsosti u národů pohanských a Izraelitů zvláště, ČKD, 1887, 353.

16. Isák běře si Rebeku za manželku. Smrt Abrahamova.

(Srdínko č. 15.; Doležel č. 15.)

Oplakal ji. Zármutek nad zemřelými býval na východě veliký. Bylo obyčejem roztrhnouti si na prsou roucho. Skonal-li otec nebo matka, nesmělo se již nikdy sešítí; u jiných po 30 dnech. Truchlící odkládali svoje ozdoby a oblékali mnohdy smuteční šat, chodili bosí a s hlavou nepokrytou. Kvíleli, rukama lomili, bili se v prsa, sypali si na hlavu prach a popel, zahalovali bradu cípem oděvu, mlčeli, nejedli a nepili, neužívali koupeli ani oleje. Mnohdy si rvali vousy a vlasy a rozdírali svou kůži. Tyto poslední projevy smutku Bůh Izraelitům přísně zakázal. Za to rádi najímali ženy, které měly mrtvého oplakávat (plačky) a zpívali smuteční nebo oslavné písně. Pochoval její tělo. Na východě býval pohřeb téhož dne, kterého kdo zemřel. Nejbližší příbuzní nebo přátelé zatlačili zemřelému oči, mrtvolu omyli a zavinuli plátny a obvazy. Mezi jednotlivá plátna sypali často vonné látky. Hrobem bývala buď jeskyně anebo se vtesávali do skály. Mrtvola položena na lavičku ve stěně jeskyně.

Dívku opatřoval synovi obyčejně otec. K městu Haran, kde přebývali příbuzní Abrahamovi. Je pravděpodobné, že byli již také pohany. Zbožný patriarcha jim dal přednost, poněvadž Kananejští byli stiženi kletbou Noemovou. Z Bersabe bylo do Haranu asi 900 km. Poněvadž jezdecký velbloud urazí denně až 120 km, mohl posel cestu vykonat v sedmi až osmi dnech. U studnice. Jsou to prohlubiny v zemi, uvnitř obezděné, ale bez zábradlí. Jejich otvor se obyčejně přikrýval velikým kamenem nebo býval překlenut malou stavbou, aby se do studnice neprášilo a voda nezteplala. Voda bývala o něco hlouběji, proto se k ní sestupovalo po schodech. Život u studnice popisuje zajímavě ze zkušenosti Malan a Vernet: „Když jsem včera přibyl do Katie, přál jsem sobě, abyste i vy byl se mnou zde, u studnice, k níž všechny dívky arabské přicházely čerpat vodu. Zdaž nebyly podobné... Rebecce a družkám jejím? Byl jsem u vytržení, vida je, any naplní džbány své a pak koryta, aby z nich pocesný i jeho kůň napítí se mohli.“ Dívky z města. Na východě nosila se voda obyčejně ráno nebo na večer a chodily pro ni i dcery z bohatých rodin. Džbány byly veliké a nosily je buď na hlavě nebo na ramenou.

Vyslyš žádost. Nečiní tak z pověrčivosti; chtěl splnit přání svého pána. Lidské oko vidí pouze vnějšek a proto se často klame. Znamení, o které žádal, bylo velice vhodné. Prozrazovalo dobré srdce dívčino, její vlídnost, laskavost, úslušnost, přičinlivost a pohostinnost — samé vlastnosti dobré ženy. Velbloudům tvým. Byla to veliká ohoča, když chtěla napojit deset takových zvířat. Velbloud vydrží 4-5 dní bez vody — ale potom potřebuje mnoho. Do koryta. U studnic bývala kamenná koryta, do kterých se nalávala voda pro dobytek. Díval se na ni. Dojat pozoroval stařec, jak se plní všechna znamení, která si stanovil a v duchu děkoval Bohu, že ho tak dobře vedl. Náušnice. Původní text mluví o kroužku, který se zavěšoval do nozder. Východní ženy nosí jej na mnohých místech dosud. Vyplnití vůli jeho. Nikdo se netáže Rebeky, chce-li být manželkou Isákovou. V manželských záležitostech rozhodoval otec a bratři. Dívce dána pouze voinnost, aby odešla hned do Kanaanu, anebo zůstala ještě nějakou dobu u matky. Dary bratřím, jak to předpisovaly zákony platné v Mesopotamii. Je zajímavé, že slovo staršího bratra rozhodovalo často více, než přání otcovo. To proto, že po smrti otcově stával se nejstarší bratr jaksi ochráncem provdané sestry. Propusťte mne. Východní zdvořilost žádala, aby hleděli hosta co nejvíce zdržeti.

Důsledky dogmatické 1. Bůh ídí všecho. Bez jeho vůle nespadne ani vlas s tvé hlavy.

Morální: 1. Bůh je nejlepší rádce. — 2. S Bohem počni každé dílo, podaří se ti až milo! — 3. Buď zdvořilým a uctivým ke starším! — 4. O kterých skutcích tělesného milosrdenství mluví odstavec?

17. Synové Isákoví.

(Srdínko č. 16.; Doležel č. 16.)

Esau znamená chlupatý; jmenoval se tak proto, poněvadž byl celý zarostlý. Také jeho povaha byla drsná, lehkomyšlná a nestálá. Proto ho matka neměla ráda; otec mu přál, poněvadž nosil z lovu hojně kořisti a proto přehlížel jeho chyby. Za to ve stáří pro něho mnoho vytrpěl. Cím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Jakub vynikne. Ačkoli byl druhorozeným, vyvolil ho Pán Bůh za praotce Vykupitelova. Byla to milost, které si tehdy nijak nezasloužil (Řím 9, 11). Také tebe povolal Bůh — bez tvých zásluh — do církve katolické a dal ti hodné rodiče. Buď mu za to vděčný. Pokrm z čočky je dosud na východě velice oblíbený, zvláště v Syrii a v Egyptě. Prvorozenství. Esau jednal velice lehkomyšlně, protože prvorozený syn měl veliká práva a přednosti. Dostával dvojnásobný podíl ze jmění otcova a stával se hlavou celé rodiny; přinášel Bohu oběti jménem svého rodu — v tomto případě měl být ještě praotcem Vykupitelovým. Esau prodal vše za trochu jídla, které si mohl v malé chvíli sám uvařit. Proto právem ho kárá sv. Pavel, že si „nevážil svatých věcí“ (Žid. 12, 16). Nejednáš někdy podobně? Neprodáváš ďáblu svou duši a nebe za kratinkou rozkoš? Také Jakub nejednal dobře; byl sobecký, nelaskavý a nebratrský. Oba se smlouvali bez vědomí a vůle rodičů a měli před nimi tajnosti. Zdá se, že Jakuba naváděla jeho matka. Všichni byli od Pána Boha potrestáni a vytrpěli mnoho pro svůj hřích. Esau přisahal, že se nebude prvorozenství domáhati.

Isák oslepl, snad stářím, snad pro nějakou nemoc. Na východě bývá opravdu mnoho slepých, zvláště proto, že dbají málo tělesné čistoty. I tu platí přísloví: Čistota půl zdraví. Tato nehoda mu připomněla smrt; proto chtěl dát svým synům požehnání. Přemluvila Jakuba. Proč to učinila? Bůh jí kdysi slíbil, že Jakub bude povýšen nad Esaua. Když viděla, že otec chce dát požehnání staršímu, obávala se, že se předpověď nesplní a proto použila lsti a podvodu. Jednala nerozumně a hřšně. Pán Bůh by se byl jistě postaral, aby se jeho záměr uskutečnil. Nikdy nesmíme konati zlo, abychom dosáhli něčeho dobrého. Za tulo chybu musela Rebeka později velice mnoho trpět. Šaty Esauovy. Poněvadž býval nejvíce na poli a na pastvinách, měl jeho oděv zvláštní vůni. Rebeka je dala Jakubovi, aby snáze oklamala Isáka. Kozky kozelčí, aby se spíše podobal chlupatému Esauovy. Srst východních koz, zvláště angorských, je velice jemná a podobá se opravdu lidským vlasům (Píseň 4, 4); Římané z ní dělali umělé vlasy.

Tvůj prvorozený. Byla to lež! Tak mluvit neměl. Však ho za to Pán Bůh později velice potrestal. Ohmatal.

Isák již tušil podvod a proto se chtěl přesvědčiti; konečně se asi domníval, že mu sluch zeslábnul a proto že hlasů dobře nerozeznává. Zařval Esau. Važ si požehnání svých rodičů! Naše přísloví praví: „Požehnaní rodičů na vodě neutone, v ohni neshoří“. Odňal mi prvorozenství. V tom neměl Esau pravdu. Či již zapomněl, že svoje právo prodal? Jakub se neprovinil proti spravedlnosti; za to chybil lží a podvodem. Živ budeš od meče. Slova se splnila i na jeho potomcích-Edomitách. Byli vždy národem nespokojeným a bojovným. Mezi Židy a Edomity bylo ustavičné nepřátelství.

Svrhneš jho. Dle původního textu zní předpověď: „A ačkoli se budeš namáhati, zdaž též svrhneš jeho jho se své šíje?“ Dějiny dávají Isákovi za pravdu. „Saul a po něm David je podrobili, za judského krále Jorama (849-842) se však osvobodili. Amaziáš (797-792) je sice zase podmanil, ale již za Achaza (736-728) jho setřásl a zůstali svobodnými až do časů Machabejských, kdy Jan Hyrkanský na hlavu je porazil (r. 129 před Kr.) a přinutil podrobiti se obřízce. Herodes byl Edomitou, tudíž možno říci, že v něm Edomité došli r. 37 nadvlády nad Israelity. Ještě r. 70 po Kr. při zkáze Jerusalema se uplatnili. Potom splynuvše s různými kmeny arabskými, mizejí z dějin“. (Hejčl).

Důsledky dogmatické: 1. Bůh vládne světem a dává svou milost, komu chce. — 2. Budou první poslední a poslední prvními. — 3. Bůh dovede použití i lidských hříchů, aby provedl svoje záměry.

Morální: 1. Važ si milosti Boží! — 2. Nesmíme konati zlé, abychom dosáhli něčeho dobrého. — 3. Milost jednou promarněná je ztracena na vždy. — 4. Lež má krátké nohy. — 5. Važ si požehnání rodičů! — 6. Varuj se cizích hříchů!

Otázky: 1. Kterých hříchů se Jakub dopustil? — 2. Platil by dnes takový omyl v osobě? — Ne! Všimni si však, že Isák požehnaní potvrdil, když poznal, že byl podveden. — 3. Byl Jakub zlodějem, že uchvátit požehnaní? — Ne, ale jednal přece nečestně a nepoctivě. — 4. Katech. Volné Myšl. má v ot. 37: „Proč dává Bůh přednost Jakubovi, který svého bratra a za pomoci matčiny i vlastního, starého, slepého otce podvedl, před poctivým Esauem?“ — Bůh mu dal přednost již dříve. Po pádu svého slova neodvolal, jako Kristus nezrušil primátu Petrova po jeho hanebném zapření. Také není pravda, že Esau byl bez viny. Měl jiné a veliké hříchy.

Literatura: Holý, Esau a Jakob, Rádce duch., 1895, 420.

18. Jakubův útěk a jeho pobyt u Labana.

(Srdínko č. 17; Doležel č. 17.)

Žádný hřích nezůstane bez trestu; to zakusil na sobě také Jakub. Dobré svědomí nade všecko jmění. Dnové smutku. V původním textu má celá věta trochu jiný smysl. Esau hrozí, že usmrtí bratra, až zemře otec a uplynou dny smutku po jeho smrti. Za života otcova se bál vztáhnouti na něho ruku,

aby na sebe nesvolal kletbu Isákovu. Utec, synu! Loučení bylo bolestné, zvláště pro matku; ztrácela svého miláčka. Byl to trest za hřích, kterého se dopustila na Isákovi. V širém poli, poněvadž země nebyla ještě tak hustě obydlena, jako dnes. Měst a vesniček bylo velice pořídku. Z toho však poznáváme, proč klade Písmo svaté takový důraz na pohostinství.

Žebřík, lépe snad schoďišť, po kterém vystupovali andělé. Zjevení mělo býti Jakubovi důkazem, že Bůh se o něho postará i v cizině. Místo, na kterém spal, patřilo později opravdu ke Svaté zemi. Požehnaní budou ve Vykupiteli. Všimni si, jak Bůh často o něm mluvil a tak připravoval lidstvo ponenáhlu na jeho příchod. Bůh je všude; ale na některých místech zjevuje svou přítomnost patrněji a milostněji. Proč si vážíme poutních míst? Jako pomník: na dva vysoké kameny položil třetí plochý — na tento lil olej. Byl to jakýsi druh oltáře; také si chtěl dobře zapamatovati místo, kde se mu dostalo takové milosti. Sr. naše Boží muky a kříže u cest a v polích, na místě neštěstí a pod. Nalil oleje a tím jej jaksi posvětil. Nesmí nás překvapovati, že měl u sebe olej. Každý Východan bere jej s sebou na cesty — jako potravu anebo lék. Také jim natírají své údy, aby horkem nepukaly a nebolely. Také v církvi katolické zachoval si olej význam posvěcení a milosti. Které znáte?

Bethel, dům Boží, obraz každého chrámu. Také ty jsi byl na křtu sv. posvěcen na chrám Ducha svatého. Hleď, abys ho hříchem neznesvětil! Brána nebes: protože nahlédl takřka do otevřeného nebe. Obětovati budu. Je dovoleno činiti Pánu Bohu sliby, abychom si vyprosili potřebné milosti. Ale Bible praví velice vážně: „Slíbil-lis co Bohu, neprodlevej to splniti; nelíbí se mu nevěrné a bláznivé slibování. Cokoli jsi tedy slíbil, splň; neboť mnohem lépe jest neslibovati, nežli po slibu, co připověděno, neplniti (Kaz. 5, 3-4). Zachovááš svůj křestní slib? Předsevzeťi po sv. zpovědi?

Bratří! Jakub oslovuje pastýře tímto lichotivým jménem, aby jim dokázal, že nemá úmyslů nepřátelských. Východní pastýři bývali k cizincům velice nedůvěřiví. Pokládali je rádi za vyzvědače loupežníků, kteří se snad skrývají někde na blízku. Ráchel. V té době se stávalo častěji, že svobodné dívky pásaly stáda, aby tak pomáhaly při hospodářství. Políbil ho: vlastně podložil mu svou pravici pod bradu a přitiskl jeho vous ke svým ústům. Tak se vítali tehdy mužové; zvyk se udržel v mnohých krajinách až dodnes. Turci dosud přísahají při bradě prorokově. Pojal Ráchel za manželku, ale byl při tom od Labana několikrát oklamán. Splnilo se na něm: Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Ráchel a Lia byly sestry. Později byl takový sňatek přísně zakázán (Lev. 18, 18).

Dle práva babylonského byl dovolen. Kdyby Genese byla povstala po Mojžíšovi, byl by spisovatel tuto zmínku asi vynechal, anebo by ji aspoň hleděl omluviti.

Původní manželství ustanoveno od Boha mezi jedním mužem a jednou ženou, ale dědičný hřích působil také tu neblaze. Mužové si počali bráti více žen a Bůh to trpěl. Chtěl, aby se lidé spíše rozmnožili a zalidnili zemi. Hlavní důvod udává Pán Ježíš: byla to „tvrdost srdce“. Lidé byli ještě příliš smyslní a málo vzdělaní; nebyli by zákona Božího poslouchali. Teprve Pán Ježíš zdokonalil manželství a zavedl opět jednoženství. Třeba však doznati, že v manželství starozákonním bylo jen málo lásky, štěstí a spokojenosti. Ženy se často svářily, dávaly přednost každá svým dětem a hleděly muže proti ostatním družkám popuditi. Proto většina židů žila dobrovolně v monogamii.

Důsledky dogmatické: 1. Také naše tělo je chrámem Božím: „Tělo vaše je chrámem Ducha svatého, který jest ve vás“ (1. Kor. 6, 19). — 2. Andělé donášejí Bohu naše modlitby — ale i hříchy. — 3. Žebřík Jakubů znamená P. Marii; pomáhá lidem do nebe. — 4. Cinití P. Bohu s'iby je dovoleno.

Morální: 1. Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. — 2. Varuj se hněvu! Zaslupuje a strhuje do velikých hříchů: „Hněv člověka nekoná spravedlnosti Boží“ (Jak. 1, 20). — 3. Pamatuji často na slib křesťanů! Obnovuj jej! Kdy zvláště? — 4. Važ si katolického chrámu! Je také domem Božím.

Otázka: Kterých hříchů se dopustil Jakub a jak byl za ně od Boha potrestán.

Literatura: Dostál, Útek Jakubův a bydlení jeho u Labana, Katechese pro druhou třídu. Pastýř duch., 1889, 298.

19. Návrat Jakubův. Smrt Isákova.

(Srdínko č. 18; Doležel č. 17.)

Počal záviděti. Jakub velice zbohatl, protože mu Bůh zehnal. Kde Bůh hospodaří, tam se dobře daří — ale — Bez Božího požehnání marné lidské namáhání. Navrať se! Již byly ukončeny tresty, kterými měl Jakub odpykati svoje hříchy. Chtěl býti první a za to musel 20 roků sloužiti u cizího. Jakub jistě toužil vroucně, aby opět uviděl svoje rodiče — ale bez Božího rozkazu neodvážil se návratu. Abys mi byl milostiv. Obával se pomsty bratrovy. Proto k němu poslal, aby vyzvěděl jeho smýšlení. Se 400 mužů. Také Esau nebyl bez obav. Snad čekal, že bratr se bude mstíti za vše, co vytrpěl. Klebta hříchu! Dobře praví naše přísloví: „Zlé svědomí ustavičná poprava“ a „Kdo zlé svědomí má, hada za řadry chová“. Nejsem hoden. Jakub poznává, že chybil a nezasluhuje slitování; proto se dovolává aspoň milosrdenství. S holí

přešel jsem, chudý a s prázdnými rukama. Nepřičítá svého bohatství sobě a svému přičinění, nýbrž požehnání Božímu. Dary pro bratra. Bible je vypočítává. Byly veliké: 200 koz a 20 kozlů, 200 ovec a 20 beranů, 30 velbloudic i s mláďaty, 40 krav a 20 býků, 20 oslic a 10 oslátek. Těchto stád neposlal najednou, nýbrž v mezerách, aby se jich zdálo ještě více. Chtěl si tak Esaua spíše usmířiti.

Abys se ubírali dále, přesněji, aby přešli na druhý břeh řeky Jaboku a pokračovali v pochodu. Pospěšil si úmyslně. Obával se, aby nebyl přepaden v okamžiku, kdy by stáda převáděl. Sám zůstal na břehu severním. Modlil se. Všimni si, kde máš hledati útěchy ve svých úzkostech! Nezapomínej na to! Zápasil s ním v modlitbě; tak vroucně se domáhal vyslyšení svých prosb, že nechtěl anděla od sebe ani pustiti a držel jej pevně ve svých rukou. Hleděl si na něm vymoci požehnání a slib, že ho ochrání. Dosáhl obojího, ale teprve po dlouhé a vroucí modlitbě: „Proste a bude vám dáno, hledejte a naleznete, tlučte a bude vám otevřeno!“ Hejčl se domnívá, že to byl snad strážný anděl Esauův, který hájil zájmy svého chráněnce. Vítězství Jakubovo nad ním mělo mu býti zárukou, že překoná i bratra! Poranil jej. Aby se Jakub svým úspěchem nechlubil a nemyslel, že snad svou vlastní silou zvítězil nad andělem, dotekl se anděl jeho nohy a ochromil ji. Chtěl mu tak ukázati, že proti Bohu by nezmohl ničeho. Do svítání. Zápas netrval asi dlouho; nejdříve převáděl Jakub svoje veliká stáda. Israel znamená bojovník Boží. Od té doby nazývali se jeho potomci Israelity.

Poklonil se mu: šel mu naproti a cestou sedmkrát poklekl a se poklonil; ruce skřížil na prsou. Jindy padali až na obličej, zvláště před králi. Ukázkou orientální zdvořilosti máme v tabulce, kterou poslal v 15. stol. před Kr. Lachický kníže Jabni-ilu faraonovi. Zní doslova: „Králi, pánu mému, bohu mému, slunci mému, slunci nebeskému! Jabni-ilu, kníže Lakiše, služebník tvůj, prach nohou tvých, služebník koní tvých. K nohám krále pána mého, boha mého, slunce mého, slunce nebeského, sedm a sedmkrát vrhám se prsou a zády“. (Hejčl). Plakal radostí. Esau na hněv ani nevzpomněl. Nezdolný bojovník plakal jako dítě, když opět viděl svého bratra. Mimoděk si dobývá naší náklonnosti a rádi mu odpouštíme jeho chyby a vady. I tu se splnila přísloví: Pěkné slovo železná vrata otvírá. — Řeč uctívá bez prospěchu nebývá. — Laskavé slovo najde laskavé ucho. Které mi dal Bůh. Jako zbožný otec považuje své děti za dar samého Boha. Nabídl mu část stáda, aby tak napravil křivdu, které se na něm dopustil a nahradil mu škodu. Nechtěl přijmouti. Východní zdvořilost žádá, aby se druhý zdráhal

vzít dar. Dodnes nechá se Arab dlouho nutiti, nežli něco přijme. Esau odešel napřed. Jakub mu přece nedůvěřoval; obával se, aby se snad nezměnil a nemstil. Pěkně praví přísloví: „Nepřítel smířený a břeh podemletý“. Vystavěl oltář, aby Bohu poděkoval za ochranu a splnil mu svoje sliby. Buď k Bohu vděčný! Vděčnost jako nová prosba.

Důsledky morální: 1. Nejhorším mučitelem je špatné svědomí. — 2. Ve svých starostech modli se k Bohu! — 3. Vytrvalá modlitba všecko zmůže. — 4. Buď Bohu vděčný! — 5. „He, jak je dobré a utěšené, přebývají-li bratři svorně! — Tam udílí Pán požehnání a život na věčné časy.“ (Žalm 132, 1—3). — 6. Jsme povinni nahraditi škodu, kterou jsme druhému učinili.

Otázky: 1. Jak bojoval Jakub s andělem? — 2. Co znamená naše přísloví: „Co kolébka odchovala, to motyka zakopala,“ obrátíme-li je na Esaua?

20. O synech Jakubových. Kterak Josef byl prodán od svých bratří.

(Srdínko č. 19.; Doležel č. 18.)

Dvanáct synů, od kterých pochází dvanáctero pokolení izraelských. Pestrý šat lišil se velice od obyčejného. Sahal až po kotníky, byl řasnatý a míval rukávce. Skládal se z různobarevných látek červeně, modře a bíle pruhovaných, často byl vyšíváný. Užívali ho lidé z lepších stavů a rodiče jej dávali rádi svým miláčkům (Sr. 2. Sam. 13, 18). Něco velmi zlého; většina exegelů soudí na sodomii nebo bestialitas. Svatopisec hřích pouze naznačuje, jako to učinil jistě také Josef. Pamatuj: „Pole má oči, les uši, chovej se všude, jak sluší“. To byl první a druhý důvod nenávisť. Podivný sen. Sny jsou obyčejně jenom výtvořiny obraznosti anebo toho, nač rádi myslíme. Je hříchem věřiti snům anebo vykládati z nich budoucnost. Bible praví: „Jako kdo lapá stín a honí vítr, tak i ten, kdo se spoléhá na sny. Neposlal-li jich Nejvyšší, aby tě navštívil, nevěnuj jim pozornosti. Neboť sny uvedly mnohé již v blud a padli ti, kteří doufali v ně“ (Sir. 34, 1—7). Jenom tehdy smíme jim věřiti, jsou-li od Pána Boha. Zdá se však, že přílišná láska otcova učinila Josefa trochu marnivým — proto na něho poslal Bůh utrpení. Vypravoval. V tom nejednal moudře. Věděl, že ho bratři nemají rádi a proto jich neměl ještě dráždit. Nenáviděli ho. Každá vašeň jako dravé zvíře; čím starší, tím horší. Slunce, totiž otec, matka a jedenáct bratří. Matka Josefova v té době již nežila. Buď tedy myslel nevlastní matku anebo všeobecně; vyniknu nad celou rodinu. Domlouval mu otec; obával se bratří, ale snad také marnivosti, jakou na Josefovi pozoroval.

Se stády. Ve Svaté zemi zůstávají stáda skoro po celý rok venku — i v noci. Jenom v zimě je zahánějí do ohrad

nebo do jeskyň. Bývají tam, kde je právě dobrá pastva. Dothain, dnešní Tell Dotan, leželo v krásném údolí na severozápad od Sichemu. Městem vedla karavanní cesta z Přední Asie do Egypta. Cisterny byly otvory v zemi, do kterých se zachycovala dešťová voda. Mívaly podobu láhve s úzkým hrdlem, takže z nich nebylo možno vyvážnouti. V létě bývaly bez vody a užívalo se jich často jako žalářů. Nezabíjejte ho! Bylo mu líto bratra, ale ještě více staříckého otce. Proto si umínil, že jej zachrání. Cizí kupci. Bible vypočítává zboží, které nesli jejich velbloudi. Byly to hlavně masti a vonavky, jakých bylo třeba k balsamování mrtvol. Nápisy egyptské dokazují, že údaje biblické jsou přesné. Odvedli jej. Pravděpodobně jej přivázali provazem k sedlu některého velblouda, aby jim snad neutekl. Cestu musel konati pěšky. Vmysli se v bolest ubohého jinocha, který svým bratřím ničím neublížil. Za 20 stříbrných, velice lacino. Za otoka se platilo obyčejně 30 stříbrných. Kupci jistě tušili zločin bratří a proto nabídli tak málo. Josef byl obrazem prodaného a zrazeného Spasitele.

Roztrhl roucho na prsou na znamení smutku. Jak asi bylo bratřím, když viděli staříckého otce, jak si rve svoje šediny, leží na zemi a bolestně pláče! Pro otce bylo odloučení trestem za přílišnou lásku, jakou dával Josefovi na jevo. Dravá zvěř. Jeden hřích strhuje do druhého. Jak byli ukrutní, že dovedli svého otce tolik klamati! Roucho smuteční bylo těsné, bez rukávů, obyčejně jen po kolena. Bývalo barvy tmavé, často ze srsti kozí a velbloudí. Nosívali je ponejvíce kajšníci a proroci.

Důsledky dogmatické: 1. Světem vládne Boží Prozřetelnost. — 2. Josef je předobrazem P. Ježíše.

Důsledky morální: 1. Závist bývá pramenem mnohých hříchů. — 2. Nevěř snům! — 3. Nelekej se utrpení! Snad je cestou k oslavě. — 4. Koho Bůh miluje, křížem ho navštěvuje. — 5. Kdy jsme povinni povědět představeným tajné chyby druhého? — 6. Nezarmuť nikdy rodičů! — 7. Lež má krátké nohy, daleko neujde.

Otázka: Katech. Volné Myšl. má ot. 38: „Je pravda, že Josef ze snů prorokoval důležité věci a veliké události? Má člověk věřiti výkladům snů?“

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 7; Javorský, Josef Egyptský. Poznámky a vysvětlivky, Rádce duch., 1902. 125; Janáček, Náhoda nebo Prozřetelnost Boží, Růže Dominik., XXIV. (1910) 16 a násl.

21. Josef v domě Putifarově.

(Srdínko č. 20.; Doležel č. 19.)

Do Egypta. Ze současných zpráv se dovídáme, že v Egyptě bylo vždy velice mnoho otroků; největší procento tvořili Semité. Bylo jich tolik, že Egyptané užívali pro ně

semitského slova „abata“ (ebed = otrok). Putifar. Jméno je egyptské: P-du-pa-ra; vyskytuje se často a znamená „dar boha Ra (slunce)“. Byl vysokým úředníkem královským — velitelem osobní stráže faraonovy. Naplňoval požehnáním. S počátku musel Josef konati nejtěžší práce v domě nového pána a jistě často si zaplakal, když vzpomínal na svého milovaného otce. Ale byl pilný, tichý a poslušný. Ani v cizině a mezi pohany nezapomínal na Boha, vroucně se k němu modlíval a proto Bůh mu žehnal. Každá jeho práce se mu dařila. Všimni si, že pro zbožné lidi žehnává Bůh také okolí; zbožný čeledín je dobrodínem pro celou rodinu. Proto dí přísloví: „Kdo má věrného čeledína, má poklad v domě.“ Jsou tedy kláštery neštěstím pro osadu?

Dozorce nad domácností nacházíme v Egyptě často, zvláště v bohatších rodinách. Jmenoval se merpa. Na obrazech mívá obyčejně hůl anebo psací tabulku, za uchem břídlícovou tužku anebo péro z rákosu. Bible výslovně zdůrazňuje, že Putifar se nestaral o nic, než o kuchyni. Statky vysokých úředníků bývaly veliké a jejich majetek ohromný. Sabu vypočítává na svém náhrobku v Sakkaře, že měl 405 volů jednoho plemene, 1237 a 1360 kusů jiných plemen; 1220 a 1138 krav různých druhů, 1308 antilop, 1135 gazel; hus, kachen a holubů na tisíce. Žena zlá. Máme mnoho písemných dokladů, že egyptské ženy nevynikaly zbožným a řádným životem. Rády se opíjely a dosti často porušovaly věrnost manželskou. Proti Bohu svému. Šťastný, kdo vidí ustavičně před sebou svého Boha a pamatuje na jeho přítomnost. Jistě se nedopustí zlého. Kazatel (12, 1) radí tuto vzpomínku zvláště mládeži: „Pamatuj na svého tvůrce za dnů mladosti své“.

Chopila se pláště jeho, který se nosíval volně přes ramena. Býval z pestré, často bohaté látky. Podoba bývala velice různá. Utekl od ní, aby snad nezhřešil. Obětuj raději vše, jen abys zachránil poklad sv. čistoty! Bible praví: „Ó jak krásné je čistotné plémě v skvělosti! Jeť nesmrtelná památka jeho, ježto je uznává Bůh i lidé. Když je přítomno, lidé je napodobují a když se vzdálí, touží po něm a na věčnosti ověněno jsouc slaví vítězství, jehož bylo dobylo v zápase bojů čistých!“ (Moudr. 4, 1—3). A Pán Ježíš slibuje: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou“. Na Josefovi se splnilo: „Zlata se rez nechytí“.

Hněvem rozpálena, protože byla od Josefa pokořena a musela se báti prozrazení. Chtěla se mu pomstíti a svaliti vinu na něho. „Jazyk bez kostí, ale kosti láme“ — „Kleveta jako uhel; nespálí-li, aspoň ušpiní“. Do žaláře a do železných pout (Žalm 104, 18). Vězení bylo pravděpodobně v domě Putifarově. Zároveň však poznáváme, že královský úředník své

manželce přece jenom nevěřil; vždyť podle zákona měl Josef propadnouti trestu smrti.

V egyptské literatuře dochovala se nám podobná událost ve známé „Povídce o dvou bratřích“; pochází ovšem teprve z doby Mojžíšovy. Její příklad uveřejnil Vigouroux-Podlaha (II, 39).

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je všude přítomen. — 2. Bůh dopouští, ale neopouští.

Morální: 1. Zbožný člověk je požehnáním pro celé okolí. — 2. Pamatuj na Boha a nezhřeš! — 3. Varuj se zlých příležitostí! — 4. Obětuj vše, abys zachoval čistotu srdce! — 5. Nezoufej, i kdybys měl trpěti pro právo! Bůh tě vidí a jednou ti vše odmění. — 6. Nesud podle zevnějších! Zdáni klame.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 21; Dostál, Mravní doložka ke článkům bibl. o Josefovi, Pastýř duch., 1892, 609; Slabý, O životě a smrti starých Egyptanů, Hlídka, 1919, 241.

22. Josef v žaláři.

(Srdínko č. 21.; Doležel č. 19.)

Bůh neopustil Josefa ani v žaláři. Žalářník, podřízený úředník Putifarův. Přímá a poctivá povaha Josefova neušla jeho pozornosti; proto jej učinil dozorcem ostatních vězňů. Bůh dopouští, ale neopouští. Nejvyšší číšník a pekař. Byly to důležité úřady dvorské a bývají v nápisech často jmenovány. Číšník podával králi nápoj; napřed ho okoušel, aby dokázal, že není otráven. Nejvyšší pekař staral se o kuchyni. Čím se provinili, nevíme; pravděpodobně upadli do podezření, že kuli zradu. V té době zmocnili se vlády nad Egyptem Hyksové a je přirozeno, že praví Egyptané jich nenáviděli a chtěli se jich zbaviti. Proto asi podplátili úředníky, aby krále otrávil.

Měli jsme sen. Líčení má ráz úplně egyptský. Veliká část jejich literatury obírala se sny: podávala návody, jak snů nabyti: na př. pomocí mystických slov napsaných na malou tabulku a vložených do tlamy černé kočky; nebo pitím pepře, heřmánku atd. Jiné knihy sny vykládaly. Z nápisů se dovídáme, jak velice v Eg. snům věřili a dávali na ně pozor. Oba vězni byli proto smutni, poněvadž nechápali jejich významu. Vytláčil hrozny. Obyčejně víno napřed lisovali nebo šlapali a nechali vykvasiti. Ale někdy užívali přece způsobu, o kterém se zmiňuje Bible. Nápis v chrámě Edfúském zobrazuje faraona, jak drží v ruce číši. Vedle čteme slova: „Vymačkány byly hrozny do vody; král nápoj ten pije“. Racionalisté tvrdili podle Herodota a Plutarcha, že Eg. révy neznali. Dnes máme celou řadu obrazů z doby před Josefem, které nám zobrazují všechny práce na vinici. Nesl koše na hlavě, jak opravdu vidíme na četných obrazech.

Narozeniny královny oslavovali Eg. velice hlučně. Také kámen rosettský mluví o této slavnosti a ustanovuje příslušnou bohoslužbu. Jinde čteme o Ramsovi II.: „Byl jásot v nebi v den jeho narozenin“. Máme doklady, že král uděloval toho dne různé milosti. Pověsiti tělo; trest v Eg. velice častý. Napřed byla provinilci sřata hlava. Zapomněl! Nespoléhej na lidi! Bible praví: „Lépe jest důvěřovati Hospodinu, nežli na lidi se spoléhati. Lépe jest důvěřovati se Hospodinu, nežli na knížata se spoléhati“ (Žalm 117, 8-9).

Důsledky dogmatické: 1. Bůh dopouští, ale neopouští. — 2. Bůh řídí osudy lidské. Morální: 1. Neštěstí bývá často počátkem velikého štěstí. — 2. Plačte s plačci, radujte se s radujícími — 3. Nespoléhej na lidi! — 4. Co slíbíš, hleď splnit! Slovo dělá muže. — 5. Nezapomínej na dobrodiní, která ti druzí prokázali!

Otázka: Jak je Josef předobrazem P. Ježíše? — Byl také mezi dvěma zločinci; jednomu předpověděl záchranu, druhému záhubu.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 53. a násl.

23. O Josefově povýšení.

(Srdínko č. 22.; Doležel č. 19.)

Raději neslibovati, než slovu nedostáti. Lidé na Josefa zapomněli, ale Bůh ho přece neopustil. Farao měl sen. Dle chronografa Jiřího Syncella jmenoval se Afofi; v nápisech Apopi II. Bůh použil právě snů, na které kladli Egyptané takový důraz. Vykladači tvořili druhou třídu kněžskou. Jejich povinností bylo konati bohoslužbu a pěstovati vědy. Zvláštní skupinou byli hadači a kouzelníci; k nim se obraceli všichni, kteří měli nějaký sen. V našem případě musilo jejich umění umlknouti před Boží Moudrostí. Číslník si vzpomenu. Jak je lidská přízeň nestálá! Věnuj Bohu aspoň tolik času, kolik jsi dosud věnoval světu a jeho marnostem a budeš šťastný na věky!

Rozkázal přivésti Josefa. Učinil to tím raději, poněvadž se mu naskytla příležitost zahanbiti hadače Eg. Jako Semita přál faraou přirozeně více svému soukmenovci. Dříve však Josefa ostříhali, oholili a dali mu nový šat, jak toho žádá dvorní ceremoniel faraonů. Tím spíše máme my připraviti svou duši, předstupujeme-li před Boha: „Před modlitbou připrav duši svou a nebuď jako člověk, který pokouší Boha!“ Bůh může vyložit. Jak mile nás dojíma pokora Josefova! Nechlubí se svým uměním, ale vše připisuje Bohu: „Ne nám, Hospodine, ne nám, ale jménu tvému čest zjednej!“ (Žalm 113, 9). Sv. Pavel: „Co máš, abys toho nebyl dostal? Jestliže však jsi dostal, proč se chlubíš, jakobys nebyl dostal?“ (1. Kor. 4, 7). Jednáš podobně?

Svůj sen. Oba sny mají kolorit úplně egyptský a dnes známe z obrazů všechny prvky, z kterých se skládají. Na břehu Nilu, jediné řeky egyptské. Jemu děkovala země úplně za svou úrodu. Kam dostoupila jeho voda, byl ráj; hned vedle počínala poušť; Nil přinášel úrodnou prst, kterou mrvil pole i louky. Na velikosti roční zátopy záleží úroda; proto dle ní ukládány daně a ostatní břemena státní. Na Nil skládány písně a prokazována mu božská pocta — bůh Hapi. V jednom takovém hymnu čteme:

„Ó ty, jenž's zjevil se na této zemi,
a v míru přicházíš,
bys Egyptu život dal!
Bože skrytý,
jenž sesíláš temnosti, v kterýkoli den se tobě zlíbí,
svlažovateli zahrad, jimž slunce vzrůstu přálo atd.“

Sedm plných klasů. Egyptská pšenice měla tak bohatý klas, že se opravdu skládal ze 7-8 menších klásků, které vyrůstaly z jednoho stébla. Bůh oznamuje. Josef opatrně upozornil na vyšší původ snů a svého výkladu. Otrokům bylo v Eg. pod trestem smrti zakázáno zabývat se jakýmkoli tajemným uměním. Podle všeho počítali k němu také výklad snů. Znamenají totéž. Bůh použil dvou snů, aby dojem byl hlubší a král si jich spíše povšiml.

Ustanovují. Faraonové mívali opravdu takové zástupce kteří spravovali říši jejich jménem. Sami si ponechali pouze nejvyšší pocty. Sňal prsten, který býval zároveň pečeti. Do jeho drahokamu bývalo vyryto jméno vládnoucího faraona — otisk prstenu zastupoval náš podpis. Předati někomu prsten znamenalo učiniti ho svým zástupcem — dnes bychom řekli — prvním ministrem. Podepisoval jménem krále všechny státní listiny. Podobných prstenů zachovalo se mnoho v našich museích; některé vynikají jemnou prací a uměleckým provedením. Drahocenné roucho. Bylo utkáno z velice jemného a bělostného lnu, jaký se dařil jenom v Egyptě; bylo až průhledné. Nosívali je faraonové, kněží a nejvyšší úředníci. Zlatý řetěz, vlastně náhrdelník, obyčejně několikařadový. Býval jemně tepán a počítal se mezi největší vyznamenání. Jeho podobu dávali si šťastní majitelé vrývati do svých náhrobků. Mnohé se nám dochovaly a řadí se mezi díla vysoce umělecká. Na voze královském. Býval dvoukolý, v předu měl zakulacenou a bohatě zdobenou korbu, v zadu byl otevřený. Mohlo se na něm jenom státi. Tím prohlášen Josef za druhou osobu v říši. Aby se mu klaněli, padali na tvář. Před jeho vozem kráčel hlasatel, který vyvolával „abrek“. Arabové užívají slova dosud, chtějí-li, aby si velbloudi klekli na kolena. Podle všeho zastával Josef úřad „přednosta sýpek“. Byl tak

významný, že k jeho jménu přidávalo se přání „život, blaho a zdraví“, kterého se jinak užívalo pouze u jména faraonova anebo členů panujícího rodu. (Hejčl). Spasitel země, čestný název mužů, kteří se o Egypt velice zasloužili. Máme četné doklady, že faraonové měnili rádi jména svým oblíbencům. Jak pravdivě splnila se na Josefovi slova knihy Moudrosti: „Moudrost mu přinesla žezlo královské vlády a moc nad jeho utlačovateli a ze lži usvědčovala ty, kteří ho černili a jemu slávu věčnou udělila“ (10, 14). Stal se obrazem Pána Ježíše, který došel slávy svým utrpením, zachránil svět od hladu duševního a před kterým má klekati každé koleno.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh předvídá i budoucí věci. Proroci. — 2. Bůh poníží a povyšuje. — 3. Předobraz sv. Josefa, který připravil světu chléb duší — Ježíše.

Morální: 1. V neštěstí nezoufej, ve štěstí nezhrdni! — 2. Buď šetrný a v době hojnosti pamatuj na budoucnost! — 3. Nechlub se dary Božími! — 4. Pozemské utrpení není rovno slávě, kterou nám připravil Bůh v nebi. — 5. Po dešti slunce jasněji svítí. — Poteče kdys voda i na můj mlýn. — Komu Pán Bůh, tomu všichni svatí.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 96; Podlaha, Etymologie slova farao, ČKD, 1896, 565; Josef nejvyšším po kráči v Egyptě, ČKD, 1894, 449; Kyzlink, O Hyksech, Vlast, VII, 375; Miklik, Zjev krávy ve snu Faraonově, ČKD, 1917, 95.

24. O příchodu bratří Josefových do Egypta.

(Srdínko č. 23.; Doležel č. 20.)

Sýpky byly zvláště ve velikých městech a svázelo se do nich obilí z celého okolí. Podobu měly buď čtyřhrannou nebo kulatou; obilí se sypalo vrchem a vybíralo spodem. Úroda Egyptská naplňuje až obdivem. Cestovatelé vypravují, že z jednoho zrna vyrůstá někdy 14—18 stébel s bohatými klasy. Veliký hlad. O podobných neúrodách v Egyptě a v okolních krajinách dochovalo se nám hojně zpráv. Zajímavý je nápis na jednom nilském ostrově. Zmiňuje se výslovně o sedmiletém hladu. Jeho následky bývají hrozné. Skoro neuvěřitelné podrobnosti vypravuje Abd-Allatif k r. 567 po Kr. Hladoví pojsdali lidské maso, ano nešetřili ani vlastních dětí. Vláda trestala takové zločiny upálením — ale mrtvoly odsouzcenců bývaly do rána snědeny. Sucha bývají zaviněna tím, že nad Středozemním mořem tvoří se poměrně málo par; jindy zase bývají odneseny do jiných krajin. Jděte k Josefovi. Podobný případ vypravují listy Tell-Amarnské z 15. stol. př. Kr. Farao posílá lid, aby se obrátil o obilí k Janchamovi, který byl místodržitelem v kraji Jarimutu. Slovo lze užiti dobře také o sv. Josefu. Ještě nikdo nebyl opuštěn, kdo se k němu s důvěrou utíkal.

Nejmladšího Benjamina. Písmo sv. jej jmenuje mládencečkem, ačkoli měl již 22 roků. To proto, poněvadž ostatní bratři byli hodně starší. Před Josefa. Je velice nepravděpodobné, že by Josef sám vydával obilí osobně a přijímal každou karavanu. Proto se domníváme, že se mezi tím něco stalo. Snad bylo podezření, že asijské kmeny chystají z hladu vpád do Egypta — snad se o to již také pokusili. Je však možné, že Josef dal úředníkům již předem vhodné pokyny, kdyby snad bratři přišli. Poklonili se mu. Ani netušili, že v tu chvíli se splnil jeho první sen. Byl tedy opravdu od Boha. Naše přísloví praví dobře: Pomsta i na chromém koni dojde. Vyzvědači jste. Svou zdánlivou přisnositel chtěl zabrániti, aby ho bratři nepoznali a zároveň vyzkoumati jejich smýšlení. Oboje se mu podařilo. Z tohoto chvalitebného stanoviska třeba posuzovati jednání Josefovo. Nesmí nás překvapovati, že ho bratři nepoznali. Od té doby, kdy jej prodali, uplynulo 20 roků a proto se Josef změnil; mimo to neměli ani tušení o jeho povýšení. Byli přesvědčeni, že dávno zemřel. Služebníci tvoji. Kdykoli mluví Východan s někým vznešenějším, oslovuje jej „pane“; sebe nazývá „služebníkem“.

Je nás dvanáct. Smysl slov je jasný: Podezření Josefovo je neodůvodněné. Je nemyslitelné, aby některý otec obětoval všechny své syny tak nebezpečnému a pochybnému úkolu. Zkusím vás. V původním textu přísahá Josef při životě faraonově — bylo to zvykem. V Persii přísahají dosud při hlavě šachově. Že by tím Josef pokládal Faraona za boha, jako ostatní Egypťané, nelze dokázati. Plakal. Slzy Josefovy nám nejlépe dokazují, že jeho přisnositel nebyla pomstychtivostí. Poněvadž Josef mluvil s nimi tlumočnickem, domnívali se, že kananejsky nerozumí a počali si proto vytýkati svůj hřích, kterého se kdysi na něm dopustili. Simeona. Nejstarší byl Ruben. Josef ho vynechal, poněvadž ho chtěl na poušti vysvoboditi z rukou bratří. Dal proto svázati druhorozeného Simeona. Peníze do pytle. V duchu si umínil, že od bratří nevezme nic. Tehdejší peníze byly kusy zlata a stříbra, kterými se platilo. Ustálené podoby neměly. Jednotkou byl šikl — lot — který vážil v Babylonii asi 14.50—14.65 grammů. Kolik platil, nevíme, protože neznáme tehdejší ceny zlata a stříbra. Aby se přesvědčili o správnosti „peněz“, vážili je. Ražené peníze zavedeny teprve hodně později. Ulekli se! Poznali to teprve, když zastavili v hospodě a rozvázali pytel, aby nakrmili dobytek. Podle všeho pokládali to za nějaký úskok místokrálovů, aby je mohl všechny prohlásiti za otroky a uvězniti.

Důsledky morální: 1. Uctěvej vroucně sv. Josefa! — 2. Bůh trestá hříchy již na světě. — 3. Buď milosrdným! — 4. Nalezené věci vrátiti.

O t á z k y: 1. Nechybil Josef, když jednal s bratřimi tak přísně? — 2. Proč nevkázal Josef otci, že žije a nechal ho tak dlouho v bolestí? Proč mu ještě

přidal utrpení uvězněním Simeona a rozkazem, aby přivedli také Benjamina? — Chtěl se dopodrobna přesvědčiti o rodinných poměrech. Obával se — a právem — že by mu bratři neřekli pravdu, kdyby se dal poznati hned.

25. O Benjaminově cestě do Egypta.

(Srdínko č. 24.; Doležel č. 20.)

Nakoupených zásob ubývalo, ale hlad nepřestával. Proto Jakub vyzval opět svoje syny, aby šli do Egypta. Bratra nejmladšího. Na něm záleželo Josefovi nejvíce. Miloval ho, poněvadž měli stejnou matku a chtěl se přesvědčiti, zdali mu bratři také neublížili. Bychom nezemřeli. Kdyby přišli bez něho, mohl se Josef domnívati, že byl opravdu oklamán a dáti je usmrtiti; aspoň se toho báli. Pachole, v původním textu „mladík“; měl již 23 roků. Jmenovali ho tak proto, poněvadž byl o hodně mladší. Ručím za něho. Tak odpykal Juda svou vinu, které se kdysi na Josefovi dopustil. Z nejlepších plodin měli vzíti, aby mu dali dary a tak si ho spíše naklonili. Vybrali vonné masti a sladký ovocný syrup, který byl hojně připravován v okolí Hebronu a prodáván do Egypta. Dvakrát tolik peněz. Předpokládal, že při stoupající bídě budou asi ceny obilí větší. Snad omylem. Jakub byl zkušenější a proto nepředpokládal u vladaře hned špatný úmysl.

Zaveď je do domu. Nedivme se, že bratři viděli v tomto rozkaze přípravy ke svému zatčení a velice se ulekli. Proto se hleděli především očistiti z možného podezření, že by snad peníze ukradli. Nebojte se! V původním textu pravil správce: Váš Bůh dal vám vaše poklady do vašich pytlů. Odpověď asi poradil svému úředníku sám Josef a byla pravdivá. Hlavním důvodem, proč Josef peníze vrátil, byla láska bratrská — Bohem přikázaná. Dal donésti vody, aby si umyli nohy. Tak bylo zvykem u hostů.

Podali mu dary, které přinesli z domova. Již podruhé splnili nevědomky jeho sen. Synu můj! Jak těžce přemáhal asi Josef svoji radost a svoje pohnutí. Bratrem ho ještě pojmenovati nemohl, aby se neprozradil. Umyl si tvář, aby nepoznali, že plakal. Posadil je podle stáří. Hostitel určoval sám místa za stolem. Josef je posadil přesně podle jejich stáří a snadno si představíme úžas bratří, když to viděli. To všechno činil proto, aby je ponenáhlu připravil na shledání. Díl pateronásobný. V Egyptě dostával každý svůj díl — Benjamin nejvíce. Orientálec předkládá vždycky více, než může host snísti. Čím větší úcta a láska, tím větší podíl. Josef chtěl tak vyzkoušeti bratry, nejsou-li závistiví jako bývali dříve. U jiného stolu. Také tuto podrobnost

nám potvrzují nápisy. Egyptané nejedli nikdy s cizinci u téhož stolu; hlavně proto, poněvadž požívali zvířat, která byla v Egyptě posvátná. Herodot vypravuje, že domorodec nevypůjčil si od Řeka ani nože, aby se neposkrvnil. U bratří Josefových byl ovšem ještě jiný důvod: byli pastýři, kterými rodilí Egyptané pohrdali a správce země se musel přizpůsobiti zvykům své nové vlasti.

Důsledky morální: 1. Jak mile nás dojmá láska bratrská! — 2. Neslyď se za druhého, poněvadž má nízké zaměstnání. — 3. Nalezené věci máme vrátiti. — 4. Odplal dobrem i svému nepříteli!

26. Kterak Josef zkoušel své bratry.

(Srdínko č. 25.; Doležel č. 20.)

Josef jistě již hořel touhou, aby se dal poznati. Ale ještě se chtěl přesvědčiti, je-li polepšení bratří opravdové a milují-li Benjamina tak upřímně, že by se dovedli za něho také obětovati. Proto je podrobil ještě jedné zkoušce. Peníze dej do pytlů. Josef jednal opatrně. Chtěl varovati bratry, aby nepodezřívali Benjamina, že snad číši opravdu ukradl. Stříbrnou číši. Egyptané uměli hotoviti krásné nádoby ze zlata a stříbra. Mnoho se jich uchovalo až na naše časy a jsou přední ozdobou našich muzeí. Kterou jste ukradli. Josef nelhal — neměl v úmyslu bratry oklamati. Chtěl je pouze vyzkoušeti a říci jim pravdu. Ať umře. Správce přijal jejich nabídku, ale tak, aby pouze vinník byl potrestán. Složili pytle s chvatem a s jistotou, jakou dává dobré svědomí. Roztrhli roucha na znamení smutku a bolesti. Obyčejně je u krku nařízli a potom na prsou natrhli. Juda odpověděl, ale jak dojemně a krásně! Nesvaluje viny na žádného, ani na Benjamina. Nedovede vyložití, jak se dostala číše do obilí — ale vidí ve všem zasloužený trest Boží. Jak asi působilo na Josefa, když všichni prohlašovali, že chtějí býti jeho otroky. Kdo ukradl. Josef s návrhem nesouhlasil. Všichni se mohou vrátiti, jen vinník bude potrestán. Napjetí vystupňováno na nejvyšší bod. Co se stane a jak se rozhodnou bratři? Rozhodli se dobře. Juda vypravoval. Živými barvami líčil lásku staříčkého otce právě k tomuto synovi, připomněl, jakou bolest by mu způsobili, kdyby Benjamina nepřivedli a nabízí se, že vezme na sebe trest za něho; dotýkal se tak nevědomky nejjemnějších strun srdce Josefova.

Důsledky morální: 1. Je dovoleno, aby rodiče a představení zkoušeli věrnost svých dětí a poddaných. — 2. Pokládej utrpení za trest od Boha za svoje hříchy a nes je proto trpělivě a tiše! — 3. Jak je krásná láska bratrská a úcta k rodičům!

27. Josef dal se poznati bratrům svým. Bratři se vrátili domů.

(Srdínko č. 26.; Doležel č. 20.)

Cítíme, že se chystá něco neobyčejného. Josef se úplně přesvědčil, že jeho otec ještě žije a bratři, že se upřímně zlepšili. Již se nemohl déle přetvařovati a proto poručil, aby všichni Egypťané odešli. Nepřál si mítí svědků při tom, co následovalo. Já jsem Josef. Dovedeme si představit, jak se bratři ulekli a hrůzou až ucouvli. Viděli před sebou Josefa, kterému tolik ukřivdili a dlouho nemohli promluvit ani slova. Pamatuj, že také tobě řekne Ježíš jedenkrát hrozná slova: „Já jsem Ježíš, kterého jsi tolik urážel a pronásledoval“. Chraň se proto hříchu, abys nemusel jednou oněměti, anebo zoufale volati: „Hory, padněte na nás, pahrbkové, přikryjte nás!“ Nebojte se! Z jeho laskavého pohledu, z jeho slov bylo viděti, že již dávno odpustil. Už se od Josefa odpouští svým nepřátelům! Bůh mne poslal. Josef zrovna omlouvá jejich jednání. Je ovšem pravda, že bratři prodali Josefa z nenávisti. Ale Pán Bůh použil jejich zlé vůle, aby provedl svoje záměry. Budeš-li také tak smýšleti, přetrpíš snáze každou promluvu. Když Semei zlořečil Davidovi, pravil král svým průvodcům: „Nechte ho, ať zlořečí, neboť Hospodin přikázal mu, aby Davidovi zlořečil; kdo smí se tázati, proč tak učinil? Hospodin snad popatří na soužení mé, a odplatí mi Hospodin dobrým za toto dnešní zlořečení.“ (2. Král. 16, 10). Dáš se zahanbiti od mužů, kteří žili ještě před Kristem? Krajina Gessen byla nejurodnější částí Egypta — rozkládá se mezi Nilem a poloostrovem Sinajským. Měřila 6600 km². Byla to jednak travnatá step, jednak pole. Dnes je z veliké části zavátá pískem. Ale při kopání průplavu Suezkého objevena hlouběji vrstva nilských usazenin, silná 4—6 m. Objal Benjamin, který zakusil nejvíce strachu. Plakal radostí, že se spolu shledali. Políbil bratry, aby viděli, že jim upřímně odpustil. Teprve potom se osmělili a přistoupili blíže. Dovedeme si představit, jak horlivě se na všechno dotazovali a Josef jim odpovídal. Král se zaradoval. Poněvadž šlo o kmen semitský, viděl v nich novou oporu svého trůnu. Proto velice rád dovolil, aby se usadili v Egyptě. Dal jim vozy. V hornaté krajině Kananejské bylo vozů pořádku. Bratři jich potřebovali, aby se mohli přestěhovati. Draho cenné dary. Někteří se domnívali, že dary byly zbytečné, poněvadž se měli všichni brzy vrátiti. A přece ne! Uvidíme, že teprve tyto dary přesvědčily otce o pravdivosti slov Josefových a pohnuly jej k cestě do Egypta. Nehněvejte se! Aby si snad nevyčítali, že se dříve k Josefovi tak nešlechtně zachovali.

Bůh vede obdivuhodně svou Prozřetelností svoje svaté a dovede obrátit i neštěstí k jejich časnému a věčnému blahu. Proto: „Poruč Hospodinu svůj osud, doufej v něho a on všecko spraví; učiní, že vzejde právo tvé jako slunce, a tvá spravedlnost jak o poledni.“ (Žalm 36, 5) a: Vyjde pravda na vrch, jako olej nad vodu.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh dovede obrátiti i zlo k dobrému. — 2. Josef předobrazem P. Ježíše: odpustil nepřátelům, ano modlil se za ně ještě na kříži.

Morální: 1. Jaké bude tvoje shledání s P. Ježíšem na posledním soudu? — 2. Spatřuj vůli Boží i v tom, co činí tvoji nepřátelé! — 3. Už se od Josefa, jak máš odpouští nepřátelům! — 4. Zlé svědomí kal každou radost.

Literatura: Hulakovský, Josef a bratři jeho, Pastýř duch., 1886, 108.

28. O Jakubově cestě do Egypta.

(Srdínko č. 27.; Doležel č. 21.)

Snadno si představíme, s jakou radostí vraceli se bratři do své vlasti; cesta se jim zdála nekonečnou. Jak se styděl, že Josefovi tolik ublíželi. Ale také staříčkový Jakub čekal úzkostlivě na jejich příchod; často sedával před stanem a díval se do dálky. Konečně je uviděl; ale jak se podivil, když za nimi zpozoroval dlouhou řadu vozů. Podle všeho se domníval, že se k nim přidala nějaká karavana. Rády se spojovaly, aby byly bezpečnější. Synové běželi mu naproti a místo pozdravu volali: „Josef žije a panuje“. Nechtěl věřiti. Jemné pozorování psychologické. Nevěříme ani nejkrásnější novince, přijde-li příliš náhle a neočekávaně. Teprve Josefovy dary ho přesvědčily. Jak moudře jednal Josef! Jakoby procítl. V okamžiku zapomenuto vše, co až dosud vytrpěl. Jeho duch okřál radostí a důvěrněji pohlížel do budoucnosti. Jak malým bude se ti zdáti všecko pozemské utrpení, až se před tebou otevře brána nebeská!

Na hranicích země. Jakub se těšil na Egypt, protože tam měl uviděti svého milovaného syna — ale na hranicích se přece zastavil. Uvykl již na tyto hory, tam odpočívali jeho otcové a tuto zemi slíbil Bůh jemu a jeho potomkům. Váhal, nevěděl, má-li jíti dále a bude-li s ním Bůh také v Egyptě. Proto se obrátil o pomoc k nebi. S Bohem začni každé dílo, podaří se ti až milo! Juda pospíšil napřed, jistě na výslovné přání Josefovo, který chtěl svého otce slavně přivítati. Uvedl je ke králi. Jak mile nás dojmá láska Josefova! Nestydl se za otce, který k němu přicházel v rouchu prostém a který byl jenom pastýřem, tedy z kasty nejnižší. Egypťané dělili národ na kněze, bojovníky, rolníky, řemeslníky a pastýře! Josef vzdává i před faraonem synovskou úctu staříčkému:

Jakubovi. Proto se na něm splnilo Boží slovo: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi!“ V zemi Gessen. Josef jistě sám poradil otci, jak má mluvit s králem, aby se mu zavděčil. Poněvadž farao pocházel z kočovného kmene Hyksů, viděl velice rád, přibývalo-li v Egyptě pastýřů. Mohl na ně tam spoléhati v možných nepokojích. Krajina Gessen byla velice příhodnou: Izraelité byli odděleni od vlastních Egypťanů a proto se nemuseli báti tolik útisků a příkoří; země byla velice úrodná. Ještě dnes by užívala dobře milion lidí. Rolníci živí se tu dosud potravinami, po kterých toužili židé na poušti. Potomci Jakubovi mohli si tu snáze udržeti svůj národní svéráz a uchovati čistotu víry; bydleli u samých hranic a proto mohli snáze opustiti zemi.

Dnů putování mého. Ve slovech je pěkná narážka na nestálost a proměnlivost pozemského štěstí. Jeho život byl krátký, když vzpomínal na svoje praotce a byl vyplněn větším dílem utrpením. Podobně praví žalmista: „Cizinec jsem u tebe hostěný, poutník, jako všichni otcové moji“ (Žalm 38, 13) a sv. Pavel: „Nemáme tu místa stálého, nýbrž vyhledáváme budoucího“ (Žid. 13, 14).

Blaze dítěti, které ctí svoje rodiče a za ně se nestydí, i když dosáhlo vysokých úřadů. Také na něm se splní slova Bible: „Kdo ctí otce, bude mít z dětí radost a kdykoli se bude modlit, vyslyšen bude. Kdo má úctu k otci, bude dlouho žíti“ (Sir. 3, 6—7).

Důsledky morální: 1. Važ si dědictví otců! — 2. Nestyď se nikdy za svoje rodiče! — 3. Pamatuj, že také ty jsi na světě jenom poutníkem! — 4. Blaze dítěti, které miluje svoje rodiče!

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 127 a d.

29. O smrti Jakubově a Josefově.

(Srdínko č. 9.; Doležel č. 10.)

Efraim a Manasses byli přijati od Jakuba za vlastní a stali se praotci dvou velikých kmenů israelských. Josef prohlášen tak jakýmsi způsobem za prvorozeného — aspoň dostal dvojnásobný díl majetku. Slib mi. Jakub toužil odpočívati po smrti u svých otců a v zemi, kterou mu slíbil Bůh. Miluj upřímně svoji vlast! Požehnal synům. Važ si požehnaní svých rodičů! Jejich rukama žehná ti sám Bůh. Přiveď u vás do země, jak sliboval. Bůh je věrný ve svých slibech, ale v hrozbách. Nebude odňata. Judovu kmenu slibuje Jakub královskou důstojnost na věky. To proto, poněvadž z jeho rodu vyjde Vykupitel — věčný král. Podobně mluví také ostatní knihy bibl. „On mne bude vzývati: Tys můj otec, Bůh můj

a skála pomoci mé. Ano, já prvorozencem učiním ho, nejvyšším mezi králi země. Na věky zachovám jemu svou milost, a má smlouva s ním zůstane bez poruchy“ (Žalm 88, 27—29). Dříve viděli ve slovech časové udání, kdy přijde Vykupitel — až pozbude rod Judův své královské důstojnosti. Výklad měl veliké obtíže historické; své moci pozbyl rod Judův již zajetím r. 586.

Pomazali tělo jeho. Bohatí Egypťané dávali svá těla balsamovati, aby v hrobě nezpráchnivěla. Uměli to tak dobře, že jejich mrtvoly (mumie) zůstaly až podnes bez poruchy. Nejdříve byly mrtvoly vyňaty vnitřnosti a uloženy ve dřbánavitých nádobách, zvaných kanope. Tělo bylo vysušeno sodou a napuštěno ricinovým olejem, který zabraňoval hnilobě. Jednotlivé údy byly těsně obaleny úzkými proužky lněného plátna — až několik set metrů — a všechny skuliny vyplněny vonnými mastmi, aby vduch neměl k mrtvole přístupu. Na plátěných proužcích čteme často úryvky z „Knihy mrtvých.“ Na místo srdce dáván posvátný brouk scarabaeus — obyčejně z kamene — a ovinován opisem 30. kap. z „Knihy mrtvých.“ Nejčastěji tam čteme: „Ó srdce, srdce, jež jsem obdržel od své matky, srdce mé od té chvíle, když přišel jsem na svět, nepovstaň, abys svědčilo proti mně; nežaluj na mne před Pánem božským, neobviňuj mne před Bohem velikým!“ Na tvář kladena posmrtná maska, oči bývají ze sklovitého emailu. Nehty mívala mrtvola pozlacené. Na to uložena do dřevěné a potom do kamenné rakve. Egypťané věřili v nesmrtnost duše — odtud taková péče o zemřelé.

Oplakával Jakuba. Balsamování samo trvalo 40 dní; na to mrtvola byla — jako mumie — vystavena v domě a konán smutek po 30 dní. Před mumii zpívány žalostné písně, ve kterých oslavovány ctnosti zemřelého. Pochovali Jakuba v údolí Mambre u Hebronu vedle jeho otců — jak si sám přál. Bratři se báli. Domnívali se, že Josef se dosud nemstil jen proto, aby nezarmoutil otce. Kletba zlého svědomí! Ale Josef byl šlechetný a odpustil upřímně. Umřel Josef. Smrt nevybírá. „Ten v zlatohlavě, onen v damašku a my po prostu — po tomže mostu.“

Důsledky dogmatické: 1. Vykupitel bude z rodu Judova. — 2. Ježíš Kristus je králem na věky. — 3. Bude jednou z mrtvýchvstání.

Morální: 1. Važ si požehnaní rodičů! — 2. Miluj upřímně svou rodinou zemí! — 3. Pochovávej uctivě svoje rodiče! — 4. Odpouštěj všem, kteří ti ublížili!

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 127; Baumgartner, Kniha mrtvých u starých Egypťanů, Vlast, 1895, 446.

30. O Jobovi od Boha těžce zkoušeném.

(Srdínko č. 29.; Doležel č. 22.)

Účelem knihy Jobovy jest vyložiti záhadu utrpení. Není pokaždé trestem; někdy je posílá Bůh proto, aby duši pročistil a ještě více posvětil.

Za doby patriarchů. Že Job žil jistě před Mojžíšem, prozrazují četná místa knihy. Jako otec rodiny vykonával úkony kněžské — teprve od Mojžíše přísně zapovězené. Užíval peněz známých pouze z doby patriarchální a ničím nedává na jevo, že by byl Israelitou. Proto nás tím více překvapuje jeho zbožnost a neobyčejná trpělivost. Žil v Arabii. Písmo sv. udává přesně krajinu Uč (Hus). Byla na pomezí Edomska a Arabie a táhla se asi od jižního cípu Mrtvého moře k poloostrovu Sinajskému. Tyto údaje jsou dnes potvrzeny nápisy asyrskými a babylonskými. Klaněl se pravému Bohu, ačkoli žil mezi lidem oddaným modlářství. Sr. Melchisedech. Byl velice bohatý; měl 7000 ovec, 3000 velbloudů, 500 spřežení volů, 500 oslů a mnoho čeledi. Čísla jsou ovšem jen přibližná. Byl velice vážen, nejenom pro svou zbožnost a dobročinnost, nýbrž i pro svoje společenské postavení. Byl šejkem jednoho kmene. Podrobil zkoušce. Dobře si pamatuj, že utrpení není pokaždé trestem od Boha. Často chce Pán, aby se naše ctnost ukázala v pravém světle. Proto pravil anděl Tobiašovi: „Žes byl Bohu milý, bylo třeba, abys byl zkoušen“ (Tob. 12, 13) a Sirach napomíná: „Synu, chceš-li vstoupit do služby Boží, buď připraven, že budeš zkoušen“ (2, 1). Dábel. Buď bdělý! Dábel nikdy nespí. „Bratří, střízliví buďte a bděte, neboť protivník váš dábel odchází, jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil“ (1. Petr 5, 8).

Přicházeli poslové. S dovolením Božím seslal dábel na Joba najednou tolik utrpení a neštěstí, aby ho tím spíše svedl k netrpělivosti a nespokojenosti. Dobře praví naše přísloví: „Šťěstí se trouší, neštěstí sype“. Sabejští sídlili podle všeho v severozápadní Arabii. Je také možno, že to byla karavana, která cestou přepadla stáda Jobova. Dodnes oddávají se tamější obyvatelé tomuto nekalému řemeslu. Já sám jsem unikl. Někdo musel zůstat na živu, aby mohl podati zprávu; nebylo jich více, aby lépe vynikla velikost neštěstí. Je však možné, že se jich přece zachránilo několik; v prvním vzrušení myslil každý, že unikl sám. Oheň Boží vykládali někteří o blesku. Nezdá se však dosti možné, aby zničil taková stáda. Proto mnozí myslí spíše na žhavý vítr, zvaný Samum. Přicházívá z pouště, obyčejně v červnu, červenci a srpnu. Zřídka kdy trvá déle, nežli 3 minuty. Nikdy nevané vysoko, obyčejně asi půl metru nad zemí. Před ním se ukazuje v dálce červenavá mlha písková. Kdo stojí na volném poli, zahyne

rázem, klesne k zemi a zdá se, jakoby spal. Uchopí-li ho někdo za ruku, aby jej probudil, s hrůzou vidí, že se ruka od těla odtrhla. Za chvíli mrtvola zčerná. Uvidí-li lidé a zvířata známky blízcího se Samumu, vrhají se obličejem na zem, nohama k té straně, odkud vítr přichází a přitisknou ústa k zemi. Větší zvířata sice nezahynou, ale chvějí se na celém těle a svěšují hluboko hlavu. (Mlčoch, Starověda biblická, str. 27.).

Chaldejští byly arabsko-babylonské loupežné kmény, které přepadávaly okolní osady, uloupily, co se dalo a s kořistí rychle zmizely. Strhl se prudký vítr. Větrná smršť, která přichází z arabských pouští, trhá stromy i s kořeny a vyvrací domy; na východě nestaví se tak pevně, jako u nás. Sr. přísloví: Bůh štěstím vládne! Bůh ti dal, ale neupsal! Šťěstí noclehy mění. Hospodin dal. Obdivuj se trpělivosti Jobově! Za jediný den přišel o všechnu majetek a přece nereptal a nezoufal. Uznává pokorně, že všechno dostal od Boha; Bůh má tedy právo všechno si vzít. Jsi také tak spokojený ve svých utrpeních? V neštěstí se rozum poznává. Čím plnější klas, tím hlouběji se kloní.

Dáblůvi se nepodařilo svěsti Joba k netrpělivosti. Proto se svolením Božím ranil jeho tělo malomocenstvím. Je to nejstrašnější nemoc; nejdříve se ukáží na celém těle jasně bílé a lesklé skvrny, které se ponenáhlu promění ve veliké nádory a vředy. Nohy a ruce neobyčejně otekou a zdají se veliké — odtud jméno nemoci elephantiasis. Oči nemocného se kalí, jeho dech odporně zapáchá, cít se ztrácí, údy ponenáhlu odehnívají a odpadávají. Nemocný trpívá velikou sklíčeností a úzkostí a bývá pokoušen myšlenkami sebevražednými. Se děl opuštěn. Nemoc je velice nakažlivá; proto museli takoví lidé odejít za vesnici a žít o samotě. Mívali zvoneček anebo malé prkno, kterým dávali z daleka znamení, aby se jim každý vyhnul. Na hnoji. Byla to místa, na která se vynášelo smetí, popel a odpadky. Časem vše ztvrdlo a vytvořilo pevnou půdu, ze které vyrůstalo křoví a stromoví. Tam v jejich stínu seděl ubohý trpitel a oškrabával své tělo střeplinou, poněvadž rány velice svědí. Dosud užívají malomocní takové střepiny; ruce bývají nemocí zachvácený nejdříve a uhnívají.

Manželka se mu posmívala; vyčítala mu jeho zbožnost a důvěru v Boha, který se ho nezastal. Dobrořeč Bohu je eufemismus místo: zlořeč Bohu. Chtěla mu říci: Více tě Bůh beztoho potrestati nemůže. Bylo to pro Joba tím bolestnější, poněvadž posměch přicházel odtud, odkud mohl nejspíše očekávati útěchu a soustrast. Žena pošetilá, bláznivá. Písmo sv. nazývá často hřích pošetilostí a bláznovstvím. A je jim opravdu. Proč? Tři přátelé. Písmo sv. nám dochovalo jejich ména a zvěčnilo jejich milosrdný skutek. Sypali prach

na hlavu na znamení hrůzy a bolesti. Tak to dělají na východě podnes. Počali mluvíti, ale svými řečmi Joba jen ještě více zarmucovali. Domnívali se, že také jeho utrpení je trestem za hříchy; když Job prohlašoval, že o ničem neví, vyčítali mu pokrytectví a přeivářku. Slitujte se. Církev užívá těchto dojemných slov o duších v očistci; také mnoho trpí a nemohou si pomoci: „Na dušičky vzpomínejme, z očistce jim pomáhejme, budou na nás vzpomínat, až my budem umírat“. Vykupitel, zastánce, obhájce, který dokáže jednou jeho nevinu. V poslední den vstanu. Původní text je nejasný. Pravděpodobně znamená, že Job čeká zastání již na tomto světě; Bůh mu navrátí vše, co ztratil a tak dokáže jeho nevinu. Tomu by nasvědčoval také závěr knihy, kde se opravdu vypravuje, jak Jobovo štěstí se opět vrátilo. Ale protože jejich smysl v dnešním originálu není průzračný, jsme v právu, když se řídíme jasným překladem latinským a vidíme ve slovech pravdu o všeobecném vzkříšení z mrtvých. Chybiti nemůžeme; slova jsou vždycky aspoň důkazem tradičním a tudíž pro katolika rovnocenným.

Odměnil jej Bůh hojně již na tomto světě. Dal mu dvojnásobný majetek a tolik dětí, kolik měl před tím. — Bez chyby nikdo není. I vlas má svůj stín a měl ho také Job. Příliš spoléhal na svoje ctnosti a netušil, že v jeho srdci dřímala pýcha, která ho mohla časem uvrhnouti do hříchů větších. Člověku sluší nejlépe pokora.

Důsledky dogmatické: 1. Utrpení není vždy trestem; často je pouze zkouškou. — 2. Jest opravdu ďábel. — 3. Ďábel nemůže více, než kolik mu dovolí Bůh. — 4. Ďábel nám závidí; proto nás svádí ke hříchu. — 5. Bude jednou vzkříšen z mrtvých. — 6. Job je předobrazem trpícího Spasitele. Jak?

Morální: 1. I když jsou druzí kolem tebe zlí, ty přece můžeš být dobrý. — 2. Buď bdělý! Ďábel nikdy nespí. — 3. Přijímej trpělivě bolesti z rukou Božích! — 4. Nikdy se nedej svěsti, aby ses rouhal Bohu! — 5. Nedej se klamati posměchem lidí! — 6. Hřích je největším bláznovstvím. Proč? — 7. Nemocné navštěvovati je skutek tělesného milosrdenství. — 8. Nesuď dle zevnějšíku! Zdáni klame. — 9. Nic si nedělej ze soudu lidí! Bázeň lidská. — 10. Těš se myšlenkou na slavné vzkříšení!

Otázky: 1. Proč Bůh dopustil na Joba takové utrpení? — 2. Není Pán Bůh nespravedlivý, když nevinného tak těžce zkouší? — 3. Mohl Bůh ďáblu dovoliti, aby Jobovi tak uškodil?

Literatura: Soukup, Rozbor a význam knihy Jobovy, ČKD, 1891, 23; Musil, Básnická osnova knihy Jobovy, Nový život, IV, 122; Krbec, O trpělivosti Jobově, ČKD, 1850, 20; Sedláček, Sedmidenní mlčení přátel Jobových, Blahověst, 1891, 232; Kyzlink, O beduinech, Vlast, 1906/7, 563; Mutl, O nemocích a způsobech léčení ve Starém Zákoně, ČKD, 1904, 26; Mareš, Malomoc a malomocní v Písmě svatém, Museum, 1892/3, 116 a 1893/4, 31; Hák, Žena Jobova a dcery její, Pastýř duchovní, 1889, 549; Miklík, Umělecká stránka knihy Jobovy, Hlídky, 1922, 289 a ČKD, 1922, 334; Miklík, Satan před Hospodinem, Hlídky, 1923, 14; Miklík, Kde byla vlast Jobova?, ČKD, 1918, 90; Hejčl, Job předobrazem Krista, SS, Eucharistie, 1917, 146; týž, Před sv. přijímáním, tamt., 1918, 66; Keppler-Číhal, Záhada utrpení, Praha, 1916.

KNIHA III.

DOBA MOJŽÍŠOVA.

31. O Mojšišově narození.

(Srdínko č. 30.; Doležel č. 23.)

Od doby Josefovy uplynulo několik set roků. Potomci Jakubovi se zatím rozmnožili a vzrostli ve veliký národ. Sluli po svém otci Israelity anebo Hebreji, (od slovesa 'abar, přecházím), poněvadž se ze své původní vlasti vystěhovali.

Nový král, nová dynastie, která vládla podle jiných zásad. Dějiny nám dávají přesnou odpověď na tuto záhadu. Farao Ahmosis I. (? 1600 — ? 1550) svrhl nadvládu Hyksů a spojil opět obě říše egyptské pod svým žezlem. Snadno si představíme, jak asi byli pronásledováni všichni, kteří stáli ve službách dosavadní vlády anebo s ní sympatisovali — na prvním místě Israelité. Neznal Josefa, buď skutečně, buď svým jednáním. Aby se nespojili s nepřáteli. Nebezpečí bylo tím větší, poněvadž obývali pohraniční krajinu Gessenskoo a mohli ukázat cizímu vojsku cestu do země. Vždyť nedaleku táhla se řada pevností, která uzavírala přístup Asiatům.

Ustanovil dozorce. Vidíme je často na egyptských obrazech, jak stojí anebo sedí u dělníků, v ruce mívají pokaždé hůl. Jeden z nich — stavba Ammonova chrámu v Thébách — má nápis: „Tam vidíš zajatce; pracují pilně na stavbě. Jejich dozorce jsou stále při nich. Dohánějí je k práci podle rozkazů, které dává jejich pán. Dozorci mluví k dělníkům: Držím hůl v ruce, buďte pilní!“ K těžkým pracím. Byly přerůzné: kopali zavodňovací průplavy, stavěli a opravovali říční hráze, lámali kámen, nosili břemena a pracovali na poli. Nejtěžší byly práce v cihelnách a na stavbách. Židům bylo přesně určeno, kolik cihel musí denně odváděti, ať je počasí jakékoli. Dělali je z nilského bahna, které rozšlapávali, míchali s rozsekaným rákosem, a sušili na slunci. Mnohé z nich dochovaly se v museích až na naše časy; bývají 40 cm dlouhé a 20 cm široké. Bývá na nich vyryto jméno faraona, pro kterého byly hotoveny. Nejvíce trpěli za Ramsa II. (1292—1225) a před ním za Thutmose III. (kolem 1450) a Amenofise II. (1447—1420). Badatel Fr. Lenormant píše: „Toliko s pocitem opravdové hrůzy možno pomýšleti na tisíce zajatců, kteří zmírali pod holí dozorcův, aneb stávali se obětmi nesmírného

namáhání a všelikého strádání, budující jakožto zločinci k nucené práci odsouzení, obrovité stavby, v nichž nenasytná ctižádost panovníků egyptských nalézala záliby. V památnících z doby Ramsovy není takořka kamene, jenž by téměř nebyl stál život lidský.“

Při tom však třeba doznati, že vláda se o svoje dělníky starala dobře a hleděla je zásobiti potřebným jídlem. Na obrazech vidáváme plné hrnce masa a ryb. Velikou pochoutkou byla cibule, česnek a řetkvička. Tím si vyložíme, proč židé toužili na poušti právě po těchto pokrmech. K největším lahůdkám patří v Egyptě dodnes cibule. Jesuita P. Noory, rodilý Egyptan, vypravuje: „Cibule jest jejich nejoblíbenějším jídlem. Na úsvitě, v polednách a večer vystupuje z jejich hliněných chaloupek jim tak milá vůně zažloutlé cibule nebo stříbrolesklého česneku. Cibule a česnek jsou mimo obilí v Egyptě tak hojné, že dělníci nazývají chudým jen toho, kdo se nemůže nasytiti černým chlebem a tradicionelní cibulí.“

Ukrutný rozkaz. Z počátku nařízeno, aby báby při porodu hošky nenápadně usmrcovaly; později měli býti házeni do vody. Rozkaz nemohl trvati dlouho a byl vydán asi krátce před narozením Mojžíšovým. Jeho bratr Áron byl starší pouze o tři léta a přece nebyl utracen. Košík z rákosu papyrusového. Papyrus dorůstal výšky až 5 m; užívalo se ho všeobecně na pletení košíků a psaní. Papír hotovili tak, že nakladli těsně vedle sebe vrstvu oloupaných a na drobnou narezaných lodyh papyrových a dobře je sklízili; druhou vrstvu kladli napříč. Na to vše lisovali a na slunci vysušili. Psávalo se obyčejně pérem rákosovým. Mnoho takových památek dochovalo se až na naše doby. Do rákosí jej vložila, aby jej voda neodnesla. Bylo to nedaleko místa, kam se chodívala koupati princezna královská. Sestra dítěte slula Maria. Faraonova dcera. Josef Flavius ji nazývá Thermontis. Je možné, že míněna bezdětná manželka Ramsa II. zvaná Tmer-muth. Byla dcerou Seti I. a proto sestrou Ramsovou. V Egyptě se stávalo častěji, že vládnoucí farao vzal si za manželku svou vlastní sestru. Chtěli tak zabrániti, aby nepovstaly vedlejší linie královské a nebylo sporů o trůn. Podle všeho spoléhala ubohá matka na její soucit a nezklamala se. Koupala se. Egyptané se koupali rádi — nejen z ohledů zdravotních, nýbrž i náboženských. Voda nilská pokládána za posvátnou. Odchovej mi je! Těmito slovy přijala dítě za své a proto nikdo se neosmělil na ně sáhnouti. Vzala si jej za syna také veřejně. V Egyptě to nebylo žádnou zvláštností a nápisy nám vypravují mnoho podobných případů. Mojžíš. Egyptské jméno asi znělo mošu nebo mēsu a znamenalo „dítě.“ Teprve později dána mu forma hebrejská.

I na Mojžíšovi se splnila naše přísloví: „Matčina modlitba z mořského dna vynímá. Požehnání rodičů na vodě neutone, v ohni neshoří.“ — Mojžíš byl předobrazem Ježíška, který ušel úkladům nastrojeným králem Herodem.

Důsledky dogmatické: 1. Záměrů Božích nepřekazí nikdo. — 2. Bůh užívá často utrpení, aby přivedl člověka ke štěstí. — 3. Mojžíš je předobrazem Ježíškovým.

Morální: 1. Utrpení bývá prvním krokem k oslavě. — 2. Buď vděčný svým rodičům, kteří také pro tebe mnoho vytrpěli! — 3. Poslouchej rád rodičů; budou za tebe jednou skládati účty Bohu.

Otázky: 1. Co znamenají slova: Farao neznal Josefa? — 2. Proč byli židé pronásledováni?

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 201; Musil, První zmínka egyptská o Israelitech, Hlídka, 1899, 512; Novák, O době pobytu Israelitů v Egyptě, ČKD, 1873, 182; Hejčl, Bible česká, I, 152. Hájí odlišný názor o faraonech-pronásledovatelích. Dosud je nemožno rozhodnouti, který je správnější. Oba mají výhody i obtíže. Samsour, Otrockví zrušeno křesťanstvím, Čas. úv., 1905, č. 1.

32. Mojžíš při dvoře královském; jeho útek.

(Srdínko č. 31.; Doležel č. 23.)

Mojžíš byl vychován v přepychu dvora královského, ale přece nezapomněl na svůj utlačovaný národ; ačkoli byl ctěn a vážen jako syn královský, přece rád docházel ke svým krajanům a těšil je v jejich utrpení. Sv. Pavel praví o něm proto pochvalně: „Věrou Mojžíš dospěv zřekl se, aby se nazýval synem dcery faraonovy a zvolil si raději trpěti protiventství s lidem Božím, nežli míti dočasný požitek z hříchu, pokládaje za větší bohatství pohanu Kristovu (= býti Israelitou, z nichž měl vyjít Kristus), nežli poklady Egyptanů“ (Žid. 11, 24—26). Kdo se za svůj domov stydí, hoden potupy všech lidí. Ujímal se krajanů. Kdysi dokonce zabil Egyptana, který právě týral židovského dělníka; snad to učinil z přímého vnuknutí Božího, snad — a to je nejpravděpodobnější — z okamžitého návalu hněvu. Tak by byl málo vhodným nástrojem v rukou Božích — proto ho vedl Pán na poušť, aby se vyučil trpělivosti a tichosti. Pozdější dějiny nám dokazují, jak velice pokročil Mojžíš právě v mírnosti.

Farao se to dověděl, pravděpodobně od dvořanů, kteří neradi viděli nad sebou nenáviděného cizince. Chtěl za to Mojžíše usmrtiti; ne proto, že zabil Egyptana, nýbrž, že se ujímal porobeného národa a působil v něm tak nespokojenost. Ještě více polekalo Mojžíše, když viděl, jak málo jsou židé dosud k velikému dílu připraveni. V zemi Madianské. Poloostrov Sinajský podléhal částečně nadvládě faraonově; na četných místech byly jeho vojenské posádky a spřátelení

náčelníci byli by Mojžíše asi vydali — jako politického zločince. Proto se uchýlil až k Madianitům za poloostrovem. Jethro bylo úředním jménem nejvyššího kněze madianského. Sám slul Raguel nebo Hobab. První jméno je náboženské, druhé občanské. Jethro sloužil pravému Bohu; jeho svatyně byla na hoře Sinaji. „Na skalnatém jejím vrcholku vytesán malý oltář se dvěma schody, vedle jiný oltář obětní, před nimi obětní stůl, nádržka na vodu a kolem kol skála urovnána. Pohodlné schodiště vedlo nahoru“ (Musil, Vychov. Listy, 1906, 263).

Dcery. U některých kmenů pásly opravdu ženy. Chtěli je odehnati. Na poloostrově Sinajském je velice málo vody; proto bývají o ni spory. Mojžíš se zastal dcer Jethrových. Byly v právu, poněvadž přišly ke studnici dříve. Pastýři ustoupili; pro jeho vzácný egyptský šat pokládali ho jistě za vznešeného Egyptana. Čtyřicet let. V tichu pouště připravoval ho Bůh k jeho velikému dílu. Měl se naučiti odříkání a chudobě, zdokonaliti svoje poznání náboženské a pročistiti svou duši. Pásl stáda, aby tak oplatil jeho pohostinství a nebyl mu na obtíž. Lepší ctnost ve blátě, nežli hřích ve zlatě.

Důsledky morální: 1. Miluj svou vlast a svůj národ! — 2. Zastaň se slabých a utiskovaných! — 3. V modlitbě a samotě vyrůstají největší duchové. — 4. Buď vděčný svým dobrodincům!

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 263.

33. Kterak Bůh povolal Mojžíše. O hořícím keři.

(Srdínko č. 32.; Doležel č. 24.)

Po čtyřiceti dlouhých letech nadešla konečně chvíle, kdy měl Mojžíš veřejně vystoupiti. Jeho čin byl již promlčen a v Egyptě nastoupil nový farao — dle všeho Menefta přesně Merenptah (1234—1200). Jiní myslili spíše na Amenofisa II. (1447—1415). Odvolávají se na památník nalezený Petriem, ve kterém Menefta vypočítává národy a města, která v Palestině pokořil. Mezi nimi čteme také jméno I-si-r-'l, ve kterém mnozí vidí Israelity. Jiní je pokládají za název některého města anebo za uprchlíky, kteří se ještě před Mojžíšem z Egypta vystěhovali. Oba názory bojují dosud nerozhodně. Horeb doslova Suchá hora, Lysá hora, bez vláhy a rostlinstva. Je to jeden z vrcholů Sinajských; Bible užívá obou beze všeho rozdílu. Hořící keř trní, jakých roste na okraji pouště velice mnoho. Jeho jména nelze dnes již určit přesně. Pravděpodobně to byl hlohovitý druh *Crataegus sinaitica*, který dorůstá výšky 3—4 m. Hořel, ale neshořel. Zázrak byl tím větší, poněvadž právě trní brzy vzplane a shoří. Bůh

mu tak chtěl ukázati, že jistě vysvobodí lid z Egypta. Zdálo se nemožné, aby on, slabý člověk překonal faraona. A přece se to mohlo státi jako Bůh mohl učiniti, aby hořlavý keř byl v plameni a zůstal neporušen. Na tomto místě měl hořící keř ještě jiný význam. Značil národ israelský, „který Prozřetelnost nechávala hořeti v palčivých plamenech útisků, avšak nedopustila, aby shořel, by zanikl, naopak trval, nestravoval se ani v tomto ohni, nýbrž otužoval se, čistil a posiloval svoji energii“ (Hejčl). Církev užívá obrazu o Matce Boží, která se stala Matkou a přece zůstala Pannou. Nepřistupuj, z úcty k Bohu, který přebývá ve světle nepřístupném (1. Tim. 6, 16). Zuj o buv. Na východě nosívají jenom opánky. Bývají ovšem zaprášené a znečistěné. Odložiti obuv je symbolem čistoty a úcty. Starozákonní kněží směli konati bohoslužby jen bosí. Turci zachovávají zvyk až podnes. Zakryl tvář čípem svého pláště. Tvor není hoden, aby patřil na svého Stvořitele a také by nesnesl jeho velebnosti. Mojžíš měl ještě jiný důvod. V té době se domnívali, že zemře každý, kdo by se odvážil popatřiti na Boha. Proto se divil Jakub: „Ačkoli jsem Boha viděl tvář v tvář, přece jsem zůstal živ“ (Gen. 32, 30).

Volání jeho. Někteří židé dali se svěsti k modloslužbě; většina zůstala Bohu věrná a prosila o pomoc. Krásně praví naše přísloví: Neštěstí učí hledati Boha. Koho nám třeba, víme hned, jak mu říkají! Oplývá mlékem a medem pro veliké množství stád a mléka. Med znamená ovocný sirup, který ve Sv. zemi vyráběli a do ciziny vyváželi. Kdo jsem já? I Pánu Bohu můžeme upřímně přednésti obtíže, které nám působí jeho svatá přikázání. Činíš to také ve svých modlitbách? Já budu s tebou. Jak útěchyplná slova. Člověk sám nezmůže nic, ale s Bohem může všechno: „Všecko mohu v tom, který mne posiluje“ (Fil. 4, 13). Já jsem, který jsem, hebr. Jahve. Toto jméno vystihuje nejlépe podstatu Boží; udává nám znak, kterým se Bůh liší ode všech ostatních věcí. Vše ostatní je stvořeno a děkuje za svůj původ jinému; jenom Bůh je sám od sebe a nezačal nikdy. Kdy se počalo jména užívati, nevíme. Byl to jeden ze sporných bodů v Delitzschově „Babel und Bibel“. Starší lidu, náčelníci jednotlivých rodin, rodů a kmenů. Činiti zázraky. Až dosud je zázrak nejlepším důkazem pravdomluvnosti Boží. Naše církev je jistě pravdivá, poněvadž v ní Pán Bůh koná stále tolik zázraků.

Hůl. Mívají ji pastýři, aby se bránili proti divokým zvířatům a o ni se oprali. V hada. Bůh tvořil kdysi z ničeho; tím spíše může oživit mrtvou hmotu. Zázrak měl také význam symbolický. Na koruně faraonů týčil se hrozivě posvátný brejlovec — uraeus. Tímto divem chtěl Bůh připomenouti Mojžíšovi, že je pánem také Egypta a dodati mu větší důvěry.

Nejsem výmluvný. Mojžíš neuměl dobře a krásně mluvit. Všimni si, že Pán Bůh volívá za svoje nástroje obyčejně slabé. Nechce, aby si připisovali sami úspěch. Pán Ježíš jednal podobně. Apoštolové byli jenom neučení rybáři. Proto praví Bible: „Co pošetilé jest ve světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil moudré a co slabé jest ve světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil silné“. (1. Kor. 1, 27). Rozumíš, proč vzdělání vyhýbají se obyčejně církvi? Je to trest za jejich pýchu. I tu platí slova Písma: „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost“. Naučím tebe, co bys mluvil. Podobně slíbil také Pán Ježíš: „Nestarejte se, kterak anebo co byste mluvili; budeť vám dáno v onu hodinu, co máte mluvit; neboť ne vy to jste, kteří mluvíte, nýbrž Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás,“ (Mat. 10, 19–20). Zastaň se své víry, když druzí se jí posmívají. Bůh ti pomůže, abys mluvil dobře.

Uvěřil jim lid. Všimni si, jak pravdivé jsou sliby Boží. Aby obětoval. Bůh chtěl ovšem více, ale nejdříve oznámil faraonovi jenom část svého přání. Neznám Hospodina. Jak hrozná pýcha! A kolik lidí smýšlí stejně jako faraon, když přikázání Boží nezachovávají a Boha nedbají. Neplatíš také mezi ně? Abychom pochopili pýchu faraonovu, třeba si jenom přečísti pochlebné a oslavné básně, jaké byly skládány právě na Meneftu. V jedné se praví:

„Tys takřka obrazem svého otce (boha) Slunce, jež vychází na nebesích. Paprsky tvé vnikají až na dno propastí, není místa, kde by nebyla znatelná dobrota tvá. Slova tvá jsou zákonem pro zemi veškerou.

Když odpočíváš ve svém paláci,
slyšíš hlas země veškeré:

máš na miliony uší.

Oko tvé jest zářnější nežli hvězdy nebeské,
onoť může zahleděti se zpřímá do slunce“.

Rádi uznáme, že faraon, který si zvykl na taková pochlebování, nerad slyšel hlas Boží a nechtěl se mu podrobiti. Práce ještě těžší. Zakázal dodávati židům rákos na cihly; museli si je sbírat sami, ale počet cihel, které měli denně odváděti, zůstal stejný. Reptali. Tak to dělávají lidé často, když se neděje vše podle jejich přání. Vez mi hůl. První zázrak nebyl ještě trestem. I Pán Bůh chce, aby naše víra byla rozumná. Rány přišly teprve, když faraon ani zázraku neuvěřil.

Důsledky dogmatické: 1. Jest Bůh. — 2. Bůh je sám od sebe. — 3. Zázraky jsou možné. — 4. Zázrak je dosud nejlepším důkazem Boží pravdomluvnosti. Co tedy říci o lidech, kteří v ně přece nevěří? — 5. Bůh si volí obyčejně slabé prostředky, aby jeho moc lépe vynikla.

Morální: 1. Chovej se uctivě před Bohem, zvláště v kostele — 2. Mnohého odvrátí od hříchu jenom utrpení. — 3. Pamatuj v bolestech na přítomnost Boží! — 4. S milostí Boží zmůžeš všecko. — 5. Bůh se pyšným

protiví, ale pokorným dává milost. — 6. Zastaň se své víry! Bůh ti napoví, co máš mluvit. — 7. Věř slibům Božím, ale i hrozbám! — 8. Hřích je vzpourou proti samému Bohu. — 9. Nikdy nereptej!

Otázka: Jak byl hořčík keř obrazem P. Marie?

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 261; Stára, Jméno Jehova a biblické užívání jeho, ČKD, 1889, 456; Jehova, Hlídka, 1896, 783; Hazuka, Příspěvek k otázce, zda západosemitské Já'um je skutečně jméno Boží a tvar slovesný neb adjektivum, ČKD, 1905, 897; Vašek, P. Maria předobrazena ve St. zákoně, Matce Boží, Olomouc, 1904, 46.

34. O desíti ranách egyptských.

(Srdínko č. 33.; Doležel č. 25.)

Písmo sv. předvádí nám úchvatný obraz nerovného zápasu mezi Bohem a člověkem. Splnilo se tu přísloví: Proti Bohu nic nezmohu.

V hada. Původní text neuvádá tu slova „nachaš“ (had), jako při prvním zázraku, nýbrž tannin — pravděpodobně krokodil. Proto také nedostává Mojžíš rozkaz, aby chytil zvíře za ocas. Tím si také spíše vyložíme, jak mohl „had“ pohltiti ostatní zvířata; jeť krokodil opravdu velice žravý. Zázrak byl vhodný pro poměry egyptské: „Ctiliž Egyptané bohopoctou zvířata, anebo je aspoň za posvátné bytosti pokládali. Mezi nimi byli zejména krokodilové a hadi od nejstarších dob již až do dob, kdy opanovalo Egypt křesťanství. Strabo, řecký zeměpisec z I. století před Kr. líčí návštěvu svoji v Krokodilopoli (Fajjúm). V jezeře nedaleko tohoto města opatrovali a živili kněží krotkého krokodila chlebem, rybami a vínem. Vypouklý obraz z doby 2800, nalezený v egyptském místě Abusir, nám ukazuje, že již v této době byl podobným způsobem krokodil ctěn a zbudován pro něho na břehu krytý příbytek. Tento krokodil, v němž byl vtělen bůh Sobk, byl příbuzným a králem všech krokodilů, o něž mu bylo pečováti, je chrániti a křivdy jim učiněné trestati“. (Hejčl). Je ovšem otázka, je-li vhodno říkati dětem tento nový výklad, zvláště když význam slova „tannin“ není dosud nade vši pochybnost dokázaný.

Kouzelníky. V jejich čele stáli Jannes a Mambres (2. Tim. 3, 8). Učinili podobně. Z obrazů se dovídáme, že kněží a hodnostáři nosili opravdu hůl, na znamení své moci. Někteří exegeté se domnívali, že šlo pouze o jakési kejklřství. Je pravda, že ještě dnes najdeme v Egyptě lidi, kteří dovedou hada „proměnit v hůl“. Stisknou mu určité místo na krku, takže had stuhne a je jako hůl. Avšak do našich okolností se výklad nehodí. Mojžíš a Aron byli by přece rozeznali hůl od hada a proti podvodu protestovali. Na proti tomu vypravuje Písmo svaté, že ďábel může působiti obdivuhodné věci (na

př. 2. Sol. 2, 9 o zázracích antikristových). Sám Spasitel prohlásil: „Povstanou falešní Kristové a falešní proroci a budou činit divy veliké a zázraky, takže by se uvedli v blud, i vyvolení“. (Mat. 24, 24). Dle toho jde o zrakový klam, který způsobil ďábel přímo v očích diváků. Hůl pohltila. Máme opravdu doklady, že had pohltil hada; ještě více to platí o krokodilovi. Nepropustil. Uznal, že za Mojžíšem stojí nějaká vyšší bytost — ale pokládal Jahve za jednoho z četných bohů; od svých „mocnějších“ čekal pomoc a ochranu. Dábel svého účelu dosáhl. Farao se zatvrdil a Boha neposlechl. Proto následuje deset trestů, které jmenujeme ranami egyptskými. Král se měl přesvědčit, že Hospodin jest jediným a pravým Bohem, proti kterému nezmohou egyptští bohové ničeho. „Proti Bohu nic nezmohu“.

Král vyjde na břeh, aby vzdal Nilu božskou poctu, jak bylo zvykem. A právě tu měl být potrestán poprvé. Voda v krev, totiž dostala krvavě červenou barvu. Podobně praví Joel: „Slunce se zatmí a měsíc se promění v krev“ (2, 31). Nemusíme tvrdit, že to byla opravdu krev. Někteří se domnívali, že tu jde pouze o každoroční zjev tak zv. Červeného Nilu. Když totiž počíná v červnu a v červenci Nil stoupat, sezelená jeho voda, zapáchá a nelze jí pít. Ke konci července se pročistí, dostane barvu krásně červenou a bývá nejchutnější. Proměnu barvy Červeného Nilu hleděli vyložití buď červenou půdou, kterou Nil přináší z krajin tropických anebo jakýmsi druhem nálevníků. Otázka není dosud uspokojivě rozřešena. Víme pouze, že zbarvení působí jeden z přítoků nilských. Tento přirozený výklad je však v našem případě úplně nesprávný: 1. Mojžíš způsobil zázrak v severním Tanisu, kde nikdy není možno pozorovat Červený Nil; 2. červená voda je velice chutná a zdravá — tu však zapáchala a byla nebezpečná i rybám; 3. obyčejná záplava bývá v červnu a v červenci, v našem případě udála se proměna počátkem roku, asi v únoru; 4. ještě více vyplývá zázračný ráz první rány z okolností, za kterých se stala: okamžitě, na pouhé slovo Mojžíšovo a v době, kdy nebylo vůbec záplavy. Proto mohl státi farao na břehu. Kdyby šlo o úkaz přirozený, byli by se Mojžíšovi vysmáli. Farao se neobměkčil, poněvadž kouzelníci učinili totéž. Kde vzali vodu? Kdekoli! Rána se vztahovala pouze na Nil, jeho přítoky a rybníky. V ostatních studnách a pramenech změny nebylo.

Vystoupily žáby. V Egyptě je velice mnoho žab; v době povodně znemožňují svým skřehotem i spánek. Jejich rozměry bývají daleko větší, nežli v našich krajinách. 2. zázrak byl v tom, že žáby vystoupily náhle na rozkaz Mojžíšův, v době neobvyklé, v neobyčejném množství a na jeho slovo

opět pohynuly. Naplnily vše, lezly i do postelí a do nádob, ve kterých uchovávali pokrmu a vše znečisťovaly. Je pravděpodobné, že jde o ropuchy. Byly Egypťanům tak odporné, že si vymysleli bohyni Higit, aby je před nimi chránila. Byla zobrazována s hlavou žabí; několik soch se nám dochovalo. Kouzelníci dovedli vyvolat žáby nové, ale marně se pokoušeli zbavit zemi této strašné metly. Farao povolal Mojžíše. Rána působila tak hrozně, že král prosil Mojžíše za ochranu. „Koho nám třeba, víme hned, jak mu říkáš“. Téhož dne. Na přání Mojžíšovo určil si farao dobu, kdy měly žáby zhynouti. Stalo se tak, ale král dané slovo zrušil a lidu nepropustil.

Komárů, vlastně moskytů je v zemi velice mnoho. V Kairu zahalují někdy až oblohu. Jejich bodnutí působí palčivou bolest; vnikají do uší i do nosu. Dosud chrání se proti nim hustými sítěmi, kterými obestřávají lůžko. I tu projevilo se zázrak tím, že komáři přišli na slovo Mojžíšovo a v takovém množství, že se zdálo, jakoby se všem prach proměnil ve hmyz. Také tento div chtěli kouzelníci napodobit, ale marně. Všimni si, že právě na těchto malých tvorech chtěl Bůh ukázat jejich bezmocnost.

Mouchy patří dosud k největším metlám Egypta a cestovatel Labarde je nazývá „nejstrašnějším tvorem“. Wood o nich praví: „Jejich roje bývají tak četné, že cizinec je nucen mouchy jísti, mouchy pít a mouchy dýchat“. S nezdolnou vytrvalostí pronásledují člověka a šípají; jiné se usazují na vlhkých místech těla, zvláště na očích a působí nebezpečné záněty. Druh zvaný dtebah může svým bodnutím způsobit smrt i velbloudům, není-li zavčas postaráno o vyhojení ran zvířeti zasazených. Také kniha Moudrosti (16, 9) vypravuje, že mnoho Egypťanů zemřelo. Země Gessen byla pohromy ušetřena. Z toho měl farao poznati, že jde opravdu o zázrak. Počal činit ústupky, ale nechtěl povolit vše. Opět prosil o modlitbu, ale opět slovo zrušil a odvolal.

Mor na dobytek bývá v Egyptě častým hostem. Mnohdy ani nemají, čím pole obdělají. Bůh i tu dokázal zázračný ráz celé události. Mor počal přesně toho dne, který ustanovil Mojžíš; země Gessen se ani nedotekl, ač právě v ní bylo nejvíce stád. Farao rozeslal posly po celé zemi, aby se přesvědčil o pravdivosti slov Mojžíšových — ale nepovolil. Vředy a neštovice objevily se na lidech i na zvířatech. Byli zasaženi také kouzelníci a styděli se přijít před krále. Jak slabý je člověk proti Bohu! Krupobití zničilo vše, co bylo na polích. Bible jmenuje zvláště ječmen, len a plodiny zahradní. Stromy byly otlučeny; také zahynulo mnoho dobytka, který se pásal ve volné přírodě. Krupobití poděsilo Egypťany tím více, poněvadž je v zemi skoro neznámé.

Kobyvky jsou dosud velikou metlou země. Jejich hejna bývají dlouhá a široká až několik kilometrů a tak hustá, že zatemňují i slunce. V letu vydávají zvláštní chřestivý zvuk. Spustí-li se k zemi, pokrývají celou krajinu do výše půl metru. Naplní příkopy, hasí ohně a vnikají i do domů. Větve stromu se pod nimi ohýbají a lámou. Sežerou vše, co se ještě zelená a znečistí celou krajinu svými páchnoucími výkaly. Ještě horší bývá, že nakladou miliony vajíček; larvy ohlodají i kořinky. Krajina bývá jako po vymření.

Hrozná tma byla způsobena hustými mraky písečného prachu, který přivane z pouště a naplní vzduch. Lidé nemohou dýchat i ukryvají se ve sklepech; světlo zhasíná. Spousty písku bývají takové, že zasypou vše. Tak zmizelo beze stopy celé vojsko, které poslal Kambyses proti oase Ammonově. Horký vítr stupňuje teplotu až na 40–50°. Lidí se zmocňuje veliká sklíčenost. Zázračné bylo, že tma trvala celé tři dny a země Gessen ušetřila. Její hrůzy nám líčí názorně kniha Moudrosti (17, 5–28, 1). Postrach byl takový, že faraó dovolil Mojžíšovi odchod. Když však uslyšel, že chtějí vzít také svoje stáda, znova se zatvrdil a vyhnal oba posly Boží. Tak přišla nejhroší rána — smrt prvorozených. „Koho chrání Bůh svým štítem, nezahyne v boji lítém“.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je neomezeným pánem celého světa. — 2. Marné jest vzpřít se proti Bohu. — 3. Hrozné jest upadnouti v ruce Boha živého.

Morální: 1. Neodpřej poznání pravdy! Je to hřích proti Duchu sv. — 2. Všeho do času, Pán Bůh na věky. — 3. Bůh dobře ví, proč které koze rohy sráží. (Přisl.) — 4. Bůh nikomu dlužen nezůstává. — 5. Bůh nevyplácí každou sobotu.

Otázka: Rozebrati jednotlivé rány a zdůrazniti jejich zázračný původ.
Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 271. Velmi dobře; Musil, Nil u staré Kahiry, Nový život, 1909, 51; Slabý, V zemi Ramsa II. — biblickém Gessenu, Obnova, 1912, čís. 6; Dostál, Potrestání krále Faraona, Pastýř duchovní, 1899, 426; Miklák, První zázrak před faraonem, ČKD, 1921, 250; Bělina, Bible a věda, 102; Musil, Faraó Exodu, Hlídka, 1901, 263; Hejčl, Bible česká, I, 184; Kyzlink, Z cest po sv. zemi, Brno, 1898.

35. O beránku velikonočním. Kterak Israelští vyšli z Egypta.

(Srdínko č. 34.; Doležel č. 25.)

Čtrnáctého dne měsíce nisanu, asi od poloviny března do poloviny dubna. Až do té doby počínali židé svůj rok měsícem, do kterého spadala rovnodennost podzimní. Později nazýván babyl. jménem tišri, náš srpen—září. Jeho první den zůstal vždycky začátkem roku občanského. Na tomto místě zavádí Bůh rok církevní — počínal měsícem nisanem, do

kterého spadala rovnodennost jarní. Beránka si však měli vybrati již desátého dne. Téhož dne slavil později svůj vjezd do Jerusalema pravý Beránek Boží. Každý hospodář, kde měla rodina aspoň deset členů; jinak se spojovaly. Později byla zvykovým právem stanoveno, aby hodovníků nebylo více než 20. Beránka nebo aspoň kůzlátko. Byl předobrazem P. Ježíše. Jak? Jednorodného, kdy se pokládá za nejkrásnějšího a nejlepšího. Maso bývá již zralé, ale není ještě staré. Připravte jej! Byl nabodnut na dvě dřevěné hole, podélnou a příčnou (kříž!) a celý na ohni upečen. Kostí nezlámete; ani Spasiteli nebyla na kříži zlomena kost, jak výslovně poznamenává sv. Jan. Zbytků nesměli nechat, aby snad nebyly zneuctěny. Pomazati veřeje, totiž oba postranní trámece a horní příčku; prah pomazán nebyl, aby se někdo nedotekl nohou krve a tak jí neznesvětil. Židé zachovávají tyto zvyky až podnes. Jinak v Zajordání. Staví-li dům nebo stán, natírají jeho rohy ovčí krví, nebo polejí krví prah a vchod, aby prý z domu nikdo brzy neumřel. Chtějí tak usmířiti zlého ducha, který tam snad bydlil a nakloniti si ho, aby neškodil. Při tom říká Beduin: „S dovolením, pane tohoto místa! Nemá-li zrovna, co by zabil, zatluče kamenem na prah a volá: „O pane tohoto místa, poshov, my ti zaplatíme!“ Později obřad krevní doplní.

V noci, totiž po západu slunce a při východu první hvězdičky. Poslední večeře Páně! S hořkými bylinami. Měly jim připomínati trpké práce, jaké v Egyptě konali. Nekvašený chléb. Židé zadělávali chléb na večer. Když vycházeli z Egypta, těsto ještě nekynulo. Na památku jídali celý týden přesné chleby (macesy). Připravte se na cestu. V domě nenosili obuvi — tentokrát je měli míti na nohou. Při stole mívali svůj dlouhý oděv na nohou — v tuto noc jej měli podkasaný a přepásaný, jak činívali na cestách. Židé zachovávají obyčeje dosud. Všecko prvorozené, také syna faraonova. Menefitův syn se jmenoval opět Menefita. Bible praví, že seděl s otcem již na trůně; na jednom památníku berlínském je opravdu vyobrazen jako spoluvládce. Avšak dějiny nám vypravují, že po Menefitovi nastoupil druhorozený Seti. Odpověď na tuto záhadu nám dává Bible. Požehnejte mi. Faraó se obával, aby mu nezlořečili a tak nesvolali naň ještě horší neštěstí. Kostí Josefovy vzali, jak mu to před smrtí slavnostně slíbili. Zasvětili prvorozené na památku, že jich Bůh zázračně ušetřil.

Důsledky dogmatické: 1. Je dovoleno uctívati ostatky svatých. — 2. Beránek velikonoční je předobrazem P. Ježíše. Jak?

Morální: 1. Bůh si přeje, abychom pamatovali na jeho dobrodiní. — 2. Příprava a úcta při sv. přijímání.

Otázky: 1. Kdy začíná u nás rok církevní a kdy občanský? — 2. Kdy slaví velikonoce křesťané? — 3. Co znamenají slova: „Ejhle, Beránek Boží.“

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 327; Blanda, Cesta Israelitů z Egypta do Kanaanu, Škola a život, 1888, 234; Ježek, Cesta Israelitů z Egypta do země zaslíbené, Pastýř duchovní, 1893, 289; Sedláček, Biblické zprávy v různém světle. Exodus; Sedláček, Museum biblických starožitností, 92.

36. Kterak Israelité přešli mořem Rudým.

(Srdínko č. 35.; Doležel č. 26.)

Veliký národ. Jsou-li čísla Písma sv. správně zachována, mohli bychom souditi asi na 2,000.000 duší. Sama Bible tvrdí, že jejich vzrůst byl neobyčejný a připisuje jej požehnání Božímu. Bůh ukazoval cestu. Mimoděk napadá otázka, proč nešli Israelité nejkratší cestou — po břehu mořském — do Palestiny. Důvodů bylo několik: 1. Jeden udává samo Písmo sv.: „Bůh nevedl lidu po cestě Filištanů — která jest blížká —; myslil totiž, že by se mohl lid mrzeti, kdyby viděl, že proti němu povstávají války a že by se mohl navrátiti do Egypta“ (Ex. 13, 17); 2. na břehu mořském by je mohl faraon pronásledovati snáze a 3. Bůh chtěl na poušti vyléčiti lid z náklonnosti k modloslužbě a uzavříti s ním smlouvu na hoře Sinaj. Oblak je chránil před úpalem slunečním, jaký bývá v těchto krajinách. Byl symbolem přítomnosti Boží a předobrazoval Vel. Svátost. Ohnivý sloup hleděli někteří vyložiti fosforescencí mořských par, nabitých elektrinou. Jenom že úkaz se neobjevil až u moře, nýbrž hned u hranic egyptských. Jiní poukazovali na zvyk dosud zachovávaný. Před karavanou bývá nesen v nádobě na tyči oheň, aby ukazoval zvířatům cestu. V našem případě by ovšem nestačil pro obrovský tábor Israelitů. Moře Rudé. Zástupy se valí údolím Tumilat. Mojžíš si ovšem mohl vynutiti průchod pásmem pohraničních pevností — ale zotročilí židé lekali se každého boje. Proto se obrátili k jihu. Moře sluje rudé podle červených skal, které je vroubí. Za doby Exodu slulo rákosové — pro veliké množství bažin a jezer, zarostlých rákosím.

Král litoval brzy svého dovolení. Snad ani nečekal, že vše půjde tak rychle a hladce a že Israelité jsou na cestu tak připraveni. Mimo to bylo všude pozorovati jejich nepřítomnost; nebylo nikoho, kdo by konal jejich práce. Snad se také dověděl o nebezpečné situaci, do které se dostali. Zprávu mohl dostati snadno; rychlost východních kurýrů je opravdu obdivuhodná. Mehmet-Ali urazil na svém dromedáři za den 125 km; otrok, který velblouda vedl, vykonal celou dráhu pěšky. Sebral vozy válečné, které zastupovaly naší jízdu; mohl tak uprchlíky snáze dohoniti a zaskočiti. Dálo se to často. Sám Meneftah vypravuje na jednom památníku: „Potom jala

se jízda Jeho Veličenstva stíhati je“. Vozy bývaly dvoukolé, táhli je dva koni. Vojín, který na voze stál, býval obyčejně vyzbrojen lukem. Šípů mívával v toulci, upevněném na voze; jiný muž koně řídil. Báli se velice a měli proč. Na severu jim uzavíraly cestu močaly, kterými nebylo možno přejíti; na východě se rozlévalo Rudé moře; na jihu strměly hory Džebel Aťaka — jediná volná cesta na severozápad byla zatarasena vojskem faraonovým. Ale „když je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší“.

Oblak se postavil, aby se oba tábory nepřiblížily; Egyptané nesměli pozorovati, co se děje na druhé straně a rušiti přechodu. Moře se rozestoupilo. Na pouhý odliv mysliti nelze, poněvadž by netrval tak dlouho. Tuto zázračnou událost vykládají jedni do slova a odvolávají se na Bibli: „voda stála po obou stranách jako zeď“. Náзор se zdá nejpravděpodobnější. „U Boha není nemožné nižádné slovo“. Jiní (dr Musil) se domnívají, že zázračně silný vítr zahnal vodu do severních jezer a tak dno osušil. Suchý vítr, dle Bible horký vítr východní, který písčité dno mořské vysušil. Poněvadž cesta byla dosti široká a měli aspoň 8 hodin volného času, nebylo ani třeba příliš chvátati. Hnali se za nimi. Snad si ani nepovšimli, do jakého nebezpečí se vydávají. Blesky šlehaly z oblaku; tím řady vozů zmateny a zdržovány. Zatím první zpozorovali, že se děje cosi neobyčejného; proto se obrátili a chtěli se vraceti — ale tím jenom zmatek ještě zvýšili. Voda se srazila. Tato hrozná rána zničila výkvět vojska faraona a zbavila Egyptany možnosti znepokojovati Israeliy. Rádi uznáme, že zachráněný národ byl naplněn velikou důvěrou v pomoc Boží. Egyptské prameny se o nehodě nezmiňují; nikdy nevypravují o svých porážkách. Ani jeden nevyvázl. Faraon nebyl mezi nimi. Víme určitě, že žil ještě dlouho a zemřel ve vysokém stáří. Jeho mumii chová museum v Gizehu. Snad ho přece zdržela obava před možným trestem Božím, snad pokládal za nečestné pronásledovati „uprchlé otroky“.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je neomezeným pánem přírody. — 2. Nic nemůže uškoditi tomu, koho chrání Bůh. — 3. Přechod Rudým mořem jest obrazem sv. křtu. Jak?

Morální: 1. Bůh svých věrných neopouští.

Otázky: 1. Popište situaci Israelitů ve chvíli před přechodem. — 2. Jak si možno názorně představit zázračnou událost?

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 385 Desolda, Příspěvky k vysvětlení některých míst II. knihy Mojžíšovy. ČKD 1877, 401; Sedláček, Biblické zprávy v různém světle. Kniha východu Hebreů 1909; Slabý, Velikonoční večer v židovské rodině v Jerusalemě, ČKD, 1915, 266 Kotal, Dějiny St. Z., str. 24.

37. Israelští na poušti.

(Srdínko č. 36.; Doležel č. 26.)

Poušť zvaná Sur. Je to asi 25—30 km široká písčité pobřežní rovina; na mnohých místech kamenitá a pustá. Po jedné straně má moře, po druhé nízké, křídové skály, které se táhnou jako zeď. Odtud její jméno. V rovině panuje nesnesitelné vedro. Dodnes tu nespátří cestovatel skoro ani keřičku, ani vody. Snadno si představíme, jak působila nehostinná krajina na Israelity, zvyklé na úrodná pole a louky Gessenské. Nalezli vodu hořkou, Ain Mara. Polohu určití je nesnadno — avšak podobných slaných a nahořklých pramenů je na západní straně poloostrova několik. I zvířata ji užívají jenom v největší nouzi. Ebers vypravuje, že její odporné chuti nedovede přerazití úplně ani nejsilnější koňak. Sladké dřevo, jaké, nevíme. Také na tom nezáleží; byl to zázrak. Ani okolní kmeny neznají podobného prostředku.

Nad hrnci masa. Již dříve bylo poznamenáno, že faraonové se starali dobře o svoje otroky a hrnce masa nejsou na památnících žádnou zvláštností. Israelité živili se z počátku obilím a moukou, kterou si přinesli z Egypta; když došla, počali proti Bohu reptati. Křepelky. Každoročně přiletují z Afriky na poloostrov nepřehledná hejna křepelky a stěhují se do krajín severních. Bývá jich tolik, že arabští hoši usmrť jedinou ranou své hole několik. Často jsou tak unavené, že klesají k zemi a odpočívají. Na modlitbu Mojžíšovu přivedl Bůh jedno takové hejno do tábora israelského. Přírodopisci vypravují, že křepelky táhnou nejraději v noci; podobně tomu bylo i v Bibli. Jemnými zrnečky. Někteří se pokoušeli vyložití také tuto událost přirozeně: Dosud roste v některých krajínách poloostrova Sinajského tamaryšek (Tamaryx mannifera) čili tarfa; v údolí Fíránském jest ho celý les na hodinu cesty. V červnu, v červenci a v srpnu, ba někdy za hojně jarní vláhy již v květnu vypocuje kůra pně i větve klovatinu podobnou medu, která za jitra v kapkách visí s listů i větviček a pak padá na zem. Jsou to bílé kuličky jako hrách veliké, které tvrdnou jako vosk, když nejsou na slunci; zůstanou-li však na slunci, rozplynou se. Chuť mají medovou, čichu rovněž lahodí. Beduini do dneška říkají, že tato manna „prší s nebe“, vaří ji, mažou ji jako med na nekvašené chleby, nebo namáčejí do ní chléb . . . Ačkoli jeví tato manna obecná s mannou biblickou nápadnou podobnost, přece nelze obě manny stotožňovati, neboť manna biblická liší se značně od manny obecné: 1. Manna obecná daří se dnes jen na západní části poloostrova Sinajského, vytváří se jen v měsících svrchu jmenovaných, tedy pouze čtvrt roku, Israelitům však se dostávalo manny po všechen čas jejich putování pouští, ba ještě

až na pláních Moabských. Celá žeň tamaryškové čili tarfové manny činí dnes na 300 metrických centů, což by bylo Israelitům naprosto nestačilo. I když připustíme, že bylo v tehdejších dobách na poloostrově Sinajském více vláhy, více rostlinstva, více tedy tarfy a manny, přece nelze mysliti, že by byl poloostrov plodil tak veliké množství tarfové manny, aby byla dle biblických zpráv stačila všem Israelitům. 2. Manna tamaryšková se nekazí, manna biblická však se kazila, červivěla. 3. Biblická manna v sobotu nepadala, za to ve dvojnásobném množství v pátek. 4. Přirozenou mannu, poněvadž je měkká jako vosk, nelze ani mlít, ani v hmoždíři tlouci jako mannu biblickou. 5. Manna tarfová není silným pokrmem, jakým byla manna biblická, nýbrž jen příkrmem, pomazánkou na chléb; beduini nikdy nepekou chleba z pouhé manny“. (Hejčl).

Byla tedy manna pokrmem zázračným, ač nepopíráme, že snad Bůh použil také příčin přirozených. Na den, dle Bible asi 2·5 l. „Dobrého pomálu. Cukr se nejídá plnou lopatou“. Bůh chtěl, aby ostatek potřebné potravy si opatřili sami. Před sobotou dostávali dvojnásobně — aby nepracovali a mohli sloužití Bohu. Časně z rána. Když si někdo nasbíral více najednou a uschoval si ji, zkazila se. Bůh právě chtěl, aby Israelité si den co den připomínali, že jsou úplně závislí na jeho požehnání. Chléb s medem. O chuti manny praví kniha Moudrosti: „Andělským pokrmem živil jsi lid svůj a dávals jim bez práce takový chléb s nebe, způsobilý, aby jakoukoli rozkoš skýtal, jakékoliv chuti přiměřený. Neboť ta výživa tvá ukázala sladkost tvou k synům tvým a přizpůsobujíc se jednohokaždého přání, v co kdo chtěl, obracela se“ (16, 20—21). Měla tedy takovou chuť, jakou si kdo přál a byla vhodným obrazem vel. Svátosti Oltářní. Čtyřicet let. Teprve když Israelité přešli Jordan a okusili z plodin země, přestala manna. I v tom je symbolem Eucharistie.

Udeř holí do skály. Jak slabou důvěru měli Israelité k Bohu! Stačila malá obtíž, aby opět reptali a byli nespokojeni. Amalekité bydlili na jih od Svaté země. Nechtěli dovoliti, aby Israelité prošli jejich územím, ani když se zavázali, že nahodilou škodu nahradí. Proto byli prohlášeni za nepřítel vyvoleného národa. Modlil se. Dobře si všimni, jak může štěstí celého národa záležeti na modlitbě jediného člověka. Vyrvalá modlitba zmůže všechno. Proto pravil Eliakim v knize Judit: „Pomněte na Mojžíše, služebníka Páně! Ten Amaleka, spolehajícího se na svou sílu, porazil ne mečem bojuje, ale prosbami svatými, modlitbou“ (4, 13).

Důsledky dogmatické: 1. Dřevo v Mara bylo obrazem sv. kříže, který nám oslazuje trpkosti našeho života. — 2. Manna byla předobrazem vel. Svátosti. Jak? — 3. Ve válce nerozhoduje síla vojska, nýbrž i zbožnost a modlitba.

Morální: 1. Utkej se ve všech svých potřebách k Bohu! — 2. Ne-reptej proti Bohu, jestli se něco hned nedaří! Sr. přísloví: Bůh dal zuby, Bůh dá i chleba. Dal Pán Bůh kravičku, dá také travičku. — 3. Svět neděle a svátky! — 4. Připravuj se dobře na sv. přijímání! — 5. Bůh dovede také dnes uživit své věrné. Sv. Kliment Hofbauer, Moravan, říkával: „Kdyby byl na světě jen jediný bochník chleba, dá Bůh polovinu svému služebníkovi.“ — 6. Vytrvalá modlitba zmůže všecko.

Otázky: 1. Jak často přiletěly křepelky? — Asi jen jednou. — 2. Popis manny a zdůrazni její zázračný původ. — 3. Mohl Bůh vyvésti ze skály vodu? — Sr. pramen Lurdský.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 413—460; Musil, Pouští Exodu. Věstník české akad. cís. Františka Josefa 1898, 251; Bělina, Bible a věda, 107.

38. Bůh dává desatero přikázání.

(Srdínko č. 37.; Doležel č. 27).

Sinaj mívá různý význam: někdy celé pohoří Sinajské, někdy jen okolní skupinu hor, jindy vlastní horu zákonodárství. V Bibli nazývá se někdy také Horeb. Má několik vrcholů; z nich je nejdůležitější Džebel Musa. Tu to bylo, kde dle starobylé tradice zjevil se Bůh a dal desatero. Pod horou se táhne kamenitá rovina Er-Raba. Měří na 500 hektarů a proto skýtala dosti místa veliké části národa. Celé okolí vyniká velikou akustičností; hlas je tu slyšeti jasně a daleko. Tím si také vyložíme, proč bylo slyšeti na hoře jásoť Israelitů, tančících kol zlatého telete. Vigouroux vypravuje, že r. 1894 stál v údolí Hinnoňském u Jerusalema a dobře slyšel, co si vypravovali obyvatelé vesnice Siloam, kteří pracovali v zahradách. Všimni si, že Bůh vedl svůj národ na poušť, aby mu dal svoje přikázání. V samotě rodí se velcí mužové. Proto praví Bible: „Povedu ji (duši) do samoty a budu mluvit k srdci jejímu“. Ať se posvěť, především od hříchů; také si měli vzít sváteční oděv.

Blyskati. Ve St. Zákoně zjevoval se Pán Bůh v podobě, která budila hrůzu, aby udržel lid ve své službě. Nový zákon je dobou lásky; proto se nám ukázal jako útlé dítě v jesličkách, jako milující Spasitel na kříži a jako neúnavný přítel ve svatostánku. Buď mu za to vděčný! Oblak hustý. Až dosud bývají bouře v oně krajině strašné. Úkazy byly tak hrozné, že sám Mojžíš doznal: „Ulekl jsem se a třesu se“ (Žid. 12, 21).

Výklad jednotlivých přikázání spadá do katechismu; proto jenom několik věcných poznámek: Cizích bohů, rozuměj pohanských! Neučiníš sochy. V té době byli židé velice nakloněni k modloslužbě a později do ní také opravdu upadli. Aby je Bůh od tohoto hříchu ochránil, přísně jim zapověděl

prokazovali takovým obrazům božskou poctu. Teprve později byli učitelé zákona ještě přísnější a zakazovali vůbec takové podoby dělati. Křesťanů se židovský výklad netýká. My se obrazům neklaníme; nám pouze živěji připomínají svaté a svěťice Boží. Jméno Boží bere nadarmo, kdo je vyslovuje bez potřeby a zbytečně; zvláště se zakazují nepotřebné a často i hříšné přísahy. Pomni! Jde tedy o věc známou, kterou Bůh jenom znovu připomíná. Již pouhý rozum nám velí, abychom některé dny věnovali službě Boží. Co tedy říci o moderních křesťanech, kteří do kostela nechodí a Boha nijak nectí? Cti otce! Rodičové jsou připomínáni hned za Bohem, aby jejich auktorita lépe vynikla.

Dekalog — aspoň jeho myšlenky — byl znám také ostatním národům, poněvadž obsahuje celkem jenom přirozený zákon. Tak na př. praví jedno babylonské vyznání:

„Dopustil se násilí proti pohlaváru.

Dopustil se zášti proti staršímu bratru.

Pohrdal otcem a matkou.

Urazil starší sestru.

Dal mladší, starší odepřel.

Řekl místo „ne“ „ano“;

místo „ano“ řekl „ne“.

Neslušně mluvil.

Bezectně mluvil.

Falešné váhy užíval.

Falešný peníz měl.

Hranečnickem, mezníkem pohnul.

Vkročil do cizího domu.

Přiblížil se manželce bližního svého.

Protil krev svého bližního. (Musil, Od stvoření, str. 82).

Ještě podrobněji vyznávali svou nevinu v egyptské říši záhrobní. Ve 125. kapitole „Knihy zemřelých“ praví duše:

„Nečinila jsem lidem zlého.

Nikoho jsem nezavraždila.

Nečinila jsem nic hanebného.

Lži jsem neznala.

Nekonala jsem špatností.

Nedopouštěla jsem, aby služebníci za mne pracovali po celý den.

Nezkrátila jsem boha.

Nezmenšovala jsem míry.

Nedopustila jsem, aby s otrokem bylo nakládáno hrubě od jeho pána.

Nepřipustila jsem, aby kdo hladověl.

Nebyla jsem příčinou, že jiní plakali.

Nedopustila jsem, aby kdo trpěl.

Nerušila jsem manželství.
Nekonala jsem věcí nečistých.
Nepodržela jsem nic cizího.

Nezkracovala jsem nikoho na obilí.

Nepřekračovala jsem hranic polí.

Čista jsem, čista jsem, čista jsem, čista jsem!“ (Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 503—504).

Nesmí nás překvapovati, že oba národové — Egypťané i Babyloňané — vypočítávají celkem stejné hříchy jako Bible. Již jsem pravil, že dekalog je vlastně zákon přirozený, který napsal Bůh do srdce lidského. Proto bylo by nesprávné popírati závaznost desatera pro národy mimožidovské. Ani 3. přikázání nečiní výjimky. Povinnost uctívati Boha je pouze důsledkem našeho podřízeného poměru k nejvyšší bytosti. Speciálně židovské bylo pouze ustanovení soboty, kterou však církev v duchu Kristově zaměnila za neděli.

Rozdělení desatera na dvě desky není v Bibli udáno, je však velice pravděpodobné. První deska (I—III) by obsahovala povinnosti k Bohu, druhá (IV—X) naše povinnosti k bližnímu. — Mimo to mluví Bible o desateru přikázání, avšak nikde nepodává přesného jejich rozdělení. Proto zabývali se odedávna bohoslovci — jak židovští tak křesťanští — otázkou, jak celý odstavec rozdělit, aby povstalo právě desatero. Návrhů bylo velice mnoho; v církvi římské ujalo se „desatero“ Augustinovo. Veliký biskup Hipponský řídil se při něm třemi správnými zásadami: a) chtěl vystihnouti přesně obsah celého místa, b) podati je — pokud možno — vlastními slovy Božími, c) tak krátce, aby si je prostý lid snadno zapamatoval. Protože verše 2—6 jednájí o modlářství, zahrnul je prvními slovy: „Nebudeš mítí bohů jiných kromě mne“ — čili jak říkáme dnes: „V jediného Boha věřiti budeš!“ — Aby dosáhl ustáleného počtu desíti, rozdělil zákon o zlé žádostivosti na dvě přikázání (9. a 10.). Důvodem věcným bylo, že hříšná žádost po cizoložství je druhově jiným hříchem (proti 6. přík.), nežli touha po cizím majetku (proti 7. přík.). Mohl to učiniti tím spíše, poněvadž i Bible tu opakuje dvakráte slovo: „Nepožádáš“ a mnozí učenci židovští tak dělili.

Mluv ty s ním. Jak zcela jinak Ježíš v Novém zákoně! Jaká láska hřeje ze svatostánku! Nezneužíváš Boží dobroty, abys ho tím volněji urážel? Vzal knihu, první a tehdy již napsanou část Bible. Pokropil lid. Podobně, ale vznešeněji učinil to Kristus Pán na hoře Golgotě, když uzavíral smlouvu novozákonní. Kamenné desky, do kterých vyryl vlastní rukou svoje přikázání.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh zjevuje lidem opravdu svou vůli. — 2. Hrozný soud čeká na ty, kteří desatero přestupují. — 3. Věř Bibli! —

4. Úmluva u Sinaje byla obrazem křesťanských letnic. Stala se také padesátého dne po východu z Egypta; ohnivě jazyky.

Morální: 1. Nejlépe mluví Bůh k duši o samotě. — 2. Zachovávej desatero! Umíš je? — 3. Poslouchej ochotně hlasu svědomí! — 4. Očisti své srdce, kdykoli se blížíš k Bohu! — 5. Smíme ctíti sv. obrazy. — 6. Také do tvého srdce vepsal Bůh svoje desatero. Jak? — 7. Zachovej úmluvu křesťanů!

Otázky: 1. Proč jsme povinni zachovávat desatero dané na Sinaji židům? 2. Co odpovíte na otázky katechismu Volné Myšlenky: a) „Proč nezní desatero božích přikázání v katechismu doslova tak, jak je v bibli? Mohou lidé libovolně měniti nejdůležitější slovo boží?“ (ot. 85). — Církev přece desatera obsahově nezměnila, nýbrž jen zkrátila, aby si je prostý lid snáze zapamatoval. Bohužel, neznají mnozí ani výtahu, který bývá v katechismu! — b) „Má dítě rodiče proto ctíti, aby mu dobře bylo a dlouho živo bylo na zemi? Toť přece vypočítavost a prospěchářství“ (ot. 88). — Dítě má ctíti svoje rodiče, poněvadž to žádá Bůh a přirozený zákon. Aby se rozkazu snáze podrobilo, slibuje mu Bůh také odměnu časnou. Proto nesprávně Gamma (Matka a dítě, str. 22): „Tak zvané IV. přikázání nemohlo(?) vyjít z úst božích, ale ze rtů starého pokolení rodičů, pamětlivého svého sobeckého prospěchu“. — c) „Neměli Egypťané a jiní národové zákonů již před zákonodáním na hoře Sinaj? Nenaucil se tomu Mojžíš od nich?“ (ot. 39.) — Nenaucil! Proto vane zákonem Mojžíšovým zcela jiný duch. Kde na př. babyl. zákoník Hammurabiův jmenuje otce, připomíná Mojžíš výslovně také matku ap. — 3. Má pravdu „Český zápas“ (VIII., 3), když tvrdí o zákoně Mojžíšově: „Je to v podstatě spíše úpadek nábožensko-mravního názoru oproti dobám a názorům patriarchálním. Neboť značí nižší, hrubší stupeň dresury. Přirozeně! Národ kdysi svobodný navykli si v poddanství eg. duchu otrockému.“ — A přece tato „nedokonalá“ morálka odchovala světce, kdežto „dokonalá“ mravouka církve československé jich dosud nemá. — 4. Proč zní 2. přikázání církve československé: „Nebudeš mítí rytin a obrazů, abys se jim klaněl?“ — Z nenávisti k církvi římské a našim křtřům a obrazům! Sr. výklad v textu! Proto nemá pravdy ani Frant. Dvořák (Katechismus naší doby 1921, 19), když píše: „Církev škrtila druhé přikázání Boží“. — 5. Také pohanští zákonodárci tvrdili, že dostali rozkazy od bohů; proč jim nevěříme? — Pro ože žádný nemohl říci, že se to stalo před tvářmi celého národa.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II., 460; Kobosil, Diagramatická schemata dekalogu, Katechet. listy, II., 164; Oliva, Dr. Martin Luther a „Desatero“, Slova pr. XIII. (1903), č. 12; Zapletal, Z cesty na Sinaj, Růže Dominikánská, XII. (1898), 2; Holešovský, Zjevení, zázraky a tajemství, Čas. úv., 1906, č. 2.; Sladomel, Kniha mrtvých, Vlast, XII. (1896), 454; Slovák, Kodex Chammurabiho a Pentateuch, Vychovat. listy, 1919, 127; Hájek, O rozdělení desatera Božích přikázání, ČKD, 1871, 680.

39. O zlatém teletí.

(Srdínko č. 38., Doležel č. 27.)

Mojžíš prodléval dlouho na hoře, protože Bůh mu dával podrobné rozkazy o bohoslužbě a svatostánku. Udělej nám bohy! Nepřesně přeloženo místo Boha, obraz Boží, ačkoliv jim to Bůh před několika dny tak přísně zakázal. Nikdy nespolehej na svou dobrou vůli a svoje předsevzetí! „Kdo se domnívá, že stojí, hleď, abys nepadl.“ David, Šalomoun a sv. Petr! Zdá se, že vše bylo dílem nespokojených kněží. Byli uraženi, že Mojžíš jich nevezl s sebou na horu Sinaj. Snad to byli ti, kteří byli dříve kněžími, ale novým ustanovením Božím byli

svého úřadu zbaveni. Tak pochopíme snáze jednání Aronovo. Báł se o svoje přední místo. Doneste mi! Mnohé z naušnic se nám dochovaly; jsou často velice umělecké. Aron doufal na jisto, že aspoň ženy budou se zdráhali vydati svoje klenoty a že se tak vyhne nemilé situaci. Proto byl velice překvapen, když v několika dnech měl veliké množství zlatých věcí. Braň se pokušení již z počátku! Kdo vyjednává, jistě podlehne. Ta myška už lapena, s kterou si kočka pohrává.

Ulil tele. Proč zvolil právě tento obraz, vysvětluje se dvojm způsobem. Jedni myslí na kult egyptského býka Apisa a dovolají se způsobu, kterým Israelité tele oslavovali. Shoduje se úplně s bohoslužbou egyptskou. Jiní soudili na obraz Bála — Molocha, který byl uctíván v podobě býka a kterému obětovali Kananejci i svoje dítky. Oba výklady jsou možné, ale první se zdá pravděpodobnější. V každém případě však třeba zdůraznit, že s počátku nešlo o skutečnou modloslužbu. Tele mělo býti pouze symbolem Boha — Jahve, proto také úcta — ač nedovolená — měla se odnášeti k Bohu. To plyne také z prohlášení Aronova: „Zítřa je slavnost Hospodinova!“ Jak to pohané činili. Lid šel však dále a konal vše, jak to vídal o slavnosti Apisově v Egyptě. Jak snadno zapomněli na svou úmluvu s Bohem! Opravdu „zaměnili svoji slávu za sošku býčka, jenž se živí travou“ (Žalm, 105, 20). Pohoršení Aronovo. „Jak veliké hodiny ukazují, tak se malé po nich spravují.“

Uhodil deskami a rozbil je. Lid porušil úmluvu s Bohem; proto Mojžíš láme desky, které měly býti znamením této úmluvy. Rozbil tele. Podle všeho nebyla socha plná. Její jádro bylo dřevěné, snad jenom hliněné, pokryté zlatým plechem. Mojžíš ji rozbil na kusy a spalil. V sypal do vody, z které pili Israelité. Chtěl jim tak ukázati názorně nicotnost jejich „boha.“ Káral Arona. Jeho hřích se zdá opravdu nepochopitelným a ukazuje, jak je nebezpečno povolovati rozvášněnému davu. Protože se báł odmítnouti jejich žádost, poručil, aby mu donesli zlato; když to učinili, neměl již odvahy odporovati a povolil. Ještě více se provinil, když jejich modloslužebné choutky zastíral jménem bohoslužby. „Každý hřích svou omluvu má.“ Z pokolení Levi. Všichni Israelité se nesúčastnili slavnosti; mnozí byli jenom svedeni a terorisováni. Dle všeho padli v boji jen hlavní původcové. Trest se nám nesmí zdáti upřílišený. Šlo o to, zlomit odpor bývalých kněží, kteří se stále nemohli smířiti s novým řádem, který zavedl Mojžíš. Že se tak chabě bránili, vyložíme si jejich opilostí. Třadvacet tisíc. Číslo je asi opisováním porušeno a proto nesprávné. Původní text a LXX mají pouze 3000.

Z knihy živých. Rčení je obrazné. Občané města bývali zapisováni do knihy — také Bůh má podobnou knihu, ve které

poznámenává svoje vyvolené. Je to jeho vševědoudnost. Postil se. Chtěl usmířiti Boha a pohnouti jej, aby obnovil s lidem svoji smlouvu. Skvěla se tvář jeho, takže se lidé ani neodvažovali na ni patřiti. Proto si ji zahaloval, kdykoli měl mluvit s lidem. Jak veliká bude teprve sláva blažených těl v nebi!

Kněz byl vždy pokládán za prostředníka mezi Bohem a lidmi. Nikdo se nad tím nepozastavoval, protože bylo ještě více víry. Ani k náčelníku státní se nedostaneme bez oficiálního ceremoniáře. Proto neprávem nazývá „Národní osvobození“ (26. února 1925) tento názor klerikalismem. Nerozumí slovům Kristovým: „Kdo vás slyší, mne slyší a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“. V obyčejném životě jednáme stejně. Na nemoci se tážeme lékaře; se svou příjdeme k advokátovi. V otázkách spásy může nám úspěšně poraditi pouze odborník — kněz. Bylo by úplně pochybené, kdyby kdo spářoval v tomto učení touhu kněžstva po nadvládě a povýšenosti. Před Bohem není individuální samostatnosti. Jenom tou cestou můžeme dojíti spásy, kterou určil svrchovaný vládce nebes a země.

Důsledky dogmatické: 1. Naše těla budou po smrti jasná. — 2. Je pouze jeden Bůh.

Morální: 1. Jak vznešená je bohoslužba, když Bůh sám ji dopodrobna ustanovil! — 2. Nikdy nespoléhej příští na svou dobrou vůli! — 3. Braň se pokušení již s počátku! — 4. Jak velice zárlí Bůh na svou čest! Nemáš ve svém srdci také nějaké modly? — 5. Pokorná a důvěrná modlitba překoná i samého Boha. — 6. Nejspíše usmíří Boha půst a modlitba. — 7. Pamatuj na svou úmluvu křesťní! Obnov ji častěji! — 8. Každý hněv není ještě hříchem.

Otázky: 1. Co znamenalo zlaté tele? — 2. Nebyl trest Mojžíšův upřílišený? — 3. Co je kniha života? — 4. Dopustili se židé modloslužby? — Věcně asi nel pouze ve způsobu, jak tele uctívali. — 5. Má pravdu „Český zápas“ (VII., 7), když vytyká pokuty, ukládané československým za to, že zabírali katolické chrámy: „Tak spravedlivě rozhorlil se Mojžíš, když přišel do Sinaje a vida, že lid za jeho nepřítomnosti postavil oltář se zlatou modlou býka po způsobu egyptském, dal jich na 3000 pobiti — prý modláře a rouhače, vskutku však ubohé lidi, kteří chtěli se pomodliti a nevěděli ke komu a jak jinak, protože jich nikdo lepšímu nenaučil, ani Mojžíš“. — Lid židovský věděl dobře o přikázání daném Hospodínem, jako českoslovenští znali platné zákony státní. — 6. Co odpovíte „Katechismu naší doby“ (str. 21.), který praví: „Není rozdílu mezi sochami pohanskými a římskokatolickými. Jsou to pouze jiná jména. Pohan uctíval v sošce některého svého předka, římský katolík svatého Jana či za kterého „svatého“ svoji sošku pokládá.“ — Spisovatel se velice mylí. Pouze inteligentnější pohané propracovali se k tomuto názoru; obyčejný lid pokládal opravdu svoje sochy za bohy. Odtud povstala na př. domněnka, že vítězný nepřítel odváděl do zajetí také bohy poraženého národa.

40. O svatostánku.

(Srdínko č. 39; Doležel č. 28.)

Svatostánek upraven tak, aby se mohl snadno rozebrati a složiti; bylo toho třeba na poušti, kde židé měnili ustavičně svoje sídla. Vše, čeho bylo potřeba, daroval dobrovolně lid sám. Loket babylonský měřil 0·525 m. Z prken lehkého a přece krásného a trvanlivého dřeva akáciového. Dnes roste ho pořádku, poněvadž se lesy nehospodárně kácely. Na venek byla prkna obložena zlatým plechem, Podstavce byly stříbrné. Uprostřed měly rýhy, do kterých se zasazovaly dolní konce dvou sousedních prken. Aby stála pevněji, byly podstavce zaraženy do země. Z venku byly na jednotlivých prknech zlaté kruhy, kterými se protahovaly dlouhé, pozlacené tyče, aby celá stavba byla pevnější. Kože mi. Celkem tvořily střechu čtyři pokrývky. Nejspodnější — tedy nad svatostánkem — byla uměle utkána z kmentu, modrého a červeného purpuru a ze šarlatu dvakrát barveného. Byla ozdobena vetkanými postavami cherubínů. Druhá pokrývka byla ze srsti kozí, třetí z červených koží skopových, poslední z modře barvených koží tuleňovité ryby mořské. Před vchodem byla zavěšena opona, aby do svatyně nebylo viděti a se neprášilo.

Archa byla také ze dřeva akáciového, krytá zlatem. Byla 2 a půl loktu dlouhá, 1 a půl široká a vysoká. Její víko — zvané slitovnice — bylo z čistého zlata. Na něm stály dvě zlaté sochy cherubů; křídla měli skloněná dovnitř a tvořili tak trůn Boží. Mezi nimi bylo viděti světlý oblak — symbol ustavičné přítomnosti Boží. Nádoba s mannou, kterou k rozkazu Božímu nasbíral Mojžíš. Kromě toho byly tu ještě kamenné desky úmluvy.

Oltář kadidlový stál právě před vchodem do velevsatyně. Byl čtyřhranný, 1 loket široký a dlouhý, 2 lokty vysoký. Vybíhal ve 4 rohy. Ráno a večer pářilo se na něm kadidlo. Stůl. Chleby (pšeničné) podobaly se malým, tenkým cihlám a kladeny na sebe po šesti. Na každé řadě stála nádobka s kadidlem. Zastupovaly jednotlivá pokolení israelská a vyměňovaly se každou sobotu. Směli z nich jísti pouze kněží. Vedle stála zlatá nádobka s vínem — oboje předobraz oběti mše sv. Kde je u nás strana evangelní, stál svícen. Byl celý ze zlata. Na jeho sedmi větvích hořelo sedm zlatých lamp, plněných nejčistším olejem. Kolem svatostánku bylo prostranné nádvoří, ohrazené plátny a sloupky, velký obětní oltář a měděná nádoba na umývání obětí.

Důsledky dogmatické: 1. Svatostánek byl předobrazem našich chrámů. — 2. Archa úmluvy předobrazovala P. Marii.

Morální: 1. Važ si chrámů, ve kterých ti Bůh uděluje tolik milostí! — 2. Přispívej rád k okrase domu Božího!

Otázka: V čem se podobají naše chrámy žid. svatostánku?
Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, II, 496; Gajdušek, O stánku Božím ve St. Zákoně; IV. výr. zpráva gymn. ve Vyškově, 1902-1903; Sedláček, Museum bibl. starožitností, 26; Vašek, P. Maria ve St. Zákoně předobrazena, Matce Boží, Olomouc, 1904, 46.

41. O posvátných dobách, svátcích, obětech a kněžích.

(Srdínko č. 40.; Doležel č. 29).

Aspoň několik nejdůležitějších poznámek. Odpočívati od práce a sice od každé. Ani pokrmů nesměli připravovati. To se dalo již v pátek; odtud jeho řecké jméno parasceve (*παρασκευή*). Později židé tento zákon tak velice rozšířili, že svěcení soboty stalo se nesnesitelným břemenem. Kdy počali světit sobotu, těžko říci. Sotva však je správná věta knihy, že se to dalo již od počátku světa. Nanejvýš možno připustiti, že sivoření v „šesti dnech“ bylo vzorem a důvodem, proč zaveden sedmý den posvěcený Bohu. Měsíc nisan, asi náš březen-duben. Jím počínal židovský rok církevní. Kdy počíná u nás? Chleby nekvašené na památku rychlého východu z Egypta. Historický důvod udán již dříve. Velikonoční chleby předobrazovaly vel. Svátost. Hořké byliny — obraz trpké poroby egyptské.

Slavnost stánků má jméno odtud, že židé bydlili pod zelenými stánky — na památku dlouholetého pobytu na poušti. Na velikonoce, letnice a slavnost stánků museli všichni mužové od 12 — jiní tvrdí od 20 — let do Jerusalema. Sv. dvanactiletý Ježíš ve chrámě. Bůh slíbil, že v té době nebude země nikdy napadena vojskem nepřátelským. Přísný půst, jediný u židů. Toho dne se nesmělo až do večera vůbec nic požívat. Kozel býval zahrán na poušť, kterou jaksi pokládali za sídlo ďáblovo. Tím také odnesl obrazně hříchy lidu. Rabíni vypravují legendu, že kozel býval přivazován krvavě červenou stuhou ku bráně chrámové; když velekněz kladl mu ruce na hlavu a vyznával hříchy národa — stuha prý pokaždé zbělela. Asi 40 let před pádem Jerusalema nebylo prý tohoto zázraku. Proč? V té době dokonal na kříži Kristus a jeho smrtí pozbyly starozákonné oběti své účinnosti.

Rok sobotní a jubilejní předobrazovaly vykoupení a nebe. Bůh slíbil, že dá v předcházejícím roce Israelitům takovou úrodu, aby jim stačila i na dobu, po kterou nesměli polí obdělávati. Jméno jubileum pochází od hebr. jubal — troubení; poněvadž zvukem trub oznamovali začátek milostivého roku. Oběti krvavé. Jejich podstatné obřady podobají se některým částem mše sv. Kdo přinášel oběť, omyl se,

oblekl čistý šat a přivedl zvíře před oltář. Tam vložil zvířeti ruku na hlavu a přenášel na ně svoje hříchy — načež bylo zabito. Krev zachycena do měděné nádoby a obyčejně vylita k oltáři. Obětní maso pozvedl kněz k nebi a obrátil se s ním ke čtyřem stranám světovým — v podobě kříže. Uznával tak nekonečné panství Boží nad celým světem. Určené částky byly spáleny — jiné dostal kněz, ze zbytků se strojila posvátná hostina. „Hodovali před Bohem“.

Literatura: Sedláček, Museum bibl. starožitností, 88; Sedláček, Svěcení bibl. svátků u židů, Vychovatel 1907-1909; Segetta, Ideje oběti mosaické, Almanach bohosl. Olomuckých, 1886; Maleček, Kam byl veden hircus emissarius v den smřfení, CKD, 1894, 190; Musil, Zákoník Hammurabiho, Hlídka, 1903, 372.

42. O vyzvědačích.

(Srdínko č. 41.; Doležel č. 30).

Ke hranicím země. Byli u města Kades, na severním okraji pouště Faran. Je to náhorní rovina, bohatá keří a trávou, možno ji snadno hájiti proti nepřátelům. Tu měli vyčkati návratu vyzvědačů. Nedaleko odtud se ukazuje pramen, vyvolaný prý zázračně Mojžíšem. Z každého kmene po jednom, aby jejich výpovědi měly u lidu větší vážnost. Odešli někdy na konci června nebo na počátku srpna. Veliký hrozen uřezali i s větví, aby nevadl. Také odjinud máme zaručené zprávy o neobyčejném vzrůstu palestinské révy. Až dosud možno tam viděti hrozny, dlouhé 60 cm a vážící 5—6 kg. Granátová jablka. Strom se nazývá *Punica granatum*, marhaník obecný; je z čeledi myrtovitých, plody se podobají jablku a obsahují v obalech semenných hojně zakyslé, chladivé šťávy a jsou i v jižní Evropě oblíbeným ovocem. Ovoce dozrává v srpnu. Obyvatelé velicí. Chananejci vynikali opravdu vzrůstem, ač nelze upřít, že vyzvědači upřílišovali. Města hrazená působila na Israelity zrovna drtivě a ještě dnes se podivujeme stavitelskému umění Kananejců. Všimněme si na př. Macalistrových vykopávek v Gezeru, které bylo takřka vzorem pro ostatní. Města bývala budována na kopcích. Nejspodněji byly pevné a vysoké základy — až několik metrů — a teprve na nich týčila se vlastní zeď. Snadno si představíme, jak ohromujícím dojmem působil na Israelity pohled na takové město z roviny, protože neměli obléhacích strojů. Jejich hrůza vzrostla, když vešli do města. Zdi byly tak silné, že po nich mohly jeti pohodlně vedle sebe dva vozy. Viděli jsme obry. Vzpomeň jen na Goliáše! Jako kobylinky — byla ovšem hyperbola.

Byli postrašeni. Byli v boji nevyčvičeni, kdežto Kananejci vynikali udatností a byli známými válečnými. Strach

před nimi budily zvláště vozy, jejichž kola byla plná kos a které působily spoustu v nepřátelských řadách. Kéž bychom zemřeli! Jak hrozně jim vyplnil Bůh toto nerozvážené přání! Ani jeden z reptajících nesměl vejíti do zaslíbené země. Zvolili si vůdce, aby je uvedl opět do Egypta. Kam vede nedůvěra v Boha! Josue a Kaleb roztrhli bolestí roucha svá a zapřísahali lid, aby spoléhal na Boha a nelekal se obtíží. Všechno zmohou v Bohu, který je posílí. Ale mluvili ke hluchým uším. Kamenovali je za to chtěli. Tak velice se zapomněli.

Oblak nad svatostánkem nabył podoby hroživé. Bůh se hněval. Snad z něho šlehalý blesky a zazníval rachot hromu. Rouhali se. Jejich nevěra a nedůvěra byla opravdu rouháním. Bůh dokázal svou vůli takovými zázraky; proto ho měli poslechnouti. Odpustil jim. Jak mnoho zmůže modlitba spravedlivého! Deset vyzvědačů zemřelo náhle. Od náhlé a nenadálé smrti vysvoboď nás, Pane! Mojžíš varoval lid, aby netáhl dále, protože Bůh rozhodl jinak. Starší Israelité byli nakaženi pohanskými obyčejí, které viděli v Egyptě. Proto museli vymřítí.

Důsledky morální: 1. Jak hrozně následky mívá pohoršení! — 2. Nic se Bohu neprotiví tak, jako reptání. — 3. Ani milostí a přijatá dobrodiní nezachrání tě od trestu, budeš-li hřešiti. — 4. Mnoho zmůže modlitba spravedlivého. — 5. Návrat do hříchu je trestuhodnější, nežli první pád. — 6. Bůh často dopustí, aby se splnily kletby, které jsme svolávali na sebe, nebo na jiné.

Literatura: Musil, Staroegyptské prameny mistopisu a národopisu jižní Palestiny a pohraničních území, Hlídka, 1901, 247.

43. O rušitelích soboty. O opětne vzpouře Israelských.

(Srdínko č. 42.; Doležel č. 30.)

Článek je jasný; proto jen několik poznámek. V den sobotní, kdy byla jakákoli práce zakázána. Všimni si, jak přísně trestá Pán Bůh již na tomto světě rušení svátků! A po smrti? „Hrozně jest upadnouti v ruce Boha živého“. Vzpouře. Nechtěli uznati kněžské a velekněžské právo rodiny Aronovy. Odůvodňovali to tím, že všichni jsme si před Bohem rovni. Do hlubiny. Na 250 levitů dalo si řci a přišlo k svatyni; hlavní vůdcové neuposlechli a zůstali doma. Ale i tam je zastihl trest Boží. Jejich stany byly pravděpodobně blízko svatostánku a bylo na ně dobře viděti. Mandlovník patří mezi růžokvěté. Bůh potvrdil zázrakem, že si opravdu vyvolil rodinu Aronovu. Později byl prut uložen u archy — na výslovný rozkaz Boží.

Důsledky dogmatické: 1. V církvi je rozdíl mezi kněžími a prostými věřícími. (Proti protest. a církvi českosl.) — 2. Povolání kněžské dává sám Bůh.

Morální: 1. Pomni, abys den sváteční světil! — 2. Bůh posuzuje hřích zcela jinak, nežli lidé. — 3. Važ si kněží! — 4. Pýcha předchází pád. — 5. Neposlušnost církve je veliký hřích. „Kdo neuposlechne církve, buď ti jako pohan a veřejný hříšník“, pravil Kristus.

Literatura: Samsour, Sociální význam svätení neděle, Čas. úv. 1906, č. 3-4.

44. O Mojžíšově pochybování. O měděném hadu.

(Srdínko č. 43.; Doležel č. 31.)

Udeřil dvakrát. Byla v tom nedůvěra k Bohu, či spíše malomyslnost. Mojžíš viděl, jak lid reptá v okamžiku, kdy stál na hranicích Svaté země a pochyboval, zdali jim Bůh ještě odpustí. Svou obavu projevil také veřejně před ostatním lidem. Bez chyby nikdo není. I vlas má svůj stín! Že jste nevěřili. Byl to jen všední hřích a přece ho Bůh tak přísně potrestal. Co teprve učiní tobě, budeš-li jeho přikázání přestupovati ve věcech těžkých? Voda hojná, takže teče podnes. Rowland žasl, kolik vody pramen vydává a jak v malých vodopádech stéká do potoka Kades. Nesměli vejšti, poněvadž Edomité jim nedovolili průchod svou zemí. Proto Mojžíš jejich krajinu obcházel. Lid byl s oklikou nespokojen a rouhavě reptal: „Proč jsi nás vyvedl z Egypta, bychom na poušti zemřeli? Není chleba, není vody; již se nám hnusí tento ničemný pokrm (manna)“ (Num. 21, 5).

Jedovaté hady. Jejich uštknutí páliho jako oheň a působilo zánět a smrt. Jak vypravují cestovatelé, je tamní krajina dosud plná jedovatých hadů. Rybáři kolem Akaby zhášejí na noc i svoje ohně, aby hadů nelákali. V našem případě bylo jich tolik, že všeliká obrana proti nim byla nemožná. Proto také ustanovil Bůh prostředek mimořádný. Modli se. Je tedy dovoleno vzývat svaté, aby se za nás u Boha přimluvili. Měděný had na dřevěném kůlu byl dle slov samého Pána Ježíše (Jan 3, 14) jeho obrazem. Kdo pohlédl důvěrně na měděnou podobu, byl uzdraven; kdo popatří s věrou na Ježíše Krista na kříži, bývá vysvobozen z moci hada pekelného. Israelité vzali si obraz do Kanaanu a později jej uložili v chrámě Jerusalemském. Když mu však začali prokazovati božskou poctu, dal jej kolem r. 727. zbožný král Ezechiáš zničit.

Důsledky dogmatické: 1. Je dovoleno vzývat svaté a prosit je za přimluvu. — 2. Měděný had byl předobrazem P. Ježíše na kříži. — 3. Je tudy úcta ke kříži a sv. obrazům dovolená a bohumilá.

Morální: 1. Nezoufej nikdy nad milosrdenstvím Božím! — 2. Věř slibům Božím, ale i hrozbám! — 3. I všední hřích je velikým zlem před Bohem. — 4. Pohlížej často a s důvěrou na sv. kříž!

45. Balaamovo proroctví. Mojžíšovo poslední napomenutí a smrt.

(Srdínko č. 44. a 45.; Doležel č. 32.)

Na východ od Jordánu leželo království Moabské. Balaam znal pravděpodobně pravého Boha a uctíval ho; proto ho také Bůh použil, aby zjevil světu svou vůli. Ale miloval příliš statky tohoto světa a proto dal Balakovi nešlechtnou radu: chce-li překonati Israelity, ať je napřed svede k modloslužbě. Za to bídne zahynul. Zlořeč mu! Pověřivý král se domníval, že zlořečení Balaamovo sílu národa oslabí a ochromí. Nedopustil. Cestou se udal známý zázrak s oslicí. Pán Bůh tu učinil podivným způsobem, co jindy činí přirozeně — varuje člověka před hříchem hlasem svědomí. Oslice ovšem nerozuměla, co praví; snad ani vůbec sama nemluvila. Snad jenom pohybovala rty, ale zvuk hlasový způsobil zázračně Bůh. Nemožné by to nebylo. Kterak mohu zlořečiti? Všimni si, jak málo může ďábel proti tomu, koho chrání Bůh! Proto praví Bible: „Nebudeš se báti hrůzy noční, ani střely létající ve dne, ani čeho, co se plíží za tmy, ani útoku zloducha o polednách. Padne jich po boku tvém tisíc, deset tisíc ti po pravici, ale k tobě se nepřiblíží“ (Žalm 90, 5—7).

Uzřím ho. V duchu viděl Balaam Vykupitele jako mocného krále — v podobě krásné hvězdy, která vycházela z národa vyvoleného. Hvězda — zvláště jitřenka — byla na východě odznakem královské důstojnosti. Proto také Is. 14, 12 jmenuje babylonského krále jitřenkou padající s nebe. Vzpomeň na vypravování sv. Matouše o hvězdě mudrců! Vlož ruku svou na Josue, aby všichni viděli, že tvoje moc na něho přechází. Také při svetení kněží vzkládá biskup svou ruku na hlavu ordinandů a předává jim tak moc proměňovati a odpouštěti. Svatí buďte! Také s tebou uzavřel Pán Bůh slavnou smlouvu na křtu sv. a vyvolil si tě za svoje dítě. Napodobuješ opravdu Boha v jeho sv. vlastnostech?

Jda cestou. Mojžíš chtěl říci, aby židé stále pamatovali na Boha a jeho sv. zákon. Později psávali si některé důležité výroky Bible na blány a zavěšovali je u dveří, kde míváme svetenou vodu. Když vycházeli anebo vcházeli, dotýkali se jich prsty a líbali je, aby tak ukázali svou úctu ke slovu Božímu. Požehnání a zlořečení. Také na tobě záleží, budeš-li spasen, anebo zavržen. Čemu dáš přednost? Falešní proroci. I dnes chodí světem mnoho lidí, kteří hlásají jiné pravdy, nežli Pán Ježíš. Nedej se svést! Proroka. Na prvním místě slibuje Bůh, že židé budou mítí vždycky proroka, který k nim bude mluvit Jeho jménem. Ale zvláště měl na mysli největšího z proroků — Ježíše Krista.

Uviděl zemi. Z pohoří za Mrtvým mořem je opravdu překrásný pohled na Palestinu. Je-li jasný a čistý vzduch, jest viděti velice daleko. V každém případě poznal Mojžíš celkový ráz krajiny, kterou Bůh tolikráte sliboval patriarchům. Umřel Mojžíš. O jeho hrobu nedověděl se nikdo. Bůh sám jej utajil, aby snad Israelité mu neprokazovali časem božskou poctu.

Důsledky dogmatické: 1. Dábel může jenom tolik, kolik mu dovolí Bůh. — 2. Kristus je opravdu králem světa. — 3. Hvězda betlemská zvěstovala královskou důstojnost Kristovu. — 4. Jest jenom jeden Bůh. — 5. Člověk má svobodnou vůli. — 6. Láska k Bohu je největším přikázáním. — 7. Mojžíš je předobrazem Vykupitele.

Morální: 1. Ani největší milosti nechrání člověka před pádem. David, Šalomoun, Petr. — 2. Pamatuj na svou úmluvu křestní! — 3. Nebud' pověřivý! — 4. Miluj Boha! — 5. Važ si svěcené vody! — 6. Na tobě záleží, budeš-li spasen, anebo zavržen. — 7. Nepslochej těch, kteří tě odvádějí od Boha a církve katolické! — 8. Neklejš a nezlořeč!

Otázky: 1. Kdo najde nejvíce podobnosti mezi Mojžíšem a Kristem? — 2. Proč se pojmenoval jeden z nepravých vykupitelů židovských r. 135 po Kr. — Bar-Kochba (Syn hvězdy?)

Literatura: Kyzlink, Z cest po Sv. zemi. V Moabsku, Brno, 1898; Zapletal, Z cesty za Jordánem, Růže Dominik., IX, (1895).

KNIHA IV.

DOBA JOSUOVA A SOUDCŮ.

46. O příchodu Israelských do země zaslíbené. O Josuovi.

(Srdínko č. 46.; Doležel č. 33.)

Po smrti Josuově. Ze současných listů, nalezených v Tell-Amarně, které psala knížata palestinská svým faraonům, se dovídáme, že jejich území napadli nepřátelé, zvaní Chabiri — snad přece Hebreové. Útočili od jihu, ale brzy ovládli i krajiny severní. Vše se hodí dobře na dobývací války Josuovy. Voda se zastavila. Byl to obdobný zázrak, jaký se stal u moře Rudého. Je ovšem pravda, že naproti Jerichu lze Jordán přebrodit; bývá mělký a jenom 30 m široký — ne však v době žní, kdy přecházeli Israelité. V té době tají sněhy na Libanonu a řečiště bývá plné, hluboké a 60 m široké. Dravý proud odnáší spousty kmenů urvaných na Libanonu. Jak je nebezpečno, přecházeti řeku v této době, máme výstražný příklad z války římsko-židovské. Na jaře r. 68 porazili Římané židovské vojsko v Beth-nabre, asi 6 km východně od Jericha. Prchající voje chtěly se zachránit přes Jordán — ale při přechodu všichni utonuli (Bell. Jud. 4, 7, 5). Jak byli v Jerichu bezpečni, poznáváme z toho, že na břehu ani nepostavili s počátků dostatečných stráží a proto se mohli vyvědači dostat bez vážnější nehody až do města. Dnes je nám ovšem již nemožno, udati přesně, jak se stal zázrak. Z jednotlivých údajů bibl. plyne asi tolik: Spisovatel líčí dojem, jaký měl pozorovatel z dálky, který stál na břehu Jordánském. Viděl spousty nadutých vod, asi u dnešní hory Qarn Sartabe a pahorku Dámije, 30 km severně od Jericha. Vlastní příčiny tohoto zjevu neudává, protože jí nebylo pro dálku dobře viděti. Máme historické doklady, že dne 8. prosince r. 1266 po Kr. zastavila se voda u Tell Dámije asi na čtyři hodiny. Pátráno po příčině a shledáno, že o něco severněji sesula se skála, která se skláněla nad řekou a zatarasila ji. Teprve po 4. hod. prorvala si řeka novou cestu; zatím se rozlévala po okolních polích a lukách. Podobný úkaz mohl nastati také v našem případě; jeho zázračný ráz spočívá v tom, že se přihodil právě, když ho Israelité potřebovali a že byl den před tím od Josue předpověděn.

Jericho, doslova vonné, pro množství zahrad, které se rozkládaly kolem. Leželo asi 2 km severněji, nežli dnešní

město a bylo poměrně malé. Mělo podobu zakulaceného obdélníku. Jak plyne z vykopávek Sellinových, měřil celý jeho obvod pouze 800 m. Pro Israelity bylo však v té době klíčem pro celou zemi. Šest dní byla doba, kterou Bůh popřál obyvatelům, aby konali pokání. Troubili. Z počátku měli vydávati zvuky krátké, při poslední obchůzce táhlé. Při tom viděli Israelité pevné hradby, které dosud budí úžas badatelů a přesvědčili se, že svou mocí by města nikdy nedobyli. Bůh chtěl projevit svou všemohoucnost, povzbuditi důvěru Israelitů a zabezpečiti si jejich věrnost. Spálili město. Také tento požár dokazují vykopávky Sellinovy. Byl tak prudký, že vypálil cihly, které byly původně na slunci sušeny. Na město uvalena klatba. Byla provedena tak důkladně, že ve vrstvách z této doby nenašlo se téměř žádných památek.

Dobyli země, tím, že hleděli překaziti, aby se jednotlivá knížata Kananejská nespojila. Otep nepřelomíš, a po pruhu všecko zlámeš. Domácí obyvatelstvo na výslovný rozkaz Boží vyhubili. Snad se bude zdáti jednání židů kruté — ale byl to jen zasloužený trest za úžasnou nemravnost a ukrutnost (oběti dětské), s jakou uctívali Kananejci své bohy. Také bylo nebezpečí, že by nakazili Israelity, kdyby s nimi v zemi společně přebývali. Rozdělit losem, aby si nezáviděli a nevytýkali snad Josuovi stranickost a sobectví. Losování řídil sám Bůh. Kmen Levi neměl vlastního podílu — jeho pravým údělem měl býti sám Bůh. Proto dostávali část obětí, které přinášeny Bohu.

Z neobyčejných zázraků Josuových mluví se často o „zastavení slunce“. Vytýká se Bibli omyl; slunce se prý nemohlo zastavit, poněvadž se vůbec nepohybuje. Písmo sv. mluví lidově; také my říkáme dodnes, že slunce vychází a zapadá. Ve skutečnosti nejde o tak veliký zázrak, jak se někteří domýšlejí. Něco podobného — ovšem v menších rozměrech — pozorujeme každý den. Vidíme-li zapadati slunce pod obzor, je vlastně již 8 min. po vlastním západu — jenom lomem paprsků vidíme slunce déle. Totéž — ve větších rozměrech — stalo se u Gabaonu. Bůh způsobil zázračný lom světla slunečního a ozařoval tak krajinu i po západu slunce. V pohybu země nenastala změna žádná. Prchající nepřátelé byli zasaženi „kameny z nebe“. Sám posvátný text vykládá tuto událost o velikém krupobití!

Důsledky dogmatické: 1. Přechod přes Jordán je obrazem sv. křtu. — 2. Josue byl předobrazem P. Ježíše. — 3. Smíšená manželství jsou nedovolená.

Morální: 1. Spolehej ve všem na Boha! — S Bohem začni každé dílo, podaří se ti až milo! — 2. Buď vděčný za prokázaná dobrodíní! — 3. Nezneužívej doby milosti! — 4. Neměj ve svém srdci zamilovaných hříchů (model)! — 5. Věřící jsou povinni pečovati o výživu svých kněží.

Otázky: 1. Jsou tedy poutě a průvody lenošením a tuláctvím, jak nám vytýkají rádi naši nepřátelé? — 2. Jak vyložíme zastavení slunce? Proč

se stal zázrak? — Aby Josue mohl pronásledovati prchající nepřátele. — 3. Katechismus Volné Myšl. praví v ot. 40.: „Bylo správné, že Bůh několikrátě Israelitům poručil, aby obyvatele země Kananejské mečem pobili? Což jim města i země právem nepřináležela?“

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 10; Zenger, O zastavení slunce Josuem, Hlídky, 1905, 980; Sběrka různých výkladů vědeckých o Bibli, Rádce duchovní, 1905, 471; Holý, Josue, Rádce duchovní, 1900, 131; Slabý, Jericho, ČKD, 1913, 161; Bělina, Bible a věda, 111; Hejčl, Bible česká, I, 552; Mlčoch, Starověda biblická, 248. Jakým právem dobyli Israelité Kanaanu; Maleček, Jericho, Růže Dominik, XIII (1899), 162.

47. Soudcové.

(Srdínko č. 47.; Doležel č. 34.)

Záhy se splnilo, co předpověděl Mojžíš: dokud lid pamtaval na Boha, těšil se z jeho požehnání; jakmile však Boha opustil, byl také sám od něho opuštěn. Neměli vůdce; jednotliví kmenové byli sami pro sebe a proto slabí. Dřívější obyvatelé na mnohých místech zůstali. Židé jich nevyhubili, poněvadž měli z nich veliký užitek: konali pro ně práce a odváděli jim poplatek. Tato neposlušnost k rozkazu Božímu se jim velice vymstila. Časem se Kananejci rozmohli a počali utiskovati Israelity. K modloslužbě, zvláště uctívání Bála-Molocha a obětovali mu svoje děti. Jeho sochu v podobě býka rozžhavili a kladli je do jeho tlamy, nebo do jeho rukou. Aby rodiče neslyšeli zoufalého pláče umírajících dětí, troubívali pohanští kněží a bili v bubny. Ještě více lákal židy nemravný kult bohyně Astarty, která byla nerozlučnou družkou Bálovou.

Bývali přemáháni. Všimni si, jak blahobyť národa záleží na jeho zbožnosti! U Israelitů byl ještě jiný důvod — byli málo ozbrojeni. Poněvadž neměli svých vlastních řemeslníků, obraceli se ke Kananejcům. Je přirozeno, že tito jim neradi prodávali zbraně; viděli v nich svoje nepřátele. Jak málo bylo v Palestině řemeslníků, dovídáme se z jedné památky egyptské. Kdysi cestoval zemí úředník faraonův a zlámal si oje. Teprve v Jaffě našel řemeslníka, který je mohl spraviti. Činili pokání. Pro mnohého jest utrpení jedinou cestou ke spáse. Soudcové. Nazývali se tak proto, poněvadž po svém vítězství vykonávali obyčejně soudcovskou moc ve své krajině. Stáli v čele jednoho, nebo několika kmenů, kteří právě jejich pomocí potřebovali. Byli povoláváni od samého Boha.

Důsledky morální: 1. Neposlušnost k Bohu vymstí se pokaždé. — 2. Zbožnost jednotlivců odměňuje Pán Bůh často blahobytem celého národa. — 3. Utrpení bývá pro mnohého nejjistější cestou ke spáse. — 4. Varuj se příležitosti ke hříchu!

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 29; Sedláček, Kniha Soudců, Praha, 1910; Holý, Vzbuzení soudců, Rádce duchovní, 1900, 810.

48. Gedeon.

(Srdínko č. 47; Doležel č. 34.)

Madianité sídlili v Zajordání. Jejich utiskování bylo proto tak zlé, poněvadž ničili Israelitům úrodu dřívě, než dozrála. Co bylo zelené, spásla nesčetná stáda jejich velbloudů a ovcí. Také dnešní obyvatelé těchto končin zůstali věrni zásadám svých otců. Porter líčí zajímavou rozmluvu, kterou měl s domorodcem hor Hauranských:

„Proč jste přišli do Deiru?

Abychom vás oloupili.

Proč jste s námi chtěli tak nakládat?

Je to již náš zvyk.

Vy tedy olupujete všechny cizince?

Ano, bereme, co můžeme.

Čím se živí příslušníci vašeho kmene? Jste rolníky?

Nejsme. Máme ovce a kozy a krademe.

Což jste všichni zloději?

Ano všichni“. A to pravil tak lhotejně, jakoby šlo o věc úplně nevinou. Gedeon byl synem sedláka z Ofry, dnešní Erfai. Leží asi 15 km jihozápadně od Sichemu. Mlátil obilí v lise, aby ho nikdo neviděl. Lis měl podobu čtyřhranné jámy vytesané ve skále, do které se házely hrozny a šlapaly nohama. Víno vytékalo pobočným olvorem do nižší a menší jamky. V té stál pravděpodobně Gedeon a mlátil obilí rozložené po vlastním lise. Vyklepával je pouze hůlkou — bylo ho asi velice málo. Oltář modly Bála postavil jeho vlastní otec. Kolem oltáře býval háj, který Bůh Israelitům přísně zakázal. V našem případě mluví původní text o ašeře; býval to kuželovitý kmen, symbol bohyně Astarty, družky Bálovy. Rouno na humně bylo obrazem malého národa israelického, týraného od mocných sousedů. Dokud sloužil modlám, byl od Boha opustěný; teprve když konal pokání, snesla se naň rosa požehnání a ochrany Boží. Sv. Otcové vidí v obou zázracích symbol P. Marie. — Rouno rosou skropené — jediná Matka Boží počatá v milosti; pouze rouno suché — jenom ona uchráněna hříchu dědičného.

Přáliš mnoho lidu. Bůh nechtěl, aby si židé připisovali vítězství. Proto měl Gedeon poslati skoro celé vojsko domů. Kdo je bojácný. Zákon Mojžíšův nařizoval, aby před bitvou řekl vojevůdce svému lidu: „Kdo jest mezi vámi bázlivý a lekavého srdce? Ať vystoupí a vrátí se domů, aby nestrašil srdce svých bratří, jako je sám přestrašen“ (Deut. 20, 8). „Kdo se bojí chřestu, nechod' do lesa“. Gedeon sotva se nadál, že po této výzvě ho opustí celé dvě třetiny vojska. Ale i tak bylo jich Bohu ještě mnoho. Veď je k vodě. Myslí pramen

na severozápadním úpatí pohoří Gelboe, zvaný dnes Ain Džalúd — pramen děsu — na památku události, která se tu tehdy přihodila. Pítí vodu tak, že si člověk ku prameni klekne, nebo dokonce sedne, bylo známkou choulivosti; chlemtati vodu z pramene prozrazovalo mysl ráznou a odhodlanou. Právě tyto si vyvolil Bůh. Bylo jich pouze 300.

Na tři dňly, jako to učinil Abraham a dosud Orientálové. Stane-li se útok v noci, je velice nesnadno odhadnouti sflu nepřátel. Prázdný džbán. Nosili si v nich potravu do boje, poněvadž každý voják se staral sám o svou výživu. Džbánů zbylo dosti po těch, kteří se vrátili. Pochodně byly utkány z hořlavých látek; ve džbánech jenom doutnaly. Teprve když se jimi ve vzduchu několikráte zamávalo, rozhořely se jasným plamenem. Podobně pochodně nosila ještě do nedávna policie v Kairu. Doutnající konec býval ukryt v malé, hliněné nádobce. Vše bylo vypočteno k tomu, aby v nepřátelském táboře povstal co největší zmatek. Trubte i vy. Madianité sotva se nadáli, že každý voják israelický má jeden roh. Proto ze silného zvuku rohů soudili na veliký počet vojska. Pobíjeli se, poněvadž ve tmě a v nejasném svitu pochodní se dobře nerozeznávali. Stejnokroje vojsko ještě nemělo.

Důsledky dogmatické: 1. Rouno bylo předobrazem P. Marie. — 2. Gedeon byl obrazem P. Ježíše. Pochodeň=božství; hliněný džbán=tělo. — 3. Není hříchem, žádáme-li na P. Bohu znamení, abychom poznali jeho mimořádnou vůli. — 4. U Boha nerozhoduje množství.

Morální: Hřích činí národy nešťastné.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 129.

49. Samson.

(Doležel č. 34.)

Samson česky Slunečko; dle jiných Silák. Rukama rozsápal lva: zardousil ho a potom roztrhl. Totéž učinil David (1. Král. 17, 34) a Banajas, jeden z jeho reků (2. Král. 23, 20). Také o jiných podobných případech se nám dochovaly zaručené historické zprávy. Mesopotamský hrdina Gilgameš se zobrazuje, jak jednou rukou objímá lva, ve druhé ruce drží kyj, kterým se chystá jej usmrtili. Dříve bylo v Palestině velice mnoho lvů. Dva provazy, kterými jej spoutali jeho vlastní krajané, aby jej vydali Filišťanům. Tisíc nepřátel. Původní text nikde nepraví, že jich tolik zabil. Některé usmrtil, jiné poranil a ostatní se dali na útěk. Polekali se neobyčejně zbraně. Ještě více však je poděsila vzpomínka na jeho sílu. Na východě vypravují si často až neuvěřitelné věci o statečnosti jednotlivých vojáků. Otrok Antar prý zabil kopím 800 nepřátel. O hrdinovi Ibu Gheyanovi pje píseň, že usmrtil v jedné srážce

30 mužů. Jediný Sammer prý zahnal na útěk šerifa Hamida s družinou 80 mužů. Vrata brány města. Sv. otcové v tom vidí předobraz Krista, který si otevřel zázračně bránu hrobovou.

Lstí ženy dověděli se Filištané, že síla Samsonova spočívá v jeho vlasech. To neznamená, že by mu vlasy dodávaly síly; pravá příčina byla jinde. Židé činili rádi P. Bohu sliby a jeden z nich se jmenoval Nazireát. Zavazovali se, že nebudou pít nic opojného a nechají si volně růsti vlasy. Také matky zaslibovaly své děti P. Bohu — buď na čas, buď doživotně. Podobně učinila také matka Samsonova a právě tento slib byl zdrojem jeho síly. Avšak Samson prozradil svoje tajemství; žena ostříhala mu vlasy a tak jej zbavila nadpřirozené síly a ochrany Boží. Vyloupili mu oči. Dobře praví naše přísloví: „Když dub padne, leckdo třísky sbírá“ a „Mrtvého lva snadno za bradu šhubali“. Do vězení, kde musel mlít obilí. Mlýnek se skládal ze dvou kamenů: spodní byl vypouklý, horní dutý a obíhal po dolním. V horním kamenu byl otvor, do kterého se obilí sypalo. Propadávalo mezi kameny a drtilo se na mouku. Práce byla namáhavá a potupná, konaly ji jenom chudší ženy a otrokyně. Podvrátil je. Zatím narostly Samsonovi jeho vlasy a prvotní síla se mu vrátila. Proto vyvrátil dva hlavní sloupy, které nesly celou budovu. I tu byl obrazem Kristovým, který svou smrtí překonal peklo.

Důsledky dogmatické: 1. Samson je předobr. zem P. Ježíše. — 2. Bůh může použít i hříšníka, aby provedl svoje záměry.

Morální: 1. Milost nechrání od pádu, nevarujeme-li se blízkých přiležitostí. — 2. Nevydávej se v nebezpečí hříchu! Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm. — 3. Je dovoleno vojnu vydati se v nebezpečí jisté smrti, způsobí-li tím nepříteli velikou škodu.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 169; Miklák, Oslíč čelist u Samsona, ČKD, 1917, 921; Bělina, Bible a věda, 126; Sedláček, Mlýny na východě, Blahověst, 1891, 366; Hej. I, Ke svatyni Kana-nejské, 1911, 91.

50. Ruth.

(Srdínko č. 48.; Doležel č. 35.)

Do země Moabské, která ležela východně od Mrtvého moře a měla dosti vláhy; proto v ní nebyla taková bída. Betlém, doslova dům chleba. Učiniž milosrdenství. Podobně mluvil také Pán Ježíš: „Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou“. Orfa se vrátila. Láska k domovu byla mocnější. Půjdu s tebou. Zcela jinak Ruth. Věděla, že Noemi by byla v Betlémě opuštěná a snad by měla i hlad. Z lásky k ní chtěla se úplně přizpůsobit novému lidu, ano přijala i jeho víru. Za to ji Bůh odměnil tím, že ji vyvolil za pramatku Vykupitelovu. Aby sbírala klasy. Zákon Moj-

žíšův nařizoval: „Když budeš žít obilí na poli svém a zapomeš snopek, nevracej se, abys jej vzal, ale necháš jej cizinci, sirotkovi nebo vdově, aby ti žehnal Hospodin, Bůh tvůj, v každé práci rukou tvých“ (Dent. 24, 19). Totéž platilo také o klasech, které zůstaly na poli a ovoci, které hospodář na stromě zapomněl. „Co chudému dáš, na lžici ti naroste. — Pánu Bohu na úrok dává, kdo se nad chudým smilovává“. Které zůstaly po žencích. Zbožní spisovatelé tvrdí, že podobně jedná také P. Maria na velikém poli Božím — na světě. Ujímá se hříšníků, které druzí již opustili, aby je zachránila a spasila. Modlívej se rád k Matce Boží! Sv. Alfons říkával: „Je nemožno, aby věrný ctitel P. Marie na věky zahynul“.

Hospodin s vámi. Jak krásný pozdrav i odpověď. Zní dosud v liturgickém: Dominus vobiscum. Sr. naše: „Pomáhej Pán Bůh“ a „Dej to Pán Bůh“. Jistě lepší, nežli bezbarvé: Dobrý den! Činíš podobně? Prosila zdvořile, aby směla sbírat klasy, ač jí to zákon dovozoval. Ze džbánu. Bývala v něm voda s octem, aby dělníci netrpěli žízní. Prikázal jsem. Booz znal dobře svoje lidi. Pán by často rád prokázal dobrodiní, ale služebníci překážejí a brání. Schovala část. Jak dojemná láska ku příbuzné! Jak krásná je duše dívka, které neopouští svých starých rodičů a za ně se nestydí. Vymlátíla obilí prutem, jak to dělají na východě dosud chudí

Důsledky dogmatické: 1. Ruth je předobrazem P. Marie. — 2. Bůh nehledí na původ tělesný, nýbrž na krásu duše.

Morální: 1. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi! — 2. Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou. — 3. Ujmej se chudých! — 4. Pozdravuj po křesťansku! — 5. Měj úctu ke stáří! — 6. Nestyď se za víru, ani mezi zlými (Noemi v Moabsku)!

Literatura: Hulakovský, Ruth, Pastýř duchovní, 1887, 36; Holý, Ruth, Rádce duchovní, 1902, 349. Literatura o Moabsku u čl. 45.

51. Heli, nejvyšší kněz a soudce.

(Srdínko č. 49.; Doležel č. 36.)

Učinila slib. Je tedy dovoleno činiti P. Bohu sliby. Vždycky však musí jít o věc dobrou. Slibovati hřích bylo by novým hříchem. Hospodin zástupů, poněvadž mu slouží miliony andělů. Zasněm jej, bude po celý život nazirejský. Z rodu kněžského dítě již bylo — proto ho nemusela teprve zaslibovati službě chrámové. Samuel česky: Bůh vyslyšel. Anna nepodává vědeckého výkladu jména; uvádí pouze důvod, proč hoch dostal právě toto jméno. Tři léta. Na východě dospívají děti dříve než u nás; v této době mívají již rozum. Služ také Bohu od nejtělejšího mládí! Je to urážka pro Boha,

věnujeme-li mládí hříchu a teprve stáří jeho službě. Aby posluhoval a konal drobnější práce. Levité nastupovali svůj úřad teprve rokem třicátým. Heli měl u svatyně školu, do které měl Samuel docházeti. Je to veliká čest, směl-li kdo sloužiti Bohu ve svatyni. Važ si proto kněží a nikdy jimi nepohrdej! Buď rád ministran'em! Brali maso ještě dřívě, než bylo obětováno Pánu Bohu a vybírali si nejlepší části. Lid se velice horšil; právem se domníval, že první právo má na oběť Bůh. Následek toho byl, že raději nepřinášeli obětí vůbec. Těžké hříchy, zvláště proti mravnosti. Při svatyni přisluhovaly také dívky a vdovy; synové Heliovi se neostýchali ani s nimi hřešiti. Jen napomínal, ačkoli jako otec a jako kněz byl povinen přísně je potrestati. Ale „Jaká služba taková výslužba“. Pohrozil trestem. Prorok poslaný od Boha mluvil velice vážně: „Proč více ctíš syny své nežli mne, že jíte prvotiny každé oběti Israele, lidu mého?“ Předpovídá smrt obou hříšných synů a odnětí kněžské důstojnosti. Ale slabošský Heli ani tentokrát nezakročil. Bůh ve svém milosrdenství napomínal ještě jednou.

Spával v předsíni. Byla to jakási veranda, kterou tvořily převislé pokrývky svatostánku. Odtud mohl dobře viděti, zda světlo sedmiramenného svícnu snad neuhasl. Volal hochy, ač měl Samuel 17—18 roků. Takové nazývá Bible podle hebrejského způsobu ještě hochem. Mluv, Hospodine. Při prvních voláních Samuelovi ani ve snu nenapadlo, že by to mohl mluvit Bůh. Dbej hlasu Božího, zvláště volá-li tě tvým svědomím. „Uslyšíte-li dnes hlas Boží, nezatvrzujte srdcí svých“ (Žalm 94, 8). Kdybys jeho hlasem pohrdal, přestal by napomínati. Boží Moudrost praví: „Za to, že volala jsem a odpírali jste, že jsem svou ruku vztáhla (= hrozila) a nikdo nedbal, že jste pohrdli všelikou mou radou, a mých domluv jste si nepovšimli: také já se smát budu, až budete hynouti, posmívati se, až na vás přikvačí hrůza, až vás zachvátí z nenadání bída, a zkáza jako bouře až se strhne. Tu budou vzývati mne, ale nevyslyším, pilně mne hledati, ale nenajdou mne za to, že v nenávisti měli kázeň, že si bázeň Páně neoblíbili.“ (Přísl. 1, 24-29).

Sešlu trest. Byl hrozný. Israelité měli býti poraženi, archa Boží zajata, jeho synové měli padnouti a on sám měl býti zbaven kněžské důstojnosti. Netaj toho! Nikdy neumenšujeme hrozeb Božích, ale řekněme druhému celou pravdu! Proto napomíná Ezechiel: „Když ty zvěstuješ bezbožnému, aby se obrátil od cest svých, ale on se neobrátil od cesty své: on pro nepravosti své umře, ale ty jsi zachránil duši svou“ (Ez, 33, 9). Poslali pro archu, ale marně. Bůh nerad pomáhá hříšníkům. Nespoléhej na to, že chodíš do kostela —

dopouštíš-li se dále hříchů. Také Israelité spoléhali na svatostánek a přece zahynuli. Oba synové padli před archou, proti které hřešili a před lidem, kterému dávali pohoršení. Bůh nebývá posmíván. Mlýny Boží melou pomalu, ale jistě. I tu se splnilo: „Co kolébka vychovala, to motyka zakopala“.

Spadl se stolice, která neměla lenocha. Heli seděl na rovné ploše městské brány. Když uslyšel hroznou novinu, asi náhle povstal, ztratil rovnováhu a při pádu si zlomil vaz. Do chrámu modly Dagona; jeho horní polovina měla podobu lidskou, dolní rybí. Chtěli tak dokázati, že jejich bůh je mocnější než Jahve. Ale velice se zmýlili. Každého dne ležel ráno Dagon před archou na zemi — jakoby se jí kořil. Zároveň seslal Bůh na lidi ošklivou a těžkou nemoc; na polích se rozmohly myši a ničily úrodu. Proto se Filištané rozhodli, že archu vrátí. Krávy šly rovnou cestou k území israelskému — ačkoli slyšely bučení svoje telata, která zůstala zavřená úmyslně doma.

Důsledky dogmatické: 1. Samuel byl předobrazem P. Ježíše-
Jak? — 2. Jsou andělé; proto se Bůh nazývá „Hospodinem zástupů“. —
3. Bůh je věrný — i ve svých hrozbách. — 4. Mlýny Boží melou pomalu,
ale jistě.

Morální: 1. Je tedy dovoleno činiti P. Bohu sliby. — 2. Važ si svého
křesťného jména a nekomol je! — 3. Služ P. Bohu od nejtělejšího mládí! —
4. Važ si toho, směl-li posluhovati u oltáře. — 5. Nikdy nepohrdej kněžími!
— 6. Nedávej pohoršení; je veliký hřích. — 7. Nemravnost páchaná v kostele
je větší hřích. Proč? — 8. Hříchy netrestati je cizí hřích. — 9. P. Bůh varuje
několikrát hříšníka, dřívě než trestá. — 10. Dbej hlasu Božího, volá-li tě
svědomím! — 11. Běda člověku, kterého nechává Bůh již bez výčitek. —
12. Ztráta víry bývá trestem za hříchy. — 13. To není láska, když druhému
zatajujeme nebezpečí duše (zaopatření nemocných!). — 14. Naděje hříšníka
je marná. — 15. Poslouchej rodičů!

Otázka: Jsou děti vázány sliby, které za ně učinili jejich rodičové?
— Věcnými ano, osobními ne. Ale přece jich nemají děti lehkovážně rušiti.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 216;
Hakl, Ženy biblické, Pastýř duchovní, 1890, 421.

52. Samuel soudcem.

(Srdínko č. 49.; Doležel č. 36.)

Samuel sestaral. Bylo mu kolem r. 1051 před Kr. již 60 let a proto nemohl docházeti osobně do vzdálenějších krajů. Aby si práci ulehčil, jmenoval svoje syny soudci pro jižní části země. Bohužel, synové velkých otců nebývají vždycky velicí. Ustanov nám krále! Stáří Samuelovo a hrabivost jeho synů byly Israelitům pouze vhodnou záminkou — pravou příčinou byla marnivost a národní pýcha. Chtěli se vyrovnati okolním národům pohanským, také toužili po čestných úřadech dvorských, jakých bývalo na východě velice mnoho.

Konečně se domnívali, že budou ve válce snáze vítěziti, bude-li v jejich čele král. Samuel se zarmoutil. Viděl v žádosti projev nedůvěry k samému Bohu; myslil, že jim bude pod králem lépe. Také ho bolelo, že židé se zříkají svého patriarchálního zřízení, které mělo mnoho předností. Těžké služby. Bůh dal lidu nějakou dobu, aby se rozmyslil. Aby volili lépe, předpověděl jim prorok přehmaty, kterých se budou králové dopouštět — zvláště militarismus, přepych a násilí; budou žádati roboty a veliké daně. Ale mluvil k hluchým uším. Lid setrval při své žádosti.

Důsledky morální: 1. Zbožnost činí národy šťastné. — 2. Vítězství ve válce nezáleží jenom na síle vojska, nýbrž také na pomoci Boží. Neukázalo se to též ve světové válce?

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 231;

KNIHA V.

DOBA KRÁLŮ
AŽ DO ROZDĚLENÍ ŘÍŠE.

53. Saul, první král israelský.

(Srdínko č. 50.; Doležel č. 37.)

Nebylo muže lepšího: vynikal nejen svou vysokou postavou, nýbrž také skromností a poctivostí. Řekl mu Bůh, který si volí sám svoje nástroje. Na hlavu jeho. Tak se poznávají králové dosud. Olej znamená posvěcení, požehnání a moudrost; měl králi připomínati, aby si hleděl blaha svého lidu. Hospodin pomazal. Byla tedy důstojnost královská opravdu z milosti Boží. Z toho však ještě neplyne, že by jí člověk nemohl zneužít. Proto dí sv. Pavel: „Každý mocnostem vyšším poddán buď; neboť není mocnosti, leč od Boha, a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou. Proto kdo se protiví mocnosti, zřízení Božímu se protiví, ti pak, kteří se protiví, odsouzení sobě zjednávají“ (Řím. 13, 1—2).

Bude moci vysvoboditi? Vždycky se najdou lidé, kteří hledí spíše na slabosti a vady, nežli na ctnosti a přednosti druhého. Nejsi také takový? — Saul dělal, jakoby pichlavých poznámek neslyšel. Zlata se rez nechytí. Lev much nelapá. Nevytrval v dobrém: vítězství nad nepřátely připisoval sám sobě, ano stavěl si oslavné pomníky; zapomínal, že je pouze zástupcem Božím a ve všem se má spravovati jeho svatou vůlí. Již mnohému bylo povýšení příčinou pádu. Pýcha předchází pád. Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. Buď skromný a rád uznávej, že vše dobré máš od Boha.

A malekité sídlili na jih od Palestiny. Mezi nimi a Isrality mělo býti věčné nepřátelství. Poněchal stáda. Dal se překonati lakotou. Bylo mu líto zničení tolik dobytka. Je opravdu nemožno sloužiti dvěma pánům. Svůj hřích před Samuelem ještě omlouval a sváděl na lid. Chtěl prý zachovati nejlepší zvrhata pro oběť Hospodinovu. Jak nesnadno se přiznává člověk ke svým hříchům! Lepší je poslušnost. Obětí dáváme P. Bohu nějakou část svého majetku, ale poslušností mu obětujeme sami sebe, svou vůli. Poznáváš, proč je řeholní stav tolik bohumilý? Zavrhoval jsi příkaz. Bůh chtěl vyzkoušeti Saula ještě jednou a dáti mu příležitost, aby osvědčil svou dobrou vůli. Slo zdánlivě o maličkost: měl počkati s obětí, až se prorok vrátí. Saul ve zkoušce neobstál. Poněvadž se

lid obával vojska fílištinského a utíkal z tábora — Saul obětoval, aby je uklidnil. U Boha ani tato zdánlivě důležitá příčina neomluvila krále. Co teprve řekne Soudce našim důvodům, pro které se od přikázání Božích dispensujeme?

Důsledky dogmatické: 1. Pán Bůh si volí sám svoje nástroje. — 2. I vyvolený může klesnouti, když milosti Boží neužívá. — 3. Každá vrchnost je od Boha — aspoň dopuštěná. — 4. Boha nelze oklamati.

Morální: 1. Poslouchej každé vrchnosti pro Boha! — 2. Nikdy neposuzuj! Zdáni klame. — 3. Pýcha předchází pád. — 4. Neposlušnost je veliký hřích, jde-li o věc důležitou. — 5. Když jsi zhřešil, uzněj pokorně svou chybu! — 6. Lepší je poslušnost, nežli oběti. — 7. Žádný hřích není u Boha maličkostí.

Otázka: Co tedy souditi o zásadě: „Všecka moc je z lidu.“ — Je správná, udává-li příčinu pouze nejbližší. Poslední příčinou zůstane však Bůh.

54. David pomazán za krále.

(Srdínko č. 51.; Doležel č. 38.)

Oplakával Saula. Všimni si, jak svatí litují i svých nepřátel, vidí-li, že hřeší anebo jsou pro své činy od Boha trestáni. Nepřál jsi někdy druhému něco zlého? Anebo se radoval z jeho neštěstí? Do Betléma. K místu se pojily nejkrásnější vzpomínky z doby patriarchální. Tu vyrostl také David; měl dosti příležitosti, aby se otužil a naučil se spoléhati na Boha. Obětoval. Samuel se právem obával pomsty Saulovy, který klesal hlouběji a hlouběji. Aby zakryl svůj pravý úmysl, ohlásil veřejnou oběť; k ní pozval tajně také Isaie s jeho syny a uložil jim nejpřísnější mlčení. Nehledě na postavu. Lidé soudí dle zevnějšku a proto se často klamou. Bůh zkoumá ledví i srdce člověka; jeho úsudek je neomylný. Nezáleží ti více na úsudku lidí, nežli na soudu samého Boha? Nejmladší syn. Také v tomto případě vyvolil si Bůh, na koho lidé nejméně mysleli.

Na harfu. Naučil se tomu na pastvě, kde sedával, hrál a zpíval svoje zbožné písně. Jaké zpěvy máš ty nejraději? Duch zlý. Jak třeba rozuměti slovům Písma sv.? Saul pozbyl mimořádné ochrany Boží, které se až dosud těšil. Vědomí, že je od Boha zavržen a že si své neštěstí způsobil sám, tížilo velice jeho duši. Stával se zádumčivým a melancholickým. V takových záchvatech propadl podezřívavosti, závisti a nepřítelnému hněvu, takže hleděl Davida usmrtili — ačkoli mu ničím neublížil. Hudbou a zpěvem chtěl svoje černé myšlenky zapuditi — ale marně. Není pravé veselosti, kde není upřímné bázně Boží.

Důsledky dogmatické: 1. David je předobrazem P. Ježíše. — 2. Jak hrozně bude na duši působiti zavržení věčné!

Morální: 1. Svatí jsou vždycky milosrdní. — 2. Nepřej nikomu nic zlého. — 3. Neraduj se nikdy z cizího neštěstí, i když snad bylo zaviněno. — 4. Bohatství a pozemské štěstí nečiní člověka blaženým. — 5. Jak často se lidé mylí ve svých úsudcích! — 6. Není pravé veselosti, kde není bázně Boží.

Otázka: Proč připisuje Bible Saulovy záchvaty zlému duchu, když přece byly chorobou duševní? — Poněvadž pocházely z hříchů.

Literatura: Holý, David, Rádce duchovní, 1900, 61; Hejčl, Ke svatyni Kananejské, 196.

55. David bojuje s obrem Goliášem.

(Srdínko č. 52.; Doležel č. 39.)

David znamená Miláček, Milovaný. Vyskytuje se také v Babytonii za časů krále Hammurabiho ve tvaru Da-vi-da-nim. Goliáš. Dle hebrejského textu byl veliký 6 a půl lokte, dle řeckého pouze 4 a půl. Rozdíl zavinili opisovači, kteří zaměnili dvě podobná písmenka hebrejská. Přesnou výšku obrovu udati je nemožno; nevíme, máme-li počítati velký loket (0'52 m) anebo menší (0'45). Podle hebr. textu by měřil 2'34 m nebo 3'38 m. Výška ovšem neobyčejná, ale ne nemožná. Známe kostry, které jsou pouze o 20 cm kratší. Udání řeckého textu nepůsobí vůbec obtíží; takoví lidé žijí dodnes. V pluku Bedřicha Vilema I. (Postupimští obři) byl vojník o 2'57 m. V téže době žil ve Finsku obr, vysoký 2'83 m. Wilkins, který se ukazoval v posledních letech minulého století, měřil 2'45 m, Rus Machnov 2'68 m. R. 1895 byl zařazen do německého vojska nováček, vysoký 2'39 m a těžký 225 kg. Pancíře byly z kůže a posíté železnými štítky; pokrývaly buď celé tělo nebo měly jen podobu naší kazajky. U Goliáše vážil 82 nebo 40 kg, podle toho, počítáme-li šikl těžký nebo lehký; hrot kopí 10 nebo 5 kg. Vratidlo, dosti silný, oblý trámec, na kterém snují tkalci svoje látky.

Každého dne. Ve staré době bylo zvykem, že obě vojska ležela dlouho proti sobě, nežli došlo k rozhodnému boji. To bylo zvláště tehdy, měly-li obě strany výhodné posice, jako v našem případě: tábory byly na svahu, mezi nimi táhlo se údolí. Vycházel před tábor a vyzýval někoho na souboj, který by rozhodl osud obou vojsk. Snadno věříme, že z Israelitů neodvážil se nikdo utkati se s obrem. Aby jim donesl potravu. Ve staré době nedostávali vojáci od krále ničeho; každý se staral o sebe jak mohl. Vojska Boha živého. Israelité byli vyvoleným národem Božím — potupa jejich vojska padala jaksi na samého Boha. To bylo tím spíše, poněvadž pohané se domnívali, že každá země má svého boha. Porážka národa byla zároveň porážkou jeho boha.

Jsi ještě mlád. Také Saul nepočítal s Bohem, který dovede i slabého posílit. Přišel lev: že takové případy jsou možné a skutečné, bylo vyloženo již dříve. Hospodin vysvobodí. Jak krásným leskem září tu důvěra mladého Davida. Takřka slyšíme slova, která napsal později v jednom žalmu: „V Bohu důvěra moje, nebojím se; co by mohli učiniti mi lidé?“ (55, 11). A jinde: „I když mi projítí jest údolím stínu smrti, nebojím se zlého, neboť ty se mnou jsi“ (Žalm 22, 4). Nemohl choditi v oděni Saulově, poněvadž na ně nebyl zvyklý. Hůl pastýřská mívala často podobu kyje, jaký dodnes nosí na východě a jaký vidáme často na pomnících asyrských a babylonských. Mnohdy byl okován železem nebo mědí. Jindy to byla silná, až 2 m dlouhá hůl. Nosí ji rádi Arabové. Bývá okuta železnými kruhy. Ze se mu Goliáš posmíval, nepřekvapuje. Jeho železný pancíř činil ho proti takové zbraně nezranitelným. Prák, nejčastěji řemenovitý, byl velice oblíbenou zbraní ve starověku. Také mezi Israelity nacházíme zručné prakovněky. Kniha Soudců (20, 16) chválí Benjamínovce, že zasáhli i vlas. Vyučili se tomu u stád, kde sháněli vzdálenější ovce drobnými kaménky z praku. Kámen letěl tak prudce, že prorazil i přilbici. Pět kamenů. Svatí Otcové viděli v zápase předobraz vykupitelského boje Kristova s ďáblem; kameny by připomínaly jeho svaté rány. Posmíval se mu. Lidsky řečeno, byly jeho zbraně opravdu nedostatečné a slabé. Ve staré době bylo zvykem, že nepřátelští vojáci si napřed nadávali, aby se rozohnili k boji. Ve jménu Hospodina, na kterého úplně spoléhal. Čest Boží tedy žádala, aby se Davida zastal. Podobnou myšlenku vyslovil později v žalmu: „Ti vozy, oni koňmi se chlubí, my však jménem Hospodina, Boha našeho, se honosíme“ (19, 8).

Mrtev asi hned nebyl, spíše jen omráčen. Rečeno lidově. Proto David přiskočil a uťal mu hlavu. Saul záviděl. Jak pošetilý hřích je závist! Dovedl si zkaziti i radost z velikého vítězství. Nezávidíš také druhému jeho štěstí? Ale „Po vojně mnoho hrdin bývá“.

Důsledky dogmatické: 1. David je předobrazem P. Ježíše. — 2. Bůh používá slabých nástrojů, aby ukázal svoji moc.

Morální: 1. Pýcha předchází pád. — 2. Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. — 3. Důvěra v Boha zmůže všecko. Jest-li Bůh s námi, kdo proti nám? — 4. Rouhání trestá Bůh často náhle. Znáte případy z okolí? — 5. Varuj se závisti!

Litatura: Hejčl, Ke svatyni Kananejské. Hradec Králové, 1911.

56. Saul pronásleduje Davida.

(Srdínko č. 53.; Doležel č. 40).

Nenáviděl Davida tím více, čím větší oblíby docházel u lidu a zvláště u vojska pro svoji milou a neohroženou povahu. Mrštíł kopím. Příčinou bylo nové vítězství, kterého dobyl David právě nad Filištany. Učinil Davida tisícníkem, ne z lásky, nýbrž z vypočítavosti. Čekal, že v boji padne a sám se zbaví svého nejslavnějšího nepřítel. Jonathan miloval Davida. Jest opravdu až dojemné, jak vroucně a nezištně byl oddán tento královský princ Davidovi. Varoval jej před každým nebezpečím, které mu hrozilo, ačkoliv věděl, že si tím zavírá přístup ke trůnu. Splnila se na něm slova Bible: „Přítel věrný jest záštita mocná a kdo ho našel, našel poklad. Přítel věrného nelze se dokoupiti, nelze dosti odvážiti zlata ni stříbra pro věrnost jeho. Přítel věrný jest kořen života a nesmrtnosti a kteří se bojí Pána, naleznou ho. Kdo se bojí Boha, bude míti také přátelství dobré, neboť jaký sám, taký bude i přítel jeho“ (Sir. 6, 14—17).

Saul byl uchlácholen. Všimni si, jak blaze působí moudré slovo v pravý čas! Nikdy nepopichuj druhého, když se již hněvá! Byl bys spoluvinným na všem, čeho by se dopustil. Do hor Judských. Postavení Davidovo nebylo zrovna růžové, ale jeho důvěra v Boha byla nezlomná. Sám napsal později o této době krásná slova: „Nepřihodí se nic zlého tobě, rána se nepřiblíží k tvému stánku. Neboť andělům svým o tobě kázal, aby tě ostříhali na všech tvých cestách. Takořka na rukou budou tebe nositi, abys o kámen nohou svou nezavadil“ (Žalm 90, 8—12). Nezávíjej ho. Nikdy není dovoleno usmrtiti svého krále anebo vladaře, ani kdyby vládl špatně a své poddané utiskoval — právem soukromým. Litoval bezpráví. Cizí hněv překonáme nejlépe láskou a mírností. I tu se splnila slova Bible: „Odpověď vlídná krotí hněv, ale řeč tvrdá budí hněv“ (Přís. 15, 1) a: „Lačni-li nepřítel tvůj, dej mu jísti; žízní-li, dej mu píti, neboť to čině, uhlí žhavě shrneš na hlavu jeho“ (Řím: 12, 20).

Důsledky morální: 1. Závist strhuje člověka do hříchů stále těžších. — 2. Láska nezávidí a nemyslí zlého. — 3. Važ si dobrého přítele! — 4. Splň svoje sliby! I křestní! — 5. Nepopichuj druhého! — 6. Spoléhej na Boha a pomůže ti! — 7. Odpouštěj rád svým nepřítelům! — 8. Mírnost usmrtí nejspíše svého protivníka.

Otázka: Co tedy souditi o zásadě: Je dovoleno usmrtiti panovníka, který vládne nespravedlivě?

57. Smrt Saulova.

(Srdínko č. 54.; Doležel č. 40.)

Vytáhl nerad. Jeho sklíčenost ještě vzrostla, když se mu zjevil Samuel a jménem Božím mu oznámil, že na druhý den padne i se svými syny. Čím vyšší strom, tím bližší hrom. Hory Gelboe rozkládají se jihozápadně od jezera Genesaretského. Bitva byla svedena severněji; poražené vojsko prchlo do hor, kde bylo z velké části porubáno. Sám se probodl. Obával se, aby neupadl do zajetí nepřátelského a nebyl potupen, jako kdysi Samson. Nikdy není dovoleno se zabít, ani kdybychom jistě věděli, že zahyneme. Plakal bolestí. Jak mile nás dojmá lítost Davidova nad padlým nepřitelem. Neraduješ se z cizího neštěstí? Milí a krásní. Všimni si šlechtného srdce Davidova. Ačkoli mu Saul tolik ublížil, nevzpomíná na jeho křivdy — nýbrž pouze na jeho dobré vlastnosti. Činíš podobně?

Důsledky morální: 1. Nikdy není dovoleno sám se usmrtili. — 2. O mrtvých mluv dobře, nebo raději mlč! — 3. Jaký život, taková smrt. — 4. Nebuď škodolibý!

Otázka: Nepřátelé nám vytýkají, že prý církev porušuje přikázání: „Nezabiješ.“ Je to pravda?

58. David, král a prorok.

(Srdínko č. 55.; Doležel č. 40.)

Dobyl Sionu. Na hoře stál pevný hrad Jebusitů. Byli si úplně jisti. Proto se Israelským posmívali, že hradu uhájí kulhaví a slepí. A přece se zmýlili. Hrdinný Joab vnikl do města podzemní chodbou, kterou chodili Jebusité pro vodu ku prameni, zvanému dnes Ain Sitti Mirjam a vpustil ostatní. Takových podzemních chodeb bývalo ve starých městech velice mnoho. Vystavěl Jerusalem, přesněji rozšířil a zvelebil. Město samo bylo tu již dříve — ale od té doby se nazývalo městem Davidovým. Vystavěl stan. Původně zamýšlel postavit na Sionu chrám, ale Bůh si toho nepřál: „Mnoho krve jsi vylil a velmi mnoho válek jsi vedl; nesmíš stavěti dům jménu mému, vyliv tolik krve přede mnou“ (1. Par. 22, 8). Přenesli archu. Až do té doby byla u Abinadaba v Kariathiarim, kterému za to Bůh velice žehnal. Proto David zatusžil míti ji na Sionu. Cestou stalo se známé neštěstí Ozovo; byl od Boha náhle usmrcen, protože se dotekl archy úmluvy, aby jí zachytil. Smrtí Ozovou byli potrestáni vlastně Israelité; archu měli nésti Levité. Oni však ji vezli po způsobu pohan-ském a tím se stalo, že by byla padla. David se velice ulekl hrozného trestu a uložil archu u Obededoma. Teprve později

byla přenesena slavnostně na Sion. Hudebníci a zpěváci židovští byli daleko široko známí svou dovedností. Ještě v zajetí dávali si zpívati Babyloňané jejich krásné písně. Na 24 tříd. Každá konala službu jeden týden. V té době zůstávali v Jerusalemě, ponejvíce u stánku. Podle tohoto vzoru rozdělil se později také celý národ na 24 tříd. Každá z nich se účastňovala týden bohoslužeb — vybranou deputací. Zpívali písně. Mezi zpěváky bylo také mnoho dívek, které poslali rodičové do chrámové školy, aby tam byly vychovávány. Mezi nimi žila později také P. Maria. Žalmy nazývány chrámové písně s doprovodem hudebních nástrojů. Kniha žalmů obsahuje 150 básní — avšak pocházejí od různých spisovatelů. Prorociť je jasná a určitá předpověď budoucí události, kterou mohli vědět jediný Bůh. Proroci mluvili k lidu jménem Božím a oznamovali mu jeho vůli. Byli dobrými kazateli a kárali hříchy, ať se jich dopouštěl kdokoli. Často zjevoval jim Bůh také budoucnost, kterou předpovídali.

Vyjde Spasitel. Toto veliké příslibení dostal David právě tehdy, když chtěl stavěti Bohu chrám. Požádej ode mne. Kristus je králem celého světa a všech národů, protože je Synem Božím. Proto také odpověděl Pilátovi: „Áno, ty pravíš, král jsem já“. Uznáváš prakticky jeho královskou důstojnost? Hojnost pokoje. Proto zpívali andělé již při jeho narození: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle“. Proto Pán Ježíš mluvil tak často o pokoji, kterého svět dáti nemůže a zval k sobě všechny: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a se lopotíte a já vás občerstvím“. Králové Tharsis. Všichni uznají královskou důstojnost Kristovu. Tharsis nějaká vzdálená krajina — snad dnešní Španělsko. „Ostrov“ znamenají v Bibli krajiny kolem moře Středomořího. Arabští a Sabejští přišli, když svatí mudrci dali malému Ježíškovi svoje dary. Červ jsem. Spasitel volal první slova žalmu: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ na kříži; pravděpodobně modlil se ostatek potichu. Žalm popisuje hrozné utrpení Kristovo a jeho blahé účinky. Tak násilně mu roztáhli klouby, že bylo takřka možno sečísti jeho kosti. Roucho. Předpověď se splnila pod křížem. Vojáci, kteří Krista ukřižovali — byli čtyři — rozdělili mezi sebou jednotlivé části jeho oděvu. Jeho spodní šat byl však tkaný a nesešíváný — proto oň losovali.

Nezanecháš duše mé je hebr. způsob mluvení a znamená „mne“. Kristus neměl zůstat v hrobě ani tak dlouho, co by jeho tělo se počalo rozkládati. Vyzdvihněte se. Slova se vztahují na prvním místě na slavný průvod, ve kterém vedli archu Boží do chrámu. Lid, který šel před archou, volal na stráž u bran, aby otevřeli Bohu. Avšak chrám byl

obrazem nebe — proto užívá církev svatá slov o nanebevstoupení Páně. Melchisedech byl předobrazem velekněze P. Ježíše.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh náš je Bohem pokoje. — 2. Ježíš je opravdu z rodu Davidova. — 3. Ježíš je pravým synem Božím. — 4. Kristus je králem na věky. — 5. Melchisedech je předobrazem P. Ježíše. Jak? — 6. Ježíš je veleknězem celého světa. — 7. Ježíš jest opravdu příslibným Vykupitelem, poněvadž se na něm splnily všechny předpovědi proroků.

Morální: 1. Jsou tedy poutě a nádherné bohoslužby dovoleny. — 2. Bohu se nelíbí žádné prolévání krve. — 3. Bůh nám odplatí všechno, co učiníme pro chrám a bohoslužbu. — 4. Zpívej rád v kostele! — 5. Hleď také něčím přispět k oslavě Boží (chrám, světlo)! — 6. Jak přísně potrestá teprve Bůh nehodné sv. přijímání! — 7. Uznáváš ve všem královskou důstojnost Kristovu?

Otázky: 1. Jak se splnily na Kristu předpovědi Davidovy? — 2. Je Bůh také proti válce spravedlivé? — Neř, ale i taková válka je následkem dědičného hříchu. — 3. Nezakazuje Kristus Pán poutí a veřejných bohoslužeb slovy: „Vejdí do pokojíka svého a modli se skrytě?“ — Ne! zavrhuje pouze fariseje, kteří se rádi modlívali veřejně, aby je lidé za to chválili.

Literatura: Sedláček, Museum starožitností biblických, 47; Jašek-Studýnský, Mravní význam života Davidova, Vlast, XXXIII, 165; Slabý, Sion a město Davidovo, Praha, 1915; Kutal, Dějiny, str. 43.

59. Kterak David zhřešil a pokání činil.

(Srdínko č. 57.; Doležel č. 40.)

Kdo by si byl kdy pomyslel, že tento zbožný a od Boha tolik vyznamenaný král klesne tak hluboko! I na něm se splnila slova: „Kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm“. Proto: „Kdo se domnívá, že stojí, hleď, aby nepadl“.

Ammonité sídlili v Zajordání. Pomáhali ustavičně nepřátelům Davidovým a škodili mu, kde mohli. Proto je chtěl pokořit a potrestati. Jednoho dne. Bible praví výslovně, že to bylo k večeru. Odpoledne si David dle východního zvyku lehl; po spánku se chvíli procházel. Střecha východního domu je plochá; podle Dent. 22, 8 mívala kolem zábradlí, aby nikdo nespádl. Na střechu chodili Izraelité si odpočinout i se pomodlit; tam mívali stánek, často i loubí, ve kterém se ukrývali za denního vedra. — Varuj se zahálky! Je pramenem četných hříchů. Ve stojaté vodě líhne se různá havěť; v lenivé duši zlé myšlenky. Proto praví naše přísloví: Zahálka matka hříchu a Zahálka počátek všelikého zla.

Uriáš. Jméno znamená: Jahve jest moje světlo. Podle všeho byl židem, ačkoli pocházel z národa Hethejského. Aby zahynul. Joab nařídil útok, ve kterém poslal vojsko až pod samé hradby. Hřešil, když Davidův rozkaz provedl. Neomlouvá

ho ani „vojenská poslušnost“. Více sluší poslouchati Boha, nežli lidí. Nevykonal jsi již také něco zlého, protože to poručili druzí? Snad rodiče? Všimni si, jak jeden hřích strhuje do jiných a jak pravdivé je naše přísloví: „Velcí stromové dlouho rostou, a chvilkou padnou“.

Vytýkal mu čin. Prorok jednal velice obratně. Nejdříve vypravoval králi podobenství. Bylo tak přirozené, že David je pokládal za skutečnost a tak odsoudil nevědomky sám sebe: „Dva muži byli v jednom městě: jeden bohatý a druhý chudý. Bohatec měl ovec a hovězího dobytka velmi mnoho. Chudáš však nic jiného neměl, kromě jedné ovce maličké, kterou byl koupil a vychoval; ta odrostla u něho spolu s jeho dětmi; ze skývy chleba jeho jídala, z číše jeho pivala a v lůně jeho spávala; a byla mu jako dítě milá. Když pak přišel kdysi pocestný k boháči, nechtěl on vzíti z ovcí svých ani z hovězího dobytka svého, aby udělal hody onomu pocestnému, který byl přišel k němu, ale vzal ovci chudásovu a připravil pokrmu člověku, který byl přišel k němu.“ David rozhněvav se náramně na člověka toho, pravil Nathanovi: „Jakože živ je Hospodin! Syn smrti je muž, který to učinil. Ovci nahradí čtvernásobně, protože učinil tu věc a neměl milosrdenství.“ Nathan však řekl Davidovi: „Ty jsi ten muž“ a prozradil mu jeho tajný hřích (2. Král. 11, 1—7).

Smiluj se! David upřímně litoval svého skutku. Později složil na tuto událost krásný a dojemný žalm 50. Ve verši: „V hříších počala mne matka má“ je zmínka o hříchu dědičném. Plakal a postil se. Kdysi dal císař Theodosius usmrtiti mnoho Soluňských, protože zbořili jeho sochy. Když šel císař do kostela, zastoupil mu sv. Ambrož cestu. Theodosius se omlouval hříchem Davidovým, ale světec mu pravil: „Jestli jsi následoval Davida v jeho hříchu, následuj ho také v jeho pokání“. Prominul hřích, ale proto mu ještě neodpustil všech časných trestů.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh vidí i naše nejtajnější myšlenky. — 2. Jest opravdu odpuštěn hříchů. — 3. Ani ve svatě zpovědi neodpustí P. Bůh všech trestů časných.

Morální: 1. Nikdy nespolehej na svou dobrou vůli a na svoje předsevzetí! — 2. Varuj se zahálky! — 3. Varuj se blízké příležitosti ke hříchům! — 4. Modli se za pomoc v pokušení! — 5. Vášně zaslepuje člověka; padá stále hlouběji. — 6. Ani vojenská poslušnost neomlouvá hříchu. — 7. Neomlouvaj hříchy bohatých a mocných! — 8. Boj se Boha, styď se lidí, nehřeš více, Bůh tě vidí!

Otázka: Které části svátosti pokání vidíme na Davidovi?

60. Absolonova vzpoura a trest.

(Srdínko č. 57.; Doležel č. 41.)

Hřích, kterého se dopustil David na rodině Uriášově, vymstil se mu hrozně na jeho vlastních dětech. Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán.

Urostlý a právě proto velice pyšný. Jak málo si můžeme zakládati na své kráse! Stačí jediná nemoc, aby ji úplně zničila. Tvářil se přívětivě. Každé lichocení a přetvářka člověka snižují. Jednal demagogicky. Každému tvrdil, že jeho věc se mu zdá spravedlivou a tím nepřímě obviňoval otce ze stranickosti. Ale naše přísloví praví dobře: „Kdo se dvou břehů drží, oba se sním snadno utrhnou“ a „Kdo dva zajíce honí, žádného nechytí“.

Učinil jsem slib. Lhal otci, aby ho oklamal. Každá lež má krátké nohy a brzy se prozradí. V Hebronu, na jih od Jerusalema, byly hroby patriarchů a proto město pokládáno za posvátné. Také David byl prohlášen za krále v Hebronu. Vychovaný krkavec i pánu očí vyklove. Proti Jerusalemu a proti vlastnímu otci. Dal se na útěk, aby ušetřil města, ale zvláště, aby shromáždil vojsko. Bosýma nohama. Jaká bolest pro staříckého otce! Vzpomněl si tu David na Uriáše, kterého kázal kdysi usmrtni? Později ubíral se toutéž cestou náš božský Spasitel do zahrady Gethsemanské. David byl jeho předobrazem. Semej nesl velice těžce, že jejich rod nevládl nad Israelem. V neštěstí poznáš nejlépe přítele — ale i nepřítel. Házetí po někom kamením bylo na východě znamením největšího opovržení. Snad popatří. I v tom byl David obrazem Vykupitele, o kterém je psáno: „Když mu spílali, nespílal v odvetu; když trpěl, nehrozil, nýbrž odevzdával se tomu, jenž soudí spravedlivě“ (1. Petr. 2, 23).

Sám nešel do bitvy, poněvadž to jeho vojevůdcové nedovolili. Báli se, aby snad nezahynul. Zachovejte syna. Jak veliká byla láska Davidova k Absolonovi. Otec se nikdy nezapře. Ještě více nás miloval Bůh! Obětoval svého jediného Syna, aby vysvobodil lidi — svoje nepřátele. Buď mu za to vděčný! Na mezku. Mezek je na východě krásné zvíře a proto rádi na něm jezdívali. Teprve Šalomoun zavedl koně, kterého se od té doby užívá všeobecně. Hromadu kamení nanášeli na zločince. Zdráv je můj syn? Všimni si opět otcovského srdce Davidova! Jeho první otázka týkala se nezdárného syna.

Důsledky dogmatické: 1. David je předobrazem P. Ježíše. Jak? — 2. Jak veliká je láska Boží k lidem!

Morální: 1. Pýcha předchází pád. — 2. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi! — 3. Lichocení je hřích: bývá nepravdivé a svádí ke zlému. — 4. Varuj se přetvářky! —

5. Nelži! Lež má krátké nohy. — 6. Nikdy se neposmívej druhému! — 7. Zlořečiti a proklínati je hřích. — 8. Odpouštěj i nepříteli!

Otázka: V čem se podobal David P. Ježíši? Kdo najde nejvíce stejných znaků?

61. Davidovo poslední napomenutí a jeho smrt.

(Srdínko č. 58.; Doležel č. 42.)

Vystavěti chrám. Boha uctíváme i tím, když z poslušnosti nekonáme dobro, které jsme konati chtěli. Největší službou Boží je přece plniti jeho svatou vůli. Utvrdím království jeho, ale pod jedinou podmínkou: bude-li sloužiti Bohu. Všimni si, že zbožný život králův svolává na zemi požehnaní. Hřích činí národy nešťastné. Ukázalo se to i za světové války. Vcházím na cestu všeho pozemského, umírám. Proto praví Bible: „Uloženo je lidem jednou umřít“ (Žid. 9, 27). Pamatuj na to, co tě očekává! Služ Bohu s myslí ochotnou. Ani P. Bohu se nelíbí, konáme-li jeho vůli pouze z přinucení a s odporem. Vzpomeň si: Chodíš v neděli rád do kostela? Anebo zdá se ti každá oběť pro Boha těžká? Budeš-li ho hledati. Bůh se chová k nám právě tak, jako my se chováme k němu: „Ke svatým se chováš svatě, k mužům bezúhonným bezúhonně, s vybranými vybraně si vedeš, s úskočným však dle jeho úskočnosti“ (Žalm 17, 26-27). Dal mu plán chrámu a podrobný popis všeho, co připravil a co se ještě mělo připravit (1. Par. 28, 11) a dodal: „Dílo toto je veliké, neboť nepřipravuje se přibytěk člověku, ale Bohu“ (1. Par. 29, 1). Tobě jsme dali. Smýšlíš podobně? Mnohým se zdá každá almužna pro kostel a na bohoslužbu vyhazováním peněz.

Důsledky dogmatické: 1. Všichni zemřeme. — 2. Je to pro nás ctí, když podporujeme chrámy.

Morální: 1. Važ si napomenutí rodičů! — 2. Pamatuj na smrt! — 3. Každý strůjcem svého štěstí! — 4. Přispívej rád na okrasu domu Božského! — 4. Buď Bohu vděčný! — 6. Veselého dárce miluje Bůh. — 7. Připravuj se dobře na sv. přijímání!

Otázky: 1. Celé dvě knihy Písma sv. (Paralipomenon) ukazují, jak péče o chrám a bohoslužbu souvisí s blahobytem národa. Znáte doklady také odjinud? Sv. Václav, Karel IV. — 2. Udejte z dějin našeho národa doklady pro větu, že hřích činí nešťastné národy!

62. Šalomounova modlitba. Jeho moudrost.

(Srdínko č. 59.; Doležel č. 43.)

Modlil se k Bohu. Příkladný počátek vlády. Písmo sv. nám dochovalo celou jeho modlitbu. Sr. naše přísloví: „S Bohem počni každé dílo, podaří se ti až milo“. Škoda, že Šalomoun na započaté cestě nepokračoval. Srdce učenlivé. Nežádal

náno 10.000 Israelitů; 70.000 Kananejských konalo služby nosičů; kamenníků bylo 80.000. Některé kameny budí dodnes obdiv svými velikými rozměry. Nižších dozorců bylo 3300, vyšších 300. Je však možné, že jsou některá čísla porušena. Loket měřil 0·525 m. Dříví cedrové bylo nejvzácnější, poněvadž se nijak nekazilo. Cedr patří mezi stromy jedlovité. Mohutnou vnější podobou blíží se našemu dubu, jehlicemi a šiškami podobá se modřínu. Silný kmen mívá v objemu až 14 m a dosahuje výšky 40 m. Jeho jehlice neopadávají; šišky dozrávají ve třech letech. Dřevo je v jádru žlutohnědé a může dosáhnouti stáří až 2000 let. Je neobyčejně pevné a trvanlivé. Příjemně voní. Dnes zachován pouze jediný lesík, který je pod úřední ochranou. Dřevo cypřišové. Původní jméno, kterého užívá hebrejská Bible, znamená nějaký strom jehličnatý; jaký, nevíme.

Stěny byly jednak obloženy, jednak z nich ozdoby vyrůstaly. Holých zdí nebylo nikde viděti. Veliký oltář byl 5 m vysoký a 10 m široký a dlouhý. Jeho vnější obal byl měděný — volná prostora byla vyplněna hlinou a kameny. Střecha chrámová byla pokryta zlatými plechy a proto zářila na slunci jako oheň. V době Spasitelově byla poseta ostrými hroty, aby na ní ptáci nesedali a jí neznečišťovali. Oblak naplnil chrám, jako symbol Boží přítomnosti. Nemohou obsáhnouti, poněvadž je nekonečný a všudy přítomný. Oči otevřeny, aby viděl a slyšel prosící. Bůh je ovšem na každém místě — ale nejraději slyší naše modlitby v chrámě. Oheň s nebe sestoupil a zapálil oběť, aby Bůh dokázal, že modlitbu Šalomounovu přijal. Budete v přísloví. Slova se splnila, když Nabuchodonosor dobyl Jerusalema a chrám spálil; ještě hroznější za války římské.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je všudypřítomný. — 2. Naše chrámy jsou opravdu domem Božím.

Morální: 1. Konej po křesťanskou slavnost posvěcení chrámu! — 2. Chrám je místem modlitby. — 3. Starej se o výzdobu chrámu!

Otázka: Je správná zásada: Bůh je všude a proto nemusíme choditi do kostela? Kdo ji obyčejně zastává? — Kdo se nemodlí ani mimo kostel!

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 279; Hejčl, Bible česká, I, 920; týž, Do města Davidova, 1909.

66. Šalomounova sláva a smrt.

(Srdínko č. 62.; Doležel č. 43.)

Nádherný palác, jeho stavba trvala celých třináct roků. Velikou zvláštností byla síň v podobě cedrového háje o třech řadách sloupů; jejich hlavice byly zdobeny větvíčkami a šiškami cedrovými. Trůn Šalomounův popisuje Bible v 3. Král. 10, 18—20;

byl opravdu překrásný a chápeme, proč sv. Otcové nazývali P. Marii trůnem Šalomounovým. Sr. naše „Vznešený trůn Šalomouna“ v písni Tisíckrát. Zlata měl král úžasné množství. Nejsou-li čísla v Bibli porušena, dováženo některá léta až 21.000 kg zlata.

Saba je krajina v jižní Arabii. Snadno si vyložíme úžas královny, která přišla z hornaté své země do nádherného Jerusalema. Na východě kolují dosud některé hádanky, které prý dala královna Šalomounovi. Mezi jinými mu ukázala skutečné a umělé květiny, mistrně udělané. Měl z dálky poznati, které jsou pravé. Šalomoun dal přinést několik včel; okamžitě letěly na přirozené květy, ale umělých se ani nedotkly. Od této návštěvy odvozuje svůj původ habešský král. Veleben buď Hospodin. Královna nepřijala proto ještě monotheismu. Dle tehdejších pohanských názorů měl každý národ svého boha; z velikosti Šalomounovy soudila královna pouze na neobyčejnou moc jeho boha. Ženy zkazily i moudré srdce Šalomounovo. Proti zákonu vzal si mnoho manželek — i pohanských, které ho časem přemluvily, aby postavil jejich bohům chrámy. Vyhověl jejich prosbě na vrchu jižně od hory Olivetské; od té doby sluje horou pohoršení. Bible jmenuje výslovně nemravňou Astartu Sidonskou a krutého Molocha. Časem klesl ještě hlouběji a sám modlám obětoval. „Začal na zlatě, skončil na blátě“.

Jeho zlý příklad působil zlobně také na poddané. Rozdělení říše bylo trestem za jeho hříchy. Nepravosti králů trestá Bůh na jejich národech. Pro Davida odložil Bůh trest až po smrti Šalomounově a neodňal jeho rodu vlády úplně. Všimni si, jak mnoho platí svatá duše u Boha! Jej zasluky, kterých si za živa dobyla, prospívají lidem ještě po její smrti. Veliké daně, protože měl nádherný dvůr, mnoho služebníků a dával veliké dary cizincům. Bible udává 1400 vozů, 12.000 jezdců a stáje pro 40.000 O jejich výživu se museli starati jeho poddaní.

Zemřel r. 933 př. Kristem po vládě čtyřicetileté.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je spravedlivý, ale i milosrdný. — 2. Přímluva svatých je nám velice užitečná.

Morální: 1. Ani největší moudrost neochrání člověka před pádem, nevyhýbá-li se zlým příležitostem. — 2. Opětované hříchy připravují duši o víru. — 3. Hříšný král bývá neštěstím svého národa. — 4. Hříchy trestá P. Bůh často již na tomto světě.

Otázka: V čem byl Šalomoun předobrazem P. Ježíše?

Literatura: Sedláček, Biblické děje a bibl. osoby v pověstech Mohamedánů, 73; Veselý, Šalomoun a královna Bilkis, ČKD, 1921, 298; Hejčl, Bible česká, I, 949.

KNIHA VI.

OD ROZDĚLENÍ ŘÍŠE
AŽ K ZAJETÍ ASYRSKÉMU.

(933 — 722 př. Kr.)

67. Rozdělení říše.

(Srdínko č. 63.; Doležel č. 44.)

Roboam je výstražným znamením. Je pošetilé nedbati rady starších a zkušených lidí. Stáří mívá více zkušeností než mládí. Ulehči nám. Jižní kmeny uznaly Roboama za krále; severní napřed žádaly, aby zmírnil daňová břemena, která jim uložil Šalomoun. Laskavě. Sr. naše krásná přísloví: Laskavé slovo najde laskavé ucho. Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Mladíci byli snad synové rádců Šalomounových; byli vychováni spolu s Roboamem. Podobný zvyk nacházíme na dvoře egyptském a je možné, že egyptská manželka Šalomounova ho zavedla také v Jerusalemě. Biče uzlovaté měly ostny a proto působily palčivé rány, jako bodnutí šifra; proto také nazývány v hebrejštině „šifry“. Odpadlo deset kmenů severních s potupnými slovy:

„Jaký úděl máme v Davidovi?
Neb jaký podíl v synu Isaiovu?
Vrať se do svého domova, Israeli?
Nyní hled' si svého domu, Davide“.

Říši judskou neboli jižní tvořil kmen Judův, Benjaminův, část kmene Simeonova a Levi, pokud bydlili na jeho území. Severní část se nazývala od té doby říší israelskou; též Efraimem podle největšího pokolení. Jejím hlavním městem bylo Samaří. Válčili často v krutých a bratrovražedných bojích, které stály obě strany mnoho krve a urychlily jejich pád.

Dvě modly je slovo nesprávné. Jeroboam nepomýšlel na modloslužbu. Zlatí býci měli býti obrazem pravého Boha — ač ovšem to zákon přísně zapovídal. Ale ve věcech víry je každá novota a každý ústupek nebezpečný. Časem se prostý lid opravdu domníval, že v sochách sídlí božství a upadl do modloslužby. Kde mizí víra, nastupuje pověra. Hle, boho vě. Lépe přeložiti: Hle, Bůh tvůj! Jméno Elohim je v hebrejštině tvarem plurál. Jeroboam chtěl tak omluviti snáze svůj hřích; proto použil slov, která pronesl kdysi Aron o zlatém teletu na poušti. Jedno stálo na jihu v Betelu, druhé na severu v Dan. Chtěl odvrátiti lid od Jerusalema a jeho chrámu.

Králové: Z devatenácti králů severních nezasluhuje chvály žádný; ze 20 králů jižních bylo jich pouze 8 šlechtných.

Důsledky morální: 1. Dbej rady starších lidí! — 2. Odporuj pokušením proti víře hned s počátku! — 3. Kdo ponouká druhého ke hřích, hřeš' také. — 4. Kdo se protiví vrchnosti, protiví se Bohu.

Otázky: 1. Proč je dnes na světě tolik pověr? — 2. Také československá cíkev počala pouze českými bohoslužbami a skončila úplnou nevěrou.

68. Prorok Eliáš.

(Srdínko č. 64.; Doležel č. 45 a 46.)

Achab byl snad ze všech židovských panovníků nejhorší — proto vzbudil Bůh proti němu nejráznějšího proroka. Jméno královo vyskytuje se i v nápise asyrského Salmanassara II., od kterého byl poražen. Také moabský král Mesa chlubí se vítězstvím nad ním. Baal byla oblíbená modla u Kananejců. Jeho hnusnou bohoslužbu konali rádi také Israelité; za Achaba pod jménem týrského Melkarta. Král mu vystavěl v Samaří krásný chrám, který byl při vykopávkách nalezen. Bylo v něm objeveno velice mnoho střepin; jsou na nich napsána jména dárců, kteří obětovali víno a tak potvrzují údaje Bible. Mnohá jména jsou utvořena ze slov Jahve a Baal; na jiné střepině čteme dokonce Egel-Jau = Hospodin je býček. Vzpomeň na zlatá telata! Vedle svatyně postaven kůl bohyně Astarty, která byla nerozlučnou družkou Baalovou. Král obětoval Baalovi také svého syna. Eliáš znamená etymologicky: Jahve je Bůh! Tento neobyčejný muž bojoval po celý život za čest svého Boha a plně si zasloužil chvály, kterou mu vzdal později náš božský Spasitel.

Nebude deště. V Palestině neprší po celý rok jako u nás, nýbrž pouze od listopadu do května. V ostatních měsících ani nekápne a rostlinstvo udržuje se pouze hojnou rosou. Nebyl-li zimní dešť vydatný, řká se, že vůbec nepršelo; na polích se toho roku nerodí téměř nic. Trvá-li sucho i druhý rok, nastává hlad a bída. V našem případě nepršelo od 857—855 př. Kr. Lid dával vinu královské rodině — ale král a královna připisovali vše „kletbě“ Eliášově a hleděli se mu pomstíti. Potok Karith na východní straně Jordánu, naproti Jerichu. Krajina je dosud divoce romantická a pro své lesy a jeskyně hodila se dobře k úkrytu. Chléb a maso. Podle řeckého překladu donášel mu krkavec ráno chléb a večer maso. Zdá se správnější. Podobný zázrak vypravuje se také v životě sv. Pavla Poustevníka (+ 343), kterému donášel krkavec denně půl bochníku chleba. Kdysi jej navštívil sv. Antonín a pták přinesl celý bochník. Pán svých věrných nikdy neopustí, i kdyby měl učiniti zázrak. Veliký hlad, jakého snad Svatá země dosud nezakusila.

Sarepta ležela mezi Tyrem a Sidonem a měla menší přímořský přístav. Znali ji také Egypťané a její jméno vyskytuje se v nápisech několikrát. Sbíráám dříví. V branách měst bývala na východě tržiště, jako dosud; tam prodáváno také dříví. Chudá vdova sbírala, co na zemi utrousili ti, kteří tam dříví na hlavě donášeli, anebo na soumarech vozili. Abychom zemřeli. Okolní krajina byla velice úrodná; pro sucho byla i tu nouze, zvláště u chudších lidí, kteří neměli, zač kupovati. Také fenický spisovatel Menander vypravuje, že za tyrského krále Ithobala nepršelo celý rok a byla veliká bída. Neubude mouky. Jak bohatě odplácí P. Bůh skutky milosrdenství. Opravdu: Co chudému dáš, na lžci ti naroste a Pánu Bohu na úrok dává, kdo se nad chudým smilovává.

Syn zemřel. Vzkříšením syna stal se Eliáš předobrazem P. Ježíše, který se také smiloval nad chudou vdovou Naimskou. Poznala jsem. Až dosud je zázrak nejlepším důkazem božství a jeho pravdomluvnosti.

Důsledky dogmatické: 1. Jest Boží Prozřetelnost, která vládne světem. — 2. Časné nehody bývají trestem za hříchy lidí. — 3. Modlitba spravedlivého zmůže všecko. — 4. Bůh je všemohoucí; může i zázraky. — 5. Zázrak je dosud nejlepším důkazem Boží pravdomluvnosti. — 6. Lidská duše je nesmrtelná. (Jinak by nebylo vzkříšení mrtvého možné). — 7. Eliáš byl předobrazem P. Ježíše.

Morální: 1. Není hříchem vyhrouti se pronásledování bezbožných. — 2. Spolehej na Boha! — 3. Bůh svých věrných nikdy neopouští. — 4. Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou. — 5. Ke spasitelnému napomínání srdce zatvrzelé mti!

Otázky: 1. Proč nebývají naše modlitby vyslyšeny? — 2. Je dovoleno odpovídati před soudem vyhýbavě, kdyby nám hrozilo pro víru nebezpečí? — Ne!

Literatura: Borový, Pomník Měsy, krále moabského, ČRD, 1871, 219; Holý, Prorok Eliáš a král Achab, Rádce duchovní, 1896, 691; Hakl, Ženy biblické. Vdova ze Sarepty, Rádce duchovní, 1892, 39.

69. Oběť Eliášova. Konec hladu.

(Srdínko č. 65; Doležel č. 46.)

Chci dáti děšť: Bůh není jenom spravedlivý, nýbrž také milosrdný. Příčinou neštěstí. Tak je to až dosud. Zlí nikdy nemyslí na sebe; příčinu neštěstí hledají pokaždé na jiných. Odtud četné pomluvy katolíků. Ty a dům otce tvého. Všimni si neohroženosti prorokovy! Nebojí se ani samého krále. Bylo by na světě mnohem lépe, kdyby se mocným tolik nelichotilo. Ale „Mlať plevu, jak mlať, zůstane plevou“. Kněží Bálových bylo 450. Z toho právem soudíme, že modloslužba zasáhla již široké vrstvy národa. Kromě nich měl přivésti také 400 kněží nemravné bohyně Astarty. Tušíme, že se chystá rozhodný boj mezi Bohem a Bálem, ve kterém zvítězil slavně náš pravý Bůh. Pohoří Karmel táhne se

ve Sv. zemi od mysu Akko směrem k Jordánu a dosahuje výše až 552 m. Dosud je zarostlé dubovými lesy, divokými mandlovníky, hrušněmi a piniemi. Vrchol poskytuje překrásný rozhled. Eliáš zvolil právě toto místo, poněvadž bylo odedávna pokládáno za posvátné; odtud mohl také lépe pozorovati obláček, který měl přinésti zemi dlouho očekávaný dešť. Později se tam usadili řeholníci, zvaní Karmelité. Jednomu z nich bl. Šimonu Stockovi — zjevila Matka Boží škapulř, zvaný Karmelský.

Na dvě strany: uctívali Boha i Bála, vážili si Eliáše, ale přinášeli také dary kněžím Bálovým. Nejednáš podobně? Pán Ježíš pravil: „Nikdo nemůže dvěma páním sloužiti“ a jinde: „Kdo není se mnou, proti mně jest“. Věnuj celé své srdce P. Bohu a neděj je mezi Boha a lidi! Lid neodpovídal, buď se strachu před králem, který stál na blízku, anebo z důvodů psychologických. Cítili dobře, že Eliáš má pravdu, ale jejich choutkám hověla lépe služba Bálova. Proto mlčeli. Eliáš viděl, že bude třeba mocnějšího popudu — proto ve své důvěře v Boha nabízí zázrak. Návrh dobrý. Již přirozená zvědavost je lákala, aby jeho nabídku přijali. Kněží Bálovi. Eliáš jim dal přednost, poněvadž byli ve „většině“. Vlastní důvod byl ovšem docela jiný. Jejich neúspěch měl býti vhodným pozadím, na kterém by jasněji vynikla moc pravého Boha. Také čekal, že na lid učiní jeho zázrak mocnější dojem.

Skákali kolem. Byl to zvláštní druh posvátného tance, jaký nacházíme také u jiných pohanských národů. Z počátku klidný, stával se čím dále, tím divočejší, až tanečníci upadli v jakýsi druh necitelnosti. Tvořil podstatnou součást kultu Bálova; známe dokonce „Bála tance“, který měl veliký chrám ve fenickém městě Bejrutu. Křičte hlasitěji. Pohané se opravdu domnívali, že při oběti záleží často na síle hlasu anebo na délce modlitby. Pán Ježíš varoval své věřící před oběma pošetilostmi. Řezali se noži. Stávalo se to velice často; tancem bývali tak otupělí, že bolestí ani necítili. Jindy požívali napřed omamujícího nápoje.

Všechny modlitby kněží byly nadarmo — tu vystoupil Eliáš. K večeru, přesněji, v době večerní oběti, kolem naší 4. hod. odpolední. Dva nácte kamenů na památku dvanácti kmenů israelských; jejich jménem chtěl k Bohu volati. Strouhu udělal kolem oltáře, aby v ní mohla státi voda. Dříví polil vodou, aby zázrak byl patrnější. Ukaž dnes. Bůh má zázrakem dokázati pravdu slov Eliášových. Oheň s nebe je blesk. I kamení se žárem rozpukalo a voda vyschla. Obláček malý, ale byl předzvěstí velikého deště. Takovým nepatrným obláčkem byla také P. Maria, ale oznamovala velikou milost vykopení.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh není jen spravedlivý; je také milosrdný. — 2. Jest pouze jeden pravý Bůh. — 3. Zázraky jsou možné. — 4. Naše katolické náboženství je pravé, poněvadž je dotvrzeno zázraky. — 5. Obláček Eliášův byl předobrazem P. Marie.

Morální: 1. Zlí lidé hledají vždycky příčinu neštěstí na druhých. — 2. Věnuj se celým srdcem Bohu! — 3. Důvěrná modlitba všecko zmůže. — 4. Věř kněžím a nedej se svéstí lži proroky!

Otázky: 1. Co je škapulř? — 2. Mohl Eliáš usmrtit kněze Bálovy? — Mohl! Bůh to sám nařídil Mojžíšem. — 3. Nejsou naše litanie proti příkazu P. Ježíše? — Ne! Kristus zakazuje pouze bezmyslenkovité opakování modliteb. V zahradě getsemanské sám opakoval modlitbu.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 609. Sedláček, Voda k oběti Eliášově na Karmelu, Rádce duchovní, 1894, 717.

70. Naboth nevinně ukamenován.

(Srdínko č. 66.; Doležel č. 46.)

Vedle paláce v Jezraeli, kde bylo letní sídlo královo. Město leželo v úrodné a krásné rovině Esdrelonské, která se rozkládala severně a východně od Karmelu. Nesmím dáti. Jednal přesně podle zákona Mojžíšova (Num. 36, 7), který zakazoval prodávati dědičný majetek rodinný; jenom v největší nouzi směla býti taková pole zastavena nebo na čas pronajata: „Půda tedy nesmí se prodávati na věčné časy, neboť má jest a vy jste příchozí a moji nájemníci. Proto všechna půda vašeho majetku bude se prodávati na podmínku výkupu. . . . Milostivého roku vrátí se každý prodaný pozemek bývalému pánu a vlastníkovi“ (Lev. 25, 23—28). Účelem zákona bylo uchovati všechny rodiny israelské a zabrániti jejich naprostému splynutí. Ale „Kdo se Boha nebojí, ten se lidí nestydí“.

Jméno Achabovo, totiž list pečetený jeho prstenem. Bývalo na něm jméno a užívalo se ho místo pečeti. List poslala do Jezraele. Zjednejte dva muže, aby svědčili proti Nabothovi; dle zákona Mojžíšova bylo třeba aspoň dvou svědků. Sr. proces Kristův. Aby dodala svému skutku náboženského rázu, nařídila veřejný půst. Chtěla — pokrytecky — ukázati svou hrůzu nad rouháním a oklamati obyčejný lid. Rouhal se Bohu a králi. O rouhání proti Bohu nařizoval Mojžíš: „Kdo by se rouhal jménu Hospodinovu, smrtí at umře; všechna obec uhází ho kamením“ (Lev. 24, 16). O králi: „Vládci svého národa nebudeš zlořečiti“ (Ex. 22, 28). Opravdu: „Pod pláštíkem ctnosti mnoho se kryje nepravosti“.

Naboth je mrtev. Ale Jezabel dopustila se ještě jiného zločinu. Aby synové Nabothovi se svého práva nedomáhali, dala je také usmrtiti — proti výslovnému znění zákona Mojžíšova: „Nebudtež usmrcování otcové za syny, ani synové

za otce, ale ať zemře každý za hřích svůj“ (Deut. 24, 16); Výjimky od tohoto všeobecného zákona ustanovil sám Bůh. Vypukla válka s králem syrským. Čtyři sta falešných proroků předpovídalo králi vítězství — jediný Micheáš mu oznámil jménem Božím smrt v boji. Král ho dal za to uvězniti, dokud by se vítězně z boje nevrátil. Úmyslně se přestrojil, aby ho nikdo v boji nepoznal a přece pomstě Boží neušel. Byl raněn šípem, který vystřelil nazdarbůh jeden z vojnů syrských. Lízali krev. Achab byl poraněn na válečném voze a jeho krev stékala do vozu. Když umývali vůz v rybníku samařském, lízali opravdu psi jeho krev.

Jehu byl zbožný král, který chtěl vymýtit vše, co pokazil Achab a jeho rod. Dívala se z okna. Dle Bible oblekla si nejkrásnější šat, nalíčila se, aby se zdála vznešenější a krásnější. Chtěla tak vyčítati Jehu jeho skutky a povzbuditi svoje bývalé stoupence k odboji. Při tom šla tak daleko, že počala králi nadávati „lupičů“ (4. Král. 9, 31). Psi přišli. Na východě je dosud mnoho zdivočelých psů, kteří s večerem vycházejí a slídí po kořisti. Splnilo se přísloví: „Koukol se musí vypleti i s kořenem“.

Důsledky dogmatické: 1. Bude jednou soud, na kterém vyjde na jevo všechna nespravedlnost lidská. — 2. Hrozby Boží splní se jistě. — 3. U Boha není náhody (šíp vojnův).

Morální: 1. Važ si dědictví svých otců! — 2. Nikdy se neposmívej druhému, abys ho snáze svedl ke hříchu! — 3. Nesmíme poslouchati, když se nám káže něco zlého. — 4. Na soudu křivě svědčiti je těžký hřích, jde-li o věc důležitější. — 5. Křivý svědek je povinen nahraditi všechnu škodu, kterou druhému svým svědecktím způsobil. — 6. Nedbej úsudku lidí! Je často klamný. — 7. Je hříchem škoditi druhému na majetku. — 8. Jak nabyt, tak pozbyl.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 478.

71. Bůh zjevil se Eliášovi. Eliáš vzat do nebe.

(Srdínko č. 67.; Doležel č. 46.)

Šel k Horebu, k Sinaji ze strachu před Jezabelou. Přisahala mi pomstu za to, že dal usmrtiti modlářské kněze Bálovy. Prchal Judske, kde vládl zbožný král Josafat a kde byl bezpečný před úklady jejími. Tato událost stala se však ještě před kamenováním Nabothovým. Hladem zmorěn, ale ještě větší byla jeho muka duševní. Po celý život bojoval pro čest Boha Jahve a čeho dosáhl? Modloslužba bujela. Hospodinovi proroci byli pronásledováni a zabíjeni a on sám prchal právě z vlasti. A Bůh ke všemu mlčel. Prorok byl zmaten. Přál si, aby bleskem a hromem ujal se Pán svého zákona, který dal kdysi na Sinai. Proto šel, aby na místě samém připomenul Bohu jeho „povinnost“. Očekával smrt. Myšlenka, že i mezi lidem Božím vítězí zlo, ztrpčovala mu život; přál si

umřítí. Únavou a duševní bolestí usnul. Vstaň a pojez. Bůh má soucit s naší slabostí a nežádá od nás více, než můžeme snést. Všimni si, že ani svatí lidé nebývali bez chyby. Bůh je dopouští, aby snad nezpyšněli. Chléb Eliášův je předobrazem Vel. Svátosti, kterou jsme živeni na pouť životem, dokud nedojdeme k pravé hoře Boží — do nebe.

Zjevil se mu Hospodin. Toto zjevení bylo velice zájímavé a pro Eliáše výchovné; ukazuje nám nejlépe působení Boží. Napřed viděl prorok veliký vichor, zemětřesení a oheň — ale ve všech těchto úkazech nebyl Hospodin. Přišel teprve v jemném vánku. Chtěl rozbouřeného proroka poučiti, že jeho hlavní vlastností má být láska. Vzítí do nebe, vlastně na nějaké místo, nám bližší neznámé, kde by Eliáš dále žil. Vrátil se ještě jednou, aby získal židy pro Krista. Sám Spasitel zmínil se několikrát o této pravdě. Bude jeho předchůdcem při druhém příchodu. Rozdělna se voda: Bůh chtěl svého věrného služebníka ještě jednou vyznamenati a proto učinil před jeho odchodem tolik podivuhodných zázraků.

Vůz ohnivý. Eliáše přenesli andělé, kteří utvořili jasný a zářící zjev vozu. Oheň značil jeho ohnivou snahu o čest Boží. Eliáš je symbolem Pána Ježíše, vstupujícího na nebe. Událost se přihodila na jaře nebo v létě r. 853 př. Kr. Vzal plášť. Býval z hrubé, vlněné látky.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh má soucit s našimi slabostmi. — 2. Ani svatí lidé nebývají bez chyby. — 3. Chléb Eliášův je předobrazem Vel. Svátosti. — 4. Bůh jest láska. — 5. Také nás čeká krásné nebe, budeme-li věrně sloužiti Pánu. — 6. Eliáš přijde ještě jednou na svět. — 7. Eliáš je předobrazem Spasitele, vstupujícího na nebesa. — 8. Eliáš je předobrazem sv. Jana Křtitele.

Morální: 1. Je dovoleno ctítí ostatky svatých. — 2. Neklesejme na mysl, když vidíme, že zlo vtěží! — 3. Následuj Boha v jeho lásce a mírnosti! — 4. Ani sebe větší pronásledování neškodí spravedlivému.

Otázka: Katechismus Vol. Myšlenky praví: „Mohl Eliáš jeti v ohnivém voze do nebe?“ (Ot. 41.)

Literatura: Hejčl, Eliáš prchá, SS. Eucharistie, 1916, 26.

72. Prorok Eliseus.

(Srdínko č. 67; Doležel č. 47.)

Pojď sem, lysý. Prorok byl ještě mladý, proto neměl přirozené holohlavosti. Víme však, že proroci nosili vlasy částečně ostříhané; proto na ně volávalo bezbožné obyvatelstvo Bethelu „plešatče“. „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Luk. 10, 16). platí také o našich kněžích. Dva medvědi. Bylo jich vždy dosti ve Sv. zemi. Smrtí dítěte byli ovšem nejvíce potrestáni jejich rodiče, protože nedbali lépe o jejich výchovu. Chudá vdova. Podobný zázrak, jakých učinil Pán Ježíš více.

Měl služku. Je to veliké dobrodiní, má-li rodina dobré a zbožné služebné. Pro ně žehná Pán Bůh často celému domu. Naaman vydal se opravdu na cestu a vzal si doporučující listy od krále syrského. Pravděpodobně se domníval, že Eliseus je jako kněz pohanští a že bude žádati veliké množství peněz. Eliseus mu dal vzkázati, co má činiti, poněvadž zákon Mojžíšův nedovoľoval mluvíti z blízka s malomocným. Spíše však chtěl Bůh pokořiti jeho pýchu, s jakou spoléhal na svoje vysoké postavení a ukázati mu, že před Bohem není rozdílu osob. Umyj se. Voda sama ovšem neměla v sobě takové síly; byla jen prostředkem, kterého použil všemohoucí Bůh, aby nemocného uzdravil. Podobně užívá Pán sv. svátostí, aby nám udělil neviditelnou milost. Rozhněval se. Jak jsme my lidé opravdu často divní! Naaman byl uražen, že prorok k němu nevyšel, anebo aspoň ho neposlal do vod syrských. Nezdá se ti také někdy těžké pokání, které ti kněz ve zpovědi uložil? Vykonej je rychle a bez reptání! Nepředpisuj Pánu Bohu, kdy a jak tě má vyslyšeti! Nejsou lepší. Jordán mívá většinou vodu kalnou a teplou; syrské řeky jsou opravdu čisté a studené. Otče. Z tohoto jediného slova poznáváme, že Naaman byl pánem dobrým, kterého služebníci upřímně milovali. Není jiného Boha. Již mnohý člověk byl zázračnou pomocí Boží tak dojat, že uvěřil anebo polepšil svůj život. Přijmi darem. Chtěl tak ukázati svou vděčnost, ale prorok nepřijal ničeho. Podobně nařizoval apoštolům bož. Spasitel: Daro jste vzali, daro dávejte!“

Lstivě vymámil. Jak ošklivý je hřích lakoty! Jak velice se protiví P. Bohu! Opravdu „kořen všeho zlého jest žádostivost peněz“ (1. Tim. 6, 10). Pán můj vzkazuje. Byla to lež velice nebezpečná. Mohla vrhnouti nepříznivé světlo na nejistnost prorokovu a snad také ohroziti mladou víru v srdci Naamanově. Odtud také tak přísný trest. Hřivna stříbra asi 8000 K předválečných. Dal dvě. Také ty dávej více, než oč jsi byl právě žádán.

Ve hrobě. Je tedy dovoleno ctítí svaté ostatky. Také skrze ně uděluje nám P. Bůh mnohé milosti.

Důsledky dogmatické: 1. Prodávati sv. věci je hřích — simonie. — 2. Je tedy dovoleno ctítí svaté ostatky. — 3. Svátosti jsou viditelná znamenání neviditelné milosti.

Morální: 1. Nikdy se neposmívej kněžím anebo starým lidem! — 2. Utíkej se ve svých potřebách rád k modlitbě! — 3. Poslouchej i v maličkostech! — 4. Vykonavej svědomitě uložené pokání! — 5. Nedej si platiti za dobrodiní! — 6. Buď vděčný! — 7. Jak ošklivý je hřích lakoty! — 8. Kdo touží po cizím, ztrácí i svoje. — 9. Nesmí se lháti! — 10. Lež má krátké nohy. — 11. Dávej více, než oč jsi byl žádán!

Otázky: 1. Smí bráti kněz něco za mši sv., odpustky, sv. svátosti? — 2. Nebyl Eliseův trest příliš veliký? — Netrestal Eliseus, nýbrž Bůh!

Literatura: Holý, Prorok Eliseus, Rádce duchovní, 1896, 756; Miklák, Potrestaný posměch, CKD, 1923, 96.

73. O proroku Jonášovi.

(Srdínko č. 68.; Doležel č. 48.)

Jonáš žil za krále Jeroboana II. (783—743) a je osobou historickou; současné prameny asyrské vysvětlují nám dobře jeho poslání. Do Ninive na březích Tigridu, které bylo hlavním městem říše asyrské. Jeho rozloha byla veliká; kdo by chtěl projít všechny jeho ulice, potřeboval aspoň tři dnů. Dodnes se nám zachovaly jeho veliké zříceniny. Velice hříšný. Toto bolestné faktum máme doloženo domácími prameny; zvláště se rozmohla rozmařilost a nemravnost.

Jonáš nesl těžce. Prorok jistě upřímně zajásal, když mu vnitřní hlas zvěstoval vůli Jahve, že hrozí Ninive záhuby, nezanechá-li svého nemravného života. Ale jak se zachvěl, když tentýž hlas ho vyzval, aby město povzbudil k pokání a tak od záhuby zachránil. Jonáš, Israelita s duší s tělem měl varovati a zachrániti největšího nepřítele svého národa! Místo, aby se bral vojenskou silnicí na východ, obrátil se do Jaffy. Jaffa, Joppe, byla již tehdy nejživějším přístavem Palestinským. Do Španělska. Bible jmenuje krajinu Taršiš. Kde byla určitě, nevíme; pravděpodobně jde o Španělsko. Chtěl se vyhnouti rozkazu Božímu, ale marně. Před Bohem neutěčeme nikdy. Je všude a jeho ruka může nás zastihnouti kdekoli. Spal. Bázeň před Bohem a vědomí viny zahrnalo Jonáše do spodních prostor lodních; únavou a duševním rozčilením asi usnul. Vrz me losy. Staří národové losovali často, aby zjistili vůli bohů; většinou rozhodovala náhoda. V našem případě řídil losy sám Bůh — proto našli pravého vinníka. Jonáš nezapírá.

Velikou rybu, dle všeho žraloka. Pluje velice rád za loďmi a sbírá odpadky, které vyhazují do moře. Bývá 8—10 m dlouhý, váží 1500—2000 kg a může snadno pohltnouti celého člověka a při tom mu nijak neublíží. Historicky zaručených dokladů máme dosti. V přístavě Toulouském chycen žralok, který měl v žaludku obrněného muže. Oken vypravuje, že r. 1875 byl ve Středozemním moři pohlcen žralokem mladý námořník. Žralok byl brzy uloven a v jeho žaludku nalezen mladý muž ještě na živu — ovšem v bezvědomí. Že Jonáš zůstal tak dlouho při vědomí, je veliký zázrak. Tři dny a tři noci je židovské rčení a neznámá našich 72 hodin; stejně dlouho byl v hrobě Kristus, ačkoli byl pochován v pátek večer a v neděli ráno vstal z mrtvých.

Želel neposlušnosti a vroucně se modlil. Bůh jeho prosbu vyslyšel. Také k tomu stačily přičiny přirozené. Je-li žralok pronásledován, na př. pilounem, chce se zachrániti do mělké vody u břehu. Aby snáze plovat, vyvrhuje celý obsah žaludku. Podobně se asi stalo také s Jonášem. Jonáš upo-

slechl. Byl příliš dojat a zdrcen neobyčejným trestem, který ho stihl. Vůli Boží musí vykonati každý — ať po dobrém či po zlém. I zavržení v pekle oslavují Boha v jeho spravedlnosti, protože na světě neuznávali — jeho milosrdenství a dobroty. Ještě čtyřicet dní. Ani tu nezapřel prorok své israelské duše. Proto nehřímá a neuzívá odstrašujících obrátů. Prostě ohlašuje vůli Boží. Čekal na jisto, že Ninive neuposlechne. Co se nakázal v Samaří a vše bylo nadarmo. Ještě se mu vysmáli. Ale velice se zmýlil. Litovali hříšců. Máme četné doklady, že Ninivetští byli velice pověřiví a měli veliký strach před trestem bohů. O Jahve slyšeli jistě již častěji — snad věděli také o ranách egyptských. Proto učinila na ně prostá slova Jonášova hluboký dojem.

Král. Všichni panovníci v této době byli velice slabí: Ramman-nirar III. (812—783), Salmanasar (782—773), Assuridan (773—755) a Assur-nirar (754—745). Který to byl, určitě nevíme. Roucho kající byl hrubý šat, který sahal jen po kolena, barvy temné. Půst musel zachovávat dle ninivského zvyku také dobytek. Vystavěl si stánek, aby netrpěl tolik úpalem slunečním. Chtěl počkat a pokochati se pohledem na záhuby nenáviděného města. Hněval se. Mrzelo ho, že obyvatelé činili pokání a ušli trestu. Také se obával, že bude pokládán za lži proroka. Jak jsme my lidé často malicherní! Ale Bůh mu chtěl ukázati nesprávnost jeho jednání. Vzrostla bylina. Co vlastně znamená hebrejské slovo, dnes již nevíme, pravděpodobně to byl keř, zvaný ricinus. V několika dnech dorůstá veliké výše a svými širokými listy působí milý stín, ale usychá při nejmenším poranění. Stodvacet tisíc. Tolik bylo ve městě dětí, které ještě neměly užívání rozumu. Dle toho měla Ninive aspoň 600.000 obyvatel. Vrátil se, ale jeho hlava byla jistě plná trudných myšlenek. Viděl na vlastní oči, že Tito pohané jsou lepší, než jeho národ židovský. Uposlechli jediného kázání — kdežto doma pracoval nadarmo.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh je milosrdný. — 2. Pokáním lze odčiniti i největší hříchy. — 3. Bůh je všudypřítomný. — 4. Jonáš je předobrazem P. Ježíše. Jak? — 5. Bůh dosáhne pokaždé svých záměrů, ať chceme nebo ne. — 6. Půst bez polepšení života není bohubilý.

Morální: 1. Hříchy lidí nutí Boha, aby je trestal. — 2. Nikdy nezávidi druhému milosti Boží! — 3. Nepřej někomu zlého! Nebuď škodolibý! — 4. Poslechni Boha, i když se ti jeho rozkaz nelíbí! — 5. Pamatuj na přítomnost Boží, zvláště v pokušení! — 6. Půst je nejlepším skutkem pokání.

Otázka: Katechismus Volné Myšlenky praví: „Mohl Jonáš od ryby za živa spolknut a po třech dnech živý vyvržen býti? Není to báčorka jako o červené Karkulce?“ (Ot. 42).

Literatura: Werberger, Kniha Jonášova v troskách Ninive, ČKD, 1891, 129; Joppe, Poloha a důležitost místa, Blahověst, 1871, 101; Bělina, Bible a věda, 135; Sedláček, Biblické děje a biblické osoby v bájích Mohamedánů, 87.

74. Záhuba říše israelské.

(Srdínko č. 69.; Doležel č. 49.)

Příkladem Ninive. Jonáš jistě nemlčel a použil ve svých kázáních všeho, co viděl na březích Tigridu. Ale namáhal se marně. Salmanassar Samaří jenom obléhal a zemřel; vlastního města dobyl teprve jeho nástupce Sargon (722—705). Vypravuje o něm dopodrobna ve svých annálech: „Na počátku vlády své . . . město Samaří jsem obléhal a jeho dobyl. 27.290 jeho obyvatelů jsem odvedl, 50 vozů jsem jim vzal pro sebe, ostatním obyvatelům zanechal jsem majetek jejich; ustanovil jsem nad nimi místodržitele svého; poplatek předešlého krále jsem jim uložil“. V jiném zápise dodává: „Na místo těch, jež jsem odvedl, povolal jsem obyvatelé ze zemí, jichž jsem byl dobyl“. Shoda s Biblií je tedy úplná. Odvedl do zajetí podle krutého, ale osvědčeného prostředku králů ninivských. Aby udusili v zajatcích národní vědomí, odváděli muže jinam a ženy také jinam.

Noví obyvatelé byli velice různí, aby se nemohli spojit a vzbouřit. Nazývali se časem Samaritány, podle zbořeného města Samaří a okolní krajiny. Nenáviděli jich zvláště pro jejich pohanský původ a pro modloslužebné zvyky, které si ponechali, i když přijali víru židovskou. Odpor ještě vzrostl po návratu ze zajetí. Židé počali stavět chrám Boží; Samaritáni jim chtěli pomáhat, ale byli odmítnuti. Konečně došlo tak daleko, že spolu ani nemluvili. Sr. Kristus a Samaritánka.

Důsledky morální: Boj se soudů Božích! Mlýny Boží melou pomalu, ale jistě.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, III, 579; O Samaritánech, Hlídka, 1896, 622.

75. Tobiáš.

(Srdínko č. 69.; Doležel č. 50.)

Salmanassar je pravděpodobně omyl opisovačů místo Sargona. Jeho asyrské jméno bylo Sarru-kinu nebo Enemesar, z kterého utvořeno nedopatřením Salmanassar. Cestoval po říši, ano stal se i dvorním dodavatelem. Tím si vyložíme, proč mohl zbohatnouti a podporovati druhé. Váleční zajatci těšili se v Asyrii opravdu veliké svobodě; na druhé straně však byli odkázáni úplně na milost a nemilost králova. Často byli prodáváni za otroky. Právě z doby krále Sargona se nám dochovala smlouva, ve které Feničan Dagan-milki prodává jakémus Egyptanu tři otroky původu židovského. Jméno Tobiášovo znamená „Hospodin je dobrý“. Těšil Israelity, zvláště

válečné dělníky, kteří konali těžké práce a proto strádali nejvíce. Sennacherib pronásledoval židy, zvláště po veliké porážce, kterou utrpěl u Jerusalema, kde bylo zničeno skoro celé jeho vojsko. Mrtvolu nechali nepohřbenou pokládáno v té době za největší trest; ukládán pouze velikým zločincům; domnívali se, že duše nemá pokoje, dokud tělo neodpočine v hrobě. Zavražděn byl Sennacherib r. 618 a nastoupil jeho syn Assarhaddon. Zrušil krutá ustanovení svého otce, ale přece trvalo ještě delší dobu, než nastal v zemi pokoj a klid. Náhle oslepl. Příčina je známá, ale bývá špatně vykládána. Podle všeho vytvořila se na očích Tobiášových z počátku jenom nějaká porucha, která časem rostla a teprve nezkušenost a neopatrnost lékařů přivedla úplnou slepotu.

Tkala plátno, poněvadž konfiskací Sennacheribovou přišli o celý majetek. Galilejské ženy — odtud pocházela také manželka Tobiášova, uměly velice dobře tkát. Už stal ctnostný. Čím plnější klas, tím hlouběji se kloní.

Důsledky morální: 1. Se zlými trpívají často i spravedliví. — 2. Mrtvé pochovávají je skutek tělesného milosrdenství. — 3. Bůh zkoušívá své věrné utrpením. — 4. Nikdy nesmějí přijmouti nic kradeného. — 5. Nermuť se, trpíš-li pro spravedlnost! — 6. Buď trpělivý!

Otázka: Najděte podobnosti mezi Tobiášem a Jobem. Kdo nejvíce?

76. Tobiáš napomíná syna svého.

(Srdínko č. 70.; Doležel č. 50.)

Matku svou, aby tak necítila své opuštěnosti. Kdykoli mluví zákoník Hammurabiho o rodičích, jmenuje pouze otce: Písmo sv. otce i matku. Dělníkům zaplat. Židům bylo přísně nařízeno, aby platili dělníkům mzdu každého dne večer: „Nezadržíš svému dělníku mzdu do druhého rána“ (Lev. 19, 13) a jako důvod se udává chudoba takových lidí (Deut. 24, 14): „Aby snad nevolal proti tobě k Hospodinu a bylo by ti to počteno za hřích“. Je to hřích do nebe volající.

Důsledky morální: 1. Važ si napomenutí rodičů! — 2. Projdi jednotlivé rozkazy Tobiášovy a uvažuj o nich! — 3. Nezadržuj mzdy dělníkům!

77. Mladý Tobiáš odchází do ciziny.

(Srdínko č. 70.; Doležel č. 50.)

Půjčil. Při tom bývala sepisována smlouva na hliněné tabulce; dochovalo se jich velice mnoho. Jako doklad uvádím dlužní úpis z r. 684 před Kr., tedy právě z doby Sennacheribovy. Zní doslova: „Šest min 10 šekelů stříbra, majetek to

Šummu-ilániho byl odevzdán Belašáridovi. O svou čtvrtinu bude (jistina ta) růsti. Před Sin-zír-ibním (svědek), před Nabu-achi-usurem (svědek), před Mesem (svědek), před Milkajem (svědek), před Nabú-iliáni (svědek). Dne 10. měsíce nisanu, když byl eponymem Mauzuarne“. Podobně zněl úpis Tobiášův; avšak zmínka o úrocích — v našem případě 25⁰/₁₀₀ — byla vynechána, poněvadž zákon Mojžíšův (Ex. 22, 24) zakazoval bráti úroky od Israelitů. O zaplacení vystavila se podobná listina. Deset hřiven asi 93.600 K předválečných, šlo-li o peníze hebrejské; dle babylonské měny 56.000 K. Rages bylo staré mědské město v provincii zvané později Ragiana. Jeho jméno známe z četných nápisů. Medie patřila opravdu k říši Sargonově a mnoho Israelitů bylo tam odvedeno do zajetí (4. Král. 17, 6, a 18, 11).

Rafael jeden z archandělů. Jméno jeho znamená „lékař Boží“. Zjevil se v podobě Azariáše, syna Ananiášova, kterého otec Tobiášův dobře znal. V ústech andělových měla ovšem slova význam vyšší, mystický. Azarjahu = Hospodin pomohl; Ananjahu = Hospodin se smiloval. Že andělé se mohou zjevovati v lidské podobě, máme četné historicky zaručené doklady; jejich tělo je ovšem pouze zdánlivé, pravděpodobně utvořené ze vzduchu a par. Požehnal jim. Je to krásný zvyk, bráti si před každou důležitější prací požehnání od rodičů. Poněvadž teprve na večer přišli k Tigridu, bydlel Tobiáš v některém vzdáleném předměstí ninivském na západním břehu řeky.

Aby si umyl nohy. Na východě nosí jenom opánky; proto se nohy upráší a bolí. Dle všeho chtěl se Tobiáš vykoupati. Veliká ryba. V Tigridu žije dosud mnoho velikých ryb. Byla to asi štika, která dorůstá až 1·5 m délky a napadá také lidi. Hnala se po noze Tobiášově — v prvním leknutí se domníval, že ho chce pohltnouti. Hodí se za lék. Anděl sotva myslil, že by části ryby samy sebou mohly zapuditi zlého ducha. Je však přece možno, že Bůh podrobil ďábla některým hmotným věcem, aby pokořil jeho pýchu. Sr. naši svćenou vodu, popelec a pod. Víme určitě, že některých částí ryb užívali v prostonárodním lékařství zvláště v nemocech očních. Anděl se mohl tomuto názoru přizpůsobiti. Také Kristus užíval někdy podobných prostředků. Do města Ekbatan. Cesta trvala jistě dlouho. Ekbatany ležely od Ninive 700 km na východ.

Obdrží statek. Byla dcerou jedinou a proto dědičkou. Dle zákona Mojžíšova (Num. 36, 6) směla si vzít pouze muže z kmene Neftali — Tobiáš z něho opravdu pocházel. Raguel váhal dáti Saru za manželku Tobiášovi. Měla již více mužů, ale všichni byli pro svoje hříchy usmrceni. Proto se bál, aby

se totéž nestalo Tobiášovi. Spojiž vás. Také církev slaví manželství náboženským obřadem v kostele a užívá při něm právě modlitby Raguelovy. Šel ku Gabelovi. Cestu 300 km a zpět mohl na rychlém velbloudu urazit ve čtyřech dnech.

Důsledky dogmatické: 1. Jsou andělé. — 2. Andělé se mohou zjevovati. — 3. Dábel dostává moc nad hříšníkem. — 4. Manželství je svátost. Morální: 1. Je dovořeno užívati svátostin. — 2. Před každou důležitější prací požádej svoje rodiče o požehnání! — 3. Občanské manželství před Bohem neplatí.

Literatura: Hejčl, Rafael, SS. Eucharistie, 1914, 48.

78. Návrat mladého Tobiáše.

(Srdínko č. 71.; Doležel č. 50.)

Počítají dny. Hleď učiniti vše, čím bys mohl svoje rodiče potěšiti! Varuj se, abys jim nepůsobil zármutku! Polovinu jmění mu dal, jako věno své jediné dcery. Pospíšil Tobiáš napřed, asi na velbloudech. Služebníci hnali stáda pomalu za ním. Uzřela jej z daleka. Oko mateřské je velice bystré; ani dálka mu nebrání. Žluč rybí. Staří národové se opravdu domnívali, že žluč některých ryb je léčivá a užívali jí proti bělmu. Avšak to byl jen dohad. V našem případě jde jistě o zázrak. Sám anděl prohlásil, že byl poslán od Boha, aby slepého otce uzdravil. Tys mne potrestal, rozuměj: poslal jsi na mne utrpení, abych si odčinil i menší hříchy anebo napravil nedostatky svých ctností. Modlitba s postem. Anděl myslí všechny dobré skutky. Modlitba zahrnuje vše, co se odnáší ke cti a slávě Boží; almužna jakékoli skutky milosrdenství a půst umrtvování a zapírání.

Potřeba bylo zkoušky, aby se ukázalo, je-li jeho ctnost pevná a má hluboké kořeny. Tobiáš obstál v ní dobře. Stojíme před Pánem je řečeno po lidsku. Na východě král seděl, jeho sluhové stáli kolem. Anděl mluví podobně. Jedl a pil. Jeho pokrmem je blažené paření na neviditelného Boha, které jej dovede úplně nasytiti a ukojiti. Rafael měl tělo pouze zdánlivé; proto nemohl jísti a píti.

Důsledky dogmatické: 1. Andělé jsou pouzí duchové. — 2. Andělé obětují Bohu naše dobré skutky. — 3. Bůh zkouší také své věrné. Morální: 1. Hleď, abys rodičů nezarmucoval! — 2. Pamatuj často na lásku, s jakou tě tvoji rodiče odchovali! — 3. Buď Bohu vděčný za prokázaná dobrodíní! — 4. Uznávej pokorně, že za své hříchy zasluhuješ od Boha trest! — 5. Važ si skutků milosrdenství a rád je konej! — 6. Obětuj Bohu uznání, kterého se ti dostalo! — 7. Modli se často k andělu strážci!

Literatura: Sedláček, Příběhy moudrého Haikara, Hlas St. Louis, 1908; Hakl, Ženy v knize Tobiášově, Pastýř duchovní, 1888, 614.

KNIHA VII.

O ŘÍŠI JUDSKÉ
AŽ K ZAJETÍ BABYLONSKÉMU.

79. O některých kráľích, kteří panovali po Ro- boanovi.

(Srdínko č. 73. a 75.; Doležel č. 52. a 53.)

O byvatelé Judska setrvali déle ve službě Boží, protože měli blízko chrám a proroci je varovali. Také zkáza severní říše působila na ně hlubokým dojmem. Važ si kostela! Již pouhý pohled na chrám vzbuzuje v nás vážnější myšlenky. Páliti kadidlo směl pouze kněz. Král pokládal za nedůstojné, aby kněží nad něho vynikali a proto si jejich úřad osoboval. Byl za to přísně potrestán. Bůh se dosud zastává svých kněží. Sám praví, že se dotýká zřítelnic jeho očí, kdo tupí kněze. Výstražných příkladů podávají nám církevní dějiny dosti. Sr. Napoleona. Velekněz se osvědčil opravdu mužem nebojácným. Zastávej se také práv Božích a církevních, jestli je druzí přestupují a nohama šlapou! Zůstal malomocný a proto nesměl vládnouti, ani se stýkati s lidmi. Místo něho nastoupil jeho syn Joatham.

Ustanovil soudce. Paměťhodná jsou slova, která k nim pravil: „Vizte, co činíte, nebo nesoudíte jménem člověkovým, ale Hospodinovým; a cokoli rozsoudíte, obrátí se na vás. Budiž bázeň Hospodinova při vás a s pečlivostí všecko čiňte; neboť není u Hospodina, Boha našeho nespravedlnosti; ani stranictví, ani žádosti darů“ (2. Par. 19, 6). Bylo by na světě opravdu lépe, kdyby se všichni úředníci spravovali těmito slovy!

Ezechiáš byl opravdu zbožný. Za něho padla severní říše a její zkáza působila naň dojmem nezapomenutelným. Zničil modly, které postavili jeho předchůdové. Dal zničiti také měděného hada, kterého ulil Mojžíš na poušti, poněvadž židé mu počali prokazovati božskou poctu. Sennacherib nastoupil r. 705. Byl to obávaný král ninivský. O své porážce u Jerusalema mlčí — ale nepřímou jí přece potvrzuje. Praví doslova ve své kronice: „Ezechiáš, král judský, který se neklonil pod mé jho, čtyřiceti jeho pevností, hradů a malých míst v jeho území bez počtu, rozbořiv jejich hradby a podniknuv na ně útok . . . obléhacími stroji jsem dobyl. 200.150 mužů a žen mladých i starých, koňů, mezků, oslů, býků a ovcí bez počtu jsem odvedl jakožto kořist svou. Jeho samého

jako ptáka v kleci v Jerusalemě, v jeho hlavním městě, jsem uzavřel; on věže kolkolem zbudoval a zabránil vycházeti hlavní branou města. A města, jež jsem poplenil, od jeho území jsem oddělil“. O dobytí Jerusalema tedy ani slova. Vybrati „ptáka v jeho hnízdě“ se mu nepodařilo! Anděl Hospodinův. Snad to byl prudký mor, snad jiný náhlý způsob smrti.

Tropil modlářství zvláště za bezbožného krále Manasses. Skoro příšernými barvami líčí nám jej Bible: „Opravil (pohanské) výšiny . . . vystavěl dokonce (modlářský) oltář v domě Hospodinově . . . dal provést syny své ohněm v údolí Benennom, zabýval se snářstvím, obíral se hadačstvím, odával se čarodějstvím a měl s sebou kouzelníky a zaklínače“ (2. Par. 33, 3—6).

Důsledky dogmatické: 1. Kněz stojí opravdu nad ostatními lidmi a nikdo nemá práva konati jeho úřad. — 2. Veškerá moc pochází od Boha. — 3. Hříchy králů trestává Bůh na celém národě.

Morální: 1. Kdo chodí do kostela, udrž si spíše víru a čisté srdce. — 2. Štěstím již mnohý člověk zpyšněl. — 3. Pýcha předchází pád. — 4. Nikdy nejednej proti kněžím! — 5. Hleď zameziti každé pohoršení! — 6. Zastávej se práv Božích!

Otázka: Má pravdu českoslov. katechismus, když tvrdí: „Proroci jsou lidé, kteří hledají pravdu Boží a poznanou pravdou učí národy novému životu.“ Nel předpokládá, že není zjevení Božského. Proto počítá mezi proroky také Mohameda, Sokrata, Zarathustru, Budhu a jiné.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 16; Soukup, Anděl Hospodinův ve Starém Zákoně, ČKD, 1884, 162; Schwuger, Působení anděla Hospodinova ve Starém Zákoně, ČKD, 1895, 613; Kašpar, Obléhání Jerusalema Sennacheribem, Museum, 1904, 133.

80. Judith.

(Srdínko č. 76.; Doležel č. 54.)

Král asyrský jménem Assurbanipal (669—629). Pozdější opisovatelé vložili jméno známějšího Nabuchodonosora, který však byl králem babylonským. Veliké vojsko mělo pokořiti znovu národy, kteří se zbouřili. Podnět zaval bratr králův Šamašsumukin. Byl místokrálem babylonským. Zatím co Assurbanipal bojoval proti médkému knížeti Birichadrovi, povstal Šamašsumukin a strhl do vzpoury všechny západní národy. Assurbanipal vypočítává ve svém nápise výslovně kraje na pobřeží Středomořího moře, kde právě bydlili židé. Holofernes je jméno perské; buď povstalo omylem opisovatelů anebo skutečně pocházel vojevůdce z Medie nebo Persie. Nemožné by to nebylo. Podobných případů známe víc. Bethulie ležela podle všeho na místě dnešní, opuštěné pevnosti Sanur. Stála na osamělém kopci asi 4—5 km jižně od Dohainu a 18 km severně od Sichemu. Ovládala cestu z Galileje do střední Palestiny.

Že se vzdají. Nejvíce je trápil nedostatek vody; Holofernes dal pobořiti vodovod, který přiváděl vodu do města. Pokoušíte Pána. Byla to nedůvěra v Boha. Zvláště ji bolelo, že si sami ustanovili den, do kterého jim měl Bůh pomoci. Nejednáš podobně? Nejsi netrpělivý, když P. Bůh tvých modliteb brzy nevyslyší? Důvěřujme v Boha. Sám nás ujišťuje, že nebyl zahanben, kdo v něho doufal. Svátá žena. Tím spíše musí býti nám katolíkům dovoleno, abychom prosili o přímlovu svaté v nebi a Matku Boží. Posypala hlavu popelem, jak to dělávali židé na znamení smutku a kající mysli. Popelec!

Laskavě přijal. Judith nemluvila úplně pravdu, když udávala Holofernovi příčinu svého příchodu. Jejího jednání nelze schvalovati — ale můžeme je omlouvatí tím, že tehdejší lidé pokládali takovou „lest“ za dovolenou. Na východě dívají se na lež úplně jinak, nežli u nás. Jakmile hoch dovede trochu mluvit, učí se lháti. Říkají proto: „Lež je solí muže“. Lháti je vada obecná; aspoň hledí pravdu zastříti. Tážeme-li se, odkud druhý přichází, odpovídá: Ze zadu. Když naléháme, řekne konečně: Tvůj pokoj! a umlkne (Sedláček). Uřála hlavu. Byl to válečný čin, jakého užívali často také Asyrové a který pokládali všeobecně za dovolený. Anděl chránil. Proto nemůžeme Judith vytýkati, že se vydala v nebezpečí hříchu. Nejednala lehkomyšlně. Jistě měla sama pevný úmysl hříchu se nedopustiti a v ostatním spoléhala na Boha. Její důvod, proč šla do ležení, byl velice závažný. Také dnes je dovoleno vydati se za takových podmínek do nebezpečí hříchu. Dali se na útěk. Nijak nás nepřekvapuje, že o této porážce nemluví nikdy prameny asyrské. Naradí se zmiňovali o nehodách, které je potkaly. Ale nepřímou nám ji dokazuje okolnost, že od té doby vliv Assurbanipalův na západě velice poklesl.

Důsledky dogmatické: 1. Jsou andělé strážní, kteří nás opatrují. — 2. Judith je předobrazem P. Marie, která potřela hlavu dáblovu.

Morální: 1. Bůh používá slabých, aby zahubil silné. — 2. Pýcha předchází pád. — 3. Nikdy si neurčuj dobu, kdy má Bůh tvoje modlitby vyslyšeti! — 4. Pokorné pokání usmíří nejspíše rozhněvaného Boha. — 5. Bůh posílá utrpení, aby zkoušel své věrné. — 6. Důvěra v Boha nebyla ještě nikdy zklamána. — 7. Važ si popelce! — 8. Víno a opilost připravily již mnohého o život těla i duše. — 9. Ve válce je povolena každá lež, která není sama o sobě hříchem a není právem mezinárodním zapovězena. — 10. Sme vzývati svaté.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV. 99; Hakl, Biblické ženy, Pastýř duchovní, 1888, 289; Hejčel, Je Judith kniha historická? ČKD, 1917, 298; Vašek, Panna Maria předobrazena ve St. zákoně, Matce Boží, 1904, 46.

81. O prorocích; co předpověděli o Vykupiteli.

(Srdínko č. 72. a 74.; Doležel č. 51.)

Mluvíme o 16 prorocích. Čtyři z nich (Isaiáš, Jeremiáš, Ezechiele a Daniele) nazýváme velkými, protože měli větší vliv na svou dobu a zanechali nám delší spisy. Posledních dvanáct jmenujeme malými, protože jejich knihy jsou většinou menší.

V Betlémě. Na toto proroctví naráželi zákonníci za krále Heroda, když poslali sv. mudrce do Betléma. Bylo to malé městečko na jih od Jerusalema. Všelike tělo, rozuměj každého člověka, pokud sám neklade překážek působení Ducha svatého. Knížectví na rameni jeho; na ramenou se nosíval nádherný plášť, který byl odznakem moci královské. Podivný, celý život Kristův byl zázrakem. Divili se mu všichni, kteří ho viděli a slyšeli. Rádce. Spasitel je vtělenou druhou osobou, které připisujeme Moudrost. Ona takřka vymyslela plán na stvoření a vykoupení světa. Otec budoucího věku: je zakladatelem nové církve a nového období dějin. Z kořene Jesse čili z rodu Davidova, jehož otec slul opravdu Isai (Jesse). Vykupitel se přirovnává k proutku; tak nepatrným byl na venek pro velikou chudobu P. Marie a sv. Josefa. Ale za to byl velice bohatý milostmi Ducha svatého. Duch Hospodinův. Prorok vypočítává sedm darů Ducha svatého. Pomáhají nám, abychom konali vůli Boží, i když od nás žádá oběti. Které jsou a co znamenají?

Připravte cestu. Před králem chodíval na východě posel, který oznamoval lidu jeho jméno a chystal a urovnával mu cestu. Před Spasitelem přišel sv. Jan Křtitel. Hory a doly jsou obrazem hříchů, které máme upřímným pokáním napravit. Pamatuješ na to při sv. přijímání? Madian a ostatní národové sídlili v okolí Palestiny a v Arabii. Duch Hospodinův. Pán Ježíš vyložil o sobě sám tato slova v synagoze nazaretské. Také následující předpověď o záracích připomněl vyslancům sv. Jana Křtitele. Hrob jeho. V původním textu čteme všeobecně: přšbytek jeho. Sv. Jeronym při překládání toto všeobecné místo již také vyložil a právem. Nejlépe se ukázal božský původ Kristův při jeho zmrtvýchvstání. Smlouvu. Tuto smlouvu mezi Bohem a pohanskými národy uskutečnil v církvi; skládá se téměř výhradně z národů pohanských.

Důsledek dogmatický: Pán Ježíš je opravdu přislíbeným Vykupitelem, poněvadž se na něm vyplnily všechny předpovědi proroků.

82. O záhubě říše Judské. O proroku Jeremiášovi.

(Srdínko č. 77.; Doležel č. 55.)

V modlářství. O hnusné modloslužbě Manassesově stala se zmínka již dříve. Ostatní králové nebyli o mnoho lepší. Nabuchodonosor (604—561) byl nejmocnějším králem babylonským. Ozdobil své hlavní město nádhernými stavbami a vedl mnoho vítězných válek. Proto dlužno velice litovati, že jeho kroniky nebyly dosud nalezeny. Vtrhl do země ještě jako čekatel trůnu. Táhl proti faraonovi Nechao. Jediná schůdná cesta vedla Palestinou. Dobył Jerusalema r. 606. Bylo velice nebezpečné nechati si v zádech tak mohutnou a nespolehlivou pevnost. Odvedl lid do zajetí r. 606. Od té doby se počítá sedmdesát let zajetí, jak je předpověděl prorok Jeremiáš (25, 11). Posvátné nádoby chrámové Nabuchodonosor odnesl a uložil je ve svatyních babylonských; chtěl tak názorně ukázati, že jeho bohové jsou mocnější nežli Jahve.

Po několika letech, totiž 599, obléhal město po druhé. vzdalo se již po 3 měsících. Do zajetí odvedeno dosti šlechty, vojínů a řemeslníků. Také král Jechoniáš spoután a odveden do Babylona. Na jeho místo dosazen od vítěze Josiášův syn Sedekiáš. Vládl bezbožně, zavedl dokonce modloslužbu v samém chrámě Jerusalemském. Sedekiáš se vzbouřil a spojil se s okolními zeměmi proti Nabuchodonosorovi, který byl právě zapleten do války. Všechny prosby a hrozby Jeremiášovy byly nadarmo. Město obleženo a 586 lehl chrám popelem. Jeremiášovi dáno na vůli, aby šel do Babylonie, kde mu král nabízel čestný úřad, anebo aby zůstal ve zrušované zemi. Zvolil druhé.

Oslepiti krále bylo obyčejným trestem u Babyloňanů. Oči mu vypíchli anebo rozžhaveným železem vypálili. Ale dříve pobili před ním všechny jeho děti. Rok udáván buď 586 anebo již 588.

Důsledek dogmatický: Prorok Jeremiáš je svým utrpením předobrazem P. Ježíše. Sr. čtení ve sv. týdnu.

Morální: 1. Poslouchej svědomitě hlasu knězova! — 2. Nevěřu náboženskou trestá P. Bůh často již na tomto světě.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 136.

KNIHA VIII.

ZAJETÍ BABYLONSKÉ.

83. O židech v zajetí babylonském.

(Srdínko č. 77.; Doležel č. 55.)

Žili po různu, poněvadž byli úmyslně rozvedeni po různých krajinách, aby se nemohli spojit a vzbouřit. Poznali své hříchy, litovali jich a upřímně toužili po Jerusalemě a po chrámu. Dojemné jsou jejich zpěvy, kterými vyslovují takovou touhu. Skladatel žalmu 41. praví: „Jako prahne jelen po bystřinách, tak dychtí duše moje po Tobě, Bože! Žízní duše má po Bohu silném, živém, kdy přijdu, abych se ukázal před Boží tváří? Slzy mé jsou mi pokrmem ve dne v noci, neboť mi den co den říkají: Kde jest Bůh tvůj?“ (Žalm 41, 2—4). Ještě dojemněji praví se jinde: „Zapomenu-li na tebe, Jerusaleme, ať mi uschne má pravice. Nechť přilne jazyk můj k podnebí mému, nebudu-li tě pamětliv, nebudu-li mítí Jerusalem za vrchol radosti mé“ (Žalm 136, 5—6). Židé opravdu pokládali svoje hlavní město za nejkrásnější a říkali: „Kdo neviděl Jerusalema v jeho kráse, ten vůbec krásného města nikdy nespáčil.“

Poznali pohané Boha. Také tohoto národního neštěstí dovedl Bůh užiti pro svoje záměry a rozšířil známost o Vykupiteli. V tom smyslu pravil již zbožný Tobiáš: „Slavte Pána, synové Israelovi, před očima národů jej chvalte; neboť právě proto rozptýlil vás mezi národy, kteří neznají ho, abyste mluvíce o jeho dívech je učili, že není Bůh jiný všemocný kromě něho“ (Tob. 13, 3—4). Měli se dosti dobře, takže mnozí si novou vlast zamilovali a již nikdy se nevrátili. Zbohatli výnosným obchodem a stávali se nezdědka vysokými úředníky státními. Ve vědách: dodnes se nám dochovalo hojně školních pomůcek babylonských. Nejvíce ovšem záleželo učitelů na tom, aby jeho žáci ovládali bohatou literaturu asyrskou a babylonskou. Máme zaručené doklady, že do palácové školy byli přijímáni také cizinci.

Vzal hochy ke dvoru královskému. Stávalo se to často a bývali z nich nejvěrnější úředníci a komorníci. Daniel. Král sám dal hochům nová jména, aby se spíše zapomnělo na jejich původ. Byla babylonská. Nechtěli jísti. Židé činili přesně rozdíl mezi pokrmy dovolenými a nedovolenými. Mimo to se stávalo, že pohané obětovali zvíře bohům, ale masa

z něho požívali. Naši zbožní jinoši byli raději přísnější. Aby snad nepožili něco nedovoleného, varovali se masa vůbec. Ani vína nepili, poněvadž mohlo býti také obětováno modlám. Tváře va še. Na východě je tučnost první a nezbytnou podmínkou krásy — aspoň v dobách starších. — Také lékaři tvrdí, že rozumný půst zdraví prospívá a proto jej předpisují. Moudrost. Skrovná strava — ovšem přiměřená — podporuje rozvoj duševního života.

Důsledky dogmatické: 1. Jest Boží Prozřetelnost. — 2. Bůh používá i nešťěstí, aby provedl svoje záměry.

Morální: 1. Mnohého možno napravit pouze utrpením a nešťěstím. — 2. Zachovávej Boží a církevní přikázání! — 3. Střídmost prospívá také tělu. — 4. Nedej se svěsti, abys pro nepatrné obtíže nezachovával postu!

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 149; Stárek, Daniel, prorok národů, Blahověst, V, 235; Kyzlink, Kniha Danielova, Obzor, 1888, 210.

84. Daniel vysvobodil nevinnou Suzannu.

(Srdínko č. 78.; Doležel č. 56.)

Suzanna, lilie. Jména si opravdu zasloužila pro svoje čisté srdce. Židé dávali dívkám rádi jména květin. Soudy zvláště ve věcech náboženských mívali židé vlastní. Také v jiných zemích těšili se podobné svobodě. Soudcové bývali voleni od lidu, aby rozhodovali jeho spory a pochybnosti. Lid odešel. Východní soudy bývají velice hlučné, protože obě strany přivádějí svoje stoupence. — Procházela se, vlastně koupala. Před obličejem Páně, před jeho očima, které všecko vidí. K smrti ukamenováním, které ustanovil Mojžíš na zpronevěru manželskou.

Čist jsem já, nemám viny na její smrti. Dle židovského práva měl každý, kdo potkal odsouzence, projevit veřejně svůj souhlas s jeho trestem. Odtud takový podiv, který vyvolala slova Danielova. Oddělte je, aby se napřed nemohli domluvit. Tato důležitá zásada platí podnes. Pod kterým stromem. Lentišek je krásný stromovitý keř; vytéká z něho pryskyřice. Svída strom vrbovitý. Oba stromy se od sebe tolik liší, že nebylo možno je zaměnit. Rozpor svědectví a proto jejich nespolehlivost dokázána před celým lidem. Potrestání smrtí a sice stejnou, jaká usouzena nevinné ženě. Tak to žádal zákon Mojžíšův. Vysvobozuje. Má tedy pravdu Písmo sv.: „Mnohá jsou souzení spravedlivých, ale ze všech vysvobodí je Hospodin“ a „blízko je Hospodin těm, kteří jsou souzeného srdce.“

Důsledky dogmatické: 1. Bůh vidí do srdce. — 2. Nejhorším zlem je hřích.

Morální: 1. Ani stáří nechrání člověka od hříchů. — 2. Lidský soud často klame. Proto nedbej, co tomu řeknou lidé! — 3. Pamatuj na přítomnost Boží, zvláště v pokušení! — 4. Spíše máme strpěti všechno, nežli spáchat hřích. — 5. Lež má krátké nohy. — 6. Varuj se křivého svědectví! — 7. Bůh svých věrných nikdy neopouští. — 8. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. — 9. Ujítej se utiskovaných! — 10. Ctnost a pravda na konec zvítězí.

Otázky: 1. Čím je povinen druhému ten, kdo svým křivým svědectvím způsobil jeho odsouzení? — Náhradou! — 2. Kdo byl podobně pokoušen a obžalován, odsouzen a osvobozen? — Josef Egyptský.

85. O třech mládencích v peci ohnivě.

(Srdínko č. 79.; Doležel č. 57.)

Zlatá socha měřila i s podstavcem asi 30 m. Dle všeho představovala hlavního babylonského boha Béla-Marduka. Dle analogie s jinými sochami babylonskými můžeme se domnívat, že její vnitřek byl dřevěný anebo hliněný; pouze na venek byla ozdobena zlatým plechem. Stála na rovině Dura, která byla před nedávnem objevena mezi troskami Babylona. Dosud se na ní zachoval podstavec nějakého kolosálního pomníku — snad právě sochy Nabuchodonosorovy. Že tento král měl velikou zálibu v obrovských sochách, dovídáme se z jeho nápisů. Uvádí je často i mezi válečnou kořistí; byly vzácné, poněvadž se Babyloňané obyčejně spokojovali jen polovypuklinami. Rozměry soch bývaly někdy až překvapující. Diodor tvrdí, že na babylonské pyramidě stály tři sochy, které obsahovaly 143.559 kg zlata. Herodot mluví o zlaté soše vysoké 12 stop. Posvěcení sochy konáno pokaždé slavně a mívalo pozadí politické nebo náboženské.

Upálení v ohnivě peci bylo obvyklým trestem u Babyloňanů, stejně jako v Asyrii, zvláště pro rouhače a tupitele královského majestátu. Také král Assurbanipal dal upáliti svého zrádného bratra Šamašsumukina. Jinde se chlubí: „uvrhli (vzbourence) do pece a spálili je jako beránka“. Pec byla kuželovitá; měla veliký otvor nahoře a několik pobočných. Někdy budovány pece o dvou poschodích. Peršané užívají trestu dodnes. Hudbu. Dnes víme z obrazů babylonských velice dobře, jak tento národ miloval vášnivě hudbu a že jí užíval při každé příležitosti. Známe všechny nástroje, které vypočítává Bible. Mládenci, totiž mladí, asi 30. letí mužové. Patřili mezi vysoké úředníky; proto byla jejich nepřítomnost ihned zpozorována. Babyloňané žalovali na druhy Danielovy; neradi viděli, že títo cizinci zastávali v jejich zemi vysoké úřady.

Král se rozhněval. Také odjinud známe jeho prudkou povahu. V našem případě byl hněv ještě větší, poněvadž šlo

o bývalé zajatce, které tolik vyznamenal. Který Bůh? Jak velice se král mýlil a jak podceňoval našeho Boha! Z jeho vlastních nápisů však poznáváme, že byl oddaným citelem svých četných bohů. Sedmkrát je rčení semitské a znamená: mnohem více, než jindy. Anděl sestoupil do ohně a způsobil v peci chládek. Byl to veliký zázrak. Šlo o čest samého Boha, který byl ve svých služebnících potupen. Boha nejvyššího. Tím ovšem nestal se Nabuchodonosor ještě monotheistou. Pouze uznal, že Jahve vyrovná se ostatním velikým bohům — snad nad ně i předčí. Kdo by se rouhal. Tento úspěch zázraku byl veliký. Dle tehdejšího názoru měla každá země svého vlastního boha. Byl-li překonán národ, byl pokořen také jeho bůh, kterému sloužil. Stejně smýšleli také Babyloňané o Bohu židovském a proto se mu posmívali. Právě toto rouhání král zakázal. — Krásný zpěv mládenců — „píseň tvorů“ — modlíme se denně v kněžských hodinkách. Lze jí dobře použít také po sv. přijímání.

Důsledky dogmatické: 1. Jsou andělé strážní. — 2. Jest jenom jeden pravý Bůh.

Morální: 1. Vyznávej vešmě svou víru! — 2. Víry nesmíme zapřít, ani kdyby nám šlo o život. — 3. Více sluší poslouchat Boha, než lidi.

— 4. Dávěťuj v Boha! Může pomoci, i kdyby se všechno zdálo ztracené.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 259.

86. Kterak král Baltasar zhřešil a potrestán byl.

(Srdínko č. 80.; Doležel č. 58.)

Vnuk jeho, poněvadž Nabuchodonosorův syn Evilmerodach byl podvou letech (561—559) úkladně zavražděn. Osoba Baltasarova byla až do nedávna zahalena neproniknutelnou rouškou tajemství. Vědělo se, že posledním králem babyloňským byl Naboned a nepřátelé veřejně prohlašovali, že Bible se zmýlila. Dnes známe Baltasara z jeho četných nápisů. Víme, že byl synem Nabonida a dcery Nabuchodonosorovy a místokrálem v Babyloně. Naboned vládl jenom nad venkovem. Vystrojil hody, ačkoli město bylo již obleženo od Peršanů a Médů. Tak velice si byl jist jeho nezdolností a nedobytností. Dal přinésti posvátné nádoby; tím ovšem velice potupil Boha, kterému byly v Jerusalemě nádoby zasvěceny. Odtud tak veliký trest. Tři slova: Mene, Thekel, Fares — ovšem v přepisu uzpůsobeném. Žádný toho nedovedl. Bůh zjevuje svoje tajemství, komu sám chce. Ostatní vykladaelé mluvívají tak, jak si přál král. Daniel nepochleboval, proto ani nebyval tázán o radu. Teprve nyní si na něho vzpomněli.

Pozvedl jsi se. Upřímně a bez lichocení vytýká králi jeho veliký hřích. Poněvadž vládl na zemi, zapomněl na odvěkého Panovníka na nebi a domýšlel se, že ho může po libosti urážeti. Ale Bůh nebývá posmíván. V důstojenství: měl býti třetí v říši. První byl král Naboned, druhý Baltasar, po něm Daniel. Také ostatní odměny máme dosvědčeny současnými nápisí. Byl vyznamenán, ačkoli pověděl králi pravdu ostrou jako sůl. Zdrčený Baltasar se neodvážil vztáhnouti ruku na neohroženého proroka. Nepřátelé dobyli města. Tehdejší prameny nám dokazují správnost údajů biblických. Města dobyto bez boje r. 537. Kyrus pochyboval, že by se města zmocnil, proto použil lsti. Odvedl svoje vojsko a před městem zanechal jenom malý pozorovací oddíl. Potom nařídil, aby vojáci vykopali veliký průplav, kterým by odvedl v osudnou noc vody z řečiště Eufratu. Když bylo vše připraveno, vyčkal na slavnost, která se měla brzy konati. Tušil, že Babyloňané budou opojeni a jeho záměr se mu úplně podařil. Tak se vyplnilo doslova proroctví Jeremiášovo (41, 39—40):

„V horkosti jejich položím nápoje jejich,
a opojím je, aby tvrdě usnuli,

a spali snem věčným a nepovstali, dí Hospodin.

Povedu je jako berany k zabítí a jako skopce s kozly.“ Kyrus vtáhl do města osobně teprve po třech měsících a ušetřil ho. Tak byl dojat jeho nádherou a výstavností.

Důsledky dogmatické: 1. Tajemství Boží pochopí jenom ten, komu je P. Bůh zjeví. — 2. Bůh je věrný ve slibech — ale i v hrozbách. — 3. Také tobě napsala již ruka Boží délku tvého života.

Morální: 1. Bůh nebývá posmíván. — 2. Nikdy se neposmívej sv. věcem! — 3. Od náhle a nenadále smrti vysvobod nás, Pane! — 4. Krádežť posvátného majetku nenechá Bůh bez trestu. (Napoleon).

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 311.

87. O Danielovi a modle Bělově.

(Srdínko č. 80.; Doležel č. 58.)

Kyrus panoval 536—529. Spolustolovník byl čestný název u dvora babyloňského a znamenal asi „přítel králův“. Běl bůh světla a ohně, hlavní bůh babyloňský. Dávali denně dvanáct měr, každou po 52 l. Džbán míval asi 40 l. Ze takové oběti byly v Babyloně ve zvyku, máme doloženo četnými současnými památkami písemnými. Sám Nabuchodonosor se chlubil, že kladl denně na stůl bohů celého býka, ryby, drůbež a jiné potraviny. Mezi nápoji vypočítává vína ze sedmi různých zemí. Král chodil se klaněti. Dnes víme z vlastních nápisů Kyrových, že se přizpůsobil úplně náboženství babyloňskému a uctíval jejich bohy. Jak mnoho

s ní. Pohanští národové opravdu věřili, že bohové jedí a pijí. Kdo pokrmu jí. Také v jiných chrámech kladeny oběti na stůl, ale později odnášeny a dávány kněžím. V tomto případě však kněží tvrdili, že Běl sám všecko jí a lid podváděli.

Skrytý vchod. Že kněží lid často klamali, máme mnohé doklady. V některých chrámech byla opravdu objevena tajná chodba; ústila tam, kde stávala socha. Tu byla vina tím větší, poněvadž se odvážili oklamati samého krále. Přiněsti popel, kterého bylo dosti pod obětním oltářem. Je přirozeno, že z kněží nebyl v tu chvíli nikdo přítomen. Muži, ženy. Rozeznal je podle různých druhů obuvi, kterou nosili. Byli pobiti kněží i jejich rodiny, jak žádal zákon babylonský. Modlu dal v moc Danielovu. Nejde tu však o známý, stupňovitý chrám Béla-Marduka, nýbrž o jinou, menší stavbu. Dle řeckého překladu zničil pouze modlu a tak zv. cellu, ve které socha stávala a která byla jevištěm podvodu.

Důsledky dogmatické: 1. Jest pouze jeden pravý Bůh. — 2. Jak ubohá je víra pohanská! Važ si toho, že jsi katolíkem!

Morální: 1. Lež má krátké nohy. — 2. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 340.

88. Daniel v jámě lví.

(Srdínko č. 81.; Doležel č. 58.)

Velikému ještěru, hadu. Dříve brány údaje biblické v pochybnost, ale dnes máme četné historické důkazy — i současné. Úcta k hadům byla opravdu rozšířena po celé přední Asii. Had byl symbolem zla; aby od sebe odvrátili jeho pomstu, hleděli ho uchlácholiti božskými poctami. Bůh živý. Král ovšem věděl, že had jednou zahyne. Domníval se však, že je oživen některým bohem anebo aspoň živým symbolem boha. Podobně uctívali Egypťané Apisa, ačkoli věděli, že nepřetrvá několik roků. Babyloňané dokonce věřili, že i bohové umírají. Jak ubohé jest náboženství pohanské! Děkuj Bohu za to, že jsi katolíkem! Bez meče a kyje. Právě tento způsob byl nutný, měl-li krále přesvědčiti, že had není zjevem božským. To se mu podařilo. Je všeobecně známo, že hadi vynikají velikou žravostí a polykají vše, nač přijdou. Známý Hagenbeck přikryl kdysi velikého hada vlněnou houní, poněvadž bylo právě chladné počasí. Na druhý den byl had mrtvý. Počal polykati svou houni a při tom se udusil. Podobně se stalo i v Babyloně; potrava byla příliš silná a nestravitelná.

Zabijeme tebe. Náboženských revolucí zažil Babylon velice mnoho; v našem případě byla revoluce tím nebez-

pečnější, poněvadž se obávali pomsty uraženého „boha“. Vydej nám! Aby se zachránil, obětoval svého nejlepšího přítele. Nespoléhej nikdy na přízeň lidskou! Do jámy lvové. Dnes známe dopodrobna jejich zařízení a máme jejich četné obrazy. Byly to čtyřhranné, veliké jámy v zemi; nahoře ohrazeny zdi až 1 m vysokou. Uvnitř bývaly rozděleny přestavbou na dvě části: ve zdi byly dvěře, které bylo možno shora otvírati a zavíratí. Měla-li se klec čistiti, vlákali šelmy do jedné poloviny a dvěře zavřeli. Sedm lvů. Z četných nápisů se dovídáme, že králové babyl. chovali rádi lvy pro lov a zábavu. Také je dobře známý ochočený lev Ramsa II., který všude doprovázel jeho válečný vůz. Prorok Hababuk, ne však jeden ze dvanácti malých proroků, poněvadž žil mnohem později. Prudkostí ducha. Podobně se stalo mnohým jiným světcům; také naše oslavené tělo bude mít podobnou vlastnost. Sedmého dne přišel král opět k jámě, aby truchlil nad mrtvým Danielem, Jaké bylo proto jeho překvapení, když uzřel svého přítele ještě živého. Bojte se Boha. Ani Kyrus nestal se monotheistou; pouze uznal velikou moc Jahve a snad jej přijal i do svého pantheonu.

Důsledky dogmatické: 1. Jak ubohá je víra pohanská. — 2. Také naše oslavené tělo bude mít dar rychlosti. — 3. Zázraky jsou možné. — 4. Bůh je Pánem všeho. — 5. Andělé jsou pouzí duchové.

Morální: 1. Bůh svých věrných nikdy neopustí. — 2. Nikdy nespoléhej na přízeň lidskou! — 3. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.

Literatura: Sedláček, Jáma lví, Rádce duchovní, 1894, 135; Slabý, Kultura asyrská a babylonská, ČKD, 1917, 73.

89. Daniel prorokem. O posledních proroctvích.

(Srdínko č. 82.; Doležel č. 59.)

Proroctví je dar předpovídati určitě budoucí události, kterých nikdo nemůže poznati a věděti přirozeně. Od vydání rozkazu. Celkem byly vydány čtyři edikty ve prospěch židů: 1. 536 dovolil král Kyrus návrat do Palestiny; 2. 520 povolil Darius Hystaspes stavěti chrám; 3. Artaxerxes I. dal r. 466 plnou moc Esdrášovi, aby uspořádal poměry v Palestině; 4. týž král poslal 453 Nehemiáše a výslovně mu dovolil, aby město postavil a je znovu opevnil. Právě od této doby počítáme letotýdny Danielovy: $7 + 62 = 69$ týdnů čili 483 roků. Odečteme-li od 453 — 483, dostaneme 30 rok po Kr., kdy Spasitel veřejně vystoupil. Polovinu týdne ($3\frac{1}{2}$ roku) kázal svoje evangelium a dokonil právě $33\frac{1}{2}$ po Kr. Poslední polovinu posledního týdne Bůh odložil — je to doba války židovské, která trvala také 3 a půl roku. I toto proroctví má svoje stíny. Poněvadž Artaxerxes panoval delší

dobu se svým otcem, nevíme docela přesně, od kdy máme počítati léta jeho vlády. V obojím případě vede nás však prorok do doby, kdy Kristus na zemi již byl a působil. Jiný národ byli Římané, kteří pod vedením Titovým dobyli r. 70 po Kr. Jerusalema a chrám spálili. Ohavnost. Ještě před dobytím města utvořilo se mezi obránci několik stran, které se urputně pronásledovaly a sváděly o výhodnou posici chrámovou rozhořčené boje. Později dal Hadrian postaviti na troskách chrámu sochu Jovišovu; dnes je tam turecká mešita. Oběť čistá je mše sv. Prorok výslovně udává některé její znaky: 1. je čistá, tak čistá, že ani kněz jí nemůže svým hříchem poskvřniti; 2. oběť nekrvavá; 3. bude přinášena všude a mezi obrácenými národy pohanskými; starozákonní oběti směly se konati pouze v Jerusalemě.

Důsledky dogmatické: 1. Bůh zná budoucnost a proto ji může předpovídati. — 2. Naše náboženství je jistě pravé, poněvadž se na Kristu splnily všechny předpovědi proroků. — 3. Mše svatá je pravou obětí novozákonní.

Literatura: Raška, Danielovy letotýhodny ve shodě s dějinami, ČKD, 1904, 43; Skvělá náplň proroctví Danielova, Obnova, 1909, čís. 1; Fryč, Chronologie života Páně, Praha, 1906; Miklík, K výkladu proroctví Danielova, ČKD, 1924, 435; Pryč, Sláva a pád národa israelského, Vlast, 1919/20, 193; Sequens, Kulturní život říše perské za časů Danielových, Vlast, 1917/18, 15.

KNIHA IX.

DOBA OD BABYLONSKÉHO ZAJETÍ DO KRISTA PÁNA.

(536 př. Kr. — 1.)

90. Návrat z babylonského zajetí.

(Srdínko č. 82.; Doležel č. 59.)

Sedmdesát let uplynulo 606—536, jak předpověděl Jeremiáš. Obrátili se upřímně. Zajetí bylo pro ně dobrou náboženskou očistou. To víme nejenom z památek písemných, nýbrž i z vykopávek konaných ve Sv. Zemi. V Gezeru nacházel Macalister ve starších vrstvách modly Astarty; do základů domů zazdívány ve hliněných džbánech malé děti. Po zajetí vše přestalo. Vydal rozkaz. Zmiňuje se o něm sám ve svém velikém nápise: „Bohy, kteří mezi nimi (podrobenými národy) bydlili, na bývalá jejich místa opět jsem postavil a způsobil jsem jim příbytek trvalý. Veškeren jejich lid jsem opět shromáždil a uvedl do krajiny jejich zpět“. Mezi těmito národy byli také Zidé a jejich chrám. V našem případě však rozhodovala ještě jiná okolnost. Zajatci ukázali králi prorocství Isaiášovo, kde předpovídá jeho jméno (Koreš) a jeho vítězství nad Babylonem. Rádi věříme, že Kyrus byl hluboce dojat. Vždyť od smrti Isaiášovy uplynulo několik století. Všech zajatců, kteří šli s první výpravou, bylo 42.360. Také Xenofon chválí mírnost a prozíravost královu. Nádob zlatých a stříbrných bylo celkem 5400.

Vystavěli chrám ovšem za velikých obtíží, poněvadž okolní národové hleděli stavbu všemožně překaziti. Nejvíce prosluli v tom směru Samaritáni. S počátku nabízeli židům pomoc — ale ti se obávali jejich společnosti, poněvadž měli ve svém náboženství mnoho prvků pohanských. Proto je odmítli; od té doby byli právě Samaritáni nejhoršími nepřáteli židů. Chrám dostavěn r. 515. Byl tak chudičký, že židé, kteří pamatovali ještě chrám Šalomounův, dali se do pláče. Žádo u cí totiž Vykupitel tak toužebně ode všech očekávaný. Prorok mluví o chvílce, ač mělo uplynouti ještě 500 roků. Bůh má jiné časové měřítko. Pro jeho věčnost je tisíc roků jako jeden den. Sláva chrámu měla býti větší, poněvadž v něm měl působiti Spasitel světa. Nehemiáš byl nejvyšším číšníkem krále Ariaxerxa, později místodržitelem v Jerusalemě a obnovitelem politických řádů. Zákon Boží. Učený Esdráš sebral rozptýlené knihy Písma svatého, opravil je od chyb, které se

opisováním do nich vloudily a znova je prohlásil. Při tom obnovil smlouvu s Bohem. Stalo se r. 444.

Důsledky dogmatické: 1. Ježíš je opravdu přislíbeným Vykupitelem. — 2. U Boha je tisíc let jako jeden den.

Morální: 1. Také my jsme ve světě v cizině a ve vyhnanství. — 2. Varuj se hříšníků, abys jejich příkladem nebyl sám sveden! — 3. Mnohého člověka napraví pouze utrpení.

Otázka: Může církev dovolit, aby katolíci měli s jinověrci společně chrámy a hřbitovy? Co tedy třeba říci o podobných návrzích v naší vlasti? Smí katolík chodit na bohoslužbu jinověrců?

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy. IV, 359.

91. Esther.

(Srdnko č. 83.; Doležel č. 60.)

Část židů zůstala v perské říši dobrovolně. Hlavním důvodem bylo asi jejich veliké nemovité bohatství, o které by byli přišli vystěhováním. Byli dobrými hlasateli víry v pravého Boha. Esther je jméno perské a znamená: Hvězdu. Doma se jmenovala Hadassa, myrta. Assuer je pouze zkromolené perské jméno krále Xerxa I. (485—465). Totožnost obou jmen uznává se dnes všeobecně. Mardocheus měl dle všeho nějaký úřad, který mu dovoľoval přístup do královského paláce. Tam se dostal do styku s komorníky, vyslechl jejich rozhovor a prozradil králi spiknutí, které mu hrozilo. Esther osiřela již v útlém věku. Její strýc Mardocheus se jí ujal a zbožně ji vychoval. Bydlili v Súsách, kde byl také královský palác. Letopisy královské byly hliněné tabulky, na kterých byly zaznamenávány nejdůležitější současné události. Byly psány na způsob našich kronik.

Aman pocházel z médské krajiny Agag. Byl obratným intrikánem. Snad měl účast i ve spiknutí, které zmařil Mardocheus. Tak bychom si uspokojivě vyložili jeho velikou zášť. Klekali před ním. Ve staré době vzdávala se pocta dvojím způsobem: buď se sklonili tak hluboko, že se rukou dotýkali až země, nebo poklekli a hlavu sklonili. Tato pocta byla vzdávána především bohům, ale časem přenášena také na lidi, kteří zastávali vysoké úřady a v nich jaksi bohy zastupovali. Jest žid. Nenávist povstala z uražené ješitnosti, ale byla živena také odporem národnostním. Aman namluvil králi, že židé jsou živlem nespolehlivým; strojí jeho říši potají úklady. Snad pronesl i podezření, že zavinili jeho hroznou porážku v Řecku. Sliboval mu, že z konfiskace jejich jmění by se mohlo vyzískati na 10.000 hřiven stříbra — asi 93.000.000 nebo 35.000.000 K, šlo-li o hřivny babylonské. Králi se jeho návrh zamlouval tím více, poněvadž státní pokladna byla nešťastnou válkou proti Řekům úplně vyčerpána. Jakou cenu

mají takové odhady, dokazuje nejlépe miliarda, kterou si slibovali 1902/3 ze zabraných klášterních statků ve Francii.

Všichni židé. Královský dekret tohoto jména neobsahoval — mluvil pouze všeobecně o nepřátelích říše — ale každý věděl, koho Aman myslí. Den. Aman hleděl podle tehdejšího zvyku vypátrati losování den, kdy má židy pobít. Stalo se to asi v březnu 474 př. Kr. a vylosován počátek března 473. Nesmí nás překvapovati, že lhůta stanovena tak dlouho napřed. Rozhodovaly tu především důvody náboženské. Vylosovaný den byl dle jejich názorů neomylně příznivý. Také se nemusel obávat, že by židé říši opustili, poněvadž by stěhováním přišli o vše. Los odpovídal pouze na otázku; ano neb ne. Tak probírán měsíc za měsícem, den za dnem, až se došlo uspokojivé odpovědi. Některé takové losy se nám dosud zachovaly. Mívají podobu malých hranolů; na jejich jednotlivých stranách jsou lichá nebo sudá čísla. Mardochej vypravoval vše Esthere a prosil ji za přímluvu. Královna znala dobře prchlivou povahu Xerxovu a proto se s počátku zdráhala. Učinila tak teprve na důtklivé domluvy svého strýce. Dobře chápeme její obavu. Zákon vydaný králem byl v Persii neodvolatelný. Ale Bible udává ještě druhou příčinu. Nikdo nesměl ke králi, nebyl-li od něho výslovně pozván. Tento zvyk byl v Persii všeobecný; zvláště v rodě Achemenovců bylo oddělení krále od lidu úplné; ješitný Xerxes zachovával jej neúprosně; přestoupení trestáno smrtí. Jenom tak pochopíme plně obě Estheřinu. Vydala v nebezpečí svůj život, aby zachránila milovaný národ. Modlete se. S Bohem počni každé dílo, podaří se ti až milo! Nezapomeň na tuto radu! Král pohlédl hněvivě, takže Esther až omdlela. Čekala na jisto, že bude usmrcena. Avšak právě pohled na klesající Estheru obměkčil krále. Ne pro tebe. Tohoto výroku užívají církevní spisovatelé, aby zdůraznili jedinečnou přednost neposkvrněného Početí P. Marie. S Amanem. Dle perského práva směla jít s králem jenom jeho manželka a malka. Proto chápeme radost Amanovu z neobyčejného vyznamenání. Ať přijde také zítra. Esther váhala přednésti svou prosbu. Této opatrnosti bylo velice potřeba u Xerxa, který byl neobyčejně proměnlivý ve svých náladách. Proto chtěla mít napřed plnou jistotu, že si získala jeho důvěru a náklonnost. Uzřel Mardochea. Ani nepovstal před Amanem; jistě z odporu k jeho křečiznivosti. To popudilo Amanu tak, že dal hned postavit šibenici. Byl to trest u Peršanů obyčejný. Zločinec byl po smrti anebo ještě za živa nabodnut na ostrý a vysoký kůl. V posledním případě byla jeho muka strašná.

Nemohl usnouti: snad následkem bohaté hostiny, snad to Bůh přímo dopustil, aby provedl svoje záměry.

Oblečen v roucho královské a zlatou korunu na hlavě; podobně se odívala také osobní stráž králova. Daruj mi život. Neprosí přímo za zrušení dekretu — toho král perský nesměl učiniti. Totéž právo váže dosud šacha. Spíše by se musel vzdáti trůnu, než aby odvolal rozkaz jednou daný. Proto je nesprávné, praví-li kniha, že král výnos zrušil. Vydal pouze nové nařízení, kterým dovoloval židům, aby se ozbrojili. Úřady dostaly rozkaz, aby je podporovaly. V ustanovený den pobito 75.000 nepřátel. Počet není upřesněn, uvážíme-li velikost perské říše. Svátek Purim. Toho dne čítána v synagogách kniha Esther. Kdykoli se vyslovilo jméno Amanovo, tloukly děti dřevěnými kladívky do lavic a dupaly, aby ukázaly svoji nelibost. Starší mu zlořečili. Později nabyla celá slavnost rázu veselého; mnohdy pili přes míru, tak že nerozeznávali jmen Mardocheje, Jahve a Amanu a zlořečili i jménu Božímu. Proto rabíni vyškrtli z knihy všechna místa, kde se děje zmínka o Bohu. Někde stavěli na střechách šibeničky a věšeli na ně vycpanou podobu Amanovu. Když však počali zneužívat slavnosti proti křesťanům, byly šibeničky zakázány.

Důsledky dogmatické: 1. Esther je předobrazem P. Marie. — 2. Bůh řídí osudy národů.

Morální: 1. S poctivostí nejdál dojdeš. — 2. Pýcha předchází pád. — 3. Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá. — 4. Nikdy nezrad své víry! — 5. Modli se před každou důležitější prací! — 6. Ujmi se druhého, i kdyby tě to stálo velké oběti! — 7. Nikdy nespolehej na přízeň lidskou! — 8. Pamatuj vděčně na prokázaná dobrodíní!

Otázky: 1. Kdy jsme povinni udati tajné chyby druhého. — 2. Jak se podobá Esther P. Marii? 1. Je vyňata z obecného zákona hříchu; 2. přimlouvou ukrocuje hněv Boží a smiřuje jej s lidmi; 3. je krásná ozdobou svých ctností; 4. i v povýšení zůstala skromnou; 5. je královnou; 6. tisícové vzpomínají vděčně na její dobrodíní.

Literatura: Vigouroux-Podlaha, Bible a nejnovější objevy, IV, 569; Hakl, Ženy biblické, Pastýř duchovní, 1889, 47; Sedláček, Museum biblických starožitností, 113.

92. Antioch pronásleduje židy. O Eleazarovi.

(Roku 168 př. Kristem.)

(Srdínko č. 85.; Doležel č. 61.)

Alexander Veliký panoval 336—326. Po jeho smrti rozpadla se jeho veliká říše na několik samostatných celků. Antioch IV. Epifanes (175—164) byl ukrutný, takže sám pohanský dějepisec Polybius jej nazývá Epimanes-zuřivým. Poplenil chrám. R. 169 zmocnil se města a dal pobít na 40.000 obyvatelů. Vnikl osobně do chrámu, odnesl posvátné nádoby; oponu, která dělila svatyni od velesvatyně, daroval Jovovi Olympskému a jeho sochu postavil v chrámě. Dal dokonce strhati zlaté a stříbrné ozdoby se zdi. Celkem uloupil

na 1800 hřiven, asi 10.000.000 K. Bůh dopustil toto veliké znesvěcení, poněvadž židé se oddali různým pohanským obyčejům a proto nezasluhovali ochrany Boží. Dal postavit modlářské oltáře skoro ve všech větších městech a nutil židy, aby na nich obětovali. Jeden oltář postaven v samém chrámě jerusalemském. Knihy Písma sv. byly páleny anebo trhány. Pod trestem smrti. S počátku tvrdil, že chce potrestati pouze nespolehlivé židy — ale záhy vystoupil veřejně proti samému náboženství.

Eleazar. Více o něm nevíme, ale pro tento jediný čin zaslouží našeho obdivu a uznání. Maso vepřové bylo židům v zákoně Mojžíšově přísně zapovězeno, nejspíše pro tuk, který obsahuje. Jeho požívání bylo v horkých krajinách východních zdraví nebezpečné. Ruce všemohoucího. Eleazar nechtěl se přetvařovati, aby nesvedl mladších. Pamatuj také na přísný soud Boží, který tě jednou čeká a který odhalí před celým světem celé tvoje nitro.

Důsledky morální: 1. Bůh trestá často hříchy lidí ztrátou víry anebo úpadkem náboženství. — 2. Nedej se nikdy svěsti, abys zapřel svou víru. — 3. Zachovávej Boží a církevní přikázání! — 4. Přetvářka je vždy hříchem. — 5. Nedávej nikomu pohoršení! — 6. Pamatuj na soud Boží, zvláště v pokušení!

Otázky: 1. Co odpovíme nepřátelům, kteří brojí proti postu slovy P. Ježíše: „Co vchází do úst, neposkvrňuje člověka.“ — Maso samo neposkvrňuje, nýbrž neposlušnost! — 2. Je tedy dovoleno katolíku zúčastniti se oslav Husových, aby se mu družil neposmívají, že je zpátečnickem?

93. O mučednictví sedmi bratrů a matky jejich.

(Srdínko č. 86.; Doležel č. 62.)

Byla předvedena asi do Antiochie, kde byl jeho palác. Byli zmrskáni bičí a řemeny; byl to počátek mučení a jakási jeho předehra. Co žádáš? Rozlobený král dal mu za tuto odpověď vyříznouti jazyk. Podobný trest byl obvyklý také v Asyrii. Také pro ostatní vypočtené druhy muk máme historické doklady. Napomínali se. Král dal prvního bratra proto tak krutě mučiti, že chtěl ostatní přestrašiti. Ale zmýlil se! Hrdinný příklad bratrův působil na ně neodolatelně. S nebe je mám. Neužíváš svých údů k tomu, abys Boha urážel a hněval? Nebuď nevďečný! Domlouval matce, ale ta byla hodná svých rekovných synů. Aby jí řecký král nerozuměl, mluvila s dítětem aramsky a připomínala mu všemohoucnost Boží, která mu vrátí vše, co pro víru obětuje. Krásná jsou slova, kterými tato prostá žena z lidu vyznává svou víru v Boží všemohoucnost. Krátká muka. Podobně praví sv. Pavel: „Utrpení tohoto světa nejsou rovna budoucí slávě,

kteřá se zjeví na nás“ (Řím. 8, 18). Bolesti trvají krátce, ale oslava věčně. Proto se nebojme těch, kteří mohou zabít tělo, ale duši uškodití nemohou!

Důsledky dogmatické: 1. Bůh stvořil všechno z ničeho. — 2. Bůh je všemohoucí. — 3. Bude jednou vzkříšen z mrtvých. — 4. Sláva nebeská je větší, než všechna utrpení tohoto světa.

Morální: 1. Raději vše trpěti, nežli se dopustití hříchu. — 2. Říď se dobrým příkladem druhých! — 3. Těš se v utrpení myšlenkou na budoucí slávu! — 4. Užij svého těla ke cti a slávě Boží! — 5. Bůh ti jednou odpátí vše, co proň obětuješ. — 6. Více sluš poslouchatí Boha nežli lidí.

O tázky: 1. Kdy nesmíme uposlechnoutí? — 2. Jak dokazují mučedníci pravost naší víry? — 3. Které české mučedníky znáte a proč trpěli? — 4. Byl M. Jan Hus mučedníkem?

Literatura: Jména bratří Machabejských, Hlídko, 1901, 40.

94. O statečnosti Machabejských.

(Srdínko č. 87.; Doležel č. 63.)

Horlivost pro zákon. Také ty se zastaň své církve, je-li napadena od nepřátel. Neschovávej se! Kdo se za Krista stydí, bude jednou od Krista zahanben. Nemocí strašlivou. Byl právě v Persii, když se dověděl o porážkách svých vojvůdců. Proto chvátal co nejrychleji do Jerusalema. Při prudké jízdě vypadl z válečného vozu a velice se poranil. S počátku nedbal bolestí; avšak rány se zanítily a počali se v nich tvořit červi. Ozdobím chrám. Vše bylo diktováno pouze bázní před smrtí — bez jakékoli lítosti. Proto ho také Bůh nevyslyšel. Naše lítost musí být nadpřirozená, chceme-li dojíti odpuštění. Jeho syn Antioch V. zvaný Eupator (164—162).

Pět bojovníků, andělů, kteří pomohli Judovi přemoci nepřítel. Padlo něco Židů. Všimni si, jak přísně trestá P. Bůh i taková provinění, která se nám zdají maličkosť. Pamatuješ na to? Za mrtvé se modlití. Mohou tedy některé hříchy — všední — býti odpuštěny i po smrti, čili je očistec. Pamatuj často na dušičky a pomáhej jim modlitbami! Velekněz Oniáš III. byl velice zbožný. Byl od svého bratra JASONA zapuzen a později pleťkami Menelaa kolem r. 170 usmrčen. Judas ho asi znal osobně. Jeremiáš se modlí, ač byl teprve v předpekli. Čím spíše mohou se za nás přimlouvatí svatí, kteří s Kristem kralují. Z toho však plyne, že také my se k nim můžeme modlití a o přimlouvu je prosití.

Důsledky dogmatické: 1. Přirozená lítost nestačí k odpuštění hříchů. — 2. Jest očistec. — 3. Duše lidská je nesmrtelná. — 4. Bude jednou vzkříšen z mrtvých. — 5. Je tedy dovoleno svaté ctítí a za přimlouvu je prosití. — 6. Svatí se za nás přimlouvaj. — 7. Lásko k národu neruší se ani smrtí.

Morální: 1. Zastávej se horlivě své víry! — 2. Mlýny Boží melou pomalu, ale jistě. — 3. Důvěrná modlitba zmůže všechno. — 4. Jak velice se protiví P. Bohu nevěrnost i v maličkostech. — 5. Modli se rád za duše v očistci — 6. Odevzdej se úplně do vůle Boží!

O tázky: 1. Kde byly zbožné duše lidí, kteří zemřeli před Kristem? — 2. Smí se vydati vojna v jisté nebezpečí smrti?

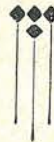
95. O době, kdy slíbený Vykupitel měl již přijítí.

(Srdínko č. 88.; Doležel č. 64.)

Fariseové. Jméno znamená: oddělení, odloučení. Z počátku měli dobrý úmysl. Chtěli co nejsvědomitěji zachovávatí zákon Boží. Proto stanovili podrobná a přesná pravidla mravního života. Pro jejich zbožnost lid si jich velice vážil a pokládal je za muže duchovní. Avšak právě tato veliká obliba stala se jim záhubnou. Počali dbátí jen o venek, konávali veřejně dlouhé modlitby, dávali okázale almužny — ale při tom se dopouštěli velikých tajných hříchů. Slovo farisej znamenalo brzy totéž jako pokrytec. Sadduceové byli opakem fariseů. Poněvadž nevěřili v život posmrtný, hleděli si osladití život pozemský. Nejvíce stoupenců měli mezi boháči.

Pohanství pokleslo v té době hluboko. Národové mívali až tisíce bohů. Sami římskí spisovatelé doznávali, že do některých chrámů nesmělo dítě ani vkročiti, aby se nepokazilo jejich — bohoslužbou. Berla byla odňata. Již při požehnání Jakubově bylo upozorněno, že proroci neudává doby, kdy přijde Vykupitel. Právě naopak! V rodě Judově zůstane vláda na věky — poněvadž z ní vyjde Messiáš.

Literatura: Kovář, Farisejské názory z doby nedlouho před narozením Kristovým, Hlídko, 1918, 209; Kovář, Fariseové a Sadduceové, Praha, 1920.

Důležitější tiskové chyby.

Str.	10. ř. 30. čti „Bůh“ místo „Búh“;
str.	10. ř. 43. čti „praví“ místo „právi“;
str.	12. ř. 11. čti „plazy“ místo „plaz“;
str.	35. ř. 35. čti „usmrtím“ místo „usmrtí“;
str.	36. ř. 27. čti 15·75 místo 17·75;
str.	38. ř. 35. čti „Ačkoli“ místo „Ačkoll“;
str.	38. ř. 36. čti „neviděl“ místo „neviděi“;
str.	40. ř. 27. čti „v sobě“ místo „v době“;
str.	40. ř. 28. čti „co viděl“ místo „co to viděl“;
str.	50. ř. 19. čti „jeden“ místo „jedeni“;
str.	58. ř. 20. čti „stavěli“ místo „stavěli“;
str.	59. ř. 2. zdola čti „je vtésávali“ místo „se vtésávali“;
str.	66. ř. 23. čti „exegétů“ místo „exegélů“;
str.	69. ř. 5. čti „příklad“ místo „příklad“;
str.	72. ř. 21. čti „králi“ místo „krái“;
str.	80. ř. 19. zdola čti „obcházi“ místo „odcházi“;
str.	81. ř. 3. zdola čti „jim“ místo „jim“;
str.	96. ř. 17. zdola čti „valily“ místo „valili“;
str.	97. ř. 2. čti „koně“ místo „koni“;
str.	123. ř. 6. čti „lenochu“ místo „lenocha“;
str.	134. ř. 11. zdola čti „Deut.“ místo „Dent.“;
str.	139. ř. 10. čti „ublížil“ místo „neublížil“;
str.	152. ř. 3. čti „Jeroboama“ místo „Jeroboana“;
str.	160. ř. 1. čti „Roboamovi“ místo „Roboanovi“;

O B S A H.

K n i h a I. Doba prazjevení.

	Strana
1. O stvoření světa	1
2. O stvoření andělů a jejich zkoušce	19
3. O stvoření lidí. O ráji	20
4. O pádu a trestu prvních lidí. O zaslíbení Vykupitele	26
5. O Kainu a Abelovi	31
6. Kterak se lidé rozmnožili a pokazili	34
7. O potopě	36
8. Noe vyšel z korábu a obětoval Bohu	41
9. O synech Noemových. O jeho smrti	42
10. O stavění věže babylonské. Kterak vzniklo modlářství	43

K n i h a II. Doba patriarchů.

11. O vyvolení Abrahama	49
12. O Abrahamově pokornosti a ústupnosti. Kterak Abraham vysvobodil Lotu. O Melchisedechovi	51
13. O víře a pohostinnosti Abrahamově	53
14. Kterak Bůh potrestal Sodomu a Gomorrhu	55
15. O narození a obětování Isáka	57
16. Isák běže si Rebeku za manželku. Smrt Abrahamova	59
17. Synové Isákovi	61
18. Jakubův útěk a jeho pobyt u Labana	62
19. Návrat Jakubův. Smrt Isákova	64
20. O synech Jakubových. Kterak Josef byl prodán od svých bratří	66
21. Josef v domě Putifarově	67
22. Josef v žaláři	69
23. O Josefově povýšení	70
24. O příchodu bratří Josefových do Egypta	72
25. O Benjaminově cestě do Egypta	74
26. Kterak Josef zkoušel své bratry	75
27. Josef dal se poznati bratrům svým. Bratří se vrátili domů	76
28. O Jakubově cestě do Egypta	77
29. O smrti Jakubově a Josefově	78
30. O Jobovi od Boha těžce zkoušeném	80

K n i h a III. Doba Mojžíšova.

31. O Mojžíšově narození	85
32. Mojžíš při dvoře královském; jeho útěk	87

	Strana
33. Kterak Bůh povolal Mojžíše. O hořícím keři	88
34. O desíti ranách egyptských	91
35. O beránku velikonočním. Kterak Israelité vyšli z Egypta	94
36. Kterak Israelité přešli mořem Rudým	96
37. Israelští na poušti	98
38. Bůh dává desatero přikázání	100
39. O zlatém teleti	103
40. O svatostánku	106
41. O posvátných dobách, svátcích, obětech a kněžích	107
42. O vyzvědačích	108
43. O rušitelích soboty. O opětne vzpouře Israelských	109
44. O Mojžíšově pochybování. O měděném hadu	110
45. Balaamovo proctví. Mojžíšovo poslední napomenutí a smrt	111

Kniha IV. Doba Josuova a doba soudců.

46. O příchodu Israelských do země zaslíbené. O Josuovi	115
47. Soudcové	117
48. Gedeon	118
49. Samson	119
50. Ruth	120
51. Heli, nejvyšší kněz a soudce	121
52. Samuel soudcem	123

Kniha V. Doba králů až do rozdělení říše.

53. Saul, první král israelský	127
54. David pomazán za krále	128
55. David bojuje s obrem Goliášem	129
56. Saul pronásleduje Davida	131
57. Smrt Saulova	132
58. David, král a prorok	132
59. Kterak David zhřešil a pokání činil	134
60. Absolonova vzpoura a hřích	136
61. Davidovo poslední napomenutí a jeho smrt	137
62. Šalomounova modlitba, Jeho moudrost	137
63. Přísloví Šalomounova	138
64. Šalomounův moudrý rozsudek	139
65. Stavba a posvěcení chrámu	139
66. Šalomounova sláva a smrt	140

Kniha VI. Od rozdělení říše až k zajetí asyrskému.

67. Rozdělení říše	144
68. Prorok Eliáš	145
69. Oběť Eliášova. Konec hladu	146
70. Naboth nevinně ukamenován	148
71. Bůh zjevil se Eliášovi. Eliáš vzat do nebe	149

	Strana
72. Prorok Eliseus	150
73. O proroku Jonášovi	152
74. Záhuba říše Israelské	154
75. Tobíáš	154
76. Tobíáš napomíná syna svého	155
77. Mladý Tobíáš odchází do ciziny	155
78. Návrat mladého Tobíáše	157

Kniha VII. O říši Judské až k zajetí babylonskému.

79. O některých kráľích, kteří panovali po Roboamovi	160
80. Judith	161
81. O prorocích; co předpověděli o Vykupiteli	163
82. O záhubě říše Judské. O proroku Jeremiášovi	164

Kniha VIII. Zajetí babylonské.

83. O židech v zajetí babylonském	167
84. Daniel vysvobodil nevinou Suzannu	168
85. O třech mládencích v peci ohnivé	169
86. Kterak král Baltasar zhřešil a potrestán byl	170
87. O Danielovi a modle Bělově	171
88. Daniel v jámě lví	172
89. Daniel prorokem. O posledních proctvích	173

Kniha IX. Od zajetí babylonského do Krista.

90. Návrat z babylonského zajetí	177
91. Esther	178
92. Antioch pronásleduje židy. O Eleazarovi	179
93. O mučednictví sedmi bratrů a matky jejich	180
94. O statečnosti Machabejských	181
95. O době, kdy slíbený Vykupitel měl již přijíti	182